

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

БЄЛОШАПКА Тетяна Василівна

УДК 351:504

ДИСЕРТАЦІЯ

**ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В
УКРАЇНІ**

Галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Т. В. БЄЛОШАПКА

Науковий керівник – ГОЛИНСЬКА Олеся Володимирівна, кандидат наук з
державного управління, професор

ОДЕСА – 2025

АНОТАЦІЯ

Белошанка Т. В. Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі публічного управління та адміністрування за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування» – Національний університет «Одеська політехніка» МОН України, Одеса, 2025.

У *вступі* до дисертації обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт та предмет дослідження. Розкрито наукове та практичне значення дисертаційного дослідження.

Перший розділ присвячено узагальненню та систематизації теоретичних засад формування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

Досліджено особливості екологічної безпеки держави як об'єкта публічного управління. Акцентовано увагу на концептуальних основах формування поняття «екологічна безпека» та представлено його еволюцію на сучасному етапі. Для усвідомлення сучасного розуміння екологічної безпеки держави системно розглянуто історичну ретроспективу цього явища.

Запропоновано генезу розвитку публічного управління в сфері екологічної безпеки України на основі моментів прийняття нормативно-правових актів, що на даний часовий період були визначальними для відображення відповідного публічного управління, шляхом виділення таких етапів: 1991-2010 рр. – законодавчий; 2011-2019 рр. – управлінський; 2020-2030 рр. – суспільноціннісний.

Досліджено основні етапи розвитку законодавчих засад екологічної безпеки України за роки незалежності держави та проаналізовано інституційні засади публічного управління у сфері екологічної безпеки України.

Здійснено систематизацію наукових теорій, концепцій, поглядів у сфері визначення сутності екологічної безпеки, які створюють наукове підґрунтя для теоретичного обґрунтування формування дієвої системи публічного управління.

Здійснено аналіз теоретичних засад формування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки на основі організаційного механізму шляхом уточнення її загальної мети, завдань, об'єктів та суб'єктів, принципів, функцій, структури, механізмів та стратегій взаємодії між елементами системи.

Запропоновано значення терміну публічне управління в сфері екологічної безпеки.

Запропоновано значення терміну механізми публічного управління в сфері екологічної безпеки.

У другому розділі досліджено структуру механізмів публічного управління в сфері екологічної безпеки та перелік суб'єктів (органів) організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні.

Запропоновано значення терміну інклюзивна екологічна безпека. Запропоновано основні аспекти інклюзивної екологічної безпеки.

Здійснено SWOT-аналіз стану організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. SWOT-аналіз показує, що для успішної модернізації організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки потрібно зосередитися на розвитку системи екологічної освіти і підвищенні рівня соціальної довіри до органів публічного управління. При цьому необхідно удосконалювати організаційний механізм публічного управління в сфері екологічної безпеки України та стимулювати розвиток громадських екологічних організацій і активно використовувати міжнародний досвід. Однак, існують значні системні загрози – внутрішня політична дестабілізація,

економічні кризи, військові дії непрогнозованої тривалості, що можуть негативно вплинути на виконання екологічних завдань.

У третьому розділі запропоновано стратегічні напрями розбудови організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сучасних умовах українського державотворення в сфері екологічної безпеки України.

Визначено оцінку впливу та перспективи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України.

Запропоновано моделі та методи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України.

Розглянуто питання участі екологічних громадських організацій в сфері екологічної безпеки України. Досліджено діяльність та структуру громадських організацій, які здійснюють публічне управління в сфері екологічної безпеки. Проаналізовано нормативно-правову базу та праці науковців, де досліджувалися питання сучасного стану громадських організацій в публічному управлінні у сфері екологічної безпеки. Наголошується на необхідності екологізації публічного управління та висвітлюються його важливі напрями як на регіональному, так і на місцевому рівнях. Акцентовано увагу на актуальності формування екологічної свідомості суспільства як передумови подальшого сталого розвитку територій і держави. Ознакою її реалій є екологізація системи публічного управління, яка, на думку провідних науковців, має стійку тенденцію до поглиблення з метою зміни основних суб'єкт-об'єктних відносин і впливів в організаційному механізмі публічного управління сучасності.

Наукові результати дослідження надали змогу сформуванню низку висновків та рекомендацій, що мають як теоретичне, так і практичне значення.

Ключові слова: екологічна безпека, публічне управління, природокористування, екологізація, екологічна політика, організаційний

механізм публічного управління у сфері екологічної безпеки, громадські екологічні організації.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Белошапка Т., Ковальов Г. Шляхи удосконалення державного управління рибним господарством України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 2 (74). С. 61-64. URL: [http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/013/Zbirnuk-2\(74\)-2018.pdf](http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/013/Zbirnuk-2(74)-2018.pdf)
2. Белошапка Т., Ковальов Г. Державний вплив на розвиток рибного господарства України : шляхи вдосконалення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 4 (76). С. 24-28. URL: [http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/015/Zbirnuk-4\(76\)-2018.pdf](http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/015/Zbirnuk-4(76)-2018.pdf)
3. Голинська О. В., Белошапка Т. В. Актуалізація публічно-управлінської проблематики в екологічній сфері : світовий та вітчизняний виміри. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди*. 2020. Вип. 2 (58). С. 181-187. URL: <http://ap.kh.ua/index.php/apdu/article/view/440/602>
4. Белошапка Т. Публічно-управлінський аналіз екологічних аспектів розвитку територій : світовий та вітчизняний виміри. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 3 (84). С. 218-222. URL: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246473>
5. Белошапка Т. В. Вплив та актуалізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 3. С. 218-222. URL: <http://dx.doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.37>
6. Белошапка Т. В. Історична ретроспектива публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 4. С. 198-202. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/12>

7. Белошاپка Т. Моделі модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2024. Вип. 32. С. 7-23. URL: <https://taais.oridu.odessa.ua/article/view/319146>

Статті у зарубіжних виданнях:

8. Белошاپка Т. В. Вплив та актуалізація громадських організацій в сфері екологічної безпеки України. *«KELM (Knowledge, Education, Law, Management)»*. 2022. № 4 (48). Р. 260-267. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/9025>

9. Holynska O., Bieloshapka T., Kuspliak H., Kholod M. Genesis of public administration of sustainable development in the field of environmental security. *Cuestiones Politicas*. 2023. Vol. 41 (76). P. 592-610. (Журнал WoS). URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39801>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Белошاپка Т. В. Державне управління рибним господарством України. *Соціально-економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації влади: цілі, механізми, інструменти* : матеріали щорічної наук.-практ. конф., 26 трав. 2017 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 11-14.

11. Белошاپка Т. В. Шляхи удосконалення державного управління рибним господарством України. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнародною участю, 27 жовт. 2017 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 58-59. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_24_10_17.pdf

12. Белошاپка Т. В., Ковальов Г. І. Аналіз сучасного стану рибного господарства України. *Сталий розвиток регіонів України : проблеми забезпечення та реалізації* : матеріали щорічної наук.-практ. конф., 25 трав. 2018 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 10-13. URL: <http://dSPACE.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9204/1/%D0%9C%D0%B0%D1%>

[80%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%20%D0%A2%D0%BE%D0%B2-%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF-%D0%B3%D0%B8%202017.pdf](http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9204/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%20%D0%A2%D0%BE%D0%B2-%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF-%D0%B3%D0%B8%202017.pdf)

13. Ковальов Г. І., Белошапка Т. В. Основні напрями удосконалення державного управління рибним господарством України. *Сталий розвиток регіонів України : проблеми забезпечення та реалізації* : матеріали щорічної наук.-практ. конф., 25 трав. 2018 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 48-50. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9204/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%20%D0%A2%D0%BE%D0%B2-%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF-%D0%B3%D0%B8%202017.pdf>

14. Голинська О. В., Белошапка Т. В. Актуалізація публічно-управлінської проблематики в екологічній сфері : світовий та вітчизняний виміри. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнародною участю (до 25-річчя заснування інституту), 09 жовт. 2020 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 114-115. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/pua_25.pdf

15. Белошапка Т. В., Голинська О. В. Публічно-управлінський аналіз екологічних аспектів розвитку територій. *Перспективи розвитку територій: теорія і практика* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конфер. здобувачів вищої освіти і молодих учених, 19-20 лист. 2020 р. Харків : Харківський нац. університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2020. С. 101-104. URL: <https://science.kname.edu.ua/images/dok/konferentsii/2020konf/2020-1--7-.pdf>

16. Белошапка Т. В. Сучасний стан державного управління в екологічній сфері. *Публічне управління : традиції, інновації, глобальні тренди* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнародною участю, 8 жовт. 2021 р. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 144-145. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/27102021.pdf>

17. Белошапка Т. В. Влияние органов местного самоуправления на экологическую политику Украины. *Sintezele investigațiilor doctorale în*

documentul științelor politico-administrative și economice. Conferința internațională științifico-practică a studenților-doctoranzi, 19 noiembrie 2021. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2021. P. 25-27. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/023/Zbirnuk-3-84-2021.pdf

18. Белошапка Т. В. Вплив органів місцевого самоврядування на екологічну політику : проблеми та перспективи. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика* : I Міжнар. наук.-практ. конф., 07 груд. 2021 р. Полтава: Полтавський державний аграрний університет, 2021. С. 63-67. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnykkonferenciyimisceve_samovryadvukrayini07122021.pdf

19. Bieloshapka T. Mechanisms of public administration in the sphere of environmental safety in Ukraine. *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice. Materiale ale Conferinței științei co-practice internaționale, ediția a VIII-a, 25 februarie 2022. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2022. P. 46-49. URL: <http://aap.gov.md/files/publicatii/conferinte/2022/25.2.22.pdf>*

20. Bieloshapka T. Public management issues in the ecological sphere: world and domestic dimensions. *Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології* : XXIII Всеукраїнська щорічна студентська наук.-практ. конф. за міжнародною участю. 28.04.2022р. Одеса: Інститут публічної служби та управління ДУ «Одеська політехніка», 2022. С. 240-241. URL: <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/zbirka-2022-04-28-ipsu.pdf>

21. Белошапка Т. В. Європейський вибір публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України* : XIX регіональна наук.-практ. конф. 16 черв. 2022 р. Дніпро : Навчально-науковий інститут державного управління

НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 108-109. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/Material_conference_16_06_2022.pdf

22. Белошапка Т. В. Історична ретроспектива публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Стратегія сталого розвитку України* : II Всеукр. інтернет-конф. 22. вер. 2022 р. Рівне, 2022. С. 19-22. URL: https://drive.google.com/file/d/1jF1nPoRsI2VxbofQAfJKIEmgiRAJsTyC/view?usp=share_link

23. Белошапка Т. В. Публічне управління у сфері екологічної безпеки України в умовах війни та в поствоєнний період. *Пріоритетні напрями розвитку науки під час воєнного стану* : ХСІІ Міжнародна інтернет-конференція. 24 черв. 2022 р. Одеса, 2022. 28-33. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/Odesa_240622.pdf

24. Белошапка Т. В. Сучасний стан публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Проблеми техногенно-екологічної безпеки в сфері цивільного захисту* : Всеукр. наук.-практ. конф. 08-09.12.202 р. Харків, 2022. С. 190-193. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2022/PTEBvSCZ-Materials_final.pdf

25. Белошапка Т. Проблеми та перспективи розвитку управління у сфері екологічної безпеки України в сучасних умовах національного державотворення. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку фундаментальних, прикладних, загальнотехнічних та безпекових наук* : III всеукр. наук.-практ. конф. 21.06.2023 р. Київ, 2023. С. 12-16. URL: https://drive.google.com/file/d/1-OjJ8LRx5wV4M_t3EUFg3IMCWQGr0rY/view

26. Белошапка Т. Моделі модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Молодіжна наука: інновації та глобальні виклики*. Міжнародна наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. 06.11.2024 р. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юлія Кондратюка»,

2024.

C.

291-292

[https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferenci
i_2024_ost.pdf](https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferenci_i_2024_ost.pdf)

ABSTRACT

Bieloshapka T. Organizational mechanism of public administration entities functioning in the field of environmental safety in Ukraine. – Qualifying scientific paper on the rights of a manuscript. The PhD thesis for obtaining the Doctor of Philosophy degree in the speciality 281 «Public Management and Administration». – Odesa Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Odesa, 2025.

The introduction to the PhD thesis substantiates the relevance of the research, formulates the goal and objectives, and defines the object and subject of research. The scientific and practical significance of the research is revealed.

The first chapter is devoted to the generalization and systematization of the theoretical principles underlying the formation of the system of public administration in the field of environmental security in Ukraine.

The peculiarities of the state's environmental security as an object of public administration are investigated. Emphasis is placed on the conceptual foundations of the formation of the concept of "environmental security," and its evolution at the current stage is presented. A historical retrospective of this phenomenon is systematically examined to understand the modern comprehension of state environmental security.

The genesis of the development of public administration in the field of environmental security in Ukraine is proposed based on the moments of adoption of normative legal acts that were decisive for reflecting the corresponding public administration during a given time period, by distinguishing the following stages: 1991-2010 – legislative; 2011-2019 – managerial; 2020-2030 – socio-valuable.

The main stages of the development of the legislative framework for environmental security in Ukraine during the years of state independence are investigated, and the institutional principles of public administration in the field of environmental security in Ukraine are analyzed.

A systematization of scientific theories, concepts, and perspectives in defining the essence of environmental security is carried out, forming the scientific basis for the theoretical substantiation of an effective public administration system.

An analysis of the theoretical principles of forming a system of public administration in the field of environmental security is conducted based on the organizational mechanism, by clarifying its general purpose, objectives, objects and subjects, principles, functions, structure, mechanisms, and strategies of interaction between system elements.

A definition for the term public administration in the field of environmental security is proposed.

A definition for the term mechanisms of public administration in the field of environmental security is proposed.

The second chapter investigates the structure of public administration mechanisms in environmental security and the list of subjects (bodies) of the organizational mechanism of public administration in the environmental security field in Ukraine.

A definition for the term inclusive environmental security is proposed. The main aspects of inclusive environmental security are suggested.

A SWOT analysis of the state of the organizational mechanism for the functioning of public administration subjects in the field of environmental security in Ukraine is carried out. The SWOT analysis shows that for successful modernization of the organizational mechanism of public administration in the field of environmental security, it is necessary to focus on the development of the system of environmental education and increasing the level of social trust in public administration bodies. At the same time, it is necessary to improve the organizational mechanism of public administration in the field of environmental security in Ukraine, stimulate the development of public environmental organizations, and actively use international experience. However, there are significant systemic threats – internal political destabilization, economic crises, military actions of unpredictable duration, which can negatively affect the implementation of environmental tasks.

The third chapter proposes strategic directions for the development of the organizational mechanism for the functioning of public administration subjects in the current conditions of Ukrainian state-building in the field of environmental security of Ukraine.

The impact assessment and prospects for modernizing the organizational mechanism for the functioning of public administration subjects in the field of environmental security in Ukraine are determined.

Models and methods for modernizing the organizational mechanism for the functioning of public administration subjects in the field of environmental security in Ukraine are proposed.

The issue of the participation of environmental public organizations in the field of environmental security in Ukraine is considered. The activities and structure of public organizations involved in public administration in the field of environmental security are investigated. The regulatory framework and works of scholars who have studied the contemporary state of public organizations in public administration in the field of environmental security are analyzed. Emphasis is placed on the necessity of integrating environmental considerations into public administration and its important directions at both regional and local levels are highlighted. Attention is focused on the relevance of forming public environmental consciousness as a prerequisite for further sustainable development of territories and the state. A sign of its reality is the integration of environmental principles into the public administration system, which, according to leading scholars, has a stable tendency towards deepening with the aim of changing the main subject-object relations and influences within the organizational mechanism of modern public administration.

The scientific results of the study led to several conclusions and recommendations that hold both theoretical and practical significance.

Keywords: environmental security, public administration, natural resource management, integration of environmental considerations, environmental policy,

organizational mechanism of public administration in the field of environmental security, environmental NGOs.

LIST OF PUBLICATIONS BY DISSERTATION TOPIC

Scientific works in which the main scientific results of the dissertation are published:

Articles in scientific and professional publications of Ukraine:

1. Bieloshapka T., Kovalov H. Shliakhy udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rybnym hospodarstvom Ukrainy. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2018. Vyp. 2 (74). S. 61-64. URL: [http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/013/Zbirnuk-2\(74\)-2018.pdf](http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/013/Zbirnuk-2(74)-2018.pdf)
2. Bieloshapka T., Kovalov H. Derzhavnyi vplyv na rozvytok rybnoho hospodarstva Ukrainy : shliakhy vdoskonalennia. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2018. Vyp. 4 (76). S. 24-28. URL: [http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/015/Zbirnuk-4\(76\)-2018.pdf](http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/015/Zbirnuk-4(76)-2018.pdf)
3. Holynska O. V., Bieloshapka T. V. Aktualizatsiia publichno-upravlinskoï problematyky v ekolohichnii sferi : svitovyi ta vitchyzniani vymiry. Publichne upravlinnia: tradytsii, innovatsii, hlobalni trendy. 2020. Vyp. 2 (58). S. 181-187. URL: <http://ap.kh.ua/index.php/apdu/article/view/440/602>
4. Bieloshapka T. Publichno-upravlinskyi analiz ekolohichnykh aspektiv rozvytku terytorii : svitovyi ta vitchyzniani vymiry. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2021. Vyp. 3 (84). S. 218-222. URL: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246473>
5. Bieloshapka T. V. Vplyv ta aktualizatsiia orhanizatsiinoho mekhanizmu publichnoho upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky v Ukraini. Dniprovskyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava. 2022. Vyp. 3. S. 218-222. URL: <http://dx.doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.37>
6. Bieloshapka T. V. Istorychna retrospektyva publichnoho upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. Dniprovskyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava. 2022. Vyp. 4. S. 198-202. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/12>

7. Bieloshapka T. Modeli modernizatsii orhanizatsiinoho mekhanizmu funktsionuvannia subiektiv publicznego upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorennia. 2024. Vyp. 32. S. 7-23. URL: <https://taais.oridu.odessa.ua/article/view/319146>

Articles in foreign publications:

8. Bieloshapka T. V. Vplyv ta aktualizatsiia hromadskykh orhanizatsii v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. «KELM (Knowledge, Education, Law, Management)». 2022. № 4 (48). R. 260-267. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/9025>

9. Olesia Holynska, Tetiana Bieloshapka, Halyna Kuspliak, Maria Kholod. Genesis of public administration of sustainable development in the field of environmental security. Cuestiones Politicas. 2023. Vol. 41 (76). R. 592-610. (Zhurnal WoS). URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39801>

Scientific works certifying the approval of the dissertation materials:

10. Bieloshapka T. V. Derzhavne upravlinnia rybnym hospodarstvom Ukrainy. Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv v umovakh detsentralizatsii vlady: tsili, mekhanizmy, instrumenty : materialy shchorichnoi nauk.-prakt. konf., 26 trav. 2017 r. Odesa : ORIDU NADU, 2017. S. 11-14.

11. Bieloshapka T. V. Shliakhy udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rybnym hospodarstvom Ukrainy. Reformuvannia publicznego upravlinnia ta administruvannia: teoriia, praktyka, mizhnarodnyi dosvid : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. za mizhnarodnoiu uchastiu, 27 zhovt. 2017 r. Odesa : ORIDU NADU , 2017. S. 58-59. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_24_10_17.pdf

12. Bieloshapka T. V., Kovalov H. I. Analiz suchasnoho stanu rybnoho hospodarstva Ukrainy. Stalyi rozvytok rehioniv Ukrainy : problemy zabezpechennia ta realizatsii : materialy shchorichnoi nauk.-prakt. konf., 25 trav. 2018 r. Odesa : ORIDU NADU, 2018. S. 10-13.

13. Kovalov H. I., Bieloshapka T. V. Osnovni napriamy udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rybnym hospodarstvom Ukrainy. Stalyi rozvytok rehioniv Ukrainy : problemy zabezpechennia ta realizatsii : materialy shchorichnoi nauk.-prakt. konf., 25 trav. 2018 r. Odesa : ORIDU NADU, 2018. S. 48-50.

14. Holynska O. V., Bieloshapka T. V. Aktualizatsiia publichno-upravlinskoï problematyky v ekolohichnii sferi : svitovyi ta vitchyzniani vymiry. Publichne upravlinnia: tradytsii, innovatsii, hlobalni trendy : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. za mizhnarodnoiu uchastiu (do 25-richchia zasnuvannia instytutu), 09 zhovt. 2020 r. Odesa : ORIDU NADU, 2020. S. 114-115. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/pua_25.pdf

15. Bieloshapka T. V., Holynska O. V. Publichno-upravlinskyi analiz ekolohichnykh aspektiv rozvytku terytorii. Perspektyvy rozvytku terytorii: teoriia i praktyka : materialy IV Vseukr. nauk.-prakt. konfer. zdobuvachiv vyshchoi osvity i molodykh uchenykh, 19-20 lyst. 2020 r. Kharkiv : Kharkivskyi nats. universytet miskoho hospodarstva im. O.M. Beketova, 2020. S. 101-104. URL: <https://science.kname.edu.ua/images/dok/konferentsii/2020konf/2020-1--7-.pdf>

16. Bieloshapka T. V. Suchasnyi stan derzhavnoho upravlinnia v ekolohichnii sferi. Publichne upravlinnia : tradytsii, innovatsii, hlobalni trendy : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. za mizhnarodnoiu uchastiu, 8 zhovt. 2021 r. Odesa: ORIDU NADU, 2021. S. 144-145. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/27102021.pdf>

17. Beloshapka T. V. Vlyiane orhanov mestnoho samoupravlenyia na ekolohycheskuiu polytyku Ukrainy. Sintezele investigațiilor doctorale în documentul științelor politico-administrative și economice. Conferința internațională științifico-practică a studenților-doctoranzi, 19 noiembrie 2021. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2021. P. 25-27. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/023/Zbirnuk-3-84-2021.pdf

18. Bieloshapka T. V. Vplyv orhaniv mistsevoho samovriaduvannia na ekolohichnu polityku : problemy ta perspektyvy. Mistseve samovriaduvannia v

Ukraini ta sviti: teoriia i praktyka : I Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 07 hrud. 2021 r. Poltava: Poltavskiyi derzhavnyi ahrarnyi universytet, 2021. S. 63-67. URL: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnykkonferenciyimisceve_samovryadvukrayini07122021.pdf

19. Bieloshapka T. Mechanisms of public administration in the sphere of environmental safety in Ukraine. Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice. Materiale ale Conferinței științi co-practice internaționale, ediția a VIII-a, 25 februarie 2022. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2022. P. 46-49. URL: <http://aap.gov.md/files/publicatii/conferinte/2022/25.2.22.pdf>

20. Bieloshapka T. Public management issues in the ecological sphere: world and domestic dimensions. Suchasnyi menedzhment: modeli, stratehii, tekhnologii : XXIII Vseukrainska shchorichna studentska nauk.-prakt. konf. za mizhnarodnoiu uchastiu. 28.04.2022r. Odesa: Instytut publichnoi sluzhby ta upravlinnia DU «Odeska politehnika», 2022. S. 240-241. URL: <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/zbirka-2022-04-28-ipsu.pdf>

21. Bieloshapka T. V. Yevropeiskyi vybir publichnoho upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. Aktualni problemy yevropeiskoi ta yevroatlantychnoi intehtatsii Ukrainy : KhIKh rehionalna nauk.-prakt. konf. 16 cherv. 2022 r. Dnipro : Navchalno-naukovyi instytut derzhavnoho upravlinnia NTU «Dniprovska politehnika», 2022. S. 108-109. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/Material_conference_16_06_2022.pdf

22. Bieloshapka T. V. Istorychna retrospektyva publichnoho upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy : II Vseukr. internet-konf. 22. ver. 2022 r. Rivne, 2022. S. 19-22. URL: https://drive.google.com/file/d/1jF1nPoRsI2BxbofQAfJKIEmgiRAJsTyC/view?usp=share_link

23. Bieloshapka T. V. Publichne upravlinnia u sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy v umovakh viiny ta v postvoiennyi period. Priorytetni napriamy rozvytku

nauky pid chas voiennoho stanu : KhSII Mizhnarodna internet-konferentsiia. 24 cherv. 2022 r. Odesa, 2022. 28-33. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/Odesa_240622.pdf

24. Bieloshapka T. V. Suchasnyi stan publicznego upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. Problemy tekhnohenko-ekolohichnoi bezpeky v sferi tsyvilnoho zakhystu : Vseukr. nauk.-prakt. konf. 08-09.12.202 r. Kharkiv, 2022. S. 190-193. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2022/PTEBvSCZ-Materials_final.pdf

25. Bieloshapka T. Problemy ta perspektyvy rozvytku upravlinnia u sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy v suchasnykh umovakh natsionalnoho derzhavotvorennia. Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku fundamentalnykh, prykladnykh, zahalnotekhnichnykh ta bezpekovykh nauk : III vseukr. nauk.-prakt. konf. 21.06.2023 r. Kyiv, 2023. S. 12-16. URL: https://drive.google.com/file/d/1-OjJ8LRx5wV4M_t3EUFg3IMCWQGr0rY/view

26. Bieloshapka T. Modeli modernizatsii orhanizatsiinoho mekhanizmu funktsionuvannia subiektiv publicznego upravlinnia v sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy. Molodizhna nauka: innovatsii ta hlobalni vyklyky. Mizhnarodna nauk.-prakt. konf. studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh. 06.11.2024 r. Poltava: Natsionalnyi universytet «Poltavska politekhnika imeni Yulii Kondratiuka», 2024. S. 291-292
https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferencii_2024_ost.pdf

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	23
ВСТУП	24
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	35
1.1. Теоретичне підґрунтя управління екологічною безпекою	35
1.2. Категорійні дефініції механізмів публічного управління в сфері екологічної безпеки	55
1.3. Класифікація та систематизація функцій публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні	68
Висновки до розділу 1	94
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	98
2.1. Тенденції в організації зарубіжних систем публічного управління в сфері екологічної безпеки	98
2.2. Дослідження особливостей функціонування організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки	141
2.3. Огляд показників функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні	152
Висновки до розділу 2	163
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	166
3.1. Стратегічні напрями розбудови організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки	166
3.2. Оцінка впливу та перспектив модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки	179

3.3. Моделі та методи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки	199
Висновки до розділу 3	223
ВИСНОВКИ	227
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	236
ДОДАТКИ	260

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВР України	– Верховна Рада України
ГО	– Громадська організація
ЄС	– Європейський Союз
Кабмін	– Кабінет Міністрів України
Мінагрополітики	– Міністерство аграрної політики та продовольства України
Міндовкілля	– Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Мінприроди	– Міністерство екології та природних ресурсів України
Мінюст	– Міністерство юстиції України
МТД	– Міжнародна технічна допомога
НАДУ	– Національної академії державного управління при Президентові України
ООН	– Організація Об'єднаних Націй
ОРІДУ НАДУ	– Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ
США	– Сполучені Штати Америки
ТГ	– Територіальна громада

ВСТУП

Актуальність дослідження. Публічне управління в сфері екологічної безпеки України на сучасному етапі розвитку бере свій початок з моменту здобуття Україною Незалежності. Після проголошення Незалежності України розпочалося оновлення усієї системи публічного управління країни, формування законодавчої бази, утворення нових і реформування уже наявних владних інститутів. На той час система публічного управління та організація державного апарату в Україні була побудована за моделлю радянських догм та не відповідала вимогам сталого розвитку, вона потребувала змін.

Екологічне законодавство України почало формуватися в 1990 р. після ухвалення Декларації про державний суверенітет України. В Україні було розроблено національну систему цілей сталого розвитку. Ця система має забезпечити підґрунтя для подальшого планування розвитку України, подолання дисбалансів, які існують в економічній, соціальній та екологічній сферах. Важливою її метою є забезпечення такого стану довкілля, що сприятиме якісному життю і благополуччю нинішніх та майбутніх поколінь. Також передбачено створити необхідні умови для суспільного договору між владою, бізнесом і громадянським суспільством щодо підвищення якості життя громадян і гарантування соціально-економічної та екологічної стабільності; досягнути високого рівня освіти та охорони громадського здоров'я. Особливу увагу приділено впровадженню регіональної політики, яка базуватиметься на гармонійному поєднанні загальнонаціональних і регіональних інтересів; збереження національних культурних цінностей і традицій.

Незважаючи на значну кількість вітчизняних та зарубіжних досліджень у сфері охорони навколишнього середовища, серед науковців із державного управління досконалому вивченню підлягали лише окремі питання та проблеми. А. Антонова, В. Демченко, О. Євграфов, Н. Маєвська та В. Персоляк досліджували питання державного регулювання використання

природних ресурсів. Проблематику, пов'язану із виробленням та реалізацією екологічної політики вивчали: Е. Ашикова, А. Кернична, В. Крук, В. Мариненко, А. Надежденко, О. Настечко, О. Проніна та ін. Проблеми публічного управління та роль громадських організацій в екологічній сфері України досліджували Г. Анісімова, О. Беляков, П. Гаман, О. Дацій, Т. Іванова, Н. Кобецька, Н. Малишева, М. Малишко та ін.

Проблеми деградації природного середовища, що негативно впливають на екологію, розглядали у своїх працях: Дж. Гелбрейт, С. Гроф, Г. Дейлі, У. Каттон, Б. Коммонер, Д. Медоуз та ін.

Основні положення стосовно різних складових механізмів системи публічного управління розроблялися в працях В. Авер'янова, В. Бакуменка, В. Вакуленка, Л. Васільєвої, І. Грицяк, І. Лисова, С. Попова та ін. Проблематику природокористування у своїх роботах досліджували В. Кривов та О. Лазор.

Світовий досвід функціонування державної екологічної політики, особливості її впровадження в умовах глобальних викликів, напрями перспективи екологічного розвитку держави в умовах глобалізації та пріоритетні напрями реалізації екологічної політики на державному та місцевому рівнях розглядали такі вчені, як: О. Амосов, Б. Данилишин, В. Колесник, І. Матвеєнко, М. Миколайчук, О. Оболенський, М. Попов, В. Яценко та ін.

Роль громадських організацій в екологічній сфері досліджувалася у працях українських вчених, а саме: Г. Анісімова, О. Беляков, Н. Кобецька, О. Колбасова, М. Краснова, В. Крисаченко, Н. Малишева, М. Малишко та ін.

Окремі аспекти формування структури природокористування, розміщення продуктивних сил та проблем охорони навколишнього природного середовища досліджували Т. Безверхнюк, С. Дорогунцов, А. Качинський, А. Маршал, П. Покатаєв, Н. Терещенко та ін. Проте застосування їхніх розробок потребує методологічних уточнень, узгоджень та адаптації до особливостей кожного з регіонів України окремо.

Значний внесок у вирішення проблеми у сфері охорони природних ресурсів зроблено зарубіжними науковцями Д. Беллом, В. Беренсом, Ю. Климовим, А. Коротковим, М. Моїсеєвим, А. Ніколасом, Д. Робертсоном, В. Соколовим та ін.

Великий внесок у теорію взаємодії суспільства та природи належить В. Вернадському, Д. Гвішиані, Н. Моїсеєву, П. Олдаку та М. Реймерсу.

Актуальність теми дослідження зумовлена поглибленням екологічної кризи в Україні, що сформувалася внаслідок багаторічного недотримання суб'єктами публічного управління у цій сфері принципів раціонального природокористування та пріоритетного розвитку сировинних, екологічно небезпечних галузей промисловості. Така недосконалість управлінської моделі призвела до системного виснаження природно-ресурсного потенціалу, погіршення стану довкілля та зростання викликів у сфері екологічної безпеки. Ця ситуація ускладнилася умовами воєнного стану і потребує термінового перегляду публічно-управлінських підходів.

Поза увагою дослідників усе ще залишаються важливі для сучасної України питання екологічної безпеки держави як об'єкта публічного управління, виявлення й характеристики публічно-управлінських зв'язків у сфері екологічної безпеки, обґрунтування напрямків використання її потенціалу в Україні, розробки пропозицій щодо впровадження дієвих механізмів та інструментів. Віддаючи належне важливості та науковій цінності наявних досліджень щодо розробки публічно-управлінських аспектів забезпечення екологічної безпеки, доводиться констатувати, що в науці публічного управління до цього часу відсутні комплексні праці, присвячені практичним аспектам формування та функціонування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки, що і зумовило вибір теми, визначення мети та завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконувалось в межах науково-дослідної роботи ОРІДУ НАДУ в межах комплексного наукового проекту «Державне

управління та місцеве самоврядування» за темою: «Реінжиніринг управлінських процесів та управлінські інновації в органах публічної влади на регіональному рівні в умовах децентралізації» (номер державної реєстрації 0120U101245), в якому автор як виконавець запропонувала інноваційні підходи до реалізації основних засад організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні, а саме участь екологічних громадських організацій у становленні публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Дисертаційне дослідження виконувалось в межах науково-дослідної роботи Навчально-наукового інституту публічної служби та управління національного університету «Одеська політехніка» в межах комплексного наукового проекту «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» (номер державної реєстрації 0120U002247), в якому автор як виконавець запропонувала інноваційні підходи до реалізації основних засад організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні, а саме взаємодія екологічних громадських організацій та територіальних громад у становленні публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Особистий внесок автора полягає у теоретичному обґрунтуванні доцільності запровадження сучасних інновацій в системі публічного управління у сфері екологічної безпеки України.

У всіх науково-дослідних роботах автор брала участь як співвиконавець на громадських засадах.

Мета дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад та в розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні.

Відповідно до поставленої мети основну увагу зосереджено на вирішенні таких завдань:

1. Визначити основні етапи формування та проаналізувати сучасний стан організаційного механізму системи публічного управління у сфері екологічної безпеки України та обґрунтувати теоретичні засади формування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки;

2. Узагальнити результати наукових досліджень щодо сутності екологічної безпеки у якості об'єкта публічного управління;

3. Проаналізувати організацію зарубіжних систем публічного управління в сфері екологічної безпеки

4. Проаналізувати організаційний механізм публічного управління в сфері екологічної безпеки України

5. Проаналізувати показники функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України

6. Визначити стратегічні орієнтири розбудови організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сучасних умовах українського державотворення в сфері екологічної безпеки України

7. Визначити моделі та методи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України

8. Визначити оцінку впливу та перспективи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України

Об'єктом дослідження є система публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні.

Предметом дослідження є організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України.

Методи дослідження. Для реалізації мети та вирішення завдань дисертаційного дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових та спеціальних методів, вибір яких обумовив достовірність отриманих результатів та висновків: *абстрактно-логічний метод* – у процесі

аналізу наукових джерел та нормативно-правової бази за темою дослідження; *метод групування* – у дескрипції досягнень і невирішених питань, оцінювання їх наукової дискусійності, специфіки використання у публічному управлінні; *індуктивний метод* – при узагальненні результатів дослідження; *методи абстрагування, аналізу та синтезу* – застосовані як окремо, так і в комплексі під час виявлення проблематики дослідження, а також у дескрипції досягнень і невирішених питань, оцінювання їх наукової дискусійності, специфіки використання у публічному управлінні; *метод аналізу* – аналіз літературних джерел для літературного огляду; *метод категоріального аналізу* – для дослідження категорій “публічне управління”, “публічне управління у сфері екологічної безпеки”, “екологічна безпека”, “організаційний механізм”, “суб’єкти публічного управління”; *метод класифікації* – при диференціації елементів екології та механізмів публічного управління; *метод SWOT-аналіз* – допомагає проаналізувати внутрішні фактори (сильні та слабкі сторони), які впливають, і зовнішні фактори (можливості та загрози), які можуть мати вплив на публічне управління в сфері екологічної безпеки; *метод тлумачення норм права* – для дослідження вітчизняного нормативно-правового забезпечення суб’єктів публічного управління у виробленні організаційного механізму у сфері екологічної безпеки; *метод узагальнення* – для обґрунтування та оцінки перспективних напрямів участі екологічних громадських організацій у виробленні публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні, а також для розробки рекомендацій з модернізації організаційного механізму участі екологічних громадських організацій у виробленні публічного управління в сфері екологічної безпеки; *порівняльний аналіз і метод спостереження* – для окреслення найкращої зарубіжної практики відносно підвищення рівня співпраці екологічних громадських організацій та органів публічної влади задля творення ефективного публічного управління; *системний метод* – при дослідженні об’єкта наукового пізнання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні актуального наукового завдання – обґрунтуванні теоретичних засад

формування та функціонування організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки України, визначенні пріоритетних напрямів її розбудови та розробці пропозицій щодо підвищення ефективності її функціонування в сучасних умовах державотворення, розробки методики його здійснення на підставі зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень.

Запропоновано новий підхід до організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні, що передбачає обґрунтування теоретичних засад формування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки та визначення пропозицій практичного застосування щодо напрямів підвищення ефективності її функціонування, запропоновано перелік суб'єктів організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні.

вперше:

– розроблено генезу розвитку організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України на основі прийняття нормативно-правових актів, що були визначальними для системи публічного управління, сформовано основні аспекти інклюзивної екологічної безпеки; інструменти активної участі екологічних громадських організацій, як суб'єктів публічного управління; на основі зарубіжного досвіду запропоновано модель розвитку екологічної безпеки в Україні та методи її модернізації. Через інтеграцію технологій, інституційну реформу, залучення міжнародних партнерів і громадськості.

удосконалено:

– значення терміну механізми публічного управління в сфері екологічної безпеки;

– структурні елементи механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки;

– теоретичні засади формування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки шляхом уточнення її загальної мети, завдань, об'єктів та

суб'єктів, принципів, функцій, структури, механізмів та стратегій взаємодії між елементами системи;

- підхід до аналізу організаційного механізму публічного управління в екологічній сфері на основі результатів SWOT-аналізу;

- значення терміну публічне управління в сфері екологічної безпеки.

дістали подальшого розвитку:

- систематизація наукових теорій, концепцій, поглядів у сфері визначення сутності екологічної безпеки, які створюють наукове підґрунтя для теоретичного обґрунтування формування дієвого організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки;

- підходи до механізмів підтримки екологічних громадських організацій через реалізацію екологічних ініціатив.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних засад формування організаційного механізму публічного управління та функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки України, у визначенні пріоритетних напрямів модернізації організаційного механізму та розробці пропозицій щодо підвищення ефективності його функціонування в сучасних умовах державотворення на підставі зарубіжних та вітчизняних наукових досліджень.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику діяльності органів публічної влади підтверджено відповідними довідками.

Наукові рекомендації, пропозиції та висновки, отримані в дисертаційному дослідженні, враховані та використані у діяльності:

- Асоціації «Укррибспілка» (довідка про впровадження від 10.03.2023 року № 10-23);

- Українського товариства охорони природи Київської обласної ради (довідка про впровадження від 30.05.2023 року № 12);

- Калинівської селищної ради Фастівського району Київської області (довідка про впровадження від 26.07.2023 року № 59/02-31);

–Управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження від 04.01.2024 року № 02/36);

– Департаменту захисту довкілля та природних ресурсів Сумської обласної державної адміністрації (довідка про впровадження від 24.01.2024 року № 01-20/145).

Рекомендації дисертаційного дослідження можуть бути використані під час підготовки проектів законодавчих і нормативно-правових актів з питань забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації публічної політики, унормування інституалізації діяльності консультативних та дорадчих органів, створених при Президентові України, Кабміну, органах влади та громадських консультативних та дорадчих органах; у роботі органів публічної влади та створених при них громадських консультативно-дорадчих органів відносно поліпшення інформаційно методичного й організаційного забезпечення практики прийняття публічноуправлінських рішень за участю суб'єктів публічного управління. Результати дисертації також можуть бути використані в навчальному процесі вищих навчальних закладів за програмами підготовки магістрів в освітній галузі «Публічне управління та адміністрування» під час розробки навчальних програм і спеціалізованих курсів щодо забезпечення публічної складової діяльності органів влади при виробленні і реалізації публічного управління в сфері екологічної безпеки, у процесі викладання дисциплін з взаємовідносин органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства; під час написання навчальних посібників з теорії та практики становлення публічного управління в сфері екологічної безпеки та розвитку громадянського суспільства в Україні; під час проведення прикладних досліджень та аналізу взаємодії органів публічної влади та громадськості, процесів реформування системи публічного управління в Україні у рамках євроінтеграційних процесів тощо.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою працею автора. Основні розробки, у тому числі й ті, що характеризують

наукову новизну, практичне значення, здійснені дисертантом особисто. У дисертації не використовуються ідеї та розробки, що належать іншим авторам.

У спільній публікації з Г. І. Ковальовим автором особисто запропоновано комплекс заходів для покращення організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні. У спільній публікації з О. В. Голинською автором особисто досліджено публічне управління в сфері екологічної безпеки як світовий та вітчизняний виміри. У спільній публікації з О. В. Голинською, Г. І. Куспляк та М. В. Холод автором цього дисертаційного дослідження особисто досліджено та вперше описано систематизація ретроспектива генези системи публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні.

Апробація результатів дисертації. Найважливіші положення та результати дисертаційної роботи оприлюднені на наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних, всеукраїнських та за міжнародною участю; семінарах та інших науково-комунікативних заходах апробаційного характеру, а саме: «Соціально-економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації влади: цілі, механізми, інструменти» (м. Одеса, 2017 р.); «Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід» (м. Одеса, 2017 р.); «Сталий розвиток регіонів України : проблеми забезпечення та реалізації» (м. Одеса, 2018 р.); «Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди» (м. Одеса, 2020 р.); «Перспективи розвитку територій: теорія і практика» (м. Харків, 2020 р.); «Публічне управління : традиції, інновації, глобальні тренди» (м. Одеса, 2021 р.); «Sintezele investigațiilor doctorale în documentul științelor politico-administrative și economice» (м. Кишенів, 2021 р.); «Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика» (м. Полтава, 2021 р.); «Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice» (м. Кишенів, 2022 р.); «Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології » (м. Одеса, 2022 р.); «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України» (м. Дніпро, 2022 р.); «Стратегія сталого розвитку України» (м. Рівне, 2022 р.);

«Пріоритетні напрями розвитку науки під час воєнного стану» (м. Одеса, 2022 р.); «Проблеми техногенно-екологічної безпеки в сфері цивільного захисту» (м. Харків, 2022 р.); Актуальні проблеми та перспективи розвитку фундаментальних, прикладних, загальнотехнічних та безпекових наук (м. Київ, 2023 р.); Молодіжна наука: інновації та глобальні виклики (м. Полтава, 2024 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 26 працях, у тому числі: у 9 статтях, 7 з яких у наукових фахових виданнях з публічного управління та адміністрування, 2 – у зарубіжному виданні, в тому числі 1 – в журналі WoS та 17 публікаціях у збірниках матеріалів науково-комунікативних заходів.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 286 сторінок, із них 212 сторінок основного тексту, дисертаційна робота містить 3 рисунки, 5 таблиць, а також 3 додатки на 27 сторінках. Список використаних джерел налічує 201 найменування (з яких 22 – іноземними мовами) на 23 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1. Теоретичне підґрунтя управління екологічною безпекою

Як свідчить досвід розвинутих країн, будь-якій державі важко проводити ефективну екологічну політику. Таке твердження чинне навіть за умов функціонування процвітаючої економіки [200, с. 1181]. Тому вдосконалення ратифікованого міжнародним співтовариством екологічного законодавства здійснюється не лише на законодавчому рівні, а й на рівні нормативного регулювання відносин у сфері використання природних ресурсів, охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки. Актуальність цієї наукової роботи підкреслено також практичним значенням системи публічного управління природокористуванням, дотримання вимог природоохоронного законодавства, встановлення контролю за дотриманням екологічної безпеки, забезпечення ефективних і комплексних заходів щодо охорони природи, раціонального використання природних ресурсів. Зокрема, в Україні має місце подвоєння наглядових функцій між Мінприроди та Мінагрополітики [23, с. 13; 194, с. 3174].

Упродовж останніх років ВР України та Кабмін досить систематично приймали закони та постанови щодо охорони навколишнього природного середовища, але ці закони практично не виконувалися з ряду об'єктивних та, подекуди, з досить суб'єктивних причин [4, 20, с. 218; 193, с. 1711; 196, с. 243].

При огляді Конституції та законів України, можна визначити вичерпний перелік обов'язків, які покладаються на громадян, у тому числі у сфері екології. Так, стаття 66 Конституції України зобов'язує громадянина “не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки” [89]. Обов'язки ж громадян у галузі охорони навколишнього

природного середовища визначено у статті 12 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” [142].

А. Мельник та О. Оболенський – одні з найбільш відомих науковців галузі державного управління, що виділяють нове на той час поняття «публічне управління» та зосереджують увагу на цьому. Ними визначено, що публічне управління зорієнтоване на реалізацію публічних інтересів і включає такі складники, як державне управління (суб’єктом є органи державної влади) і громадське управління (суб’єктом є громадські інституції) [74, с. 75; 119, с. 65; 158, с. 386].

На думку М. Андрієнко та В. Шако державна екологічна політика – це складова політики держави, що відображає сукупність її цілей і завдань у сфері екології, які формуються політичною системою держави відповідно до її соціального призначення і реалізуються нею за допомогою певних механізмів [8, с. 52; 37, с. 28; 159, с. 192].

На думку В. Бакуменка та О. Сосніна, державна екологічна політика – це політика суспільства, спрямована на охорону навколишнього природного середовища, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, зберігання та розвиток довкілля забезпечення нормальної життєдіяльності й екологічної безпеки людини [15, с. 33; 67, с. 183-184].

Як вважають В. Андрейцев та Н. Малиш, державна екологічна політика – це сукупність засобів і заходів, пов’язаних із впливом суспільства на природу і спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого розвитку і цивілізованості. Екологічну політику треба розуміти як координуючу першооснову, яка формує і приводить у рух ресурси підприємства (організації), для досягнення цілей у сфері раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки за допомогою політичних, економічних, юридичних, освітніх та інших заходів [5, с. 225-227; 6, с. 71-72; 34, с. 199; 105, с. 65; 159, с. 192].

Х. Марич вважає, що результативність державної екологічної політики залежить від ефективності інструментів її практичної реалізації, серед яких є і відповідне екологічне законодавство. Сьогодні екологічне законодавство України, щоб стати ефективним інструментом та передумовою реалізації екологічної політики, потребує інтеграції в життя суспільства і держави на рівні реформування системи відповідних нормативно-правових актів [37, с. 28; 94, с. 52; 107, с. 188].

О. Мягченко дає визначення державній екологічній політиці як системі заходів, пов'язаних із запобіганням негативним впливам суспільства на природу [114, с. 62; 159, с. 192].

В. Сахаєв та В. Шевчук розглядають державну екологічну політику як розробка пріоритетів на перспективу з урахуванням здоров'я населення і збільшення тривалості життя, відтворення рослинного і тваринного світу, збереження екологічного, генетичного і матеріального базису, природної, історичної спадщини і культури [154; 159, с. 192].

На даний час відбувається активний пошук ефективних механізмів і засобів публічного управління в сфері екологічної безпеки України, про що свідчать дослідження таких вчених: А. Жихарева [25, с. 84; 71, с. 9; 72, с. 112], Т. Козаченко [25, с. 84; 83, с. 112] та інші.

На екологізації публічного управління робить акцент А. Жихарева, вона вказує, що особливої уваги заслуговує поняття “екологізація публічного управління” та зазначає, що під поняттям екологізації мається на увазі прийняття рішень та запровадження заходів, спрямованих на досягнення кращих результатів у будь-якій сфері чи галузі суспільства із одночасним прагненням до збереження якості навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки. Т. Козаченко розділяє дану думку. [25, с. 84; 83, с. 112].

Чималий внесок у дослідження аспектів публічної екологічної політики та екологічного законодавства зроблено у працях Д. Ветвицького [43, с. 11; 159, с. 192], О. Лазора [95, с. 65] та інших.

У праці «Розвиток державної екологічної політики України в умовах глобалізації» Д. Ветвицький вивчає державну екологічну політику як комплекс засобів і заходів, спрямованих державою на охорону та оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування і природоохорони та забезпечення нормальної життєдіяльності громадян, який має два виміри – нормативний і регуляційний [43, с. 12; 159, с. 192].

М. Андрієнко, В. Шако за функціональною ознакою механізми реалізації державної екологічної політики поділяють на основні: організаційний, правовий, економічний; і допоміжні: кадровий, інформаційний та громадського впливу, які спираються переважно на регулятивне екологічне національне й міжнародне законодавство, стандарти і норми [9, с. 48; 36, с. 27].

За визначенням О. Лазора, управління в галузі екології та природних ресурсів означає вплив суспільства на довкілля, зокрема на його охорону, раціональне використання та відтворення, а управління як процес у сфері екології та природних ресурсів означає правомірність відповідних інституцій: державних, самоврядних та громадських – здійснювати ті чи інші функції [95, с. 67; 159, с. 195].

На думку О. Коленова, механізмом формування та реалізації державної екологічної політики доцільно вважати сукупність цілей, принципів, функцій, форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава (суб'єкт регулювання) впливає на об'єкти регулювання з метою збереження безпечного для існування живої та неживої природи навколишнього середовища, захисту життя та здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства й природи, охорону, раціональне використання та відтворення природних ресурсів [37, с. 27; 62, с. 357; 84, с. 161; 85, с. 139; 86, с. 130; 87, с. 357; 103].

Досліджуючи державне управління з позицій соціального, економічного й екологічного розвитку, С. Домбровська, В. Коврегін, А. Помаза-Пономаренко, О. Коленов зазначають, що механізмом формування

державного управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем доцільно вважати комплекс методів та інструментів державного впливу у сфері охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування, розвитку «зеленої» економіки й покращення добробуту громадян [37, с. 27; 62, с. 43].

Таким чином, здійснений аналіз науково-літературних джерел дозволив охарактеризувати ряд наукових підходів до тлумачення сутності державної екологічної політики та організаційного механізму її реалізації свідчить про багатовимірність та комплексність досліджуваного феномена. Сучасна наукова думка розглядає державну екологічну політику як цілеспрямовану діяльність держави і суспільства, орієнтовану на забезпечення екологічної безпеки, раціональне використання та відтворення природних ресурсів, охорону навколишнього природного середовища й забезпечення нормальної життєдіяльності населення.

У наукових працях окреслено два ключові підходи до розуміння сутності публічної екологічної політики: інституційно-правовий, який акцентує увагу на нормативно-правовому забезпеченні та функціонуванні відповідних державних органів (О. Лазор, О. Коленов), та системно-інтегративний, що висвітлює екологічну політику як міждисциплінарну складову державної політики, що забезпечує баланс між економічними, соціальними та екологічними інтересами (В. Бакуменко, Н. Малиш, В. Сахаєв).

Особливої уваги заслуговує позиція А. Жихаревої та Т. Козаченко щодо необхідності екологізації публічного управління, під якою розуміється впровадження екологічного виміру у всі сфери управлінської діяльності задля досягнення сталого розвитку та запобігання деградації довкілля.

Важливим є й структурний аналіз механізмів реалізації державної екологічної політики, запропонований М. Андрієнком та В. Шако, які поділяють їх на основні (організаційний, правовий, економічний) та допоміжні (кадровий, інформаційний, громадський вплив). Така типологізація дозволяє

більш точно визначити напрями удосконалення екологічного управління в умовах сучасних викликів.

Узагальнюючи, можна констатувати, що ефективність реалізації публічної екологічної безпеки залежить від науково обґрунтованого підходу до побудови її організаційного механізму, рівня інтеграції екологічного компоненту в систему публічного управління, а також здатності забезпечити належну координацію між усіма суб'єктами екологічної безпеки — державними інституціями, бізнесом і громадянським суспільством.

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природноресурсного комплексу України. Відбувалися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку в Україні сировинновидобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості [42, с. 25; 166, с. 98].

Безперечно, основні норми екологічного законодавства закріплені в Конституції України з усього масиву статей Основного Закону України лише 15 статей (3, 13, 14, 16, 49, 50, 66, 85, 92, 106, 116, 119, 132, 138, 142) мають відношення до охорони природи, екологічної безпеки і природокористування. У них закріплені основні екологічні права і обов'язки громадян, сформульовані повноваження законодавчої та виконавчої гілок державного управління. Норми Конституції України сформульовані в загальних термінах, а саме: "забезпечення екологічної безпеки", "підтримка екологічної рівноваги", "неспричинення шкоди довкіллю". Разом з тим, Основний Закон України чітко декларує, що досягнення цієї мети можливо тільки шляхом запобігання або мінімізації будь-яких негативних дій людини на навколишнє природне середовище [7, с. 52-53; 89, 159, с. 192].

У контексті такого положення поняття екологічної безпеки виступає ключовим і має досить чітко визначені правові рамки. Вони детерміновані встановленими законодавством критеріями якості навколишнього природного

середовища, його окремих елементів, якості продуктів харчування, одягу, житла, дотримання яких дає змогу забезпечувати екологічну безпеку. Система критеріїв закріплюється відповідною системою екологічних нормативів (концентрацією забруднювальних речовин у воді, повітрі, ґрунті; рівнем акустичного електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого впливу на навколишнє середовище; вмістом шкідливих речовин у продуктах харчування та тваринних кормах). Окрім таких нормативів, існують численні нормативи, що визначають гранично допустимі викиди в навколишнє природне середовище забруднювальних речовин, рівні шкідливого впливу фізичних та біологічних чинників для конкретних джерел забруднення. [155, с. 192; 157, с. 186; 181, с. 241].

У цьому зв'язку автор вперше пропонує генезу розвитку публічного управління в сфері екологічної безпеки України, надає означення та розглядає наступні її етапи, на підставі проведеного аналізу особливостей історичної ретроспективи публічного управління та законотворчості у сфері екологічної безпеки [21, с. 20]:

Перший етап – Законотворчий (1991 – 2010 рр.). На цей період припадає етап потужної законотворчої роботи за участю провідних українських учених, у результаті якої було ухвалено нормативно-правові акти України, більшість з яких чинні на сьогоднішній день:

- Закон України «Про навколишнє природне середовище» (1991 р.) [142];
- Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (1992 р.) [144];
- Закон України «Про охорону атмосферного повітря» (1992 р.) [141];
- Постанова ВР України «Про Червону книгу України» (1992 р.) [127]; (замінив Закон України «Про Червону книгу України» (2002 р.) [149];
- Закон України «Про тваринний світ» (1993 р.) [146]; (замінив Закон України «Про тваринний світ» (2001 р.) [147]);
- Закон України «Про екологічну експертизу» (1995 р.) [135]; (замінив Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (2017 р.) [143]);

- Кодекс України про надра (1994 р.) [82];
- Лісовий кодекс (1994 р.) [99];
- Водний кодекс (1995 р.) [46] та ін.

Постановою ВР України від 29.10.1992 р. було затверджено Положення про Червону книгу України [127], як основного державного документа з питань охорони тваринного і рослинного світу. Червона книга України — офіційний державний документ, який містить перелік рідкісних, вразливих і зникаючих видів тваринного і рослинного світу у межах України, а також узагальнені відомості про сучасний стан цих видів і заходи щодо їх збереження. Занесені до Червоної книги України види підлягають охороні на всій території України, у межах її континентального шельфу та виключної морської економічної зони. Регулюється Законом України «Про Червону книгу України» від 07.02.2002 (з подальшими змінами) — № 3055-III [149].

Перше видання Червоної книги України було опубліковане у 1980 році одним томом під назвою «Червона Книга Української РСР» у видавництві «Наукова думка». Перша Червона книга України включала 85 видів (підвидів) тварин: ссавців (29), птахів (28), плазунів (6), земноводних (4), комах (18) і види вищих рослин (151).

Друге видання Червоної книги України було затверджене Положення про Червону книгу України, як основного державного документа з питань охорони тваринного і рослинного світу, постановою ВР України від 29.10.1992 р. [127]. Друге видання Червоної книги України було здійснене у двох томах, які були опубліковані з дворічним проміжком у видавництві «Українська енциклопедія»: в 1994 році — том «Тваринний світ», в 1996 році — том «Рослинний світ». Друге видання включало 382 види тваринного та 541 вид рослинного світу. У порівнянні з першим виданням, кількість видів тварин збільшилась на 297, а рослинного світу — на 390 видів.

У 2009 році вийшло третє видання Червоної книги України. До нього занесено 826 видів рослинного світу: судинні рослини (611), мохоподібні (46),

водорості (60), лишайники (52), гриби (57). Кількість видів тварин у третьому порівняно з другим виданням збільшилась на 160 видів, при цьому 191 вид було занесено до Червоної книги, а 31 — виключено, зокрема 27 видів комах, 2 види риб і 2 види ссавців.

Міндовкілля 03.03.2021 р. оприлюднило затверджений Наказ з оновленим переліком видів тварин, занесених до Червоної книги України (Наказ Міндовкілля від 17.01.2021 р., затверджений Мініюстом 01.03.2021 р., набрав чинності 12.03.2021 р.). Четверте видання збірника Червоної книги України на даний час готується.

В цей період був затверджений перший документ, який, на думку автора, поклав початок публічного управління в сфері екологічної безпеки України – "Основні напрями державної політики в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" (затверджений постановою ВР України № 188/98-ВР від 05.03.1998 р.), який втратив чинність з 01.01.2020 р. [140]. Цей документ визначає не лише мету та пріоритетні завдання екологічної безпеки, а й механізми їх реалізації, напрями гармонізації та інтеграції екологічної безпеки України. Саме на підставі цього документа, що поєднує стратегічні цілі з конкретними завданнями, розробляються державні програми в галузі охорони довкілля та екологічної безпеки [16, с. 135; 104, с. 98].

Цілями стратегії публічного управління в сфері екологічної безпеки в даному періоді були: проведення інституційної реформи державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, запровадження механізмів та інструментів екологічної політики, реалізація пріоритетних національних і державних програм з метою створення умов для сталого збалансованого розвитку держави; формування державної системи регулювання екологічної безпеки як неодмінної складової національної безпеки України [33, с. 19; 140].

Другий етап – Управлінський (2011 – 2019 рр.). В цей період має місце акцент на управлінські рішення та на організаційний механізм публічного управління в сфері екологічної безпеки.

На початку 2011 р. в Україні набрав чинності також Закон щодо стратегії державної екологічної політики України до 2020 р. Згідно із ним метою державної екологічної політики є збереження та відновлення екосистеми на всій території України, що необхідна для гармонічного існування живої і неживої природи, досягнення рівноваги використання природних ресурсів, їх відновлення та розвитку суспільства, а також гарантування екологічно безпечного природного середовища для життя і здоров'я населення [7, с. 55; 128, с.65; 138].

Нормативно-правові акти, які були затверджені в даному етапі розвитку публічного управління в сфері екологічної безпеки України:

Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» [136];

Указ Президента України №111/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23.03.2021 р. «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» [145];

Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [148].

Також в даний час був чинний Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» № 2818-VI від 21.12.2010 р. (далі – Стратегія-2020), який втратив чинність з 01.01.2020 р. [138].

Цілями стратегії публічного управління в сфері екологічної безпеки були: підвищення рівня суспільної екологічної свідомості, поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки, досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного

середовища, інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління, припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі, забезпечення екологічно збалансованого природокористування, удосконалення регіональної екологічної політики [138, 152].

Відповідно до Стратегії-2020 були затверджені План Національної екологічної політики в Україні 2011-2015 рр. та План Національної екологічної політики в Україні 2016-2019 рр.

Третій етап – Суспільноціннісний (2020-2030 рр.). Даний період характеризується висловленням публічного управління в сфері екологічної безпеки, що базується на поєднанні вирішення економічних та екологічних проблем у процесі реформування суспільства, створення мотивації, побажань та умов для вирішення екологічних проблем на національному, регіональному та місцевому рівнях. На цьому етапі базовими цінностями держави і народу є наявність історичного коріння, національних ідей, традицій, уподобань, міжнаціональної, міжрелігійної, міжмовної терпимості та ін.

На даний час чинний Закон України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2030 року" № 2697-VIII від 28.02 2019 р. (далі – Стратегія-2030) [139]. У даному документі в пункті Забезпечення екологічно збалансованого природокористування сказано, про досягнення Україною Цілей сталого розвитку, затверджених на саміті Організації Об'єднаних Націй у вересні 2015 року, ухвалено Резолюцію Генеральної Асамблеї "Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року". Водночас зазначається про сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складників розвитку (економічної, екологічної та соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку [38, 148, 182]. Стратегії державної екологічної політики в Україні, а саме визначення цілей політики подано в таблиці 1.1

Даний період репрезентує цінності екологічної безпеки, надає нові можливості для виявлення чинників ризиків і загроз, що складуть канву для розробки і вирішення конкретних проблем екологічної безпеки. Однак реалізація ціннісних сенсів екологічної безпеки буде залежати значною мірою від ефективності функціонування політичної, економічної, соціальної, духовної та інформаційної сфер суспільства.

Таблиця 1.1

Стратегії державної екологічної політики в Україні [159, с. 194].

Рік прийняття	Назва законодавчого документа	Цілі державної екологічної політики
1998	Постанова ВР України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки [140]	Проведення інституційної реформи державної системи охорони довкілля та використання природних ресурсів, упровадження механізмів та інструментів екологічної політики, реалізація пріоритетних національних і державних програм з метою створення умов для сталого збалансованого розвитку держави; формування державної системи регулювання екологічної безпеки як неодмінної складової національної безпеки України.
2010	Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» [138]	Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища. Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі. Забезпечення екологічно збалансованого природокористування. Удосконалення регіональної екологічної політики
2019	Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики	Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України. Забезпечення

	України на період до 2030 року» [139]	інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління
--	---------------------------------------	--

В Україні було розроблено національну систему цілей сталого розвитку, що має забезпечити підґрунтя для подальшого планування розвитку України, подолання дисбалансів, які існують в економічній, соціальній та екологічній сферах; забезпечити такий стан довкілля, що сприятиме якісному життю і благополуччю нинішніх та прийдешніх поколінь; створити необхідні умови для суспільного договору між владою, бізнесом і громадянським суспільством щодо підвищення якості життя громадян і гарантування соціально-економічної та екологічної стабільності; досягнути високого рівня освіти та охорони громадського здоров'я; упровадження регіональної політики, яка базуватиметься на гармонійному поєднанні загальнонаціональних і регіональних інтересів; збереження національних культурних цінностей і традицій [59, с. 150; 183, с. 91; 191, с. 85].

Цілями стратегії публічного управління в сфері екологічної безпеки в даному періоді є: формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва, забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України, забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України, зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення, удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління [139, 187, с. 602, 188, с. 1071].

Відповідно до Стратегії-2030 на даний час затверджений Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року, розпорядження Кабміну від 21.04.2021 р. № 443-р.

Безумовно, сфера екологічної безпеки є предметом дослідження різних галузей науки. В галузі науки "Публічне управління" дослідження екологічної складової на місцевому рівні нерозривно пов'язане з розробками у напрямі забезпечення екологічної безпеки регіону та держави. Ефективність здійснення заходів, форм і методів досягнення цієї безпеки визначається шляхом прогнозування та оцінки екологічних ризиків на рівні територіальної громади, міста та регіону, об'єктивного виявлення існуючих і потенційних загроз, встановлення їх сутності та можливих наслідків, що і є запорукою планування правових, організаційно-управлінських та економічних заходів щодо запобігання або реагування на наслідки негативних екологічних проявів [32, с. 122; 112].

В Україні екологічна свідомість суспільства має свою специфіку. Певним каталізатором, що прискорив зміну екологічної свідомості людства, особливо українців, стала Чорнобильська катастрофа, яка поклала край безпечним поглядам на розвиток відносин між людиною та довкіллям. Екологічна свідомість – це вищий рівень психічного відображення природного, штучного, соціального середовища та свого внутрішнього світу; рефлексія місця та ролі людини у світі природи та природних явищ [25, с. 85; 113, с. 8]. У боротьбі за збереження довкілля екологічна свідомість навчилася відстоювати свої позиції і мобілізувати громадську думку. Донедавна екологічна свідомість, ґрунтуючись на переконанні про невичерпність багатств Землі, лише фіксувала процеси взаємодії суспільства і природи, бо негативні аспекти її були незначними. Лише у 80-ті рр. ХХ ст. почали усвідомлювати обмеженість і невідновність природних ресурсів, а відповідно – і необхідність збереження довкілля [25, с. 85].

На думку Ю. Бикової екологічна свідомість – це індивідуальна і колективна (суспільна) здатність до усвідомлення нерозривного зв'язку

людини з природою, залежності добробуту людей від цілісності природного середовища, уміння та звичка діяти, не порушуючи зв'язків колообігів у природі [25, с. 85].

Як вважає Ю. Бикова, екологічна свідомість має трикомпонентну структуру: – психічне відображення природного, соціального, штучного та внутрішнього середовища – когнітивний компонент; – ставлення до цього середовища – емотивний компонент; – саморефлексія та саморегуляція в навколишньому середовищі (стратегії та технології взаємодії) – поведінковий компонент [25, с. 85].

У своїх дослідженнях М. С. Мойсеєнко описує думку Г. Акопова та О. Чердимова, згідно з якою екологічну свідомість становлять:

- екологічна увага, яка тісно пов'язана з екологічним відчуттям, сприйняттям, уявою;
- екологічна пам'ять, що супроводжується екологічним афектом (емоції, почуття);
- екологічна воля (мотивація, дія) [25, с. 85, 113, с. 9].

На думку С. Кравченка та В. Крисаченка функцією екологічної свідомості є синтез теоретичних екологічних знань та практичного досвіду людей і певних екологічних аксіом, принципів, норм поведінки, зокрема норм екологічної етики та екологічного права [25, с. 86; 92, с. 72; 93, с. 273].

Ю. Легеза вважає, що екологічна свідомість є квінтесенцією, певною проміжною ланкою між правосвідомістю і суспільною свідомістю. При цьому низька ефективність механізмів формування екологічної свідомості пов'язується з масовим розповсюдженням ідеалів ринкової економіки, спрямованих на досягнення ідеалів концепції сталого розвитку держави і суспільства [96, с. 78]

Відомий югославський соціолог Д. Маркович наголошує, що екологічна свідомість є важливим елементом організації самоврядування суспільства, активізації позиції громадян у вирішенні питань оптимального

природокористування та збереження придатного для життя і здоров'я середовища [25, с 86; 108, с. 335].

Серед основних принципів пропаганди екологічної поведінки необхідно зазначити, насамперед, важливість наявності керівників та політичних лідерів майбутнього, які були б переконаними прибічниками захисту довкілля [25, с. 86, 113, с. 10]. Крім того, одним з основних принципів пропаганди екологічної освіти та формування екологічної поведінки є впровадження спеціальних освітніх програм, які передбачають «заглиблення» населення в атмосферу постійного підвищення екологічної свідомості. Результатом такої освіти є отримання правильних настанов щодо охорони довкілля, де громадськість готова діяти відповідно до цих настанов. У галузях управління, які вирішують природоохоронні питання, необхідно поширювати інформацію про те, що забезпечення екологічної збалансованості є одним з основних факторів стабільного розвитку людства, економіки кожної країни, окремої людини; і від наявності та стану природних ресурсів залежить якість життя не тільки нашого, а й майбутніх поколінь

В Україні розроблено і введено у дію близько 250 національних, загальнодержавних, міжнародних, галузевих і регіональних програм, які фінансуються із залученням коштів державного бюджету. З них безпосередньо пов'язано із розвитком екологічної безпеки – 137 [173, с. 171; 174, с. 105; 201, с. 13].

Публічне управління в сфері екології ґрунтується на поєднанні форм і методів прямого і непрямого управління. Пряме управління з боку держави здійснюється шляхом встановлення екологічно обґрунтованих заборон, взаємних зобов'язань з утилізації відходів, вимог щодо рециркуляції матеріалів. Непряме управління здійснюється за допомогою економічних важелів: зборів мита, податків, пільг, субсидій, засобів фінансової дії тощо [73, с. 10; 126].

Сьогодні управління в галузі екології зводиться до врегулювання за допомогою правових важелів суспільних відносин. Суб'єктами такого

врегулювання виступають державні органи, органи місцевого самоврядування, частково – громадські об'єднання. Їх діяльність спрямована на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони довкілля, екологічної безпеки уповноваженими особами (фізичними і юридичними) на засадах дотримання екологічного законодавства, попередження можливого погіршення екологічної ситуації та захист прав громадян на екологічно безпечні умови життя [55].

Досі не існує загальновизнаного визначення та переліку екологічних прав. Поки що їх визначають лише як сукупність закріплених у міжнародному та національному законодавстві немайнових прав людини, що визначають її стосунки з довкіллям та забезпечують фізичне існування.

На думку сучасного вченого Буканова Г. М. метою публічного управління в сфері екологічної безпеки є досягнення задовільного стану навколишнього природного середовища шляхом впровадження екологічного системного підходу в усі напрями соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на безпечне навколишнє середовище, впровадження збереження і відтворення природних екосистем, а також збалансованого природокористування [38].

Головне завдання Концепції сталого розвитку України — це забезпечення можливостей інтеграції екологічної політики у стратегію соціально-економічних реформ. Концепцію сталого екологічно безпечного розвитку, було прийнято світовим співтовариством на конференції ООН із питань розвитку та охорони природного середовища (Ріо-де-Жанейро, 1992). Її основною метою є забезпечення збалансованого вирішення соціально-екологічних питань, збереження природного середовища і природно-ресурсного потенціалу в майбутньому. У першому принципі Декларації Ріо про навколишнє середовище та розвиток зазначено: "Люди є центром сталого розвитку. Вони мають право на здорове життя у гармонії з природою". Сутність сталого розвитку полягає в задоволенні потреб сьогодення без обмеження інтересів майбутніх поколінь [192].

На даний час в Україні здійснюються роботи щодо створення єдиної державної системи використання і відтворення природних ресурсів, спрямовані насамперед на розвиток системи ведення кадастрів природних ресурсів" удосконалення нормативно-правового забезпечення дозвільно-ліцензійної діяльності природокористування. Незважаючи на ускладнення, що виникли під час створення об'єктів природно-заповідного фонду у зв'язку з проведенням земельної реформи, площі територій природно-заповідного фонду продовжують збільшуватися.

Відповідно до статті 50 Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей. Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [142].

На думку Ю. Бикової, екологічна безпека має бути віднесена до найсуттєвіших критеріїв оцінювання рівня розвитку. Зв'язок соціальних та природоохоронних чинників є незаперечним [25, с. 87].

Хилько М.І. вважає, що екологічна безпека це стан сталої і динамічної рівновагі функціонування системи «природа-суспільство», що характеризується, з одного боку, захищеністю природного середовища від руйнівного антропогенного впливу і здатністю до самовідтворення екосистем, з іншого, – захищеністю суспільства від екологічних загроз і стихійних лих, забезпеченням здорових природних умов його життєдіяльності» [53, с.141; 174, с. 106].

Також триває удосконалення законодавчої бази у сфері екологічної безпеки та поводження з відходами. Основна мета екологічної політики України — гарантування екологічної безпеки життєдіяльності громадян України [195, с. 181].

Автор вважає, що на часі в екологічній сфері України має місце значне антропогенне навантаження. Воно сформувалося внаслідок військових дій, спричинених вторгненням російських військ з Росії та Білорусії на значну частину території України. В таких умовах публічне управління у сфері екологічної безпеки має бути спрямоване на низку першочергових заходів: забезпечення населення якісною питною водою та продуктами харчування, упровадження новітніх технологій щодо енергозбереження; захист лісових насаджень, сільськогосподарських угідь, розвиток ефективної інноваційної підприємницької діяльності; використання альтернативних джерел енергії та ін.

Тому на часі ми є свідками фактичного початку третього етапу розвитку системи публічного управління в сфері екологічної безпеки. Автор висловлює попередню тезу про те, що цей етап може мати основну характеристику, пов'язану з відновленням екології, і ця ознака є визначальною в описі перспективної тематики майбутніх інституційних норм та стратегічних документів, направлених на таке відновлення.

В дослідженні вдалося здійснити ретроспективу розвитку інституційних норм, розділити їх на історичні етапи та надати класифікаційне означення. Проте прогнозна невизначеність термінів та масштабів подальших екологічних втрат та руйнувань, що мають місце під час військової агресії Росії на територію України, не дозволили надати довершений опис та охарактеризувати публічно-управлінські зв'язки, що формуватимуться під час новітнього історичного етапу становлення концепції сталого розвитку. Провідні науковці, зокрема Г. М. Буканов, акцентують на необхідності впровадження екологічного системного підходу в усі напрями соціально-економічного розвитку, що є базовою умовою реалізації конституційного права громадян на безпечне навколишнє середовище.

Прийнята світовим співтовариством Концепція сталого розвитку та її імплементація у вітчизняну політику заклала основи екологізації державної політики України, зокрема шляхом послідовного інтегрування екологічних

цілей у національній стратегії розвитку. Принципи сталого розвитку, які ґрунтуються на справедливості взаємодії між поколіннями, визначають людину центром екологічної безпеки, що знаходить своє відображення у вітчизняному правовому полі — зокрема, у статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Аналіз дефініцій поняття екологічна безпека (Ю. Бикова, М.І. Хилько) свідчить про його міждисциплінарну природу: воно охоплює як еколого-природоохоронні, так і соціогуманітарні аспекти. Під екологічною безпекою розуміють динамічну рівновагу між природою та суспільством, що забезпечує як збереження та самовідтворення природних екосистем, так і захищеність населення від екологічних ризиків.

Особливої уваги заслуговують заходи держави, спрямовані на створення єдиної системи управління природними ресурсами, ведення кадастрів, розвиток природно-заповідного фонду, що свідчить про поступову реалізацію інтегрованого підходу до управління природокористуванням.

Аналіз наукових підходів до визначення екологічної свідомості свідчить про її багатовимірність і ключову роль у формуванні сталого природокористування. Ю. Бикова розглядає екологічну свідомість як здатність людини усвідомлювати взаємозв'язок з природою, виокремлюючи її когнітивний, емотивний і поведінковий компоненти. Погляди М. С. Мойсеєнко, Г. Аكوпова та О. Чердимова доповнюють це бачення, наголошуючи на таких психологічних аспектах, як екологічна увага, пам'ять, афект і воля. С. Кравченко та В. Крисаченко підкреслюють нормативний і ціннісний потенціал екологічної свідомості, яка забезпечує єдність знань, практики та етичних норм.

З іншого боку, Ю. Легеза акцентує на проміжному характері екологічної свідомості між правовою та суспільною, що актуалізує її значення в контексті правового регулювання і соціальної відповідальності. Д. Маркович підкреслює її роль у розвитку самоврядування та громадянської активності. Водночас дослідники вказують на низьку ефективність механізмів її

формування, що обумовлено домінуванням ринкових підходів і споживацьких цінностей. Це свідчить про необхідність системної пропаганди екологічних знань та активної участі громадських організацій у розвитку екологічної культури.

Формування та реалізація публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні має здійснюватися в межах системної взаємодії державних і недержавних інституцій, із урахуванням принципів сталого розвитку, правового забезпечення, екосистемного підходу та активного залучення громадськості. Екологічна безпека повинна розглядатися як ключовий пріоритет публічної політики, що тісно пов'язаний із якістю життя, соціальною справедливістю та національною безпекою загалом.

1.2. Категорійні дефініції механізмів публічного управління в сфері екологічної безпеки

Сьогодні у наукових дослідженнях поряд із поняттям механізму публічного управління застосовується механізм державного управління, який є основою першого, тому при проведенні аналізу теорії показав, що чітко сформовані та виокремлені дефініції «механізм державного управління» та механізм публічного адміністрування» [151, с. 125].

Термін “публічне управління” може вживатися у щонайменше трьох основних значеннях: по-перше – як діяльність державних службовців і політиків, по-друге, структури і процедури органів державної влади, по-третє, системне вивчення чи то діяльності, чи то структур та процедур – стверджує професор із публічного управління К. Поллітт [83, с. 108; 190, с. 12]. В. Вільсон, який вважається засновником організаційної теорії публічного управління, коротко та стисло писав, що публічне управління є деталізованим та систематичним застосуванням права [83, с. 108; 198, с. 199].

У науковій літературі термін «механізм управління» є досить широко вживаним, однак його зміст і структура різняться у науковців і практиків у

галузі управління, які трактують цей термін по-різному. Теоретичні та прикладні проблеми визначення та класифікації механізмів публічного управління розглядаються в дослідженнях провідних українських та зарубіжних вчених у галузі управління.

На думку В. Авер'янова механізм державного управління – це сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення. В Авер'янов вважає, що складовими елементами механізму державного управління є: система органів виконавчої влади та сукупність правових норм, що регламентують організаційну структуру системи органів виконавчої влади і процеси її функціонування та розвитку. Через механізм державного управління здійснюється реалізація влади (владних відносин) [2, с. 76; 61, с. 35-39; 74, с. 74].

На думку Л. Акімової, механізм державного управління варто розуміти як сукупність важелів, засобів, стимулів, які використовує країна для досягнення певних економічних результатів у суспільно важливих сферах розвитку суспільства [2, с. 77].

О. Амосов розглядає механізм державного управління на регіональному рівні як сукупність форм і методів впливу територіальних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування на реформування та функціонування економічних суб'єктів у всіх сегментах і ланках господарства району [3, с. 15].

На думку О. Ю. Астапової, Е. А. Астапової та Д. П. Лойко механізм управління це система елементів організаційно-економічного впливу на процес управління [11, с. 3].

Г. Атаманчук визначає, що механізм державного управління це складна система державних органів влади, які організовані відповідно до сформованих принципів для реалізації завдань державного управління. Даний автор трактує механізм державного управління як сукупні та логічні сили взаємовідносин

суспільних елементів, закономірностей та процесів, за допомогою яких суб'єкти державного управління звертаються до потреб, інтересів та цілей суспільства в управлінських впливах, включаючи їх в управлінські рішення та дії, практично впроваджуючи в державну владу [12, с. 65; 13, с. 413].

На думку В. Бакуменка, Д. Безносенко та В. Князева механізми державного управління це «практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей». Механізм державного управління виконує роль механізму суспільного самоуправління. Він може бути відображений ланцюговою схемою. При цьому фактори, що впливають на процеси державного управління, можуть бути політичними, економічними, соціальними, культурними відповідно до основних сфер суспільної діяльності. Також відповідно до основних форм державної управлінської діяльності вони можуть мати політичний, адміністративний і правовий характер.

Найчастіше в державному управлінні застосовується комплексний механізм, який є системою політичних, адміністративних, економічних, соціальних, гуманітарних, організаційних та правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління.

Комплексний механізм державного управління визначається як «система політичних, економічних, соціальних, організаційних та правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління». Схема механізму державного управління містить: цілі, рішення, впливи, дії та результати [2, с. 76; 63, с. 115; 74, с. 74; 115].

В. Бакуменко в енциклопедичному словнику з державного управління зазначає, що сьогодні аспект взаємодії держави і громадянського суспільства в державному управлінні є дуже важливим на відміну від традиційного бачення державного управління як організаційного і регулювального впливу держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її упорядкування, зберігання або перетворення, що спирається на її владну силу [67, с. 150]. Це

свідчення вказує на трансформаційні процеси в державному управлінні, тобто на перехід до публічного управління, оскільки такі риси властиві публічному управлінню.

О. Білик та У. Лукашевська у наукових дослідженнях сформулювали, що механізмом публічного управління є оптимальне поєднання засад, які притаманні товарному виробництву (конкуренція, попит і пропозиція, вільне ціноутворення), цілеспрямованої політики державного регулювання економічних процесів. Автор визначає, що взаємодія державного управління та публічно-приватного партнерства доповнюють ринковий механізм та створюють підґрунтя для стратегії макроекономічного та інноваційного розвитку громад, регіонів та країни в цілому [27; 28, с. 178].

На думку Г. Буканова механізми державного управління у сфері формування та реалізації екологічної політики виступає як система інструментів, функціональними завданнями якої є: нормативно-правове регулювання у сфері захисту довкілля; структурно-функціональне й організаційно-управлінське забезпечення контролю та моніторингу в екологічній сфері; сприяння сталому розвитку держави, суспільства й територій [37, с. 30].

За визначенням І. Булеєва механізм державного управління це сукупність форм, методів та інструментів управління [39, с. 33].

На думку М. Васильєвої, механізм державного управління можна визначити як систему процедур державного управління, які формують управлінське рішення чи правила його прийняття і реалізації. Механізм державного управління являє собою єдину систему, яка, у свою чергу, складається з конкретних управлінських механізмів [2, с. 77; 41].

Я. Витвицький та А. Кринична вважають, що завдання механізму управління у сфері екології зазвичай формулюються в літературі з позиції досягнення екологічної безпеки і мотивації дотримання екологічних вимог, що, безумовно, є його пріоритетними цілями. Разом з тим регулювання економічних відносин у сфері охорони довкілля вивчає більше завдань,

включаючи економічний захист державних інтересів у сфері природокористування, забезпечення умов для ефективного залучення природних ресурсів у господарську діяльність, економічну відповідальність за вилучення та нанесення збитків довкіллю, справедливий перерозподіл доходів від експлуатації природних ресурсів в комплексі із застосуванням економічних механізмів екологічно збалансованого розвитку [45, с. 179; 180, с. 47].

Зазначаємо, що механізм управління екологічною безпекою має бути вбудований у загальну економічну систему, а не бути розрізненим набором методів та інструментів, спрямованих на вирішення тих чи інших екологічних проблем.

Існуючий в Україні механізм управління в екологічній сфері, можна віднести до м'якого типу, який має за мету, в основному, боротьбу з негативними екологічними наслідками, а не з причинами виникнення екологічних деструктивних впливів.

Головною метою механізму управління екологічною складовою є:

- мотивація до зменшення шкідливого впливу на довкілля;
- мотивація раціонального використання та збереження компонентів довкілля, зменшення показників ресурсомісткості;
- створення за рахунок коштів, отриманих від екологічних зборів та платежів, джерел фінансування природоохоронних заходів, незалежних від державного та місцевого бюджетів [45, с. 180; 180, с 48].

Механізм охорони довкілля має особливості, які зумовлені такими чинниками:

- інфраструктурним характером товарів та послуг в екологічній сфері;
- довготривалістю основних відтворювальних процесів у природокористуванні і переплетінням економічних та природних процесів;
- специфікою відносин власності на природні ресурси;
- специфікою ринкових відносин в екологічній сфері і значною роллю держави в управлінні природокористуванням [45, с. 179; 180, с 48].

О. Дзюбенко, Л. Сергієнко й С. Ожго виокремлюють правовий, економічно-фінансовий, інформаційно-комунікаційний та інституційний механізми державного управління у сфері реалізації екологічної політики [37, с. 28; 94, с. 89; 107, с. 189].

П. Єгоров та Ю. Лисенко трактують механізм державного управління як систему формування цілей і стимулів, які дають змогу перетворити у процесі трудової діяльності рух матеріальних та духовних потреб членів суспільства на рух засобів виробництва і його остаточних результатів, спрямованих на задоволення платоспроможного попиту споживачів [97, с. 87].

На думку О. Єрмоєнко-Григоренка механізм державного управління це система технологічного, економічного, організаційного та соціального блоків, які включають їх елементи [69, с. 23].

І. Ісаєнко визначає «механізм державного управління» та «механізм публічного управління», як будь-які механізми управління – чи державного, чи публічного управління формують певний зміст, який визначається способом та характером дій на об'єкт впливу. Способи реалізуються через певні алгоритми та процедури дій. Відмінність полягає насамперед як у суб'єктах, так і в об'єктах впливу, що зумовлює в подальшому суттєві відмінності у формах, способах і методах дій (впливу) [75].

На думку О. Ковалюка механізм державного управління це система реформ, методів, важелів. Інструментів, які використовуються в діяльності держави за відповідного нормативного, правового та інформаційного їх забезпечення політикою на мікрорівні та макрорівні [80, 213].

О. Коленов виокремлює такі механізми формування та реалізації державної екологічної політики в Україні: політико-адміністративний, інституційно-правовий, організаційний, фінансово-економічний, інформаційно-освітній [37, с. 28; 62, с. 357]. Водночас автор виділяє системний інструментарій механізмів державної системи екологічної безпеки України, до яких відносить такі: 1) організація, управління та контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки; 2) планування та координація комплексних

програм охорони довкілля та раціонального природокористування; 3) контроль за дотриманням єдиної державної політики, що гарантує надійність і стійке функціонування народногосподарських об'єктів безпеки; 4) запобігання та ліквідація екологічних наслідків промислових аварій, природних катастроф і стихійних лих; 5) оцінка стану екологічної безпеки на всій території України й в окремих її адміністративно-територіальних утвореннях, прогнозування її динаміки [37, с. 28; 86, с. 132].

О. Коротич розглядає механізм державного управління як певне знаряддя для здійснення цілеспрямованих перетворень. Це сукупність способів, методів, важелів, через які суб'єкт управління впливає на об'єкт управління для досягнення певної мети [90, с. 172].

Однак О. Кравченко вважає, що механізм державного управління – це сукупність форм, засобів, методів, правових, організаційних, адміністративних, мотиваційних та інших заходів держави, спрямованих на забезпечення динамічного розвитку суспільства [2, с. 77; 91].

М. Круглов дає визначення механізму державного управління як сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів державного управління і впливу на їх діяльність, що забезпечують узгодження інтересів учасників державного управління, які взаємодіють. Також вважає, що оскільки фактори державного управління можуть мати економічну, соціальну, організаційну, політичну і правову природу, то комплексний механізм державного управління повинен являти собою систему економічних, мотиваційних, організаційних, політичних і правових механізмів [2, с. 77; 94, с. 74].

Б. Курашвілі, розглядаючи механізм державного управління, поділяє позиції щодо визначення соціального управління як взаємодії керуючої та керованої систем у процесі використання об'єктивних законів останньої та умовності розмежування суб'єкта й об'єкта управління соціальними системами, для яких характерна органічна єдність суб'єктів і об'єктів управління, їх переплетіння, відносність, обмін ролями. З огляду на це він

робить висновок, що «державне управління – це, звичайно, вплив, але якщо бути більш точним, то – взаємовплив», це «організаційна співпраця держави з колективними та індивідуальними членами суспільства, яка забезпечує доцільне закономірне функціонування та розвиток суспільних відносин» [2, с. 77; 61, с. 203].

Науковці А. Ліпенцев та О. Поляк вважають, що механізм державного управління – це штучно створена система засобів впливу та взаємодії суб'єктів та об'єкта управління [2, с. 77; 98].

Н. Нижник та О. Машков вважають, що особливість механізмів державного управління характеризуються сукупністю внутрішніх (механізм управління всередині організації) та зовнішніх (механізм взаємодії між різними організаціями) факторів, а є складовими елементами, серед них видаляють цілі управління, об'єкта та взаємозв'язки, на які здійснюється вплив, інструменти досягнення цілей, методи впливу, управлінські ресурси (матеріальні, фінансові), соціальний та організаційний потенціали. Адже структура механізмів державного управління включає практичні заходи, засоби, стимули, за допомогою яких державні органи влади впливають на суспільство, виробництво та всі соціальні системи з метою досягнення своїх цілей [74, с. 74; 118, с. 87].

О. Малєки зосереджує увагу на таких механізмах управління, як екологічний моніторинг, фінансово-економічний механізм, публічно-приватне партнерство, екологічна освіта [37, с. 28]

На думку О. Оболенського та О. Борисевича механізм публічного управління є система, яка забезпечує практичну реалізацію функції публічного управління з метою досягнення визначених цілей, яка характеризується власною структурою, методами, важелями, інструментами впливу на об'єкт управління за допомогою відповідного правового та інформаційного забезпечення [74, с. 74; 119, с. 123; 120, с. 4; 121, с. 39].

О. Оболенський та О. Борисевич класифікують такі види механізмів публічного управління:

– економічні, який формує механізм публічного управління за допомогою банківської, грошово-валютної, інвестиційної, інноваційної, кредитної, податкової політики;

– мотиваційні, які складаються з сукупності стимулів адміністративних і соціально-економічних стимулів, які спонукають посадових осіб до високоефективної роботи);

– організаційні, які характеризують об'єкти, суб'єкти публічного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування;

– політичні, які визначають особливості формування через інструменти економічної, соціальної, фінансової, промислової політики;

– правові, які включають закони, постанови, укази, а також методичні рекомендації, інструкції тощо) [119, с. 123; 120, с. 4; 121, с. 39].

А. Омаров до основних державно-управлінських механізмів екологічної безпеки держави відносить:

- 1) фінансово-економічний механізм екологічної безпеки;
- 2) організаційний механізм – державну систему екологічної безпеки держави;
- 3) технологічні механізми забезпечення екологічної безпеки держави;
- 4) правовий механізм забезпечення екологічної безпеки держави;
- 5) інформаційний механізм забезпечення екологічної безпеки [37, с. 28; 122, с. 204].

Л. Приходченко запропонувала класифікувати механізми публічного управління за специфікою їх застосування: – зв'язок із процесами розроблення та ухвалення раціональних рішень; – забезпечення практичного втілення (впливу на об'єкти управління); – активізація властивостей суб'єктів управління як систем, здатних до саморозвитку. Структуру механізму державного управління складають цільовий, нормативно-правовий, організаційний, економічний та інформаційний компоненти, сукупність яких віддзеркалює всі істотні аспекти функціонування системи державного

управління: виконання функцій (організаційний), дотримання цілеспрямованості (цільовий та нормативно-правовий), забезпечення ефективності (економічний) та можливості функціонування (інформаційний) та можливості функціонування [133]. Однак, Л. Приходченко вважає, що сучасна парадигма публічного управління формується на основі широкої взаємодії держави і суспільства, соціальної структуризації суспільства за сприяння оновленої системи відповідних формальних і неформальних інституцій з метою задоволення інтересів та потреб кожного громадянина держави і суспільства загалом [131, с. 127].

Функції, які виконує той чи інший орган управління, визначають внутрішню структуру та місце в системі органів публічної влади. Відтак організаційна структура (як форма організації системи управління), організаційні елементи (які в сукупності повинні організовувати регулювання, управління в інтересах державної влади, ефективну діяльність державно-управлінської системи), відповідно, є основою організаційного механізму державного управління [132, с. 130].

Т. Радчук розглядає поняття механізм публічного управління як сукупність політичних, економічних, організаційних, мотиваційних та правових засобів впливу суб'єкту управління (органів публічної влади та місцевого самоврядування) на об'єкти управління [151, с. 126].

Р. Рудніцька, О. Сидорчук, О. Стельмах, М. Лесечко, А. Чемерис вважають, що механізм державного управління це штучно створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру. Сукупність правових норм, методи, засоби, інструменти державного впливу на об'єкт управління [153, с. 17].

Ю. Сурмін вважає, що процес формування публічного управління, що відповідає викликам сучасності, є складним завданням, яке постає перед усім суспільством та вимагає визначення методології як системи знань про метод, який зазвичай розуміють як сукупність практичних або розумових прийомів,

кроків, інструкцій, дотримання яких забезпечує досягнення бажаних результатів, є основною діяльністю [25, с. 83; 164, с. 11].

На думку Ю. Тихомирова механізм державного управління це демократична державна організація управлінського впливу на суспільні процеси. Система механізму державного управління складається із: системи управління; соціальних та правових норм; способів визначення цілей; управлінського процесу як циклу дій керуючої системи, що послідовно змінюють одна одну [167, с. 482-483].

О. Федорчак вважає, що механізм державного управління це механізм як система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі. Інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням. О. Федорчак наводить більш розширену структуру механізму державного управління [2, с. 78; 171]:

- політика, яка складається з економічної, соціальної, фінансової, культурної та промислової політик;
- методи (організаційні, економічні, психологічні, спеціальні);
- важелі (економічні, фінансові, правові);
- інструменти (технології, програми);
- правове забезпечення (закони ВР України, укази Президента України, постанови Кабміну, накази міністерств і відомств, статuti юридичних осіб);
- інформаційне забезпечення (звіти юридичних осіб, одноразові обстеження, мережа Інтернет, засоби масової інформації, статистичні збірники);
- нормативне забезпечення (інструкції, норми, стандарти, методичні вказівки).

Аналіз досліджень Г. Атамчука та Н. Нижника дозволяють визначити, що механізм державного управління є тотожним механізму виконавчої влади. У той же час у державному управлінні така дефініція є універсальною, але вона не є повною мірою охарактеризовує механізм публічного управління.

Оскільки публічне управління є значно ширшим поняттям, бо дає змогу охоплювати суспільство, а не лише органи державної влади. Виходячи з цих визначення, ми можемо визначити, що науковці вивчали механізми державного управління, які є значно вузькими, тому необхідно досліджувати механізми публічного управління, адже вони відбивають сучасний стан у державі як на теоретичному рівні, так і на практиці. Серед наукових праць багато присвячено поняттю «механізм державного управління», хоча на сьогодні більш актуальним є механізм публічного управління у зв'язку з переходом від державного управління до публічного [116].

В. Опришко, Ф. Шульженко, С. Шимон під механізмом забезпечення екологічної безпеки розуміють комплекс взаємопов'язаних державно-правових засобів, спрямованих на досягнення екологічної безпеки шляхом регулювання і контролю діяльності суб'єктів екологічних правовідносин за допомогою еколого-правових норм [123].

За спільною думкою цих авторів, значення кожного з механізмів публічного управління різняться в залежності не стільки від суб'єктивних наукових поглядів, скільки від спрямованості його застосування в системі публічного управління.

Науковці відзначають, що специфічною рисою публічного управління є механізм контролю суспільства над усіма органами державної влади і органами місцевого самоврядування, якого відповідно не має державне управління [121, с. 37].

Виходячи з наведених авторських наукових думок, структуру механізму публічного управління складають: цільовий, нормативно-правовий, організаційний, економічний та інформаційний компоненти, сукупність яких відображає всі важливі точки бачення функціонування системи публічного управління. Аналіз наукових підходів до класифікації механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки О. Малека, О. Оболенського, О. Борисевича, А. Омарова та Л. Приходченко свідчить про їхню багатоконпонентність, взаємодоповнюваність та динамічність. Вчені

акцентують увагу на необхідності комплексного поєднання правових, економічних, організаційних, інформаційних та освітніх інструментів, що забезпечують ефективне функціонування системи управління в умовах сучасних екологічних викликів. При цьому простежується зміщення акценту від суто адміністративних важелів до гнучких, інтегрованих механізмів, зорієнтованих на співпрацю держави, бізнесу та громадськості.

Аналіз підходів Т. Радчук, Р. Рудніцької, О. Сидорчук, Ю. Сурміна, Ю. Тихомирова, О. Федорчака, Г. Атамчука та Н. Нижника свідчить про поступовий перехід від трактування державного управління як ієрархічної системи до розуміння публічного управління як більш широкого, інклюзивного процесу, орієнтованого на взаємодію держави та суспільства. У працях акцентується увага на багатокомпонентній структурі механізмів, що включає політичні, економічні, правові, інформаційні та організаційні елементи. При цьому наголошується на важливості правового й інформаційного забезпечення, гнучких інструментів впливу, а також участі громадськості у прийнятті рішень, що відображає сучасну парадигму публічного управління. До сьогоднішнього дня в нашій державі тривають складні процеси удосконалення механізмів та самої системи діяльності всіх державних органів, що є запорукою досягнення Україною нового етапу цивілізаційного розвитку, реальною демократизацією суспільних відносин, виконання та додержання визначених Конституцією України прав, свобод та інтересів людини і громадянина. Особливу роль в зазначених процесах відведено удосконаленню механізмів публічного управління в сфері екологічної безпеки.

Види механізмів різноманітні, залежно від основ їх класифікації, але організаційний механізм є притаманним для наведених класифікацій і є установленою категорією, що відображена у документах.

1.3. Класифікація та систематизація функцій публічного управління в сфері екологічної безпеки

Упродовж останніх років ВР України та Кабмін досить систематично приймали закони та постанови щодо охорони навколишнього природного середовища, але ці закони практично не виконувалися з ряду об'єктивних та, подекуди, з досить суб'єктивних причин [4; 193, с. 1711; 196, с. 247].

Безперечно, основні норми екологічного законодавства закріплені в Конституції України, прийнятій у 1996 р. З усього масиву статей Основного Закону України лише 15 статей (3, 13, 14, 16, 49, 50, 66, 85, 92, 106, 116, 119, 132, 138, 142) мають відношення до охорони природи, екологічної безпеки і природокористування. У них закріплені основні екологічні права і обов'язки громадян, сформульовані повноваження законодавчої та виконавчої гілок державного управління [89]. Норми Конституції України сформульовані в загальних термінах, а саме: «забезпечення екологічної безпеки», «підтримка екологічної рівноваги», «неспричинення шкоди довкіллю». Разом з тим, Основний Закон України [89] чітко декларує, що досягнення цієї мети можливо тільки шляхом запобігання або мінімізації будь-яких негативних дій людини на навколишнє природне середовище. Ієрархію нормативно-правових актів в екологічній сфері України можна представити в такому вигляді:

- 1) міжнародні конвенції і угоди, прийняті ВР України;
- 2) закони України;
- 3) підзаконні акти ВР України;
- 4) укази Президента України;
- 5) нормативно-правові акти Кабміну;
- 6) загальнообов'язкові акти Міністерства екології та природних ресурсів, інших міністерств і відомств;
- 7) відомчі акти органів державного управління [84, с. 160].

Конституція України заклала фундаментальні принципи діяльності держави, спрямовані на мотивацію охорони довкілля, ефективне

природокористування та утвердження екологічної безпеки. Відповідно до статті 16 Конституції України від 28 червня 1996 року, забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави [6, с. 71-72; 89; 155, с. 193; 166, с. 98; 175, с. 90].

Відповідно до норм чинної Конституції України, яка була прийнята 28 червня 1996 року, було закладено фундамент ефективного природокористування, утвердження екологічної безпеки та охорони довкілля. Для кожного громадянина України було закріплено право на екологічну безпеку та відшкодування збитків, завданих порушенням цього права, право громадян на вільний доступ до екологічної інформації, в тому числі про якість харчових продуктів і предметів ужитку, та можливість її подальшого поширення [175, с. 90].

Конституція України закріпила форми права власності на природні ресурси, передбачаючи, що земля, надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, що знаходяться у межах території України, є об'єктами права власності українського народу. Конституція України надає кожному громадянину право користуватися природними об'єктами відповідно до вимог законодавства [89].

При огляді Конституції та законів України, можна визначити вичерпний перелік обов'язків, які покладаються на громадян, у тому числі у сфері екології. Так, стаття 66 Конституції України зобов'язує громадянина “не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки” [89]. Обов'язки ж громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища визначено у статті 12 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” [142].

Протягом останніх років через складну економічну та екологічну ситуацію рівень регулювання екологічної безпеки залишається недостатнім. Виявлення особливостей державного управління екологічної безпеки,

формулювання пропозицій щодо вдосконалення такого регулювання сприятиме розробленню комплексу заходів, спрямованих на забезпечення стійкого соціально-екологічного розвитку, поліпшенню діяльності органів управління та поліпшенню екологічної ситуації. У цьому контексті державне регулювання екологічної безпеки як засіб збереження рівноваги соціальних і природних структур є важливою передумовою стратегії формування стабільності в системі національної безпеки України, її виваженого спрямування в майбутнє [155, с. 194; 172; 189, с. 930].

Удосконаленню системи державного управління процесами екологічної безпеки сприятиме Закон України «Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року [139], який являє собою спробу оформлення у форматі єдиного документа, містить викладення бачення місця державної політики екологічної безпеки в контексті національної екологічної політики.

Зміст Закону України «Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [139] разом з викладенням мети та основних напрямів і завдань досягнення екологічної безпеки, містить викладення вимог до інструментарію та уявлень про потрібних для застосування індикаторів. Окремо набуває значення такий елемент стратегії, за яким можна визначати можливості для розроблення цільових програм як національного, так і регіонального рівнів. Спектр завдань для діяльності органів публічного управління, які вирішують питання, пов'язані з екологічною безпекою, має постійно уточнюватися, конкретизуватися, що має стати певним підґрунтям для конкретизації положень національної стратегії на всіх рівнях публічного управління.

Розвиток екологічної демократії в Україні пов'язаний з виконанням основних положень Орхуської Конвенції [88]. Це конвенція Європейської Економічної Комісії ООН про доступ до інформації, участь громадськості у процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. На сьогодні при кожному територіальному підрозділі органів влади

створені Громадські ради, що спонукає до розвитку партнерських відносин з органами місцевого самоврядування, приватним сектором і неурядовими організаціями. Визнання рівноправності держави, бізнесу та громадськості у вирішенні екологічних питань породжує нову стратегію суспільного діалогу, в якому всі ці три учасники мають однакові права та обов'язки щодо захисту навколишнього середовища. Концепція корпоративної соціальної відповідальності, що набуває стрімкого поширення в Україні, зміщує акценти з виключно економічних завдань підприємництва на соціально економічні та екологічні. Суспільний діалог стає основою розвитку демократії [7, с. 55-56].

Екологізація системи державного управління є ознакою її реалій, і, на думку провідних вчених, має стійку тенденцію поглиблення з метою зміни основних суб'єкт-об'єктних відносин та впливів у механізмах державного управління сучасності [20, с. 220].

Водночас, в українському законодавстві державне екологічне управління визначається як «система специфічних політичних, економічних, юридичних та інших заходів, що вживаються державою для управління екологічною ситуацією, забезпечення раціонального використання природних ресурсів на території України та забезпечення гармонійного, динамічно збалансованого розвитку економіки, суспільства, природи» [139].

У 1990-х рр. зросла роль екологічних громадських організацій. В Україні діють різні за кількістю і спрямуванням громадські екологічні організації, об'єднання, рухи. Потужним імпульсом для їх виникнення стала аварія на ЧАЕС. Першою національною неурядовою екологічною організацією став «Зелений світ», зареєстрований 1987 р. завдяки активній підтримці небайдужої інтелігенції – О. Гончара, Ю. Щербака, С. Плачинди та інші [81, с. 65].

Серед низки перших громадських об'єднань, що активно переймалися проблемами поліпшення екології як одного з національних пріоритетів української державності, був Народний рух (із 1993 року Народний рух України (НРУ) – політична партія) [81, с. 66].

У 1991 р. група відомих учених заснувала Національний екологічний центр. Впливовими стали неурядові організації: Всеукраїнська спілка врятування від Чорнобилів, Комітет порятунку Дніпра та малих рік, Національний екологічний центр «Довкілля», Кримська асоціація «Екологія і світ», «Мама-86» (екологічна організація матерів, яка має лабораторію для дослідження здоров'я дітей), «Дитина і довкілля», «Екоправо» (мережа еколого-правових організацій Львова, Києва, Харкова, що здійснюють діяльність у сфері застосування юридичних норм стосовно довкілля), Українська екологічна ліга «Зелене досє» (школа юних екологів-журналістів), молодіжна організація «Зелена Україна» тощо. Активну діяльність розгорнули благодійний фонд «Паросток», Всеукраїнська екологічна ліга, Українське товариство птахів, Національна асоціація природоохоронних територій (об'єднує 8 заповідників). За їх участю провадилися загальнонаціональні акції, спрямовані на розв'язання конкретних екологічних проблем, екологічне інформування, виховання та підвищення екологічної культури населення [81, с. 68].

Міністерство охорони навколишнього природного середовища України прагнуло до співробітництва з зеленими рухами. У 1991–1992 рр. асоціація «Зелений світ» та Мінприроди провели спільні природоохоронні акції, круглий стіл «Енергетика незалежної України й екологічна безпека». У рамках Всесвітнього форуму українців (1992 р.) було організовано круглий стіл «Урбанізація і навколишнє середовище». Активно діяла українська філія міжнародної незалежної неурядової організації «Greenpeace International», привертаючи увагу громадськості до найгостріших екологічних проблем [81, с. 68-69].

В Україні на сьогоднішній день представлені глобальні міжнародні екологічні організації, метою яких є досягнути прийняття рішень у розв'язанні глобальних екологічних проблем, в тому числі шляхом привернення до них уваги громадськості і влади. У світі існує значна кількість міжнародних екологічних організацій, які проводять різні наукові дослідження, зокрема,

щодо впливу діяльності людини на клімат, атмосферу, гідросферу, ґрунти, рослинність і тваринний світ, передбачення землетрусів і цунамі, роботи в галузі біологічних та генетичних наслідків забруднення навколишнього середовища. Переважно діяльність таких організацій надто перетинається у різних аспектах збереження й відтворення природи [26, с. 23].

На думку В. Бірюкова екологічна безпека є складовою національної безпеки України, тобто це такий стан розвитку суспільних правовідносин і відповідних їм правових зв'язків, за яких держава визнає своїм завданням забезпечення ефективного державного управління охороною навколишнього природного середовища шляхом створення системи досконалого, повного та адекватного контролю екологічного стану довкілля, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини, яка потребує чіткої конституалізації в чинному законодавстві України [29, с. 235].

Такі науковці, як А. Бобильов і С. Балашенко, вважають, що управління природокористуванням та охороною навколишнього природного середовища – це діяльність держави щодо організації раціонального використання, відтворення природних ресурсів, охорони та захисту навколишнього середовища. Визначемо, що увагу даних авторів в усіх випадках звернено на те, що процес управління спрямований на практичне здійснення конкретних цілей, задач, програм у сфері раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища [17; 34, с. 200].

М. Сьомич вважає, що публічне управління є відносно новим інструментом реалізації владних повноважень для вітчизняних реалій, в якому змістовно відзначається гармонійне поєднання державного управління з місцевим самоврядуванням, співпраці органів влади з різними громадськими об'єднаннями, професійними співтовариствами, бізнес- і громадськими організаціями [165, с. 46].

Відповідно до постанови Кабміну «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 03.11.2010 р. № 996 з метою залучення громадян до участі в управлінні державними

справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів проводяться консультації з громадськістю та утворення громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади [130].

Є. Соболев вважає, що суб'єкти публічного управління – це сукупність загальнодержавних, регіональних і місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, а також інших адміністративних і громадянських інституцій, уповноважених на виконання публічних функцій» [161].

На думку В. Шестака суб'єкти публічного управління – органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та інші суб'єкти, яким делеговано державно-владні повноваження, а правову основу діяльності яких складають норми адміністративного права [57; 178, с. 151].

На думку автора, публічне управління у сфері екологічної безпеки реалізується державними та муніципальними органами, громадськими екологічними організаціями та закордонними утвореннями: іноземними, наддержавними, міжнародними.

Громадська екологічна організація це організація, у складі якої працюють науковці і професійні екологи, спрямована на збереження біорізноманіття, створення природоохоронних територій, підготовку громадських еколого-експертних оцінок, здійснення громадського екологічного моніторингу [1; 101, с. 64].

Головним завданням громадських екологічних організацій є здійснення громадського контролю за додержанням природоохоронного законодавства, практична природоохоронна робота з розв'язання екологічних проблем, поширення екологічної інформації, здійснення освітньої та виховної роботи з метою формування екологічної свідомості населення, участь у формуванні й реалізації державної та регіональної політики [1; 163, с. 115].

Екологічна безпека це пріоритетна складова національної безпеки держави.

Одним з найефективніших способів для небайдужого громадянина впливати на вирішення екологічних проблем – це участь у громадських екологічних організаціях. Робота екологічних природоохоронних організацій спрямована на розширення природоохоронної діяльності в суспільстві, на усвідомлення і активне вирішення громадськістю проблем довкілля [1; 115; 187, с. 604].

У реалізації організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки автор виділяє такі його рівні:

- локальний — рівень підприємства організації;
- місцевий — рівень адміністративного району, міста;
- регіональний — рівень області;
- субнаціональний — рівень кількох областей;
- національний — рівень держави;
- міждержавний — рівень кількох держав;
- глобальний — рівень планети.

Автор надає перелік деяких міжнародних громадських організацій, які зробили великий внесок у екологічну безпеку нашої планети:

Всесвітня організація захисту тварин (ВТЗТ) (англ. World Society for the Protection of Animals (WSPA)) міжнародна некомерційна зооохоронна організація, що діє більш ніж у 150 країнах світу й об'єднує понад 900 організацій. У ВТЗТ 13 офісів, розташованих в Австралії, Бразилії, Канаді, Колумбії, Коста-Риці, Данії, Німеччині, Нідерландах, Новій Зеландії, Танзанії, Таїланді, США та Великій Британії, головний офіс ВТЗТ — у Лондоні [199].

Всесвітній фонд дикої природи (ВФДП) (англ. World Wide Fund for Nature, до 1986 р. — Всесвітній фонд дикої природи (англ. World Wildlife Fund (WWF)) — міжнародна неурядова організація, що займається збереженням природи, дослідженнями та відновленням природного середовища. Офіційна назва організації була змінена з World Wildlife Fund на World Wide Fund for

Nature, проте попередня назва залишається офіційною в багатьох країнах [65, 197].

Це найбільша незалежна природоохоронна організація у світі, що здійснює понад 1200 екологічних проектів, привертаючи увагу мільйонів людей до проблем охорони довкілля і їхнього рішення. Організація існує на добровільних внесках, приблизно 9 % її бюджету поступає від приватних пожертв.

Місія WWF — запобігання наростаючій деградації природного середовища планети і досягненні гармонії людини і природи. Головна мета — збереження біологічної різноманітності Землі. Символ Всесвітнього фонду природи — гігантська панда.

Проекти WWF, які реалізовані в Україні:

1. Щорічна міжнародна акція Година Землі, що відбувається у березні.
2. WWF Дунайсько-Карпатська програма була заснована у 1998 році. Її мета — сприяти збереженню, відновленню екосистем, гармонійному співіснуванню людини і природи та координувати діяльність WWF у країнах Дунаю та Карпатського регіону: Україні, Молдові, Румунії, Болгарії, Сербії, Словаччині, Чехії та Словенії.

Пріоритетні напрямки програми: стале управління лісами, охорона водно-болотних угідь та пралісів, збереження популяцій великих хижих ссавців (вовк, рись, ведмідь) та осетрових, екологічна освіта та зміни клімату. WWF активно працюємо з законодавчими питаннями на національному рівні та рівні ЄС.

Дунайсько-Карпатська програма WWF є важливим скеровуючим агентом в області покращення стану навколишнього середовища в регіоні та активно співпрацює з міжнародними партнерами, місцевими урядами та іншими зацікавленими сторонами.

Беручи до уваги те, що більшість країн регіону увійшли чи збираються увійти у Євросоюз найближчим часом, робота Дунай-Карпатської програми

WWF багато у чому фокусується на розвитку та впровадженні політики та законодавства Євросоюзу.

3. Кампанія «Подаруй дереву колечко!». Протягом даної кампанії WWF просить українців збирати паперову продукцію та здавати її у пункти прийому макулатури. А потім надсилати представництву результати своєї роботи — тобто, скільки кілограмів макулатури було здано на переробку. На сайті WWF розміщено перелік офіційних пунктів прийому макулатури, а також форму, яку можна заповнити для звітності про зібрану паперову продукцію.

4. «Цеглинка для майбутнього». Проект передбачає побудову Екоцентру. Це модерна освітня платформа, мета якої показати людям сталий спосіб життя. В центрі були представлені прості побутові рішення та сучасні «зелені» технології, екологічні ігри та інтерактивні елементи, проводитимуться відкриті освітні та інформаційні заходи. Кожен міг прийти в Екоцентр, що працював у Національному ботанічному саду ім. Гришка, та безкоштовно отримати цікавий досвід та інформацію про природні процеси, сталий розвиток, енергоефективність у побуті і господарстві та багато іншого.

5. Підтримка природоохоронних територій в Україні. Метою проекту є покращення ефективності управління природоохоронних територій та збереження їх екологічних цінностей, таких як: Природний заповідник «Горгани», Карпатський біосферний заповідник, Карпатський національний природний парк, Національний природний парк «Синевир», Ужанський національний природний парк, Верховинський національний природний парк, Вижницький національний природний парк, Яворівський національний природний парк [65, 197].

Глобальна мережа екологічного маркування (англ. Global Ecolabelling Network (GEN)) соціація незалежних організацій із 36 країн, що впроваджують системи екологічного маркування відповідно до добровільного міжнародного стандарту ISO 14024. GEN тісно співпрацює із Світовою організацією торгівлі, а одним з її членів є Комісія європейського Співтовариства з питань екологічної сертифікації та маркування.

Український знак екологічного маркування «Екологічно чисто та безпечно» включено до міжнародного реєстру 8 жовтня 2004 року на офіційній щорічній зустрічі організацій-членів GEN, яка відбулася в Токіо. Тоді ж було визнано українську Програму екологічного маркування.

У 2011 Українська програма екологічного маркування пройшла міжнародний аудит і отримала сертифікат за програмою взаємного визнання «GENICES». Аудит відбувався 3 та 4 травня 2011 року на базі органу з екологічного маркування який адмініструє з 2003 року Всеукраїнська ГО «Жива планета» [65; 176, с. 104].

Global Nest — міжнародна асоціація вчених, технологів, інженерів та інших зацікавлених груп, що беруть участь в усіх наукових і технологічних аспектів навколишнього середовища, а також у застосуванні методів, спрямованих на сталий розвиток. Головною метою організації є підтримка та сприяння поширенню інформації про найсучасніших методів для поліпшення якості життя на основі розробки і застосування технологій і політики, дружньої до навколишнього середовища [186].

ГРІНПІС або «Зелений світ» (англ. Greenpeace). Міжнародна неурядова природоохоронна організація, заснована у 1971 році в місті Ванкувер, Канада. Основні завдання організації — сприяти екологічному відродженню та привертати увагу людей та влади до збереження природи, зупинити глобальне потепління, зберегти природу океанів, зберегти стародавні ліси та джунглі, забезпечити атомне роззброєння, ввести екологічне землеробство, припинити виготовлення токсичних речовин. Фінансування організації — винятково із пожертв людей, небайдужих до збереження природи. Грінпіс не приймає фінансування бізнесу, влади та політичних партій. В Україні є представництво, яке займається актуальними питаннями організації це ГО ГРІНПІС-УКРАЇНА [65].

«Комісія Брундтланд» (Brundtland Commission) також відома як Міжнародна (Світова) комісія з довкілля і розвитку (англ. World Commission on Environment and Development (WCED)) незалежна комісія, яка працювала з

1984 по 1987 рр. Комісія і підготувала свою доповідь у вигляді книги «Наше спільне майбутнє», в основі якої лежала «Концепція сталого розвитку». Наголошується на необхідності взаємопов'язаного соціально-економічного та екологічного розвитку; при розгляді екологічної проблематики не можна обмежуватися тільки проблемами довкілля [185] та інші організації.

У світі є міжнародні організації, які інвестують кошти у проекти або програми, які покращують природне середовище та посилюють екологічну безпеку планети:

– Глобальний екологічний фонд (ГЕФ) (англ. The Global Environment Facility (GEF)) – незалежний міжнародний фінансовий суб'єкт, діяльність якого реалізується через Програму розвитку ООН, Програму охорони навколишнього середовища ООН і Світовий банк. Фонд надає гранти на здійснення проектів у таких галузях: біорізноманіття, зміна клімату, міжнародні води, деградація земель, захист озонового шару та стійкі органічні забруднювачі.

ГЕФ виступає донором через свої виконавчі агенції для впровадження в дію проектів на території країн реципієнтів. Таким чином, кошти перераховуються не державі а на рахунки виконавчих агенцій ГЕФ. Виконавчими агенціями ГЕФ, що здійснюють управління його проектами є 10 установ: Програма розвитку ООН, Програма ООН з навколишнього середовища, Світовий банк, Африканський банк розвитку (AfDB), Азіатський банк розвитку (ADB), Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD), Організація харчування та сільського господарства ООН (FAO), Міжамериканський банк розвитку (IDB), Міжнародний фонд розвитку сільського господарства (IFAD), а також Організація розвитку промисловості ООН (UNIDO). Науково-технічний консультативний комітет надає технічні та наукові консультації з питань політики ГЕФ і проектів [52].

– Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) (анг. European Investment Bank (EIB)), який діє у секторі охорони навколишнього природного

середовища. З 2004 року Україна розпочала співпрацю з Європейським інвестиційним банком, направлену на отримання можливості залучення в економіку України довгострокових фінансових ресурсів банку для реалізації важливих інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проектів загальнодержавного значення [70].

Роль таких масштабних організацій є надзвичайно вагомою, особливо у питаннях впливу на виробників, продавців та вимагання дотримання екологічних норм і стандартів, що прийняті на глобальному рівні. В Україні налічується понад 500 громадських екологічних організацій. Громадські екологічні організації є в усіх регіонах України [1].

Таким чином, міжнародна співпраця України у галузі збереження природного капіталу із урядами інших держав світу має багатогранний характер. На міжнародному рівні діє ціла низка природоохоронних організацій, основними з яких є Глобальний екологічний фонд (ГЕФ), Європейська екологічна агенція, НАТО, Greenpeace та багато інших. Проте варто звернути увагу на те, що фінансова допомога щодо фінансування заходів збереження природного капіталу, зважаючи на катастрофічне зменшення видів, погіршення стану довкілля, нестабільність клімату, в цілому є недостатнім. На сьогодні Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, через брак людських та технічних ресурсів, не спроможне в повному обсязі забезпечувати співробітництво з Європейською екологічною агенцією, як одного із важливих донорів фінансування заходів щодо збереження природного капіталу. Тому необхідним залишається питання підготовки фахівців та кадрів, які б могли відповідно до європейських вимог, працювати у цьому напрямку [40].

Єдиний реєстр громадських формувань, в якому є перелік екологічних громадських організацій, на час воєнних дій ця інформація на сайті Міністерства юстиції не доступна.

Екологічну громадську спільноту представляють переважно організації з високим експертним рівнем, досвідом та результатами (МБО «Екологія-

Право-Людина», ВГО «Жива планета», Національний екологічний центр України, Всеукраїнська екологічна ліга та ін.) [1, 10].

-Всеукраїнської громадської організації природоохоронного спрямування «Жива планета» (ВГО «Жива планета») – є неприбутковою Всеукраїнською громадською організацією, яка об'єднує 19 територіальних осередків в областях України. Основними завданнями є: об'єднання громадян, підприємств, установ та організації на основі екологічних ідей і загальнолюдської моралі для участі у вирішенні екологічних проблем; участь в розробці нових політичних, економічних, соціальних, екологічних, освітніх та культурних програм; вдосконалення законодавства України; сприяння розвитку в Україні сталого (збалансованого) виробництва і споживання та інше [49]. Всеукраїнська екологічна організація «Жива планета» також спрямовує головну увагу на інформаційно-просвітницьку роботу серед учнівської молоді. У 2011 р. реалізовувалися проекти «Енергозбереження», «Натисни на сміття», «Дім, в якому ти живеш», конкурси дитячої творчості «Життя в стилі еко» тощо. Упродовж 2011 р. «Жива планета» проводила тренінги для бізнесових структур із питань упровадження та розвитку «зелених технологій» у відповідності до міжнародних стандартів [81].

– Всеукраїнська екологічна ГО «МАМА-86» (ВЕГО «МАМА-86») була широкою мережею екологічних неурядових організацій. Всеукраїнська екологічна ГО «Мама-86» заснована 1990 р. як об'єднання молодих мам, стурбованих впливом Чорнобильської аварії на здоров'я київських дітей. [160, с. 34]. З 02.12.2019 р. організація припинила свою діяльність [106].

-Всеукраїнська дитяча спілка “Екологічна варта” є єдиною дитячою громадською організацією, яка об'єднує дітей, підлітків, молодь, що опікується проблемами довкілля. Діти та молодь, які свідомо беруть участь у розв'язанні екологічних проблем і створюють проекти, спрямовані на поліпшення екологічної ситуації рідного краю, є справжніми патріотами своєї Батьківщини. Питання охорони та збереження довкілля сьогодні є дуже

актуальними, тому підготовка лідерів у цій сфері є вкрай необхідною для суспільства [47].

– Всеукраїнська екологічна ліга (англ. All-Ukrainian Environmental League) – неурядова ГО природоохоронного спрямування, яка була заснована 12 грудня 1997 року. Метою діяльності Всеукраїнської екологічної ліги є: поліпшення екологічної ситуації в Україні, формування нового природоохоронного світогляду, забезпечення екологічних прав громадян, формування в Україні засад збалансованого (сталого) розвитку, побудова громадянського суспільства в Україні, що ґрунтується на загальнолюдських цінностях та принципах екологічної етики та ін. Об'єднує вчених, освітян, політичних і громадських діячів, представників ділових кіл усіх регіонів [48].

– Громада рибалок України (ГРУ) – Всеукраїнське громадське об'єднання рибалок-любителів і спортсменів. Включає до свого складу Всеукраїнський благодійний фонд, Всеукраїнський риболовно-спортивний клуб і Всеукраїнську громадську організацію. Організація об'єднує всіх, хто захоплений риболовлею, чия трудова діяльність так чи інакше пов'язана з риболовним спортом або бізнесом, займається проблемами екології, охорони природи, стану водойм та боротьбою з браконьєрством. Організація має на меті захист прав та інтересів українських рибалок: повсюдна заборона вільного продажу сіток і незаконних знарядь лову, громадська охорона рибних ресурсів і водного середовища України, популяризація і розвиток як любительського так і спортивного рибальства, а також риболовного туризму, підвищення рибальської культури населення, навчання азам майстерності підростаючого покоління, рибальська реабілітація дітей-сиріт та інвалідів [65].

-ГО «Зелений Фронт» — харківська обласна ГО екологічного спрямування, яка займається охороною навколишнього природного середовища, захистом екологічних та пов'язаних з ними соціальних прав громадян. велику увагу організація приділяє створенню природоохоронних територій та охороні вже існуючих. Зокрема, нею створено проекти чотирьох

заказників, що мають виникнути на території Харківського лісопарку. Активісти даної організації беруть участь у всеукраїнських екологічних акціях: «Першоцвіт», «Ялинка», в проведенні інших всеукраїнських та міжнародних заходів [65].

-Дніпропетровська міська організація Товариства охорони природи (Дніпропетровське міське товариство охорони природи) це ГО екологічної спрямованості, яка поширює свою діяльність на територію міста Дніпропетровська. Основні напрямки діяльності товариства: проведення громадських природоохоронних акцій, просвітницька діяльність, проведення громадських екологічних експертиз, видання екологічної літератури, взаємодія з органами державної влади і місцевого самоврядування в галузі охорони довкілля, захист екологічних прав громадян [64, 65].

-ЕкоКлуб Зелена Хвиля — екологічна організація студентів та випускників Національного університету «Києво-Могилянська академія» (НаУКМА), робота якої направлена на сприяння збереженню навколишнього природного середовища шляхом освітньої діяльності та практичних заходів. Мета створення клубу це надавати студентам НаУКМА можливість набуті професійного досвіду природоохоронної діяльності, сприяти самореалізації екологічно свідомих студентів і згуртуванню студентської громади навколо принципів охорони навколишнього природного середовища, формувати імідж Академії, як «екологічно свідомого» навчального закладу України [65].

-Міжнародна благодійна організація (МБО «Екологія, право, людина») (ЕПЛ) колишня «Екоправо-Львів» — правозахисна організація, яка з 1994 року здійснює діяльність в сфері охорони довкілля, підтримання, відновлення та покращення його стану; надає правову допомогу в захисті екологічних прав громадян та інших дотичних прав людини, працює в напрямку підвищення екологічної свідомості та формування екологічної культури громадян [66]. Однією з головних форм роботи організації «Екологія. Право. Людина» у 2011 р. стало судове відстоювання екологічних прав громадян, консультативна

робота, проведення семінарів і тренінгів із проблем захисту довкілля, а також видання журналу на природоохоронну тематику [81, с. 72].

– Національний екологічний центр України (НЕЦУ) – одна з перших екологічних громадських неприбуткових організацій національного рівня, зареєстрованих у незалежній Україні та заснований 30.08.1991 року. Має 24 територіальні відділення по всій Україні. НЕЦУ ставить собі на меті створення здорового довкілля та поліпшення якості життя людей в Україні, намагається донести позиції фахівців в охороні довкілля до посадовців які приймають рішення у різних галузях господарства.

Значна частка роботи НЕЦУ пов'язані зі збереженням природи України через створення нових природоохоронних об'єктів та відстоювання недоторканності існуючих. НЕЦУ також намагається вплинути на енергетичну політику, розуміючи, що саме новітні підходи до розбудови енергетичного сектора створюють умови для розвитку країни без негативних наслідків для довкілля. І також, НЕЦУ відстоює позицію, що кошти платників податків не повинні використовуватися на будівництво об'єктів зі значним негативним впливом на населення та навколишнє середовище, і намагається вплинути на рішення про фінансування проектів міжнародними фінансовими організаціями [65].

-Українська екологічна асоціація “Зелений світ” створена в 1988 році як реакція суспільства на жахливий екологічний стан в Україні, спричинений Чорнобильською катастрофою 1986 року. Асоціація є членом найбільшої Міжнародної громадської організації федерації "Друзі Землі" (Friends of the Earth). Українська екологічна асоціація «Зелений світ» постійно підіймає питання комплексного захисту природного середовища та ролі територіальних громад в сфері охорони навколишнього середовища через розширення застосування альтернативних джерел енергії, утилізації твердих побутових відходів, знищення карантинних бур'янів-алергенів, водозабезпечення та очищення побутових стоків населених пунктів, як необхідної складової здорового життя людини [169].

Українське товариство охорони природи (УкрТОП) це громадська екологічна організація, створення якої передувало хрущовській відлизі. Під тиском УкрТОП у 1967 році Уряд Української РСР створив Держкомприроди, як центральний орган влади. Це сталося на три роки раніше, ніж створення Агентства охорони довкілля США (англ. Environmental Protection Agency) та на 21 рік раніше ніж створення подібних державних органів в Москві (рос. Госкомприроди ССРСР/РСФСР). Держкомприроди України має статус міністерства з 1991 року [170]. Українське товариство охорони природи добровільна неприбуткова всеукраїнська ГО. Сприяє розробленню програм та проведенню комплексу заходів щодо збереження й відтворення сприятливого для життя навколишнього природного середовища, здоров'я і генофонду населення, здійснення екологічної освіти та просвітницької діяльності, захист екологічних прав громадян, раціональне використання природних ресурсів, вироблення і реалізація національної екологічної політики, розвиток творчої ініціативи й використання науково-технічного потенціалу суспільства для здійснення його екологічних пріоритетів, виховання, дбайливого ставлення громадян до природи [160, с. 58-59].

Упродовж 1990 – на початку 2000-х рр. виникла значна кількість природоохоронних громадських об'єднань як на державному, так і на регіональному рівнях. Зросла активність громадських організацій і рухів у боротьбі за екологічно чисте середовище, у громадському контролі за роботою екологічно шкідливих підприємств, підвищився їх вплив на формування екологічної політики держави. Станом на 1 січня 2003 р., загальна кількість зареєстрованих громадських організацій в Україні, що спрямовували свої зусилля на захист природи, становила 49 (з них мали статус міжнародних – 16, всеукраїнських – 33), а також 30 об'єднань захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС. Правовий статус громадських екологічних організацій та об'єднань визначається законом України «Про об'єднання громадян» від 16 червня 1992 р., а також відповідними положеннями інших законодавчих документів у сфері захисту довкілля (зокрема закон «Про охорону

атмосферного повітря» [141], Лісовий кодекс України [99] та Водний кодекс України [46] тощо) [81, с. 73].

Даний перелік не є вичерпним. Перелік екологічних громадських організацій в Україні: міжнародних, всеукраїнських та регіональних наведено в додатку В [124]. В таблиці 1.2 подано статистичні дані кількості легалізованих об'єднання громадян, організацій (товариств) охорони природи (екологічні).

Локальні ініціативи: Багато громадських екологічних організацій зосереджені на рівні місцевих спільнот та реалізують проекти та ініціативи на місцевому рівні для покращення стану довкілля та забезпечення екологічної безпеки.

Регіональні та міжнародні програми: Деякі громадські організації працюють у рамках регіональних або міжнародних програм, що фінансуються міжнародними організаціями або державними установами для розвитку проектів з охорони довкілля та екологічної безпеки.

Таблиця 1.2

Статистичні дані кількості легалізованих об'єднання громадян, організацій (товариств) охорони природи (екологічні)

Легалізовані об'єднання громадян, організації (товариства) охорони природи (екологічні)	2003 [81]	2013 [162]	2021 [124]
Міжнародні	16		3
Всеукраїнські	33		34
Регіональні	-		59
Всього	49	1968	96

Екологічна освіта та інформаційна робота: Багато громадських організацій зосереджені на проведенні екологічної освіти та інформаційної

роботи серед населення з метою підвищення обізнаності громадян у питаннях охорони довкілля та екологічної безпеки.

Загалом, громадські екологічні організації в Україні відіграють важливу роль у сприянні сталому розвитку, збереженні природи та забезпеченні екологічної безпеки країни. Вони активно співпрацюють з державними органами, місцевими громадами та міжнародними партнерами для досягнення спільних цілей у сфері охорони навколишнього середовища.

Глобалізація екологічних проблем та їхнє катастрофічне ускладнення зумовили актуальність екологічного управління в сучасних умовах. Таким, на наш погляд, є визначення управління в галузі екології (екологічного управління), зроблене М.М. Бринчуком: урегульовані правовими нормами суспільні відносини, в яких реалізується діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, спрямована на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони довкілля, екологічної безпеки юридичними та фізичними особами, дотримання екологічного законодавства, запобігання екологічним правопорушенням та захист екологічних прав громадян [35, с. 55; 155, с. 193; 156].

Екологічні громадські організації, місцеві громади, ініціативи та рухи шляхом створення системи партнерських організацій, коаліцій та мереж об'єднуються для захисту екологічних прав та інтересів. Найбільш організована частина екологічних громадських структур через інформаційно-просвітницьку, експертно-дослідницьку, програмно-проектну діяльність розширює свою участь у формуванні державної екологічної політики та практичному вирішенні проблем довкілля. Здійснюється це як на рівні співробітництва з органами державної влади, так і з міжнародними інституціями та неурядовими організаціями.

Екологічні суспільні ініціативи та рухи пропонують ефективні та ресурсно невитратні рішення таких завдань, як сортування та утилізація побутових відходів, зменшення обсягів сміття, економія енергетичних витрат.

Форми активності та відповідна спрямованість програм, кампаній зумовлені регіональними особливостями, концентрацією промислових об'єктів, природоохоронними об'єктами. Втім, найбільший ефект вирішення екологічних завдань справив би поєднання подібних успішних проектів та практик, їх популяризація.

Відповідно до статті 9 розділу 2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» кожний громадянин України має право на об'єднання в громадські природоохоронні формування [142].

Слід зазначити, що принцип участі громадськості у формуванні та реалізації екологічної політики, облік пропозицій при вдосконаленні природоохоронного законодавства закріплений як один із основних у Стратегії національної екологічної політики України на період до 2030 року. Необхідність удосконалення механізмів співробітництва органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських організацій, науки та бізнесу при вирішенні екологічних проблем визнається Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України [44].

Місцевий рівень інституційної системи охорони навколишнього природного середовища включає органи місцевого самоврядування, тобто територіальні громади. Закріпивши право територіальної громади безпосередньо здійснювати місцеве самоврядування Конституція України [89] та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [137] таким чином підвищили роль та значення різних форм прямого волевиявлення територіальних громад з метою вирішення чи участі у вирішенні питань, віднесених до повноважень місцевого самоврядування, включаючи і ті з них, які пов'язані з охороною навколишнього природного середовища, використанням природних ресурсів та інше.

Слід враховувати, що абсолютна більшість екологічних питань потребують професійної основи. Тому пошуки оптимальних рішень та реагування на проблеми довкілля, пов'язані з техногенними загрозами, утилізацією побутових, промислових, небезпечних відходів вимагають

грунтовних оцінок експертного середовища. При цьому мають бути збалансовані національні інтереси, позиції експертної громадськості, громадська думка.

Специфіка сьогоденної ситуації полягає в тому, що накопичувані десятиліттями екологічні проблеми тепер треба вирішувати в зовсім інших політичних та економічних умовах. У зв'язку з цим надзвичайно актуальними еколого-економічні дослідження трансформаційних процесів, наукове обґрунтування стратегії екологічної політики, розробка теоретико-методичних основ формування регіональних систем екологічної безпеки і т.д.

Одним з найефективніших способів для небайдужого громадянина впливати на вирішення екологічних проблем – це участь у громадських екологічних організаціях. Робота екологічних природоохоронних організацій спрямована на розширення природоохоронної діяльності в суспільстві, на усвідомлення і активне вирішення громадськістю проблем довкілля [1; 187, с. 596].

Значна екологічна диверсифікація території України, особливості соціально-економічних процесів в регіонах, які в історичному, природному, соціальному, економічному відношеннях є далеко неоднорідними, актуалізують проблему регіонально диференційованих підходів до управління екологічною безпекою. Сьогодні, коли стала очевидною низька результативність уніфікованих механізмів регулювання стану довкілля, виникла об'єктивна необхідність у здійсненні ефективної регіональної екологічної політики, що вимагає відповідного теоретичного аналізу, осмислення її суті та змісту, оцінки сучасного стану, наукового обґрунтування шляхів її вдосконалення та механізмів реалізації.

Публічне управління в сфері екології слід спрямувати на гармонізацію взаємодії суспільства та природи, а також визначити спільну відповідальність держави й суспільства. Екологічна безпека та охорона природного навколишнього середовища має бути пріоритетом громадськості та місцевих громад [24, с. 221; 55, с. 184; 168, с. 141].

В ракурсі зміни адміністративно-територіального устрою України, яка відбувається з 2015 року, відбуваються зміни рівня органістичній стійкості суспільних систем, що сприяє гармонізації та взаємодії суспільства і природи, неминуче набуватимуть нових рис [55, с. 184; 56, с. 185].

Для багатьох розвинених європейських країн традиційно входження «зелених» партій до національних парламентів, урядів, місцевих органів влади, а також до наднаціонального органу – Європейського парламенту, де представлено Європейську партію зелених. В Україні подібна практика відсутня, оскільки не сформовано достатньо потужних політичних та партійних структур, які компетентно та послідовно займалися екологічними питаннями та брали активну участь у політичному процесі та виборах, у формуванні органів державної влади. Така відірваність екологічної політики держави від суспільства зумовлює посилення уваги громадського сектору до екологічних питань [19, с. 264].

Сьогодні управління в галузі екології зводиться до врегулювання за допомогою правових важелів суспільних відносин. Суб'єктами такого врегулювання виступають державні органи, органи місцевого самоврядування, частково – громадські об'єднання. Їх діяльність спрямована на забезпечення ефективного використання природних ресурсів, охорони довкілля, екологічної безпеки уповноваженими особами (фізичними і юридичними) на засадах дотримання екологічного законодавства, попередження можливого погіршення екологічної ситуації та захист прав громадян на екологічно безпечні умови життя [55, с. 184].

Слід враховувати, що абсолютна більшість екологічних питань потребують професійної основи. Тому пошуки оптимальних рішень та реагування на проблеми довкілля, пов'язані з техногенними загрозами, утилізацією побутових, промислових, небезпечних відходів вимагають ґрунтовних оцінок експертного середовища. При цьому мають бути збалансовані національні інтереси, позиції експертної громадськості, громадська думка.

Розвиток екологічної безпеки після завершення війни на території України та її вплив на довкілля це найоптимальніший шлях, що полягає в екологічному відновленні, яке супроводжуватиметься інтенсивними процесами екологізації економіки. Саме такий шлях дасть змогу отримати найбільший еколого-економічний ефект та сприятиме подоланню глобальних екологічних проблем. Пропонуємо вдосконалити систему управління екологізацією шляхом використання найефективніших інструментів екологізації та адаптувати її до посткризових реалій, а також посилювати вплив екологічних громадських організацій в процесі державотворення [22, с. 30; 54, с. 79].

Суб'єктами публічного управління у сфері екологічної безпеки є не тільки органи державної влади. Разом із державою, реалізацію екологічної безпеки забезпечують політичні партії, наукові організації, громадські організації, що робить її об'єктом не лише державного, а й публічного управління. Адже для громадського контролю важливо акумулювати досвід громадян з різним освітнім та професійним рівнем, використовувати потенціал випускників вищих навчальних закладів за профільним спрямуванням спеціалізації, зокрема їх працевлаштування до органів державної влади, організації громадського сектору, ЗМІ, підприємств екологічного спрямування.

Проблеми публічного управління та роль громадських організацій в сфері екологічної безпеки України досліджувалися у працях українських вчених, а саме: В. Крисаченко [93, с. 105], О. Матюшенка [111] та ін.

Розвиток громадського моніторингу в Україні, який здійснюється екологічними організаціям різних рівнів, зустрічається з низкою проблем. В першу чергу слід зазначити проблему недостатньої взаємодії між різними міжнародними, всеукраїнськими та місцевими організаціями, що займаються охороною, моніторингом і дослідженням навколишнього середовища. Не менш вагомою проблемою постає взаємодія організацій з державними органами влади, які в свою чергу неефективно допомагають у вирішення

поставлених проблем та надання підтримки з законодавчої бази України [1; 163, с. 115].

Розв'язання проблеми екологічної безпеки України сприятиме створенню ефективної системи управління екологічною безпекою, побудові екологізованої економіки та формуванню екологічної свідомості людей. Одним з основних засобів досягнення гарантованого сталого соціально-економічного розвитку країни, з точки зору екології, є розвиток громадських екологічних організацій.

Сучасна система державного регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища характеризується тим, що за весь період незалежності України в ній не було створено заохочувальних інструментів стосовно раціонального використання природних ресурсів. Це призводить до того, що, незважаючи на скорочення виробництва, процес забруднення довкілля України поширюється, і це стосується не тільки природних ресурсів, а й усього життєвого простору людини. Означене свідчить про те, що необхідно налагодити взаємозв'язок між потребами суспільства та захистом довкілля, формувати екологічну свідомість і культуру громадян, переглянути систему фінансування охорони навколишнього природного середовища та заходів, пов'язаних із відтворенням і підтриманням якісного стану природних ресурсів України. Курс країни на євроінтеграцію ставить нові вимоги стосовно підходів до формування та здійснення державного регулювання охорони навколишнього природного середовища [30; 79, с. 228].

Управління у сфері екологічної безпеки в державі не може обмежуватися лише роботою профільного міністерства – воно включає також об'єднання зусиль громадян, усього суспільства щодо збереження природних ресурсів задля майбутніх поколінь і подальшого розвитку нашої держави.

Проте багато проблемних питань можуть і повинні вирішуватися на місцевому рівні. Це дає змогу врахувати екологічні інтереси населення відповідних територій при прийнятті рішень щодо розвитку продуктивних

сил, передачі окремих природних об'єктів у користування юридичним і фізичним особам тощо. Через місцеві органи влади найбільш предметно реалізується принцип гармонійного збалансованого розвитку, а через систему місцевого екологічного управління здійснюється публічне управління у сфері екологічної безпеки, забезпечення екологічної безпеки, підтримки екологічного балансу. На місцевому рівні найповніше поєднуються духовні й екологічні інтереси населення, культурні й екологічні традиції. Ось чому місцевим органам влади як управлінському механізму взаємодії суспільства та природи віддається пріоритет [18, с. 63-64; 79, с. 227; 117].

Аналіз сучасного стану публічного управління в екологічній сфері України свідчить про низку проблем, пов'язаних із недостатньою координацією між екологічними громадськими організаціями різного рівня та слабкою взаємодією з органами державної влади. Дослідження українських науковців, зокрема В. Крисаченка та О. Матюшенка, акцентують увагу на тому, що громадські екологічні організації відіграють дедалі важливішу роль у забезпеченні екологічної безпеки. Проте відсутність належної підтримки з боку держави, зокрема законодавчої та фінансової, значно ускладнює їхню діяльність. Ці організації мають потенціал для посилення громадського моніторингу та екологічного контролю, однак без налагодження міжсекторальної взаємодії та системної підтримки з боку держави їх ефективність залишається обмеженою.

Крім того, сучасна система державного регулювання охорони довкілля демонструє хронічну відсутність стимулів до раціонального використання природних ресурсів. Незважаючи на спад промислового виробництва, рівень забруднення навколишнього середовища залишається високим, що свідчить про неефективність існуючої екологічної політики. Вирішення проблеми екологічної безпеки потребує переходу до екологізованої моделі економіки, що має ґрунтуватися на тісній співпраці державних структур із громадськими організаціями, підвищенні екологічної свідомості населення, а також реформуванні фінансування природоохоронних заходів. Євроінтеграційний

курс України диктує потребу в модернізації управлінських підходів, орієнтованих на сталий розвиток і системне врахування екологічних чинників у політичних рішеннях.

Висновки до розділу

Суттєвою ознакою глобальної екологічної кризи є порушення екологічної рівноваги і втрата природою властивості до самовідновлення і саморегулювання, як наслідок надмірної виробничої діяльності та споживацького ставлення до природи з боку суспільства. Доля майбутнього Цивілізації залежить від узгодженості людино-природних відносин, узгодженості економіки й екології. І навіть більше того, мову треба вже вести про зміну моральних парадигм людства, про заміну самого вектора розвитку, де основною є парадигма: «економічним є лише те, що є екологічним». Практичне значення представленого авторського наукового дослідження полягає у підведенні основ та окресленні підходів до систематизації генези системи публічного управління в одній зі сфер сталого розвитку, а саме в сфері екології. Теоретичні здобутки та висвітлена у статті ретроспектива можуть в подальшому використовуватися для розвитку та поглиблення концепції сталого розвитку, а також для напрацювання переліку інституційних норм, направлених на відновлення екологічної безпеки України. Необхідність такого відновлення спричинена масштабною військовою агресією Росії та викликана проблематикою прогнозу невизначеності видів і масштабів подальших екологічних руйнувань.

На підставі проведеного аналізу особливостей історичної ретроспективи публічного управління у сфері екологічної безпеки, ми визначили, що відповідна генеза сформувалася під одночасним впливом двох основних чинників. Таким чином, генеза є дуальною та демонструє як специфіку державного регулювання, так і специфіку сфери застосування безпекових інструментів у системі публічного управління екологією. Акцентуючи увагу на цьому аспекті, автор дістала змогу виявити, що головна мета діяльності,

тобто місія застосування інструментів, притаманних публічному управлінню у сфері забезпечення екологічної безпеки – це у першу чергу захист суспільства, держави та навколишнього природного середовища. Актуалізація питань посилення впливу публічного правління визначена в сучасних умовах загостренням проблем екологічної безпеки та захисту навколишнього природного середовища, які наряду з іншими ресурсними втратами, зазнали значних воєнних руйнувань та потребують термінового відновлення.

Необхідність такого відновлення актуалізує посилення впливу принципів сталості та збалансованості соціально-економічного розвитку в повоєнний період і, водночас, визначає характер майбутнього третього етапу в генезі публічного управління сферою екологічної безпеки.

Публічне управління є значно ширшим поняттям, бо дає змогу охоплювати суспільство, а не лише органи державної влади.

Сфера екологічної безпеки включає широкий спектр екологічних загроз, які можуть виникати внаслідок антропогенної діяльності, природних катастроф або кліматичних змін. Однак для ефективного управління цими загрозами та збереження екологічної рівноваги, необхідна цілісна система екологічної безпеки, яка включає інституційні механізми, правові норми, технологічні рішення і заходи для попередження, зменшення та реагування на ці загрози.

Основні складові частини механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки мають багаторівневу, складну та ієрархічну структуру, яка, у свою чергу, забезпечує екологічну безпеку країни на належному рівні, тобто дозволяє досягнути ефективності в усіх важливих сферах екології, тим самим підвищуючи добробут населення. Усі елементи механізму публічного управління є системою засобів, за допомогою яких забезпечується результативне управління в екологічній, економічній, політичній, соціальній та інших системах. Також ми вважаємо, що врахування шляхів мінімізації загроз у сфері екологічної безпеки України дозволить інтегрувати екологію у світове товариство та зміцнити свої позиції на міжнародній арені.

На підставі проведеного аналізу особливостей організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки, визначається, що він одночасно підпорядковується як специфіці державного регулювання, так і специфіці сфери застосування у системі публічного управління. Відтак, механізм характеризується публічністю. Головна мета діяльності, притаманних організаційному механізму у сфері забезпечення екологічної безпеки – це у першу чергу захист суспільства, держави та навколишнього природного середовища. Актуалізація питань посилення впливу організаційного механізму визначена в сучасних умовах загостренням проблем екологічної безпеки та захисту навколишнього природного середовища, які наряду з іншими ресурсними втратами, зазнали значних воєнних руйнувань та потребують термінового відновлення.

Вітчизняне екологічне законодавство нерозривно пов'язане з міжнародним законодавством, оскільки проблеми забезпечення екологічної безпеки з регіональних та національних перетворились на глобальні. Про це свідчать угоди, прийняті міжнародними організаціями у сфері охорони навколишнього середовища. Україна лише будує свою систему публічного управління в сфері екологічної безпеки.

Для багатьох розвинених європейських країн традиційно входження «зелених» партій до національних парламентів, урядів, місцевих органів влади, а також до наднаціонального органу – Європейського парламенту, де представлено Європейську партію зелених. В Україні подібна практика відсутня, оскільки не сформовано достатньо потужних політичних та партійних структур, які компетентно та послідовно займалися екологічними питаннями та брали активну участь у політичному процесі та виборах, у формуванні органів державної влади. Така відірваність екологічної політики держави від суспільства зумовлює посилення уваги громадського сектору до екологічних питань.

Невирішені екологічні проблеми становлять серйозну загрозу повноцінному існуванню будь-якої країни. Для України питання екологічної

безпеки набувають пріоритетного значення, оскільки саме екологія визначає і визначатиме у найближчому майбутньому норми і стиль життя суспільства.

Публічне управління в сфері екологічної безпеки слід спрямувати на гармонізацію взаємодії суспільства та природи, а також визначити спільну відповідальність держави й суспільства. Охорона природного навколишнього середовища має бути пріоритетом громадськості та місцевих громад.

Відтак, суб'єктами публічного управління у сфері екологічної безпеки є не тільки органи державної влади. Разом із державою, реалізацію екологічної безпеки забезпечують політичні партії, наукові організації, громадські організації, що робить її об'єктом не лише державного, а й публічного управління.

Вирішення екологічних проблем та безпеки людини вимагає негайних рішень з боку органів публічного управління, ці управлінські рішення мають бути направлені на успішне вирішення комплексної проблематики екологічного розвитку нашої держави, яка останніми десятиріччями може бути визначена як вкрай актуальна. Екологізація системи публічного адміністрування є ознакою його реалій, і, зважаючи на думку провідних вчених, вона має стійкий тренд до поглиблення з метою зміни основних суб'єкт-об'єктних зв'язків та впливів у механізмах публічного управління сучасної доби.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1. Тенденції в організації зарубіжних систем публічного управління в сфері екологічної безпеки

Закордонний досвід формування природоохоронних відносин дає підстави говорити, що правові основи законодавства у сфері екологічної безпеки формуються на таких базових групових особливостях [29, с. 235]:

- екологічне страхування (Велика Британія (Англія, Північна Ірландія, Шотландія, Уельс), Канада, Німеччина, США, Японія);
- упровадження системи екологічних стандартів (Канада, Німеччина, США, Франція, Швеція, Японія);
- громадський контроль (Канада, Німеччина, США, Франція, Швеція);
- нормативно-правове забезпечення природокористування (Канада, Німеччина, США, Франція, Швеція);
- забезпечення законності та ефективності контрольної діяльності (Велика Британія, Канада, Німеччина, США, Фінляндія, Швеція);
- інформаційне співробітництво (Канада, Китай, Німеччина, США, Франція, Швеція, Японія);
- запобігання екологічним правопорушенням (Канада, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, США, Фінляндія, Швеція, Японія);
- відшкодування завданих екологічних збитків (Канада, Німеччина, США, Швейцарія, Швеція, Японія);
- поєднання теорії і практики в законотворчій, судовій та управлінській діяльності (Німеччина, США, Франція, Швеція, Японія).

Значний внесок у вирішення проблеми у сфері екологічної безпеки зроблено зарубіжними науковцями Д. Беллом, В. Беренсом, Ю. Климовим, А.

Коротковим, М. Моїсеєвим, А. Ніколасом, Д. Робертсоном, В. Соколовим, А. Тимошенко, І. Фроловим, В. Хесле, О. Яніцьким, та ін.

Питання публічного управління досліджуються у роботах зарубіжних вчених, як: Д. Вальдо, В. Вільсон, Р. Дарендорф, Д. Кетлі, Л. Отул, Т. Пітерс, Р. Прістюс, А. Турен, С. Хантінгтон, К. Худ та ін.

Для проведення порівняння необхідно розглянути базові групові особливості, на яких ґрунтується європейська система екологічного управління і політики [150, с. 42]:

- регламентований розподіл екологічної відповідальності між державою, суспільством та бізнесом (корпораціями), задокументований у відповідних екологічних політиках;
- постійне оновлення та адаптація управлінського стилю до ситуативних змін методом «навчання у процесі виконання та діяльності»;
- постійне зміцнення довіри між суб'єктами екологічного управління (урядовими, громадськими, корпоративними, місцевими);
- прозорість і універсальність критеріїв відбору й оцінки інструментів екологічної політики на всіх ієрархічних рівнях управління;
- узгодженість інтересів за допомогою укладання добровільних екологічних угод як засіб подолання традиційних управлінських підходів, мотивацію екологічних інновацій;
- збалансованість адміністративноконтрольних і ринкових інструментів екологічного регулювання і мотивація;
- передача повноважень охорони навколишнього природного середовища на регіональний та місцевий рівень.

У різних країнах підходи до врегулювання ролі громадських екологічних організацій у сфері екологічної безпеки можуть відрізнятися в залежності від конкретних політичних, правових та соціокультурних контекстів. Однак існують деякі загальні тенденції:

- Законодавчі основи: Багато країн визнають право громадських організацій на участь у прийнятті рішень у сфері екології через різноманітні

механізми, такі як громадські слухання, консультації, участь у комітетах та радах (Велика Британія, Канада, Нідерланди, Німеччина, США, Франція, Швейцарія, Швеція).

– Фінансування та підтримка: У деяких країнах держава надає фінансову підтримку громадським екологічним організаціям, щоб вони могли здійснювати свою діяльність ефективно (Велика Британія, Канада, Німеччина, США, Франція, Швейцарія, Швеція).

– Партнерство та консультації: Уряди можуть укладати партнерські угоди з громадськими організаціями та консультиватися з ними при розробці екологічних політик та регулювань (Канада, Нідерланди, Німеччина, США, Франція, Швейцарія, Швеція).

– Судовий захист: У деяких країнах громадські екологічні організації мають право на судовий захист і можуть подавати скарги до судів у випадках порушення екологічного законодавства чи недотримання екологічних стандартів (Велика Британія, Німеччина, Нідерланди, США, Франція, Швеція).

– Екологічна платформа: У багатьох країнах існує спеціальна платформа для співпраці між урядом, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами з метою вирішення екологічних проблем та забезпечення екологічної безпеки (Австралія, Велика Британія, ЄС, Канада, Нідерланди, Німеччина, США, Швеція).

Механізми співпраці на екологічній платформі можуть включати наступні елементи:

– Регулярні зустрічі та збори: Платформи можуть організовувати регулярні зустрічі та збори для обговорення актуальних питань екології та збереження довкілля. Ці зустрічі можуть включати участь представників уряду, громадських організацій, науковців, бізнесу та інших зацікавлених сторін.

– Робочі групи та комітети: Платформи можуть створити робочі групи або комітети для розгляду конкретних проблем або проектів у сфері екології. Ці групи можуть збирати експертні знання та розробляти рекомендації для уряду та інших зацікавлених сторін.

– Публічні консультації: Платформи можуть організувати публічні консультації з громадськістю для залучення громадян до обговорення екологічних питань та збору відгуків щодо конкретних ініціатив.

– Інформаційний обмін: Платформи можуть служити майданчиком для обміну інформацією та даними щодо стану навколишнього середовища, наукових досліджень, проектів та інших важливих аспектів екології.

Розробка стратегій та планів дій: Платформа може сприяти у розробці стратегій, планів дій та програм дій для досягнення конкретних цілей у сфері екології та збереження довкілля. Кілька країн мають екологічні платформи або механізми співпраці між урядом, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для обговорення та розв'язання екологічних питань. Наведено приклади країн, де екологічні громадські організації беруть участь в державотворенні, платформи і організації, які активно працюють над різними аспектами екологічного захисту, сталого розвитку та збереження природи у своїх країнах.

Окрім цього, досвід зарубіжних країн свідчить про те, що у екологічній сфері досить важливе місце займає інноваційна діяльність країни, сюди відносять: безпосередню реалізацію великомасштабних проектів (Велика Британія, Франція та США); систематичний розвиток цієї інфраструктури (Південна Корея та Японія); сприяння розповсюдженню проектів щодо створення сприятливого інноваційного середовища (Швейцарія, Швеція та Німеччина) [100, с. 62]. Аналізуючи практики зарубіжних країн в аспекті збереження довкілля, головне завдання орієнтовано не стільки на подолання наслідків щодо завданої шкоди навколишньому середовищу та екологічній безпеці, скільки на впровадження новітніх технологій для відповідного

зменшення цієї шкоди, а також на попередження наслідків від антропогенного впливу на навколишнє середовище і екологічної безпеки.

Представники екологічних громадських організацій можуть займати посади в уряді в різних країнах світу:

Австралія: Уряд Австралії співпрацює з громадськими організаціями та місцевими спільнотами для розробки стратегій збереження біорізноманіття та боротьби зі зміною клімату [186].

Австрія: Австрія відома своєю зеленою політикою та ініціативами зі збереження довкілля. Уряд Австрії співпрацює з місцевими організаціями та міжнародними партнерами для захисту природи та зменшення впливу на довкілля:

–Australian Conservation Foundation: ГО, яка бореться за збереження природи та веде кампанії проти вугільної промисловості в Австралії.

-Wilderness Society Australia: ГО, що зосереджена на збереженні дикої природи та вивченні екосистем [197].

Аргентина: Аргентина також має значні природні ресурси та розмаїття екосистем, які потребують захисту і сталого управління. Уряд Аргентини активно співпрацює з громадськими організаціями та міжнародними партнерами для збереження природних ресурсів і біорізноманіття. Ось деякі аспекти цієї співпраці [186]:

– Fundación Vida Silvestre Argentina: Організація, що працює над збереженням дикої природи та біорізноманіття в Аргентині.

– Greenpeace Argentina: Аргентинське відділення міжнародної організації, що активно бореться за охорону природи та водних ресурсів.

– Asociación Ambiente Sur - організація, яка працює над захистом навколишнього середовища та сталим розвитком.

– Red Argentina de Municipios frente al Cambio Climático (RAMCC) - мережа муніципалітетів, які працюють над викликами зміни клімату в Аргентині.

– Foro Ecologista de Paraná - екологічний форум, який зосереджується на збереженні природи та сталому розвитку в Парана, Аргентина.

- Asociación Argentina de Energías Renovables y Ambiente (ASADES) - асоціація, що працює над розвитком відновлюваних джерел енергії та захистом навколишнього середовища в Аргентині

Бангладеш: Бангладеш, будучи країною з високим рівнем екологічних викликів, активно співпрацює як з міжнародними партнерами, так і з громадськими організаціями для збереження свого навколишнього середовища і природних ресурсів. Ось деякі аспекти співпраці в цій галузі [186]:

–Bangladesh Environmental Lawyers Association (BELA): Організація, що захищає права людини та природи в Бангладеш.

–Green Voice: ГО, що активно бореться за збереження довкілля та зменшення забруднення у країні.

–Bangladesh Poribesh Andolon (BAPA) - національна екологічна платформа, яка об'єднує різні організації і ініціативи для захисту навколишнього середовища.

–Campaign for Sustainable Rural Livelihoods (CSRL) - організація, що працює з місцевими спільнотами для забезпечення сталого розвитку та захисту довкілля.

Бельгія: Бельгія відома своїми стратегіями збереження біорізноманіття та екологічною освітою. Уряд Бельгії співпрацює з різними організаціями та науковими установами для захисту природи та зменшення впливу на довкілля [186]:

–Natuurpunt: Бельгійська ГО, що займається збереженням природи та біорізноманіттям у країні.

- Greenpeace Belgium: Бельгійське відділення глобальної організації, яка проводить кампанії за охорону довкілля та проти ядерної енергетики

Болгарія: Болгарія, як країна з розгалуженою екологічною проблематикою, активно співпрацює як з громадськими організаціями, так і з

міжнародними партнерами для збереження свого навколишнього середовища і природних ресурсів. Ось деякі аспекти співпраці в цій галузі [197]:

–Bulgarian Society for the Protection of Birds (BSPB): Організація, що займається захистом диких птахів та їх середовища існування.

–WWF Bulgaria: Болгарське відділення Всесвітнього фонду природи, що працює над збереженням біорізноманіття та екосистем в країні.

–Bulgarian Biodiversity Foundation - фонд, який працює над збереженням біорізноманіття в Болгарії та на південному сході Європи.

–Green Balkans - організація, що працює над збереженням природи та сталого використання природних ресурсів у регіоні Балкан.

–Bulgarian Biodiversity Foundation - фонд, що працює з біорізноманіттям і сталим розвитком в Болгарії та на Балканах.

–Eco Bulgaria - платформа, яка активно працює над проблемами забруднення довкілля і сталого розвитку в Болгарії.

Бразилія: У Бразилії існують різноманітні механізми співпраці для захисту амазонських лісів та біорізноманіття. Уряд співпрацює з місцевими організаціями та міжнародними партнерами для забезпечення екологічної безпеки [186].

– Instituto Socioambiental (ISA): Неприбуткова організація, яка працює на користь корінних народів та збереження природи в Амазонії та інших регіонах Бразилії.

– SOS Mata Atlântica: ГО, що присвячена захисту та відновленню Атлантичного лісу в Бразилії.

Велика Британія : Велика Британія має розвинуті механізми співпраці у сфері екології та сталого розвитку, включаючи участь громадськості у прийнятті рішень [186]:

– Friends of the Earth: Одна з найбільших громадських екологічних організацій, що зосереджена на боротьбі зі зміною клімату та захисті природи у Великій Британії.

– Greenpeace UK: Великобританське відділення міжнародної організації, яка активно бореться за екологічні питання та права на чисте довкілля.

Гана: Гана, як країна з багатими природними ресурсами, стикається з численними екологічними викликами, і уряд країни активно співпрацює як з громадськими організаціями, так і з міжнародними партнерами для збереження свого навколишнього середовища і природних ресурсів. Уряд Гани спільно з громадськими організаціями активно проводить роботу з підвищення екологічної освіти та громадської свідомості. Це включає інформаційні кампанії, тренінги і навчання населення про важливість збереження природи і сталого використання ресурсів. Ось деякі аспекти цієї співпраці [186]:

– Environmental Protection Agency (EPA) - Ghana: Національне агентство, що відповідає за охорону довкілля та природи в країні.

– Friends of the Earth - Ghana: Місцеве відділення міжнародної громадської організації, що працює над збереженням природи та сталим розвитком в Гані.

Греція: Греція активно працює над збереженням своїх унікальних природних ресурсів та культурної спадщини. Уряд Греції співпрацює з різними зацікавленими сторонами для захисту морських та прибережних екосистем [186]:

– Hellenic Society for the Protection of Nature (HSPN): Організація, що бореться за охорону природи та біорізноманіття в Греції.

– WWF Greece: Грецьке відділення Всесвітнього фонду природи, яке займається збереженням дикої природи та морських ресурсів.

Еквадор: Еквадор, розташований в Південній Америці, є країною з великим багатством біорізноманіття і природних ресурсів. Уряд Еквадору активно співпрацює як з громадськими організаціями, так і з міжнародними

партнерами для збереження свого навколишнього середовища і забезпечення сталого використання ресурсів [186]:

– *Fundación Natura*: Організація, що працює над збереженням природи та сталим розвитком в Еквадорі.

– *Asción Ecológica*: ГО, що бореться за права корінних народів та збереження екосистем у країні.

Естонія: Естонія розвиває екологічні технології та стимулює використання відновлюваних джерел енергії. Уряд Естонії співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями для досягнення цілей сталого розвитку [186].

ЄС: У ЄС існують різноманітні платформи, комітети та групи для обговорення екологічних питань та розробки політики в сфері охорони навколишнього середовища [186].

Ізраїль: Ізраїль вирізняється своїми інноваційними технологіями та програмами збереження довкілля. Уряд Ізраїлю активно співпрацює з громадськими організаціями та приватним сектором для зменшення екологічного сліду та створення сталого майбутнього [197]:

– *Society for the Protection of Nature in Israel (SPNI)*: Організація, яка займається охороною природи та створенням заповідників у Ізраїлі.

– *Zalul Environmental Association*: ГО, що бореться за захист водних ресурсів та морського середовища.

Індія: Уряд Індії співпрацює з різними громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами через різні механізми для забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку [186]:

– *Centre for Science and Environment (CSE)*: Це впливова неприбуткова організація, яка працює у сфері охорони навколишнього середовища та сталого розвитку в Індії.

– *Greenpeace India*: Глобальна організація, яка має відділення в Індії та займається просуванням екологічних питань та захистом природи.

Індонезія: Уряд Індонезії співпрацює з різними сторонами через платформи та комітети для обговорення та вирішення екологічних проблем, зокрема збереження лісів та біорізноманіття [186].

Ірак: Після конфліктів (Іракська війна 2003-2011; конфлікт з ІДІЛ 2013-2017) реалізують проекти з відновлення лісів, очищення водних систем і зменшення забруднення. Акцент ставиться на важливість очищення забруднень та відновлення екосистем. Роль громадських екологічних організацій у процесі державотворення в Іраку післявоєнного періоду є досить важливою і багатогранною [186]:

1. Відновлення та захист навколишнього середовища. Після війни Ірак зіштовхнувся з серйозними екологічними проблемами, такими як забруднення води, ґрунту і повітря, а також ерозія земель. Громадські екологічні організації відіграють важливу роль у відновленні природних ресурсів, очищенні забруднених територій та впровадженні заходів для запобігання подальшому забрудненню.

2. Освіта та підвищення обізнаності. Екологічні організації займаються освітньою діяльністю, що включає підвищення обізнаності населення щодо екологічних проблем і важливості їх вирішення. Вони проводять тренінги, лекції та інформаційні кампанії, що допомагає громадам зрозуміти, як їхні дії впливають на навколишнє середовище.

3. Взаємодія з урядом та міжнародними організаціями. Екологічні організації часто співпрацюють з державними структурами та міжнародними агентствами для розробки і реалізації екологічної політики. Вони можуть виступати з ініціативами, що стосуються нових законів і норм, або брати участь у моніторингу їх виконання.

4. Участь у миротворчих процесах. У постконфліктному Іраку екологічні організації також допомагають у миротворчих процесах. Наприклад, вони сприяють соціальному згуртуванню через спільні екологічні проекти, що допомагають відновити довіру і співпрацю між різними громадами.

5. Моніторинг та звітність. Організації часто здійснюють моніторинг екологічної ситуації та надають звіти про стан навколишнього середовища, що допомагає громадськості та урядовим органам приймати обґрунтовані рішення. Це може включати вивчення впливу різних видів діяльності на екологічну ситуацію та рекомендації щодо покращення ситуації.

6. Волонтерська діяльність і мобілізація ресурсів. Екологічні організації часто залучають волонтерів для реалізації своїх проєктів. Це дозволяє не лише проводити конкретні екологічні заходи, але й залучати ресурси, які можуть бути використані для підтримки інших соціальних і громадських ініціатив.

Післявоєнний період в Іраку був часом великих викликів, і екологічні організації грають ключову роль у підтримці стабільності і розвитку. Їхня діяльність допомагає створювати базу для сталого розвитку і зміцнювати громадянське суспільство.

Імплементация практик і концепцій, які використовуються в Іраку, може бути корисною для покращення українського законодавства в сфері екологічної безпеки.

– *Іран*: Іран, розташований у Західній Азії, є країною з багатим природним різноманіттям і різноманітними екологічними викликами. Уряд Ірану активно працює над збереженням природних ресурсів і зменшенням негативного впливу на навколишнє середовище [197]:

– *Iranian Cheetah Society*: Організація, що займається захистом гепардів та їх середовища мешкання в Ірані.

– *Persian Wildlife Heritage Foundation*: Фонд, що працює над збереженням дикої природи та біорізноманіття у країні.

Ірландія: Ірландія активно працює над збереженням своїх природних ресурсів та біорізноманіття. Уряд Ірландії співпрацює з різними зацікавленими сторонами для захисту навколишнього середовища та підтримки сталого розвитку [186].

Ісландія: Ісландія славиться своєю чистотою природи та розвинутими стратегіями збереження довкілля. Уряд Ісландії співпрацює з різними

сторонами, включаючи громадські організації та науковців, для захисту природних ресурсів [186].

Іспанія: Іспанія відома своїми заходами з охорони природи та збереження біорізноманіття. Уряд Іспанії співпрацює з різними сторонами для забезпечення екологічної безпеки та сталого використання ресурсів [186]:

–SEO/Bird Life: ГО, що зосереджена на захисті диких птахів та їх середовища мешкання в Іспанії.

–Ecologistas en Acción: Національна мережа громадських організацій, яка бореться за охорону природи та довкілля у Іспанії.

– *Італія:* Італія зосереджує увагу на боротьбі зі зміною клімату та збереженні біорізноманіття. Уряд Італії співпрацює з різними організаціями та громадськими ініціативами для забезпечення екологічної безпеки [197]:

–Legambiente: ГО, що зосереджена на боротьбі з забрудненням довкілля та захисті природи в Італії.

–WWF Italy: Італійське відділення Всесвітнього фонду природи, яке займається захистом видів та екосистем у країні.

Камерун: Камерун, як країна у Центральній Африці, стикається з різноманітними екологічними викликами через своє багатство природних ресурсів і біорізноманіття. Уряд Камеруну активно співпрацює з громадськими організаціями і міжнародними партнерами для збереження свого навколишнього середовища і сталого використання природних ресурсів. [186]:

–Cameroon Environmental Watch (CEW): Організація, що працює над збереженням природних ресурсів та біорізноманіття в Камеруні.

–Green Cameroon: ГО, що активно просуває збереження довкілля та розвиток сталого сільського господарства.

Канада: У Канаді також існують різні платформи та механізми співпраці для обговорення екологічних питань та розробки стратегій з охорони навколишнього середовища.

У Канаді громадські екологічні організації грають важливу роль у формуванні та впровадженні екологічної політики. Представники цих організацій часто беруть участь у консультаціях з урядом на різних рівнях - від муніципальних до федеральних, щодо різних аспектів охорони довкілля та природних ресурсів[186].

Наприклад, у Канаді існують різні консультаційні групи та робочі комітети, учасники яких включають урядових чиновників, академічних експертів і представників громадських організацій. Ці групи можуть працювати над розробкою стратегій щодо зменшення викидів парникових газів, охорони водних ресурсів, збереження біорізноманіття та інших екологічних проблем.

Крім того, уряд Канади може співпрацювати з громадськими організаціями у рамках різних ініціатив та проектів з охорони довкілля. Це може включати спільні програми з відновлення екосистем, ініціативи з енергоефективності та мотивація розвитку екологічно чистих технологій.

У результаті, у Канаді громадські екологічні організації мають можливість активно впливати на формування та реалізацію екологічної політики країни, що сприяє забезпеченню сталого розвитку та збереженню навколишнього середовища [197].

– David Suzuki Foundation: ГО, яка займається захистом природи та боротьбою зі зміною клімату в Канаді.

– Sierra Club Canada Foundation: Відділення Sierra Club в Канаді, що активно працює над збереженням природи та водних ресурсів.

Кенія: Кенія, розташована у Східній Африці, є країною з вражаючим природним різноманіттям і великими природними ресурсами. Уряд Кенії активно співпрацює з різними зацікавленими сторонами, включаючи громадські організації та міжнародні партнери, для збереження природи і забезпечення сталого використання ресурсів [186]:

– Green Belt Movement: Організація, заснована Нобелівським лауреатом Вангарі Маатайю, яка працює над збереженням лісів та зелених зон у Кенії.

– Kenya Wildlife Service (KWS): Національне агентство, що відповідає за охорону дикої природи та природних ресурсів країни.

Китай: Китай, як найбільш населена країна світу і один з найбільших світових виробників, стикається зі значними екологічними викликами через швидкий економічний зріст і індустріалізацію. Уряд Китаю веде активну політику щодо охорони довкілля і зменшення впливу на навколишнє середовище, співпрацюючи з різними зацікавленими сторонами і міжнародними організаціями [102, с. 56]:

–Friends of Nature: Це одна з перших незалежних громадських організацій, яка бореться за охорону довкілля та біорізноманіття в Китаї.

–Global Village of Beijing (GVB): ГО, що зосереджена на захисті прав людини та довкілля в Китаї.

Колумбія: Колумбія, як країна з різноманітним природним різноманіттям та унікальними екосистемами, стикається з різними екологічними викликами, включаючи забруднення водних ресурсів, втрату лісів, а також зміни клімату. Уряд Колумбії активно працює над розвитком стратегій і програм для збереження природи і сталого використання ресурсів, співпрацюючи з громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Ось деякі аспекти цієї співпраці [186]:

– Fundación Natura: Організація, що працює над збереженням біорізноманіття та екосистем в Колумбії.

– Greenpeace Colombia: Колумбійське відділення глобальної організації, яка бореться за охорону природи та прав людини.

Коста-Рика: Коста-Рика відома своїм високим рівнем охорони довкілля та сталого розвитку. Уряд Коста-Рики співпрацює з різними сторонами для забезпечення екологічної безпеки та збереження природних ресурсів:

–Asociación Costa Rica por Siempre: Організація, що працює над збереженням природних ресурсів та біорізноманіття в Коста-Риці.

–Conservation International Costa Rica: ГО, яка зосереджена на охороні природи та здоров'я екосистем у країні.

Латвія: Латвія має багаті лісові ресурси та активно займається їхнім збереженням. Уряд Латвії співпрацює з громадськими організаціями та міжнародними партнерами для захисту лісів та біорізноманіття [197].

Литва: Литва визначається своїми стратегіями збереження природи та підтримки сталого розвитку. Уряд Литви співпрацює з різними сторонами для захисту довкілля та збереження біорізноманіття [186].

Ліван: Після війни 2006 року реалізують проекти з очищення пляжів, відновлення водних систем і зелених зон. Роль громадських екологічних організацій у процесі державотворення в Лівані має свої особливості, з огляду на соціально-політичну ситуацію та екологічні виклики, які країна переживає. Ось кілька ключових аспектів їхньої діяльності [186]:

1. Екологічні виклики і відновлення. Ліван стикається з численними екологічними проблемами, такими як забруднення води і повітря, проблеми з відходами та деградація земель. Громадські екологічні організації активно працюють над відновленням природних ресурсів, очищенням забруднених територій та впровадженню сталих практик управління відходами.

2. Просвіта і підвищення обізнаності. Екологічні організації в Лівані активно займаються просвітницькою діяльністю, спрямованою на підвищення екологічної обізнаності серед населення. Вони проводять освітні кампанії, семінари та тренінги для підвищення розуміння важливості охорони навколишнього середовища і сталого розвитку.

3. Взаємодія з урядом і міжнародними організаціями. Громадські екологічні організації в Лівані часто співпрацюють з урядовими структурами і міжнародними організаціями для розробки і впровадження екологічної політики. Вони можуть бути залучені до процесу формування нових законів і норм, а також до моніторингу їх виконання.

4. Миротворчі і соціально-екологічні ініціативи. У контексті політичної та соціальної нестабільності в Лівані екологічні організації можуть грати важливу роль у сприянні соціальному згуртуванню через спільні екологічні проекти. Наприклад, спільна діяльність з відновлення природних ресурсів може допомогти у зміцненні співпраці між різними громадами.

5. Підтримка місцевих громад і волонтерська діяльність. Багато екологічних організацій в Лівані займаються підтримкою місцевих громад, залучаючи волонтерів і здійснюючи проекти на місцевому рівні. Це може включати в себе діяльність з очищення територій, висадження дерев та інших зелених ініціатив.

6. Аналіз і звітність. Організації здійснюють моніторинг екологічної ситуації в країні і надають звіти, які можуть бути використані як для внутрішніх потреб, так і для міжнародної співпраці. Це дозволяє краще розуміти екологічні проблеми і ефективніше реагувати на них.

7. Вплив на державотворення. Екологічні організації в Лівані, через свою діяльність, можуть впливати на процеси державотворення, сприяючи формуванню політики, що орієнтована на сталий розвиток та покращення якості життя. Їхні зусилля можуть допомогти у створенні більш стабільного і відповідального суспільства.

У Лівані, де політична і соціальна ситуація може бути складною, екологічні організації відіграють важливу роль у забезпеченні стійкого розвитку і підтримці соціальної згуртованості через екологічні ініціативи.

Імплементация практик і концепцій, які використовуються в Лівані, може бути корисною для покращення українського законодавства в сфері екологічної безпеки.

Мексика: Мексика, як країна з великим біорізноманіттям і різноманітними природними екосистемами, стикається з численними екологічними викликами внаслідок швидкого індустріального розвитку, зростаючих викидів забруднюючих речовин, втрати лісів, забруднення водних ресурсів та змін клімату. Уряд Мексики активно веде політику збереження

навколишнього середовища та сталого розвитку, співпрацюючи з громадськими організаціями і міжнародними партнерами. Ось деякі ключові аспекти цієї співпраці [186]:

– Pronatura Mexico: Організація, яка займається збереженням природи та природних ресурсів у Мексиці.

– Greenpeace Mexico: Мексиканське відділення глобальної організації, що бореться за охорону океанів та природних ресурсів.

Нігерія: Нігерія, як найбільш населена країна в Африці, має різноманітні екологічні виклики, які включають забруднення повітря і водних ресурсів, втрату природних екосистем і зміни клімату. Уряд Нігерії здійснює ряд ініціатив та співпрацює з міжнародними організаціями та громадськими організаціями для збереження природи і забезпечення сталого використання ресурсів. Ось деякі ключові аспекти цієї співпраці [186]:

– Environmental Rights Action/Friends of the Earth Nigeria (ERA/FoEN): Організація, що працює над захистом прав людини та збереженням довкілля в Нігерії.

– Nigerian Conservation Foundation (NCF): Національний фонд, що зосереджений на збереженні природи та біорізноманіття в країні.

Нідерланди: Нідерланди відомі своїми інноваційними підходами до екології та сталого розвитку. Уряд Нідерландів активно співпрацює з різними зацікавленими сторонами для розробки та впровадження стратегій зменшення викидів та забезпечення енергоефективності [197]:

– Natuurmonumenten: ГО, що займається збереженням природи та культурних пам'яток у Нідерландах.

– Greenpeace Netherlands: Нідерландське відділення міжнародної організації, що веде кампанії проти забруднення та за охорону природи.

Німеччина: Німеччина відома своєю активною політикою збереження довкілля та переходу до відновлюваних джерел енергії. Уряд Німеччини співпрацює з різними зацікавленими сторонами для зменшення викидів та захисту природи.

У Німеччині громадські організації також грають важливу роль у формуванні екологічної політики та управління природними ресурсами. Представники громадських організацій часто входять до складу різноманітних консультативних органів та робочих груп, які спільно працюють над розробкою та впровадженням стратегій з охорони природи та збереження біорізноманіття [186].

Наприклад, уряд Німеччини регулярно проводить консультації з представниками громадських організацій щодо ключових екологічних питань. Ці консультації можуть включати діалогові форуми, обговорення конкретних проектів чи законопроектів, а також розробку спільних стратегій щодо збереження природи та зменшення впливу людини на довкілля.

Представники громадських організацій також можуть займати посади у міністерствах, що відповідають за охорону довкілля, або мати статус консультантів з екологічних питань. Це дозволяє забезпечити належне врахування різноманітних поглядів та інтересів громадськості під час прийняття рішень щодо екологічної політики.

У цілому, Німеччина відома своєю відкритою та прозорою системою управління, в якій громадські організації відіграють важливу роль у формуванні та реалізації екологічної політики. Це дозволяє досягати більшої ефективності та легітимності управлінських рішень в галузі охорони природи та довкілля.

–BUND (Friends of the Earth Germany): Це одна з найбільших громадських екологічних організацій у Німеччині, яка займається різними аспектами охорони довкілля та природи.

–NABU (Nature and Biodiversity Conservation Union): Організація, що працює на користь збереження біорізноманіття та природних середовищ у Німеччині.

Нова Зеландія: Нова Зеландія приділяє велику увагу охороні навколишнього середовища та боротьбі зі зміною клімату. Уряд Нової Зеландії

співпрацює з місцевими та міжнародними партнерами для захисту біорізноманіття та забезпечення сталого використання ресурсів [197].

Норвегія: Норвегія відома своїми ініціативами у сфері екології та сталого розвитку. Уряд Норвегії співпрацює з різними сторонами, включаючи громадські організації, бізнес та наукові установи, для розробки та впровадження екологічних стратегій [197]:

–Naturvernforbundet: Норвезька організація, що займається боротьбою зі зміною клімату та захистом дикої природи.

–WWF Norway: Норвезьке відділення Всесвітнього фонду природи, що активно працює над збереженням природи та біорізноманіття.

Пакистан: Пакистан, як країна з різноманітним природним спадщином, стикається з численними екологічними викликами через швидкий економічний розвиток, зростаючі викиди забруднюючих речовин, втрату природних екосистем і зміни клімату. Уряд Пакистану активно веде політику збереження навколишнього середовища та сталого розвитку, співпрацюючи з громадськими організаціями і міжнародними партнерами. Ось деякі ключові аспекти цієї співпраці [186]:

– Pakistan Environmental Protection Foundation (PEPF): Організація, що працює над охороною природи та збереженням природних ресурсів в Пакистані.

– WWF Pakistan: Пакистанське відділення Всесвітнього фонду природи, яке зосереджується на збереженні екосистем та біорізноманіття країни.

Польща: Польща розвиває програми збереження природних ресурсів та підтримки сталого розвитку. Уряд Польщі співпрацює з різними організаціями та міжнародними партнерами для забезпечення екологічної безпеки [186]:

– Polish Society for the Protection of Birds (OTOP): Організація, що працює над захистом диких птахів та їх середовища мешкання в Польщі.

– Greenpeace Poland: Польське відділення глобальної організації, яка зосереджена на проблемах екології та клімату.

Португалія: Португалія активно працює над зменшенням викидів та розвитком відновлюваних джерел енергії. Уряд Португалії співпрацює з громадськими організаціями та міжнародними партнерами для забезпечення сталого розвитку [186].

Румунія: Румунія має значний потенціал для розвитку відновлюваних джерел енергії та збереження природи. Уряд Румунії співпрацює з різними зацікавленими сторонами для підтримки сталого розвитку [186].

Сирія: Після конфлікту 2011 року реалізують проекти з відновлення лісів, очищення водних систем і зменшення забруднення.

Роль громадських екологічних організацій у Сирії після конфлікту є критично важливою, оскільки країна стикається з численними екологічними та гуманітарними викликами. Після війни, яка завдала величезної шкоди інфраструктурі та природним ресурсам, екологічні організації можуть грати ключову роль у відновленні та розвитку країни. Ось кілька основних аспектів їхньої діяльності [186]:

1. Відновлення природних ресурсів і захист навколишнього середовища. Після десятиліть конфліктів і нестабільності, Сирія має серйозні екологічні проблеми, включаючи забруднення води, деградацію ґрунтів, втрату біорізноманіття та проблеми з управлінням відходами. Громадські екологічні організації займаються проектами, спрямованими на відновлення екосистем, очищення забруднених територій та захист природних ресурсів.

2. Освіта і підвищення обізнаності. Екологічні організації в Сирії працюють над підвищенням екологічної обізнаності серед населення. Вони проводять кампанії і тренінги, які допомагають громадянам зрозуміти важливість охорони навколишнього середовища і навчити їх сталим практикам.

3. Сприяння миротворчим процесам і відновленню. У постконфліктний період екологічні організації можуть відігравати роль у відновленні соціального миру і стабільності через спільні проекти, які залучають різні

громади. Це може допомогти у відновленні довіри і співпраці між різними групами населення.

4. Взаємодія з міжнародними організаціями. Громадські екологічні організації в Сирії часто співпрацюють з міжнародними організаціями та агентствами, які надають гуманітарну та фінансову допомогу. Це включає отримання фінансування для екологічних проєктів, співпрацю в області відновлення і впровадження нових екологічних ініціатив.

5. Моніторинг та звітність. Екологічні організації займаються моніторингом екологічної ситуації в країні, надаючи звіти, які допомагають краще зрозуміти масштаб проблем і розробити ефективні стратегії для їх вирішення. Це також включає оцінку впливу різних проєктів і політик на навколишнє середовище.

6. Підтримка сталого розвитку. Організації працюють над впровадженням принципів сталого розвитку, сприяючи збереженню природних ресурсів та підвищенню ефективності їх використання. Це може включати проєкти з енергозбереження, сталого землекористування та інших аспектів екологічної сталості.

7. Вплив на державотворення. Громадські екологічні організації в Сирії можуть мати вплив на процес державотворення через:

Залучення громадянського суспільства: Підтримка активного громадянського суспільства та забезпечення його участі у процесах відновлення і розвитку.

Формування екологічної політики: Внесення пропозицій щодо нових екологічних стандартів і законів, які можуть бути впроваджені на національному рівні.

Покращення якості життя: Сприяння покращенню якості життя через реалізацію екологічних проєктів, що впливають на здоров'я і добробут населення.

В умовах післяконфліктного відновлення, екологічні організації можуть відігравати ключову роль у формуванні нових соціальних і економічних структур, що будуть більш стійкими і екологічно відповідальними.

Імплементация практик і концепцій, які використовуються в Сирії, може бути корисною для покращення українського законодавства в сфері екологічної безпеки.

Сінгапур: Сінгапур відзначається своїми інноваційними підходами до екологічного управління та забезпеченням чистого довкілля. Уряд Сінгапуру співпрацює з різними сторонами для зменшення впливу на довкілля та створення екологічно стійких технологій [186].

Словенія: Словенія відома своїм прогресивним підходом до охорони навколишнього середовища та розвитку сталого туризму. Уряд Словенії співпрацює з громадськими організаціями та міжнародними партнерами для забезпечення екологічно стійкого розвитку країни [186].

США: У США існують різні організації та платформи, які сприяють співпраці між урядом, бізнесом, громадськими організаціями та іншими сторонами з метою збереження довкілля [186]:

–Sierra Club: Це одна з найбільших та найстаріших громадських організацій у США, яка займається захистом природи та боротьбою зі зміною клімату.

–National Audubon Society: Організація, що працює над збереженням диких птахів та їх середовища мешкання.

Таїланд: Таїланд є країною з багатою природною красою і різноманітними екосистемами, проте вона також стикається з серйозними екологічними викликами внаслідок інтенсивного туризму, індустріалізації і зростаючого населення. Уряд Таїланду активно веде політику збереження природних ресурсів і зменшення екологічного впливу, співпрацюючи з громадськими організаціями і міжнародними партнерами. Ось деякі ключові аспекти цієї співпраці [197]:

–Thailand Environment Institute (TEI): Організація, що займається дослідженнями в галузі екології та природоохорони.

–Greenpeace Southeast Asia - Thailand: Відділення міжнародної організації, що активно бореться за охорону природи та зменшення забруднення в Таїланді.

Туреччина: Туреччина, як країна з розмаїттям природних ландшафтів і екосистем, стикається зі значними екологічними викликами, такими як забруднення повітря і води, втрата біорізноманіття, а також зміна використання земель і енергетичні проблеми. Уряд Туреччини веде активну екологічну політику, спрямовану на збереження природних ресурсів та зменшення впливу на довкілля, співпрацюючи з громадськими організаціями і міжнародними партнерами [186]:

– Turkish Foundation for Combating Soil Erosion, for Reforestation and the Protection of Natural Habitats (TEMA): Фонд, що займається боротьбою з ерозією ґрунтів та збереженням природних місць проживання в Туреччині.

– Greenpeace Mediterranean: Регіональне відділення глобальної організації, що працює над охороною середземноморського середовища.

Уганда: Уганда, розташована в Східній Африці, має розмаїття природних ресурсів, включаючи тропічні ліси, великі озера і багату фауну. Уряд Уганди займається розвитком і впровадженням різноманітних стратегій та програм для охорони навколишнього середовища та сталого використання природних ресурсів, співпрацюючи з міжнародними організаціями і громадськими організаціями [186]:

– National Association of Professional Environmentalists (NAPE): Організація, яка зосереджена на проблемах забруднення та збереження природних ресурсів в Уганді.

– Uganda Green Movement: ГО, що активно просуває захист довкілля та сталого розвитку в країні.

Угорщина: Угорщина зосереджується на зменшенні забруднення та підтримці екологічних ініціатив. Уряд Угорщини співпрацює з різними сторонами для захисту водних ресурсів та збереження біорізноманіття [186].

Уругвай: Уругвай, країна, розташована в Південній Америці, є прикладом країни з відносною різнообразністю природних ресурсів та активними зусиллями у сфері охорони навколишнього середовища. Уряд Уругваю займається розвитком стратегій та ініціатив, спрямованих на збереження природних ресурсів та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище, співпрацюючи з міжнародними організаціями та громадськими організаціями [186]:

- Grupo Guayubira: ГО, що зосереджена на захисті лісів та природи в Уругваї.

- Redes Amigos de la Tierra: Мережа громадських організацій, що активно бореться за права корінних народів та сталє використання ресурсів.

Філіппіни: Філіппіни, розташовані в Південно-Східній Азії, є країною з багатою природною красою та значним біорізноманіттям, але вони також стикаються з серйозними екологічними проблемами через індустріалізацію, урбанізацію та нестачу засобів для управління відходами. Уряд Філіппін активно працює над збереженням навколишнього середовища та зменшенням впливу на зміну клімату, співпрацюючи з міжнародними організаціями та громадськими організаціями [197]:

- Haribon Foundation: Організація, що працює над збереженням природи та охороною ендемічних видів на Філіппінах.

- Greenpeace Philippines: Філіппінське відділення глобальної організації, яка бореться за охорону морського середовища та кліматичні зміни.

Фінляндія: Фінляндія відома своєю високою якістю довкілля та сталого розвитку. Також ця країна відома своєю забезпеченістю лісами та стратегіями збереження довкілля. Уряд Фінляндії співпрацює з різними організаціями та

громадськими ініціативами для збереження природи та зменшення негативного впливу на довкілля [186].

Франція: Франція відзначається своїми амбіційними цілями зменшення викидів та збереження природи. Уряд Франції співпрацює з різними зацікавленими сторонами для впровадження екологічних ініціатив та захисту довкілля [186, 197]:

– France Nature Environnement: Національна федерація громадських організацій, що працюють у сфері охорони довкілля та біорізноманіття у Франції.

– WWF France: Французьке відділення Всесвітнього фонду природи, що займається збереженням видів та природних середовищ у Франції та по всьому світу.

Чехія: Чехія зосереджується на розвитку екологічних технологій та енергоефективності. Уряд Чехії співпрацює з різними сторонами для зменшення викидів та підтримки сталого розвитку [186].

Чилі: Чилі активно працює над збереженням своїх унікальних екосистем та зменшенням впливу людської діяльності на навколишнє середовище. Уряд Чилі співпрацює з різними сторонами для розвитку стратегій збереження природи та регулювання екологічних процесів [186].

Швейцарія: Швейцарія відома своїми суворими екологічними стандартами та інноваційними підходами до охорони навколишнього середовища. Уряд Швейцарії активно співпрацює з громадськими організаціями та іншими сторонами для вирішення екологічних проблем [186].

Швейцарія, як країна з високим рівнем розвитку і стабільною політичною ситуацією, також має значну роль громадських екологічних організацій у її державотворенні та загальному розвитку. Ось кілька ключових аспектів ролі цих організацій у Швейцарії [197]:

1. Просування екологічної політики та сталого розвитку. Громадські екологічні організації в Швейцарії активно працюють над просуванням екологічної політики та сталого розвитку. Вони відіграють важливу роль у

формуванні екологічних стратегій на національному рівні, пропонуючи ініціативи та рекомендації для покращення екологічної ситуації, зокрема в таких сферах, як управління відходами, енергозбереження, охорона природи та боротьба зі зміною клімату.

2. Освіта і підвищення обізнаності. Швейцарські екологічні організації активно займаються просвітою населення про важливість охорони навколишнього середовища. Вони проводять інформаційні кампанії, тренінги та освітні програми, які сприяють підвищенню екологічної обізнаності громадян, школярів і студентів.

3. Мобілізація ресурсів і волонтерська діяльність. Організації в Швейцарії мобілізують ресурси для реалізації екологічних проєктів, залучаючи як фінансові, так і людські ресурси. Волонтерська діяльність є важливим аспектом їх роботи, зокрема в організації акцій по прибиранню, висадженню дерев та інших екологічних ініціатив.

4. Взаємодія з державними органами. Швейцарські екологічні організації активно співпрацюють з державними структурами, такими як Федеральне відомство навколишнього середовища, для розробки та реалізації екологічних політик. Вони можуть брати участь у консультаціях щодо нових законів і регуляцій, а також в моніторингу їх виконання.

5. Наукові дослідження та інновації. Багато екологічних організацій у Швейцарії займаються науковими дослідженнями і впровадженням інноваційних рішень у сфері охорони навколишнього середовища. Це може включати дослідження нових технологій для зменшення впливу на довкілля або впровадження нових методів управління ресурсами.

6. Міжнародна співпраця. Швейцарія, будучи нейтральною країною з розвинутою міжнародною політикою, активно бере участь у міжнародних екологічних ініціативах. Екологічні організації часто співпрацюють з міжнародними партнерами, беруть участь у глобальних форумах і проєктах, що сприяє обміну досвідом і знаннями на міжнародному рівні.

7. Вплив на державотворення. Екологічні організації в Швейцарії мають помітний вплив на процеси державотворення:

Формування політики: Вони можуть впливати на формування та реалізацію екологічної політики, допомагаючи розробляти стратегії для сталого розвитку.

Покращення якості життя: Їхні ініціативи часто сприяють підвищенню якості життя населення через покращення екологічних умов.

Соціальна згуртованість: Через спільні екологічні проекти організації сприяють зміцненню соціальної згуртованості та активному залученню громадян.

В Швейцарії, де екологічні питання є важливою частиною суспільного життя і політичного процесу, роль громадських екологічних організацій є суттєвою у забезпеченні сталого розвитку та покращенні екологічної ситуації в країні [197].

– Pro Natura: Національна асоціація, що займається охороною природи та ландшафтів у Швейцарії.

– WWF Switzerland: Швейцарське відділення Всесвітнього фонду природи, що зосереджується на збереженні біорізноманіття та проблемах зміни клімату.

Імплементация практик і концепцій, які використовуються в Швейцарії, може бути корисною для покращення українського законодавства в сфері екологічної безпеки.

Швеція: Швеція визнана своїми високими стандартами екології та сталого розвитку. Уряд Швеції активно співпрацює з громадськими організаціями, приватним сектором та іншими сторонами для вирішення екологічних проблем. У Швеції громадські організації мають значний вплив на політику довкілля, а представники цих організацій можуть входити до складу уряду або займати посади відповідальних осіб в міністерствах, що відповідають за охорону природи та навколишнього середовища. Такий підхід

сприяє забезпеченню широкої участі суспільства в прийнятті рішень щодо екологічної політики [186].

У Швеції принципове значення має демократичний підхід до управління, в якому громадські організації мають можливість активно впливати на процеси прийняття рішень, зокрема у сфері екології. Представники екологічних громадських організацій можуть брати участь у діяльності парламентських комітетів, рад уряду та інших консультативних органів, які вирішують питання екологічної політики.

Наприклад, уряд Швеції досить часто призначає висококваліфікованих представників громадських організацій на ключові посади в міністерствах, що відповідають за охорону довкілля. Це дозволяє забезпечити ефективний обмін інформацією між урядом і громадськими організаціями, а також врахувати різноманітні точки зору при розробці стратегій та програм.

Більше того, уряд Швеції також активно взаємодіє з громадським сектором шляхом консультативних груп та робочих груп з питань екології, які обговорюють ключові аспекти екологічної політики та розробляють конкретні заходи щодо її реалізації. Такий підхід сприяє забезпеченню широкої підтримки для прийняття ефективних та науково обґрунтованих рішень в галузі охорони довкілля.

В Швеції існує певна практика включення представників громадських організацій у склад експертних груп та комітетів, які працюють над розробкою екологічної політики та законодавства. Це дозволяє забезпечити широку представленість різноманітних груп інтересів у процесі прийняття рішень.

Наприклад, в міністерстві захисту навколишнього середовища Швеції існують різні робочі групи та консультативні органи, які включають в себе як урядових представників, так і представників громадських організацій. Ці групи займаються розробкою стратегій щодо збереження біорізноманіття, захисту водних ресурсів, зменшення викидів парникових газів та інших актуальних питань екології. Представники громадських організацій вносять

свій внесок у формування рішень та рекомендацій, а також мають можливість відстоювати інтереси громадськості перед урядовими чиновниками.

Більше того, уряд Швеції також активно співпрацює з громадськими організаціями на різних рівнях – від місцевих до національних. Це може включати спільні проекти з розбудови екологічно чистої інфраструктури, заходи з освіти та просвітництва з екологічних питань, а також спільні кампанії щодо зменшення викидів та покращення якості навколишнього середовища.

Ці приклади ілюструють те, як уряд Швеції активно залучає громадські організації до процесу формування та реалізації екологічної політики, що сприяє більш прозорій та ефективній управлінській практиці [197].

– Swedish Society for Nature Conservation: Організація, що активно бореться за збереження природи та біорізноманіття в Швеції.

– Greenpeace Sweden: Шведське відділення глобальної організації, яка займається захистом довкілля та просуванням чистої енергетики.

Шри-Ланка: Шрі-Ланка, країна, розташована в Південній Азії, має велику кількість природних ресурсів і екосистем, які потребують особливої уваги з точки зору їхнього збереження та охорони. Уряд Шрі-Ланки активно займається розвитком і впровадженням стратегій з охорони навколишнього середовища та сталого використання природних ресурсів, співпрацюючи з міжнародними організаціями та громадськими організаціями. Ось деякі ключові аспекти цієї співпраці:

– Centre for Environmental Justice: Організація, що бореться за збереження довкілля та права людини в Шрі-Ланці.

– Green Movement of Sri Lanka: ГО, що працює над збереженням природи та просуванням сталого розвитку у країні.

Японія: Японія — це країна з високим рівнем індустріалізації та високим ступенем технологічного розвитку, що вносить значний вплив на навколишнє середовище. Однак уряд Японії також активно займається охороною природи і збереженням середовища, співпрацюючи з міжнародними організаціями та

громадськими організаціями для досягнення екологічних цілей. Ось деякі ключові аспекти екологічної політики Японії [186]:

- Japan Environmental Action Network (JEAN): Мережа громадських організацій, що спільно працюють над екологічними питаннями в Японії.

- Greenpeace Japan: Японське відділення глобальної організації, яка займається захистом природи та боротьбою з атомною енергетикою.

Ці приклади демонструють, що вплив громадських екологічних організацій поширюється на багато країн світу, де вони активно працюють над збереженням природи та зменшенням впливу людини на довкілля. Громадські екологічні організації грають важливу роль у сприянні екологічній безпеці. Вони можуть збирати дані, впливати на формування політики, проводити освітні кампанії, моніторити діяльність урядових органів та привертати увагу до екологічних проблем.

- Аналіз та моніторинг: Громадські екологічні організації збирають дані, проводять аналіз екологічних проблем та моніторинг стану довкілля.

- Лобювання та просвітництво: Вони виступають у ролі лобістів, що просувають екологічні питання на рівні уряду, проводять освітні кампанії серед громадськості та залучають увагу до екологічних проблем.

- Співпраця з урядом та іншими сторонами: Громадські організації співпрацюють з урядовими відомствами, приватним сектором, науковими установами та іншими зацікавленими сторонами для досягнення спільних цілей у сфері екології.

- Участь в консультаціях та робочих групах: Громадські організації активно беруть участь у консультаціях і робочих групах з урядовими представниками для обговорення стратегій та політик в галузі охорони навколишнього середовища. Це дозволяє вносити пропозиції та думки щодо поліпшення законодавства та реалізації проектів.

- Розробка імплементація проектів: Громадські організації співпрацюють з урядом у розробці та реалізації проектів з охорони природи,

використання відновлюваних джерел енергії, захисту водних ресурсів тощо. Це може включати залучення фінансування та технічну підтримку.

– Освіта та інформування громадськості: Громадські організації активно працюють над підвищенням екологічної освіти та інформуванням громадськості про важливість збереження природи та сталого розвитку. Вони співпрацюють з урядом у цій сфері для досягнення широкої підтримки громадськості.

– Моніторинг та відстеження реалізації політик: Громадські організації проводять моніторинг за впровадженням екологічних політик і програм, щоб забезпечити їх ефективність і відповідність з міжнародними стандартами.

Ці механізми дозволяють громадським організаціям в країнах активно впливати на екологічну політику країни та співпрацювати з урядом у вирішенні актуальних екологічних проблем.

Дані механізми співпраці можуть сприяти ефективному взаємодії між урядом, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами з метою досягнення спільних цілей у сфері екології та збереження довкілля.

Наразі в Україні немає спеціальної офіційної екологічної платформи в такому розумінні, як це може бути в інших країнах. Однак уряд та громадські організації можуть співпрацювати у рамках різних платформ, комісій та рад, присвячених питанням екології та збереження довкілля.

Україна має ряд громадських організацій, що активно працюють у сфері охорони природи та довкілля, і деякі з них можуть бути залучені до розробки екологічних політик та програм. Також існують міжвідомчі робочі групи та комісії, у яких можуть брати участь представники громадськості для обговорення екологічних питань та розробки рішень.

В державах-членах ЄС правове регулювання в області екології здійснюється неоднаково. Виділяють декілька країн, які є передовими в цій сфері, це Великобританія, Швейцарія, ФРН, Франція. У них відраховуються досить великі кошти на фінансування заходів щодо охорони природного

середовища, проводиться грамотна екологічна політика, дотримання екологічних законів знаходиться на високому рівні.

У більшості регіонів Європи функціонують відповідні агентства з технологій та інновацій, які створені шляхом підтримки держави та беруть безпосередню участь у підтримці інноваційної природоохоронної діяльності в регіонах за допомогою [60; 100, с. 62]:

- надання допомоги щодо отримання ліцензій та патентів;
- проведення семінарських занять для вчених у сфері питань охорони здоров'я та управління відповідними знаннями;
- координації діяльності наукових організацій, установ, а також вищих навчальних закладів;
- створення трансферу технологій;
- надання допомоги у фінансуванні участі інноваційних суб'єктів щодо міжнародних виставок:
- організації конкурсів в колі новаторів;
- проведення інноваційних фестивалів та форумів;
- надання допомоги щодо виконання наукових тем студентам.

В той же час існують держави – Грецька Республіка, Ірландія, Королівство Іспанія, Італійська Республіка, Португальська Республіка, - де правове регулювання в сфері охорони довкілля не досягає бажаного вирішення.

Серед екологічно відповідальних країн, на нашу думку, слід виділити Федеральну Республіку Німеччину, одну з найрозвиненіших держав світу. Вона займає одне з перших місць по основним життєвим показникам не лише в Європі, але і у світі в цілому. Окрім того, німецьке законодавство і право обґрунтовано вважаються одними з найбільш розроблених і досконалих, а правопорядок і його забезпечення - надзвичайно ефективними. Німці вже давно усвідомили, що охорона природи є первинним завданням будь-якої держави.

Досвід США, Канади, Норвегії як держав, у яких система органів управління охорони довкілля має децентралізований характер, а також діяльність наднаціональних структур, створених у рамках природоохоронної діяльності ЄС наведені нижче [29, с. 236].

Грузія. Ефективна участь громадськості в процесі прийняття рішень є одним із основних інструментів демократичного розвитку Грузії. Участь громадськості в процесі прийняття рішень, особливо у сфері навколишнього середовища, не є традиційним підходом для нового незалежного грузинського суспільства. Тривалий період радянського режиму призвів до відсутності традиції громадської участі в країні. Через геополітичне розташування країни існує значна кількість великомасштабних міжнародних та транскордонних проектів, які відбуваються та будуть реалізовані найближчим часом у Грузії. Більшість цих розробок здійснюються за фінансової підтримки іноземних інвесторів і створюють додаткові екологічні проблеми – викиди, збільшення ризику забруднення через аварії та пошкодження архітектурних і природних пам'яток через шум і вібрацію. Для забезпечення захисту навколишнього середовища та сталого розвитку під час реалізації цих проектів участь громадськості, включаючи участь неурядових організацій, є ключовим елементом і надзвичайно важливим у процесі прийняття рішень. Новий акцент на демократії в розвитку країни та збільшення кількості проблем у сфері охорони навколишнього середовища стали основною причиною швидкого залучення сектору екологічних неурядових організацій до процесу прийняття рішень у Грузії [184].

У *Данії* охорона довкілля стала незалежною сферою діяльності, в якій завдання вирішуються регіональною та місцевою владою. Регіональна влада розробляє плани щодо підтримки якості води у системах водопостачання, водотоках, плани стосовно використання водозбірної території, розміщення екологічно брудних підприємств тощо. Муніципалітети планують розміщення водоочисних споруд, систем водопостачання, скидання твердих відходів та інше.

Головна мета природоохоронної політики Данії полягає в охороні навколишнього середовища, запобігання забрудненню повітря, води і земель, контроль за шумовим забрудненням. Діяльність органів місцевого самоврядування з охорони навколишнього середовища базується на таких основних принципах:

- оцінка об'єкта і засобів вирішення проблеми;
- забруднювач зобов'язаний сплачувати природоохоронні витрати.

Структура виконання закону про охорону навколишнього середовища складається з таких дій: картографування і планування, видача дозволів і погоджень, нагляд і контроль [31, с. 128; 78, с. 155].

У Канаді питанням управління охороною навколишнього середовища та природокористуванням займаються органи влади провінцій і федерального центру.

Особливістю управління охороною навколишнього природного середовища є те, що відповідна діяльність здійснюється на основі спеціального природоохоронного законодавства, також слід звернути увагу, що система державного управління в галузі охорони довкілля формується з чітким розмежуванням повноважень між федеральними органами влади і провінціями.

На рівні федерального центру здійснюється контроль стану навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, функції якого покладено на Міністерство навколишнього середовища, що координує природоохоронну діяльність провінцій.

Провінції Канади наділено широкими повноваженнями. У кожній провінції функціонує управління охорони довкілля, до повноважень якого належить: моніторинг якості довкілля, боротьба з забрудненням у навколишньому середовищі, нагляд за раціональним використанням природних ресурсів, здійснення заходів із забезпечення якості природного середовища[186].

Провінція має власність на природні ресурси, що знаходяться в межах кордонів, що дозволяє забезпечити міцну законодавчу базу над процесами, котрі відбуваються на її території, у т. ч. в забезпеченні екологічної безпеки.

Широкі повноваження органів управління провінцій не суперечать реалізації компетенцій національного уряду. А для вирішення можливих конфліктів між органами управління різного рівня створено Канадську раду міністрів з питань охорони довкілля.

Основним завданням цього керівного органу є розроблення та реалізація пріоритетних напрямів екологічної політики щодо забезпечення екологічної безпеки на всій території країни, норм та критеріїв раціонального використання природних ресурсів, які б відповідали загальнонаціональним, регіональним, муніципальним інтересам.

Також існує Комітет з охорони довкілля. До його складу входять керівники кожної юрисдикції, які консультують Раду міністрів з питань охорони довкілля та координують її проекти. Діяльність цих органів фінансується федеральним урядом та регіонами пропорційно до чисельності населення. Саме це сприяє встановленню порядку раціонального використання, збереження та відтворення природних ресурсів і навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, правил, норм, стандартів та лімітів у галузі охорони довкілля, а також екологічних прав громадян.

На прикладі *Німеччини* можна побачити, що одним із головних завдань екологічної політики є добре налагоджена комунікація між політиками та громадськістю. До функцій засобів масової комунікації в процесах висвітлення екологічних проблем у Німеччині належать[29, с. 237-238; 172]:

- функція тематизації;
- сервісна функція;
- функція попередження на ранніх стадіях;

– формування екологічної свідомості через роз'яснювальну роботу, поширення наукових відомостей та формулювання рекомендацій до конкретних дій.

Останнім часом вітчизняними та закордонними вченими активно обговорюється питання сучасного стану публічного управління в сфері екологічної безпеки. Слід визнати, що досвід європейських країн з питання оцінки та пріоритетних напрямів державного регулювання екологічної безпеки не досить досліджено [34, с. 197-198].

Система органів управління охорони довкілля в Німеччині має децентралізований характер. Вона здатна охопити всі рівні територіального управління, відносно незалежна, тому в даних аспектах може слугувати позитивним прикладом реформування природоохоронної системи в Україні, зокрема в перерозподілі повноважень між державним та регіональним рівнями, а також розширенні повноважень місцевих органів влади [29, с. 240].

Норвегія є країною з ефективною системою державного регулювання охорони навколишнього природного середовища, де одним із головних пріоритетних та найактуальніших завдань держави є збереження, відтворення та раціональне використання природних ресурсів.

Законодавство Норвегії в системі державного регулювання природоохоронних відносин спрямовано так, що промисловість сама відповідає за дотримання вимог норм і правил екологічної безпеки. Складниками такої моделі є перехід економіки на енерго- та природоощадні технології на інноваційній основі. Ефективно діє система екологічного контролю природокористування; розвинуто міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля; залучено до природоохоронної діяльності громадські організації та органи місцевого самоврядування; створено систему запобігання надзвичайним ситуаціям. Задіяно систему збирання й нагромадження інформації щодо діяльності природоохоронних органів, екологізацію свідомості всіх верств населення відповідно до сучасних вимог. Держава не тільки декларує природоохоронну ідеологію, а і надає екологічні

кредити на розроблення устаткування, технологій, альтернативних джерел енергопостачання та енергозаощадливі заходи. Активно діє Норвезький екологічний фонд, що підтримує екологічно чисті технології, а також Національне відомство з розслідування та припинення економічної й екологічної злочинності [29, с. 238; 172].

Основним принципом охорони навколишнього природного середовища є соціально-економічний розвиток країни, де стратегією держави щодо природоохоронної діяльності упроваджений комплексний підхід до вирішення наявних проблем збереження довкілля та забезпечення екологічно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства на основі їх неподільності, взаємозв'язку та взаємоузгодженості. Система державного природоохоронного нагляду і контролю реалізується на основі ефективного інспектування та аудиту. Муніципальні органи влади здійснюють спостереження за функціонуванням підконтрольних суб'єктів, виконанням ними екологічних норм і правил, одержанням об'єктивної інформації про стан природних об'єктів, обліком конкретних порушень, дослідженням їхніх причин і умов, припиненням протиправних дій, виявленням винних, залученням до відповідальності.

У *Сполучених Штатах Америки* забезпечення екологічної безпеки є пріоритетним напрямом національної безпеки держави і найважливішим стратегічним орієнтиром у проведенні як внутрішньої, так і зовнішньої політики. Головною організацією державного регулювання виконавчої гілки федеральної влади з охорони навколишнього природного середовища є Агентство з питань охорони довкілля, що підпорядковується безпосередньо президенту США. Керівники агентства призначаються президентом після затвердження кандидатур конгресом. До основних завдань агентства належать: розроблення наукових критеріїв якості довкілля й визначення на базі їх гранично допустимих норм і стандартів, розроблення та упровадження в життя федеральних програм. Слід звернути увагу, що у представництвах агентства функціонує відділ, співробітники якого, є федеральними агентами

щодо виявлення, уникнення та припинення злочинів у сфері екологічного законодавства. Основним завданням цього відділу є забезпечення екологічної безпеки. На регіональні управління (що є представниками Агентства з охорони довкілля) покладено функції нагляду та контролю за виконанням ухвалених стандартів і норм щодо забруднення вод, забруднення повітря, забруднення токсичними речовинами, твердими відходами, радіоактивними речовинами, отрутохімікатами.

За місцевими виконавчими органами закріплено повноваження щодо охорони довкілля в межах їхньої юрисдикції: санітарне очищення території, міська забудова, робота місцевих водоканалів та очисних споруд, ліцензування природоохоронної діяльності, екологічна освіта населення, забезпечення дотримання якості навколишнього середовища. [29, с. 237].

Оскільки федеральне і штатне законодавство позбавляє їх прямих повноважень із регулювання природоохоронних дій, місцеві органи використовують повноваження, надані їм законодавчими актами в галузі зонування, охорони здоров'я та охорони умов життя громадян [31, с. 127; 78, с. 154].

У деяких графствах США функції управління охороною навколишнього середовища додані неспеціалізованим органам – місцевого планування, архітектури та будівництва, охорони здоров'я, комунального господарства, транспорту, поліції тощо. В інших утворені спеціальні підрозділи-департаменти охорони навколишнього середовища. Функції охорони навколишнього середовища за змістом неоднакові в різних графствах та муніципалітетах. У деяких графствах, муніципалітетах і тауншипах утворені органи екологічного управління універсального профілю. До їхньої компетенції належать усі питання природокористування та регулювання використання природних ресурсів на місцевому рівні [31, с. 127-128; 78, с. 154].

Узагальнення досвіду країн-членів ЄС у сфері реалізації екологічної безпеки на регіональному рівні засвідчило, що на увагу заслуговують, насамперед, такі механізми розвитку екологічної демократії, як:

— організаційний — об'єднання ініціатив, механізмів, фондів, науково-дослідницьких програм й існуючої інформації для збереження і покращення природного та ландшафтного розмаїття;

— забезпечення доступу до екологічної інформації та участі громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища;

— адміністративний — інтегрована функціональна і довгострокова концепція регіонального планування, що є не комплексом норм, які регулюють планування, а визначають права людини в контексті облаштування територій з урахуванням обмежень і можливостей регіонів, де вони проживають [7, 172].

Аналізуючи зарубіжний досвід управління охороною навколишнього середовища органами місцевого самоврядування, можна відзначити, що важливою сферою діяльності місцевого самоврядування в останні роки стає охорона навколишнього середовища і так звана індустрія відпочинку.

В Україні національну екологічну політику окреслено в «Основних напрямках державної політики України у сфері охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки». Водночас реалізація цієї політики стає ефективнішою під час виконання на місцевому рівні, оскільки більшість проблемних питань, пов'язаних із довкіллям, вирішуються місцевими радами. Крім того, вони більше можуть враховувати екологічні інтереси населення відповідної території [31, с. 129; 134].

Через систему місцевих рад здійснюється політика охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, підтримки екологічного балансу. На місцевому рівні найповніше поєднуються

духовні й екологічні інтереси населення, культурні й екологічні традиції [31, с. 129; 78, с. 154].

Аналіз іноземної і вітчизняної літератури щодо реалізації публічного управління в сфері екологічної безпеки свідчить про відсутність консенсусу у різних авторів стосовно конкретного змісту і форм реалізації публічного управління в сфері екологічної безпеки, що призводить до певних незручностей у роботі науковців та службовців, які використовують таку термінологію. Так, відсутнє єдине загальноприйняте визначення екологічного управління. Можна відзначити низку термінів, які пропонуються до використання іноземними авторами. Наприклад, Р. Велфорд [34, с. 198-199], А. Гаулдсон [14, с. 135] використовують термінологічні словосполучення «менеджмент навколишнього середовища», тоді як П. Хопфенбек [34, с. 198-199] вживає термін «екологічний менеджмент», К. Ріхтер застосовує словосполучення «менеджмент охорони навколишнього середовища» [14, с. 135; 34, с. 198-199].

Спеціалізованою установою ЄС у сфері охорони навколишнього середовища є Європейське агентство довкілля, основна функція якого – збирання, аналіз і поширення інформації для сприяння в розробленні й реалізації політики ЄС у сфері охорони довкілля. У своїй роботі Європейське агентство довкілля спирається на три ключових інструменти:

- моніторинг і звітність;
- обмін у мережі координаційного центру Європейської мережі обміну інформацією та спостереженнями у сфері охорони навколишнього середовища (EIONET);
- роботу інформаційного центру.

EIONET веде Центральний банк даних, де можна знайти екологічні дані, надані установам ЄС та в рамках багатосторонніх природоохоронних угод, не лише країн ЄС, але і багатьох інших європейських держав, включаючи Україну.

Належне управління у сфері охорони навколишнього середовища враховує роль усіх суб'єктів, які мають вплив на навколишнє середовище. Від уряду до неурядові організації, приватного сектора та громадянського суспільства, де одним із найважливіших правових інститутів, з функціонуванням якого пов'язано розвиток демократичних засад у правовому регулюванні охорони довкілля, є громадський контроль у відповідній галузі.

Враховуючи викладене, є підстави стверджувати, що співпраця з європейською спільнотою має вирішальне значення для досягнення ефективного управління, яке може допомогти нам рухатися в напрямі більш сталого майбутнього.

Об'єктивною основою для формування та функціонування системи державного управління в галузі охорони довкілля є залучення громадських організацій екологічного спрямування.

Європейське екологічне бюро являє собою приклад важливої європейської екологічної неурядові організації. Створене в 1974 р. Європейське екологічне бюро сьогодні є найбільшою в Європі федерацією екологічних організацій, до якої входить більше 140 організацій-членів, що отримують членство завдяки широкій громадськості. Через це Європейське екологічне бюро керується думкою 15 млн європейських громадян та діє як аудиторія для відповідальних за прийняття рішень в ЄС. Європейське екологічне бюро працює над вирішенням широкої низки екологічних проблем, співробітники бюро залучають експертів, учених, членів бюро та політиків до розроблення та підтримки екологічної політики [130, с. 239, 131].

Досвід провідних країн вказує, що у сфері екологічної безпеки все більшу роль відіграє інноваційна діяльність держави, а саме: реалізація великомасштабних цільових проектів (США, Велика Британія, Франція); розповсюдження нововведень, створення сприятливого інноваційного середовища, раціоналізація структури економіки (Німеччина, Швеція, Швейцарія); розвиток відповідної інфраструктури (Японія, Південна Корея) [78, с. 153; 125, с. 28]. Тобто практика цих країн у контексті збереження

довкілля зорієнтована не стільки на подолання наслідків від вже завданої шкоди навколишньому середовищу, скільки на впровадженням інноваційних технологій задля зменшення цієї шкоди та попередженню негативних наслідків від антропогенного впливу на довкілля.

Досвід європейських країн дозволяє зробити висновок про застосування досить ефективних важелів та інструментів у сфері екологічної безпеки. Зокрема серед європейських країн прикладом ефективного використання економічних важелів у реалізації екологічної безпеки може бути Польща, країна, використання досвіду якої є корисним та доцільним внаслідок успішного втілення інструментів екологічної безпеки і схожості з Україною природних та соціальних умов [78, с. 154].

У країнах ЄС широкого поширення набули податки на незворотну тару для напоїв, пластикові мішки, елементи електроживлення, хімічні добрива та ін. Наприклад, в Італії діє податок на пластикові пакети, в Нідерландах і Швеції — на використання сульфатних добрив, у Франції — на пакувальну тару під напої (кошти використовуються для вирішення проблем утилізації пакувальної тари). Податки є ефективним засобом реалізації екологічної політики держави, бо стимулюють використання у виробництві енергоносіїв з менш інтенсивним утриманням двоокису вуглецю, сприяють скороченню обсягів утворення відходів і покращують процес їх утилізації. У Німеччині, Данії, Нідерландах та низці інших країн функціонує такий ринковий інструмент екологічного регулювання, як торгівля правами (дозволами) на забруднення. З огляду на те, що фірми мають різні рівні лімітів щодо скорочення забруднення навколишнього середовища, то між ними об'єктивно виникають умови для подібного роду торгівлі. Порівнюючи при цьому розміри лімітів забруднення з ринковою ціною дозволів, фірми самостійно приймають рішення про доцільність купівлі (продажу) таких дозволів та їх кількості [78, с. 154; 102, с. 128-136].

Елемент комплексного механізму управління сферою екологічної безпеки як участь громадськості, яка набуває дедалі більшого поширення у

зарубіжних країнах. Забезпечення доступу громадськості до екологічно значущої інформації залишається ключовим завданням екологічного врядування в країнах ЄС, адже інформована громадськість є дієвим партнером влади, сприяючи підвищенню якості прийняття державних рішень і контролю за їх дотриманням [78, с. 155].

Негативним фактом залишається спрямування коштів за спеціальне використання природних ресурсів не до спеціального, а до загального фонду Держбюджету. Зокрема ці кошти не мають "цільової екологічної спрямованості" і не використовуватимуться на покращення екологічного стану ні регіону, ні країни загалом [78, с. 155].

Окрім контрольно-наглядових органів, що створюються органами місцевого самоврядування, з метою забезпечення екологічної безпеки значного поширення має набути громадський контроль за станом довкілля та дотриманням підприємствами, установами, організаціями та громадянами на відповідній території норм законодавства про охорону навколишнього природного середовища [79, с. 229].

Співпраця органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та громадських організацій у контексті екологічної безпеки повинна ґрунтуватися на принципах субсидіарності, прозорості та взаємної відповідальності. З огляду на європейські практики, доцільним є посилення інституційної спроможності територіальних громад у реалізації природоохоронної політики, зокрема через впровадження економічних стимулів, розвиток партнерств та механізмів делегованих повноважень у сфері екологічного врядування. Участь місцевих підприємств у фінансуванні заходів із зниження техногенного навантаження на довкілля, а також їх залучення до локальних екологічних програм, може слугувати дієвим інструментом забезпечення сталого розвитку на муніципальному рівні.

Враховуючи досвід країн Європейського Союзу, особливо актуальним для України є запровадження прозорого механізму цільового використання екологічних податкових надходжень. Перенаправлення відповідних коштів до

спеціальних фондів екологічного спрямування на місцях сприятиме не лише адресному фінансуванню природоохоронних заходів, але й посиленню підзвітності органів влади перед громадськістю. Розбудова системи громадського моніторингу, як елементу демократичного контролю, має стати основою для формування нової культури екологічної відповідальності, в якій активна позиція населення узгоджується з політикою держави і бізнесу щодо зменшення екологічних ризиків.

2.2. Дослідження особливостей функціонування організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України

Відповідно до статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека — це такий стан навколишнього середовища, коли гарантується запобігання погіршення екологічної ситуації та здоров'я людини [142]. Екологічна безпека визначається по відношенню до територій держави, регіону, адміністративних областей і районів, населених пунктів (міст і сіл) або до народногосподарських об'єктів — нафтогазопромислових районів, промвузлів, заводів, фабрик і інших об'єктів промисловості, транспорту, енергетики, хімії, гірництва, зв'язку тощо.

На думку Гончаренка Г. Є., Совгіра С. В. екологічна безпека це стан захищеності навколишнього середовища від порушення його екологічної рівноваги [160, с. 8].

Д Кучма вважає, що екологічна безпека – складова національної безпеки, забезпечення якої передбачає діяльність людини, яка не завдає значних збитків навколишньому природному середовищу, компенсує погіршення екологічної ситуації природоохоронними заходами та сприяє захисту людини, суспільства, природи, зберігає екосистеми, враховує необхідність підтримки екологічного балансу в біосфері [68, с. 52-55].

Система публічного управління у сфері екологічної безпеки в Україні перебуває у стані змін. Ці зміни спричинені процесами реформування

публічного управління та необхідністю включення до законодавства України норм міжнародних нормативно-правових актів у сфері захисту довкілля, які ратифіковані Україною.

О. Гавриляк та Ю. Міронов трактують «організаційний механізм» як:

1. Перелік певних складових елементів, які в сукупності створюють організаційну основу певних процесів та явищ;

2. Сукупність усіх правил і норм, які циркулюють всередині організації, а також усі господарські процеси, які здійснює організація для досягнення основної мети діяльності;

3. Всі організаційні та розпорядчі дії, які є взаємозалежними і в сукупності забезпечують виконання досягнення поставлених цілей [50].

Як вважає А. Гетьман, організаційний механізм охорони навколишнього природного середовища – це механізм організації й системи діяльності органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування у сфері публічних екологічних відносин, що виникають у зв'язку з охороною довкілля і забезпеченням екологічної безпеки [51, с. 120].

В. Опришко, Ф. Шульженко, С. Шимон під механізмом забезпечення екологічної безпеки розуміють комплекс взаємопов'язаних державно-правових засобів, спрямованих на досягнення екологічної безпеки шляхом регулювання і контролю діяльності суб'єктів екологічних правовідносин за допомогою еколого-правових норм [89].

На підставі проведеного аналізу особливостей організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки, визначається, що він одночасно підпорядковується як специфіці державного регулювання, так і специфіці сфери застосування у системі публічного управління. Відтак, механізм характеризується публічністю. Акцентуючи увагу на цьому аспекті, ми дістали змогу виявити, що головна мета діяльності, тобто місія застосування інструментів, притаманних організаційному механізму у сфері забезпечення екологічної безпеки – це у першу чергу захист суспільства, держави та навколишнього природного середовища. Актуалізація питань

посилення впливу організаційного механізму визначена в сучасних умовах загостренням проблем екологічної безпеки та захисту навколишнього природного середовища, які наряду з іншими ресурсними втратами, зазнали значних воєнних руйнувань та потребують термінового відновлення.

Таке відновлення, водночас, актуалізує і посилення впливу принципів сталості та збалансованості соціально-економічного розвитку в повоєнний період.

В Україні система екологічної безпеки ґрунтується на діяльності різних громадських, державних та міжнародних організацій. Основний перелік суб'єктів (органів) організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні, який створений автором, наведений в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 Перелік суб'єктів (органів) організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні (розроблено автором)

I. Вітчизняні суб'єкти:	<ul style="list-style-type: none"> - Президент України; - ВР України; - Кабмін; - Міндовкілля; - Міністерство оборони України та військові організації; - Державна екологічна інспекція України та відомства; - Національна гвардія та правоохоронні органи - Обласні державні (військові) адміністрації (Департаменти або Управління екології та природних ресурсів); - Юридичні особи, в тому числі ТГ та Міські державні (військові) адміністрації (Департаменти або Управління екології та природних ресурсів); - Громадські ради при відомствах; - Екологічні громадські організації; - Громадськість.
II. Закордонні суб'єкти:	<ul style="list-style-type: none"> - Іноземні організації – це організації, які зареєстровані за межами України, але здійснюють свою діяльність у сфері екологічної безпеки на території нашої держави. Вони можуть бути юридичними особами, що мають представництва або

	<p>філії в інших державах, або ж вони можуть діяти через міжнародні структури. Іноземні організації можуть бути як державними, так і приватними, і часто працюють в рамках міжнародних угод, проєктів чи меморандумів про співпрацю України з іншими державами у сфері охорони навколишнього природного середовища.</p> <p>- Наддержавні організації – це об'єднання, до складу яких входять держави-члени, що передають частину своїх суверенних прав або повноважень органу цієї організації для досягнення спільних цілей у сфері охорони навколишнього природного середовища. Тобто наддержавні організації створюють структури, що можуть приймати рішення, які обов'язкові для держав-членів. Це відрізняє їх від міжнародних організацій, де рішення часто носять рекомендаційний характер.</p> <p>- Міжнародні організації – організації, утворювані міжнародною громадськістю з метою встановлення міжнародного співробітництва з актуальних питань у сфері охорони навколишнього природного середовища. Це об'єднання суверенних держав або інших юридичних осіб, які створюються для досягнення спільних цілей у сфері охорони навколишнього природного середовища. Вони діють на міжнародному рівні, забезпечуючи співпрацю між країнами або іншими учасниками, а також координують або виконують спеціальні функції, які виходять за межі можливостей окремих держав у сфері охорони навколишнього природного середовища.</p>
--	--

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України: основний орган виконавчої влади, який відповідає за розроблення та реалізацію державної політики в галузі охорони навколишнього середовища, збереження природних ресурсів та здійснення контролю за дотриманням екологічного законодавства. Міндовкілля розробляє та впроваджує стратегії збереження природних екосистем, веде моніторинг екологічного стану країни, контролює відповідність законодавства у сфері довкілля [110].

Міністерство оборони України та військові організації: Відповідають за забезпечення екологічної безпеки на об'єктах військового призначення включаючи амуніційні склади, полігони та інші військові установки, та

захисту від можливих екологічних загроз, для запобігання екологічним аваріям та забрудненням. Проводяться заходи з екологічної реабілітації територій, які були забруднені внаслідок військових дій або виробничої діяльності.

Національна гвардія та правоохоронні органи: Виконують функції контролю за дотриманням екологічного законодавства, запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій екологічного характеру та реагування на екологічні порушення. Проводяться рейди та обстеження для виявлення незаконних скидів, незаконної рубки лісів та інших порушень.

Місцеві органи влади (обласні, районні державні адміністрації, міські ради та адміністрації): Здійснюють місцеве управління у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки відповідно до законодавства та встановлених компетенцій. Вони виконують важливу роль у впровадженні національної екологічної політики на місцевому рівні та в реалізації місцевих програм охорони навколишнього середовища.

Наглядові та контрольні органи включають Державну екологічну інспекцію та інші відповідні органи, які здійснюють контроль за дотриманням екологічного законодавства. Забезпечують моніторинг стану навколишнього середовища, виявлення порушень і прийняття заходів щодо їх усунення.

Громадські екологічні організації та експертні групи: Активно взаємодіють з урядом та громадськістю, здійснюють моніторинг стану навколишнього середовища, проводять експертизу екологічних проєктів, ініціюють та підтримують різноманітні екологічні заходи, відіграють важливу роль у просвітницькій роботі, а також у захисті прав громадян на чисте довкілля. Вони також активно залучаються до підготовки експертних висновків та участі у розробці екологічних програм та проєктів.

Міжнародні організації та програми: Україна співпрацює з різними міжнародними організаціями, такими як ООН, ЄС, Європейське агентство з охорони довкілля, Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ) та

іншими, для реалізації спільних проектів у сфері охорони навколишнього середовища, екологічної безпеки та сталого розвитку.

МТД в сфері екології є важливим напрямком співпраці для України, зокрема в умовах війни та післявоєнної відбудови. Екологічні проблеми в Україні загострилися через конфлікт, що вплинув на навколишнє середовище, а також через наслідки зміни клімату, забруднення водних ресурсів, ґрунтів, лісів, а також інші екологічні загрози.

В таблиці 2.2 подано перелік екологічних загроз для України.

Таблиця 2.2 Перелік екологічних загроз для України(розроблений автором)

Війна та її наслідки	Тривала війна, починаючи з 2014 року, а особливо після повномасштабного вторгнення в 2022 році, значно посилила екологічну ситуацію в країні. Бомбардування та артилерійські обстріли призводять до забруднення повітря, води та ґрунтів. Знищення інфраструктури, в тому числі заводів і хімічних підприємств, може призвести до викидів токсичних речовин і важких металів.
Забруднення повітря	Викиди забруднюючих речовин від промисловості, транспорту та енергетичних установок є значною проблемою для багатьох українських міст, зокрема для Києва, Харкова, Дніпра. Це впливає на здоров'я людей, спричиняючи респіраторні захворювання та погіршення якості життя.
Забруднення води	Через неефективну систему водопостачання та водовідведення, особливо в сільських районах, існує проблема з чистотою води. Крім того, забруднення річок і озер пестицидами, хімічними відходами і стічними водами від промисловості є серйозною загрозою для здоров'я.

Зменшення площі лісів	Лісові пожежі стали частішими і масштабнішими через зміну клімату та високу сухість, особливо в степових і лісостепових регіонах. Вони руйнують екосистеми та забруднюють повітря.
Зміна клімату	В Україні змінюється клімат, що спричиняє аномальні погодні явища — засухи, повені, підвищення середньої температури. Це впливає на сільське господарство, зменшуючи врожаї і загрожуючи продовольчій безпеці.
Наслідки атомної енергетики	Україна має кілька атомних електростанцій, і аварії або проблеми з безпекою на таких об'єктах можуть призвести до значного забруднення навколишнього середовища, що було продемонстровано в історії Чорнобильської катастрофи 1986 року.
Деградація ґрунтів	Проблеми з ерозією, засоленням ґрунтів і зниженням їх родючості через нераціональне землекористування, надмірне використання хімічних добрив і пестицидів також є значною загрозою для аграрної країни, як Україна.
Збільшення обсягів побутових та промислових відходів	Україні спостерігається значне збільшення обсягів побутових та промислових відходів. Це пов'язано з зростанням споживання (кількість упаковок, пластикових виробів, побутових приладів і товарів збільшується, що призводить до утворення більше відходів) та розширенням промисловості (промисловість, зокрема металургія, хімічна і харчова, генерує величезну кількість відходів). До того ж, багато підприємств не мають належних систем утилізації або переробки.

<p>Поширення генетично модифікованих продуктів</p>	<p>В Україні питання використання генетично модифікованих організмів регулюється на рівні законодавства. Існують певні обмеження щодо вирощування та використання генетично модифікованих організмів в сільському господарстві, проте країна має досить ліберальні правила щодо імпорту генетично модифікованих продуктів. Генетично модифіковані культури (наприклад, соя, кукурудза, ріпак) можуть бути використані для харчових цілей, але з обов'язковим маркуванням на упаковці. В Україні заборонено вирощувати генетично модифікованих рослини на території, але існує можливість їх імпорту та продажу. Тобто, генетично модифіковані організми-продукти, які походять з інших країн, можуть бути представлені на ринку.</p>
--	--

Екологічні загрози мають комплексний вплив на екологічну безпеку, екосистеми, економіку та здоров'я людей, і потребують розв'язання на рівні уряду, бізнесу та громадянського суспільства.

МТД в екології спрямована на кілька ключових напрямків, таких як відновлення природних ресурсів, охорона навколишнього середовища, зменшення забруднення, зміна клімату та адаптація до його наслідків.

Основні напрямки МТД в сфері екології для України:

–Відновлення природних ресурсів та екосистем: Відновлення екосистем, зокрема, лісів, водних ресурсів і біорізноманіття. Цей процес включає очищення забруднених вод, відновлення деградованих земель, боротьбу з ерозією ґрунтів. Такі проєкти реалізуються за підтримки міжнародних організацій, таких як ООН, Світовий банк, ЄС.

–Охорона та відновлення водних ресурсів: Україна має численні проблеми з забрудненням річок, озер і підземних вод, а також з управлінням водними ресурсами. МТД в цьому напрямку включає фінансування програм очищення вод, поліпшення якості води, управління водними ресурсами та запобігання їх виснаженню.

–Зменшення викидів парникових газів і зміна клімату: Україна активно працює над зниженням викидів CO₂ та інших парникових газів, що сприяють зміні клімату. МТД у цьому напрямку включає реалізацію проектів з підвищення енергоефективності, розвиток відновлювальних джерел енергії, зменшення залежності від викопних палив та підтримку розвитку "зелених" технологій. ЄС, Світовий банк та інші міжнародні організації надають гранти та кредити для розробки та впровадження стратегії боротьби зі зміною клімату.

–Управління відходами та переробка: В Україні є великі проблеми з управлінням відходами, а також з недостатньою переробкою пластикових та інших твердих побутових відходів. МТД спрямована на підтримку проектів з розвитку інфраструктури для переробки, зокрема у великих містах та промислових зонах. Країни ЄС активно сприяють розробці стандартів для роздільного збору відходів та переробки, фінансуючи такі ініціативи.

–Екологічна освіта та підвищення обізнаності: МТД в екології включає програми екологічної освіти для населення, організацію тренінгів та кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності про важливість захисту навколишнього середовища. Це особливо важливо для заохочення змін у поведінці громадян щодо споживання ресурсів і збереження природи.

–Охорона біорізноманіття: Підтримка природоохоронних територій, створення та розширення національних парків і природних заповідників. МТД включає підтримку проектів, спрямованих на охорону видів тварин та рослин, а також екосистем, що знаходяться під загрозою зникнення через людську діяльність і зміни клімату.

–Інноваційні екологічні технології: Міжнародна допомога також спрямована на підтримку розвитку та впровадження екологічно чистих технологій, таких як відновлювальні джерела енергії (сонячні, вітрові електростанції), технології очищення води, переробки відходів, зеленого будівництва. Європейські країни, США та міжнародні організації фінансують стартапи та компанії, які працюють у галузі "зелених" технологій.

Ключові донори України з екологічної безпеки це ЄС, який активно підтримує Україну в екоініціативах через фінансування програм у рамках Європейського зеленого курсу (Green Deal); Світовий банк, який здійснює фінансування екопроектів (зокрема у сфері водних ресурсів, відновлення природних екосистем, боротьби з деградацією земель та управління відходами). Світовий банк є одним із найважливіших продуцентів фінансової і технічної допомоги країнам, що розвиваються [177, с. 34].

Одним з основних донорів України є ООН, який через програму з охорони навколишнього природного середовища (UNEP) та інші програми активно підтримує Україну з екопитань (зокрема через проекти з охорони біорізноманіття, зміни клімату та поліпшення стану водних ресурсів).

Ще одним донором України виступають Канада та США (USAID), які Канада активно фінансує проекти, що стосуються екопроблем (очищення вод, охорона лісів та боротьба зі зміною клімату). США надають фінансову підтримку для розвитку екологічно чистих технологій і відновлення природних ресурсів. USAID фінансує проекти, спрямовані на покращення прозорості та доступу до публічної інформації, а також підтримує ініціативи в сфері освіти.

МТД в екології є важливою для забезпечення сталого розвитку України, особливо в умовах війни, коли екологічні проблеми потребують нагального вирішення. Завдяки підтримці міжнародних організацій і партнерів, Україна має можливість покращити стан навколишнього середовища, зменшити негативний вплив на природу та адаптуватися до змін клімату, що є критично важливим для майбутнього країни.

Авторська таблиця, що відображає структуру механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України, наведена в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 Структура механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України (розроблено автором)

Компоненти	
Правове забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> - Закони ВР України - Укази Президента України - Постанови Кабміну - Накази міністерств та відомств - Статути юридичних осіб, в тому числі ТГ та екологічних громадських організацій
Інформаційне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> - Звіти юридичних осіб - Обстеження - Інтернет - Засоби масової інформації - Статистичні збірники - Соціологічні опитування, анкетування
Нормативне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> - Інструкції - Нормативи - Норми - Стандарти - Методичні вказівки - Стратегії
Методи	<ul style="list-style-type: none"> - Організаційні - Економічні - Психологічні - Спеціальні
Важелі	<ul style="list-style-type: none"> - Економічні - Фінансові - Правові
Інструменти	<ul style="list-style-type: none"> - Технології - Програми - Планування та прогнозування - Постійний моніторинг

Ці суб'єкти спільно формують систему управління у сфері екологічної безпеки в Україні, яка орієнтована на забезпечення сталого розвитку, охорону природного середовища та здоров'я громадян. Кожен із них має свої функції та відповідальності, спрямовані на досягнення цих стратегічних цілей.

Даний організаційний механізм спрямований на забезпечення ефективного контролю та захисту навколишнього середовища, збереження природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки для громадян України.

На думку автора, який вперше надав визначення, механізми публічного управління в сфері екологічної безпеки це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких суспільство, соціальна система впливає на органи державної влади з метою досягнення поставлених цілей у сфері екологічної безпеки.

2.3. Огляд показників функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України

Показники функціонування механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки є інструментами вимірювання ефективності, результативності та відповідності управлінських дій сучасним викликам. Їх систематизація дозволяє здійснювати всебічну оцінку якості прийняття рішень, рівня їх реалізації, а також загального стану екологічної безпеки на національному, регіональному та місцевому рівнях. У науковій літературі та практиці публічного адміністрування до таких показників традиційно відносять інституційно-нормативні, організаційні, фінансово-економічні, екологічні, інформаційно-аналітичні та соціальні індикатори.

Інституційно-нормативні показники охоплюють кількісно-якісні характеристики нормативно-правового забезпечення публічного управління у сфері екологічної безпеки: кількість прийнятих законів та підзаконних актів, їх узгодженість із міжнародними договорами, рівень реалізації зобов'язань у межах євроінтеграційних процесів, а також ступінь впровадження екологічного законодавства на практиці. Важливу роль у цьому контексті відіграє наявність стратегічних документів екологічного спрямування

(національних стратегій, регіональних програм), а також наявність уповноважених органів з чітко визначеними компетенціями.

Організаційно-управлінські показники характеризують функціональну спроможність публічних інституцій реалізовувати політику у сфері охорони довкілля. До таких індикаторів належать рівень координації між органами влади різного рівня, ефективність міжвідомчої взаємодії, наявність процедур участі екологічних громадських організацій у прийнятті рішень, а також ступінь інтеграції екологічних аспектів в інші галузі.

Фінансово-економічні показники відображають обсяг бюджетного та позабюджетного фінансування природоохоронної діяльності, частку екологічних витрат у загальній структурі державних видатків, ефективність використання екологічних фондів, динаміку інвестицій у проекти з відновлення екосистем і розвиток зеленої економіки.

Екологічні показники безпосередньо відображають реальний стан навколишнього природного середовища. Серед них: рівень забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів і ґрунтів; обсяг утворення та утилізації відходів; ступінь деградації природних ландшафтів; темпи втрати біорізноманіття; площі природоохоронних територій; рівень екологічної небезпеки техногенних об'єктів.

Інформаційно-аналітичні показники відображають рівень забезпечення відкритості екологічної інформації, наявність і регулярність функціонування систем екологічного моніторингу, доступність статистичних даних, а також інституційні спроможності органів влади до збору, обробки й аналітики даних для прийняття управлінських рішень.

Соціальні показники дають уявлення про рівень екологічної свідомості населення, поширеність екологічної освіти, громадську активність у сфері захисту довкілля, кількість зареєстрованих екологічних громадських організацій, а також рівень довіри громадян до державної екологічної політики.

Загалом, системний підхід до формування та застосування показників функціонування механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки дозволяє не лише здійснювати діагностику стану публічного адміністрування, а й виявляти структурні диспропорції, прогнозувати ризики та обґрунтовувати напрями удосконалення управлінських механізмів відповідно до принципів сталого розвитку.

У контексті оцінювання ефективності функціонування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки доцільно виділяти низку показників, які дають змогу здійснювати комплексний аналіз управлінської діяльності. Серед них, зокрема, варто виокремити інституційно-правові, екологічні, організаційні та соціальні показники. До інституційно-правових належать такі критерії, як наявність і дієвість нормативно-правової бази у сфері екологічної безпеки, рівень імплементації міжнародних та європейських стандартів екологічної безпеки, кількість прийнятих та реалізованих стратегічних програм. Екологічні показники охоплюють динаміку обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, якість поверхневих і підземних вод, стан поводження з відходами, рівень деградації ґрунтів і зменшення площ природоохоронних територій. До організаційних показників відносяться ефективність функціонування системи екологічного моніторингу, результативність діяльності органів державного нагляду, а також рівень бюджетного та позабюджетного фінансування природоохоронних заходів. Соціальні показники характеризують рівень екологічної свідомості населення, ступінь громадської активності у сфері охорони довкілля, динаміку звернень громадян щодо екологічних проблем.

Аналіз вказаних показників дає підстави стверджувати про недостатній рівень результативності публічного управління у сфері екологічної безпеки. Зокрема, формальне існування нормативно-правової бази не гарантує її ефективного практичного застосування, а механізми екологічного контролю переважно функціонують декларативно. Незважаючи на певні позитивні зрушення в імплементації екологічної політики, стан довкілля в Україні

свідчить про системні проблеми, зокрема у сфері забруднення повітря та вод, нераціонального використання природних ресурсів і недостатнього рівня екологічної освіти. Водночас рівень фінансування екологічних заходів є обмеженим, що стримує реалізацію стратегічних пріоритетів у сфері охорони навколишнього середовища. Участь екологічних громадських організацій у процесах прийняття рішень часто залишається номінальною, а екологічна культура суспільства потребує системного розвитку. Усе це зумовлює необхідність удосконалення методики оцінювання функціонування механізму публічного управління шляхом перегляду й актуалізації показників, забезпечення прозорості екологічного моніторингу та посилення міжсекторальної взаємодії.

Протягом усієї історії розвитку законодавства про охорону навколишнього природного середовища (природоресурсного, природоохоронного, екологічного) питання про участь громадськості в управлінні природокористуванням і охороною навколишнього природного середовища перебували в полі зору законодавця. Це обумовлено об'єктивною необхідністю, пов'язаною з економічними, соціально-політичними, екологічними, правовими чинниками. До громадських природоохоронних (екологічних) організацій належали: товариства охорони природи; громадські інспекції з охорони окремих природних ресурсів або навколишнього природного середовища; студентські дружини з охорони природи; масові громадські організації, що об'єднували своїх членів за професійними, територіально-виробничими, віковими та іншими ознаками (профспілки, молодіжні, науково-технічні і спортивні товариства, трудові колективи, добровільні народні дружини тощо) [51, с. 127].

Залучення екологічних громадських організацій до управління – один із найважливіших шляхів реалізації екологічної безпеки держави. Вкрай актуальним залишається це питання й сьогодні. Його правовою основою є ст. 36 Конституції України [89], відповідно до якої громадяни України мають право на свободу об'єднання в політичні партії і громадські організації для

здійснення і захисту своїх прав і свобод, задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, у тому числі й екологічних. Це право є одним із невід'ємних прав, закріплених Загальною декларацією прав людини, іншими міжнародно-правовими документами [51, с. 127].

У процесі свого розвитку та становлення екологічні громадські організації значно змінились і набули певних організаційно-ідеологічних форм. Можна виділити принаймні три типи таких форм, виходячи із організаційної структури, сфери та методів діяльності: організації політико-лобістського характеру (policy organizations), ресурсні центри (think-tanks) та організації місцевої дії (grassroots organizations) [10].

Перша група організацій, як правило, характеризується широкою мережею місцевих осередків, високим рівнем співпраці із державними органами на усіх рівнях (особливо національному), політико-лобістськими методами роботи. Такі методи вирішення поставлених проблем включають ініціювання парламентських слухань, прийняття державних програм та планів в окремих сферах і вимагають прямої роботи із державними органами. Методи роботи переважно пов'язані із тим, що саме вирішення питань вимагає зміни (впровадження) загальнодержавних підходів, наприклад, заохочення альтернативних (зелених) методів отримання енергії. Власне, використання таких методів і вимагає особливої організаційної структури (наявність осередків), адже це додає ваги лобістським зусиллям таких екологічних громадських організацій (наявність кількатисячного членства додає значної «політичної» ваги з точки зору теорії сили). Цю групу організацій часто сприймають як політично заангажовану. Дійсно, подекуди існують тісні зв'язки таких організацій із політичними партіями. Інколи ж їхня «заангажованість» – результат невірною сприйняття суспільством їх лобістських методів роботи.

Друга група організацій характеризується невеликим штатом, широким колом професійних контактів та аналітичними методами роботи. Їх основне

завдання – дати ґрунт для подальших дискусій, роботи інших екологічних громадських організацій чи державних органів. Головні методи роботи – підготовка аналітичних звітів, які дають можливість сформулювати певні програмні дії (наприклад, розробити пріоритети та план адаптації законодавства до стандартів ЕС). Звідси і відсутність необхідности численних осередків, адже головним є змога залучити та організувати роботу експертів.

Третя група організацій – це організації, що спрямовують свої зусилля на вирішення нагальних проблем громади. Переважно їхня діяльність має місцевий характер. Особливістю таких організацій є їх близькість до громади, до проблем, що їх відчувають жителі конкретного міста чи селища. Водночас, інколи такі організації займаються і регіональними проблемами. Перевага їх роботи – в наявності конкретних результатів і важливість таких результатів для місцевого населення [10].

З метою визначення напрямків розвитку суб'єктів публічного управління автором вперше здійснено SWOT-аналіз стану організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні (рис. 2.1).

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - Розвинена система МТД Відповідальність центральних органів влади - Активна громадська участь - Прозорість та інтеграція даних 	<ul style="list-style-type: none"> - Низька ефективність контролю та нагляду - Низький рівень інновацій у державних установах - Обмеженість у навчанні та підготовці кадрів - Низька інтеграція між різними суб'єктами публічного управління
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> - Розвиток громадських екологічних організацій - Підвищення фінансування через міжнародну допомогу 	<ul style="list-style-type: none"> - Відсутність усвідомлення важливості громадських екологічних організацій - Політична нестабільність та економічні труднощі

<ul style="list-style-type: none"> - Інтеграція нових технологій та інновацій - Імплементация в європейський простір - Впровадження в освітній процес та в інформаційну політику держави значення для держави розвитку громадських екологічних організацій - Поглиблення громадської участі у процесах управління - Розвиток партнерства між державними, приватними і міжнародними суб'єктами 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатність ресурсів для масштабних змін - Політична криза - Військові дії на території України - Скорочення фінансування природоохоронних програм, зменшення інвестицій у сталий розвиток та екологічно чисті технології. - Демографічна криза, у зв'язку із бойовими діями на території України - Неузгодженість між суб'єктами публічного управління - Корупція та неефективність в управлінні ресурсами
--	---

Рис. 2.1 SWOT-аналіз стану організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні (розроблено автором)

З огляду на особливості системи публічного управління внутрішніми і зовнішніми факторами є її найбільш значущі сильні та слабкі сторони, найбільш впливові можливості й загрози відповідно. Інформаційною базою для їх виявлення є:

– Закони України, Укази Президента України, постанови Кабміну, якими затверджено Концепції, Стратегії, Програми, Плани дій щодо реформування системи ДУ (ОПВ), державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, розвитку громадянського суспільства, національної інноваційної системи України тощо;

– результати теоретико-прикладних досліджень з розвитку державного управління, місцевого самоврядування, громадянського суспільства та окремих його сфер, які опубліковані у монографіях, дисертаціях, статтях і матеріалах науково-комунікативних заходів, науково-дослідних звітах, а також офіційні статистичні матеріали тощо;

– організаційно-правові й економічні засади щодо здійснення наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, формування та реалізації їх пріоритетних напрямів [129, с. 238].

1. Сильні сторони (Strengths): розвинена система МТД: Україні надається підтримка від міжнародних організацій, таких як ЄС, ООН, Світовий банк, що сприяє розвитку екологічної інфраструктури та модернізації технологій. Надходження фінансування для екологічних проєктів (збереження біорізноманіття, боротьба зі зміною клімату, відновлення екосистем).

Відповідальність центральних органів влади: Міністерство екології та природних ресурсів має чітку роль у розробці екологічної політики та координації екологічних заходів на національному рівні. Наявність нормативно-правової бази, що відповідає міжнародним стандартам (зокрема, в рамках угод щодо змін клімату).

Активна громадська участь: зростаюча роль громадських організацій у моніторингу екологічної ситуації та втіленні екологічних ініціатив. Сильна екологічна свідомість серед громадян і активність в питаннях охорони навколишнього середовища.

Прозорість та інтеграція даних: розвиток платформ відкритих даних для моніторингу екологічної ситуації. Вдосконалення електронних реєстрів та механізмів доступу до публічної інформації.

2. Слабкі сторони (Weaknesses): низька ефективність контролю та нагляду: Не всі суб'єкти публічного управління мають достатньо ресурсів для ефективного виконання контролю (наприклад, Державна екологічна інспекція може мати обмежений доступ до інструментів моніторингу). Проблеми з корупцією та неефективним використанням державних ресурсів.

Низький рівень інновацій у державних установах: певна затримка в адаптації нових технологій, що може знижувати ефективність екологічних ініціатив. Недостатня фінансова підтримка для впровадження новітніх методів охорони навколишнього середовища.

Обмеженість у навчанні та підготовці кадрів: проблеми з кваліфікацією і підготовкою державних службовців для виконання завдань з управління екологією. Недостатня увага до постійного навчання і розвитку персоналу в органах публічного управління.

Низька інтеграція між різними суб'єктами управління: слабка координація між центральними і місцевими органами влади. Місцеві органи часто не мають достатніх ресурсів або політичної підтримки для здійснення екологічної політики.

3. Можливості (Opportunities): підвищення фінансування через міжнародну допомогу: Можливості для залучення додаткових інвестицій та грантів для реалізації екологічних проєктів від міжнародних донорів. Спільні програми з міжнародними організаціями, що дозволяють Україні отримувати доступ до передових технологій у сфері охорони навколишнього середовища.

Інтеграція нових технологій та інновацій: впровадження зелених технологій, енергозбереження та відновлюваних джерел енергії за підтримки міжнародних партнерів. Розвиток смарт-міст та технологій для моніторингу стану навколишнього середовища в реальному часі.

Поглиблення громадської участі у процесах управління: підвищення рівня екологічної свідомості серед населення, що може призвести до зміни соціальних і політичних пріоритетів. Можливість збільшення підтримки екологічних ініціатив через громадські організації та волонтерські рухи.

Розвиток партнерства між державними, приватними і міжнародними суб'єктами: Створення ефективних публічно-приватних партнерств для реалізації екологічних проєктів. Мотивація бізнесу до більш активної участі в екологічних ініціативах через податкові пільги та інші мотивація.

4. Загрози (Threats): політична нестабільність та економічні труднощі: Війна та економічні кризи можуть негативно впливати на стабільність екологічної політики та реалізацію довгострокових екологічних ініціатив. Відсутність політичної волі для виконання екологічних реформ через зміну урядів.

Недостатність ресурсів для масштабних змін: високі витрати на впровадження екологічних стандартів і технологій, що може бути обмежено державним бюджетом. Залежність від МТД, що не завжди є стабільною або достатньою для довгострокових проектів.

Корупція та неефективність в управлінні ресурсами: корупційні ризики в управлінні екологічними програмами та фінансами, що можуть спричиняти нецільове використання коштів. Неефективність екологічних інспекцій і органів контролю через політичний тиск або фінансові обмеження.

Неузгодженість між суб'єктами управління: відсутність ефективної взаємодії між різними рівнями влади (центральний рівень і місцеві органи влади), що призводить до затримок у реалізації екологічних політик. Слабка координація між державними органами та приватним сектором у питаннях екологічної відповідальності.

В рамках SWOT-аналізу організаційного механізму управління екологією можна виділити, що, незважаючи на значну підтримку з боку міжнародних організацій і активну громадську участь, існують серйозні виклики, пов'язані з політичною нестабільністю, недостатністю фінансових ресурсів і проблемами в координації між суб'єктами управління. Однак є значні можливості для розвитку, зокрема через впровадження новітніх технологій, покращення співпраці між державними та приватними структурами та розширення міжнародної допомоги.

SWOT-аналіз показує, що для успішної модернізації організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки потрібно зосередитися на розвитку системи екологічної освіти і підвищенні рівня соціальної довіри до органів публічного управління. При цьому необхідно удосконалювати організаційний механізм публічного управління в сфері екологічної безпеки України та стимулювати розвиток громадських екологічних організацій і активно використовувати міжнародний досвід. Однак, існують значні системні загрози – внутрішня політична дестабілізація,

економічні кризи, військові дії непрогнозованої тривалості, що можуть негативно вплинути на виконання екологічних завдань.

Надто часто до екологічних громадських організацій ставляться негативно, особливо на побутовому рівні. Якщо засоби масової інформації виявляють певне розуміння суспільної необхідності роботи екологічних громадських організацій (навіть звинувачуючи їх у зраді національних інтересів, лобюванні приватних інтересів), то державні органи та окремі громадяни виявляють значний скептицизм, коли йдеться про екологічні громадські організації. Видається, що причини такого ставлення державних органів та громадян різні [109, с. 157].

Автором вперше описується термін *Інклюзивна екологічна безпека* – це підхід до охорони довкілля, який враховує потреби та інтереси всіх верств населення, включаючи вразливі групи, маргіналізовані спільноти (соціальні групи людей, спосіб життя яких не відповідає стандартам, притаманним суспільству, до якого вони належать, але не порушує його правових норм) та людей з обмеженими можливостями. Цей підхід ставить за мету не лише забезпечення екологічної безпеки в загальному розумінні, але й здійснення цього з урахуванням різних соціальних, економічних і культурних контекстів.

Основні аспекти інклюзивної екологічної безпеки включають:

1. Рівність доступу до природних ресурсів: Забезпечення рівного доступу до природних ресурсів, таких як вода, повітря, земля, для всіх груп населення без будь-якої форми дискримінації.
2. Участь і представництво: Забезпечення активної участі та представництва всіх груп населення у прийнятті рішень щодо екологічних питань, включаючи консультації та участь у громадських обговореннях.
3. Забезпечення безпеки для всіх: Створення умов, які забезпечують безпеку та здоров'я всім громадянам, включаючи захист від забруднення довкілля, небезпечних речовин та природних катастроф.

4. Запобігання соціальної вразливості: Розробка програм і політик, спрямованих на зменшення соціальної вразливості та нерівності в екологічній сфері, і підтримка вразливих груп населення.

5. Екологічна освіта та свідомість: Поширення екологічної освіти та підвищення свідомості серед всіх верств населення щодо важливості збереження довкілля та сталого використання природних ресурсів.

Інклюзивна екологічна безпека прагне створити справедливе та рівноправне суспільство, де всі громадяни мають можливість жити в здоровому та безпечному довкіллі без обмежень через їхні соціальні, економічні або фізичні характеристики.

Висновки до розділу

Аналізуючи практики зарубіжних країн в аспекті збереження довкілля, головне завдання орієнтовано не стільки на подолання наслідків щодо завданої шкоди навколишньому середовищу та екологічній безпеці, скільки на впровадження новітніх технологій для відповідного зменшення цієї шкоди, а також на попередження наслідків від антропогенного впливу на навколишнє середовище і екологічної безпеки.

Громадські екологічні організації, разом із багатьма іншими, активно працюють над різними аспектами охорони довкілля, боротьби зі зміною клімату, збереженням біорізноманіття та іншими екологічними питаннями у своїх країнах та на міжнародному рівні. Є лише декілька з багатьох екологічних громадських організацій у світі, які активно працюють над збереженням природи та розв'язанням екологічних проблем.

Комплексний механізм управління в сфері екологічної безпеки як участь громадськості, яка стає все більш поширеним у зарубіжних країнах. Забезпечення доступу громадськості до екологічно значущої інформації залишається основним завданням екологічного управління в країнах ЄС, адже

інформована громадськість є дієвим партнером влади, сприяючи підвищенню якості прийняття державних рішень і контролю за їх дотриманням.

Громадські екологічні організації мають вагомe значення в процесах відновлення після війни у різних країнах, виконуючи ключові функції, такі як оцінка шкоди, відновлення природних ресурсів, управління відходами та адвокація екологічних прав.

Імплементация практик і концепцій, які використовуються в Іраку, Лівані, Сирії та Швейцарії, може бути корисною для покращення українського законодавства в сфері екологічної безпеки.

В Україні система екологічної безпеки ґрунтується на діяльності різних громадських, державних та міжнародних організацій. Ці суб'єкти спільно формують систему управління у сфері екологічної безпеки в Україні, спрямовану на забезпечення сталого розвитку та охорону природного середовища.

Відповідно до статті 50 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» екологічна безпека — це такий стан навколишнього середовища, коли гарантується запобігання погіршення екологічної ситуації та здоров'я людини.

Забезпечення екологічної безпеки – це у першу чергу захист суспільства, держави та навколишнього природного середовища. Актуалізація питань посилення впливу організаційного механізму визначена в сучасних умовах загостренням проблем екологічної безпеки та захисту навколишнього природного середовища, які наряду з іншими ресурсними втратами, зазнали значних воєнних руйнувань та потребують термінового відновлення.

Механізми публічного управління в сфері екологічної безпеки це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких суспільство, соціальна система впливає на органи державної влади з метою досягнення поставлених цілей у сфері екологічної безпеки.

Екологічні загрози мають комплексний вплив на екологічну безпеку, екосистеми, економіку та здоров'я людей, і потребують розв'язання на рівні уряду, бізнесу та громадянського суспільства.

Залучення громадськості до управління – один із найважливіших шляхів реалізації екологічної політики держави. Вкрай актуальним залишається це питання й сьогодні.

В рамках SWOT-аналізу організаційного механізму управління екологією можна виділити, що, незважаючи на значну підтримку з боку міжнародних організацій і активну громадську участь, існують серйозні виклики, пов'язані з політичною нестабільністю, недостатністю фінансових ресурсів і проблемами в координації між суб'єктами управління. Однак є значні можливості для розвитку, зокрема через впровадження новітніх технологій, покращення співпраці між державними та приватними структурами та розширення міжнародної допомоги.

Інклюзивна екологічна безпека – це підхід до охорони довкілля, який враховує потреби та інтереси всіх верств населення, включаючи вразливі групи, маргіналізовані спільноти (соціальні групи людей, спосіб життя яких не відповідає стандартам, притаманним суспільству, до якого вони належать, але не порушує його правових норм) та людей з обмеженими можливостями. Цей підхід ставить за мету не лише забезпечення екологічної безпеки в загальному розумінні, але й здійснення цього з урахуванням різних соціальних, економічних і культурних контекстів.

Інклюзивна екологічна безпека прагне створити справедливе та рівноправне суспільство, де всі громадяни мають можливість жити в здоровому та безпечному довкіллі без обмежень через їхні соціальні, економічні або фізичні характеристики.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ РОЗБУДОВИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Стратегічні напрями розбудови організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в сучасних умовах українського державотворення

У розбудові організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні важливо визначити кілька стратегічних напрямів, які враховують сучасні умови державотворення. У цьому контексті виникає потреба у формуванні цілісного та адаптивного організаційного механізму, що здатен ефективно реагувати на екологічні виклики сучасності. Одним із ключових чинників ефективності цих механізмів є активна участь екологічних громадських організацій.

Активна участь екологічних громадських організацій це насамперед забезпечення інтеграції громадських організацій, екологічних активістів, науковців та інших зацікавлених сторін у процеси публічного управління екологічною безпекою для досягнення більш обґрунтованих та підтримуваних суспільством рішень.

На рисунку 3.1 показано структуру суб'єктів організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України та рівень їх взаємозв'язків, яка створена автором. На рисунку 3.2 подано структуру організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України, який створений автором.

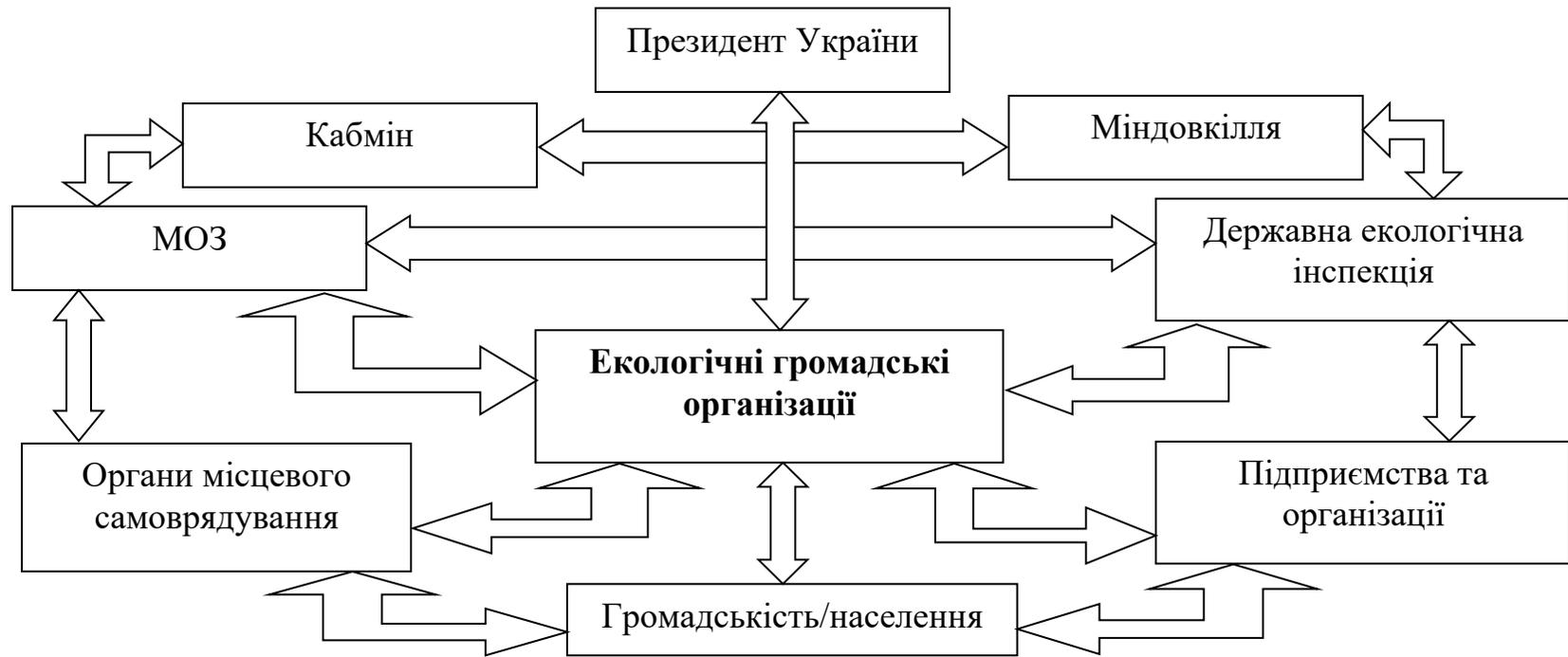

Рис. 3.1. Структура суб'єктів організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України та рівень їх взаємозв'язків (розроблено автором)

Рис. 3.2. Структура організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки України (розроблено автором)

Залучення громадськості та експертної громадськості є критично важливим аспектом управління екологічною безпекою. Цей процес сприяє не лише підвищенню легітимності та довіри до прийнятих рішень, але й забезпечує більш ефективну імплементацію стратегій та заходів, спрямованих на збереження навколишнього середовища.

Одним із важливих інструментів залучення екологічних громадських організацій є організація консультативно-дискусійних платформ, зокрема проведення публічних слухань, фокус-груп, круглих столів, громадських обговорень щодо актуальних екологічних питань. Це дає змогу акумулювати позиції широкого кола заінтересованих сторін, зокрема місцевих громад, науковців, фахівців природоохоронної сфери. Участь громадських структур у процесі прийняття управлінських рішень може здійснюватися через залучення представників екологічних громадських організацій до складу дорадчих органів, експертних рад, міжвідомчих робочих груп, що функціонують при органах публічного управління. Така практика дозволяє посилити вплив інститутів громадянського суспільства на формування екологічної політики та контроль за її реалізацією. Важливим напрямом залишається розвиток просвітницьких ініціатив і навчальних програм з питань екології, спрямованих на підвищення рівня обізнаності населення про загрози довкіллю, екологічні права та можливості участі у процесах публічного управління у сфері екологічної безпеки. У цьому контексті ефективним є створення відкритих інформаційних платформ, які надають доступ до екологічної інформації, результатів моніторингу, даних про реалізацію проєктів у сфері охорони довкілля. Окрему роль відіграє розвиток механізмів незалежного громадського моніторингу та оцінки ефективності діяльності органів влади у сфері охорони довкілля. Створення умов для належного нагляду з боку громадськості, у тому числі через екологічну експертизу, сприяє формуванню більш прозорої та підзвітної системи управління. Важливою складовою сталої взаємодії є підтримка мереж екологічних громадських організацій, зокрема через інституційну підтримку їх діяльності, сприяння обміну досвідом та

реалізації спільних ініціатив як на національному, так і на міжнародному рівнях. Такий підхід дозволяє сформувати комплексну систему участі екологічних громадських організацій в публічному управлінні, орієнтовану на підвищення рівня екологічної безпеки держави.

Загальний підхід полягає в тому, щоб забезпечити активну участь екологічних громадських організацій у процесах публічного управління у сфері екологічної безпеки, що дозволить досягти більш ефективних та підтримуваних суспільством рішень у сфері екологічної безпеки.

У контексті забезпечення екологічної безпеки участь екологічних громадських організацій у публічному управлінні потребує не лише інституційного визнання, а й стратегічного планування відповідних механізмів взаємодії. Доцільним є виокремлення ключових стратегічних напрямів удосконалення публічного управління у сфері екологічної безпеки, що враховують сучасні виклики, міжнародний досвід та потенціал громадянського суспільства.

Інтеграція екологічної безпеки в загальну стратегію державного розвитку є пріоритетним стратегічним напрямом удосконалення публічного управління. Насамперед ідеться про мейнстримінг екологічної політики, що передбачає включення екологічних засад і принципів у всі сфери державного управління — економічну, соціальну, інфраструктурну, інноваційну. Такий підхід сприятиме формуванню системної екологічної орієнтації публічної політики на всіх рівнях її реалізації.

Важливим елементом стратегічного управління виступає розробка і впровадження довгострокових стратегій сталого розвитку, які базуються на принципах збалансованого поєднання економічного зростання, соціальної справедливості та екологічної відповідальності. Зокрема, інтеграція екологічних норм і критеріїв публічного управління у сфері екологічного управління дозволяє не лише запобігати деградації довкілля, а й формувати нову модель розвитку, орієнтовану на якість життя і збереження природного капіталу.

Ключовим завданням також є створення екологічної безпеки на національному, регіональному та місцевому рівнях. Це передбачає розробку цілісних екологічних планів і програм, адаптованих до географічних, соціально-економічних та екосистемних особливостей конкретних територій. Така політика має забезпечити горизонтальну та вертикальну інтеграцію управлінських рішень, спрямованих на досягнення екологічної безпеки як базової умови сталого розвитку держави.

Розвиток правової та інституційної бази екологічної безпеки є необхідною умовою ефективного функціонування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки. Одним із ключових напрямів виступає удосконалення законодавчої бази з урахуванням міжнародних зобов'язань України, насамперед імплементації норм і стандартів Європейського Союзу в екологічній та кліматичній сферах. Прийняття сучасних нормативно-правових актів має сприяти не лише гармонізації законодавства, а й створенню дієвих механізмів запобігання екологічним загрозам.

Посилення інституційної спроможності держави вимагає оптимізації функціонування органів, відповідальних за реалізацію екологічної політики. Це передбачає модернізацію структур екологічного моніторингу, державного контролю, нагляду за використанням і відтворенням природних ресурсів. Важливо забезпечити чітке розмежування повноважень між різними рівнями влади та підвищення їхньої відповідальності за екологічні наслідки управлінських рішень.

Окрему увагу слід приділити розвитку інститутів незалежного екологічного контролю. Йдеться про підтримку діяльності експертних установ, аналітичних центрів, незалежних лабораторій з моніторингу стану довкілля, а також екологічних громадських організацій, які здійснюють контроль за дотриманням екологічного законодавства. Їхнє залучення до процесів екологічної експертизи, публічних консультацій і процедур оцінки впливу на довкілля є важливим інструментом забезпечення прозорості та ефективності публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Посилення міжнародної співпраці в галузі екологічної безпеки є важливим вектором розвитку публічного управління в сфері екологічної безпеки в умовах глобалізації екологічних ризиків і загроз. Україна має забезпечити активну інтеграцію у міжнародні екологічні процеси, беручи участь у розробленні та реалізації двосторонніх і багатосторонніх угод, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату, збереження біорізноманіття, скорочення рівня забруднення довкілля та впровадження засад сталого розвитку. Вступ до міжнародних екологічних конвенцій, таких як Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, Орхуська конвенція, Конвенція про біологічне різноманіття, є інструментом поглиблення міжнародної відповідальності та підвищення ефективності екологічного управління.

Особливої актуальності набуває поглиблення співпраці з Європейським Союзом у сфері охорони навколишнього природного середовища. Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС, Україна має адаптувати національну екологічну безпеку до європейських стандартів, що включає впровадження сучасних норм екологічного права, екологічного оцінювання, процедур оцінки впливу на довкілля, а також підвищення прозорості публічного управління в сфері екологічної безпеки.

Важливим інструментом міжнародної екологічної взаємодії є участь у спеціалізованих ініціативах та програмах технічної й фінансової допомоги, які реалізуються за підтримки міжнародних організацій, фондів та партнерів. Такі програми спрямовані на модернізацію екологічної інфраструктури, впровадження «зелених» технологій, посилення адаптаційної спроможності до кліматичних змін та розвиток інституційного потенціалу у сфері екологічної безпеки.

Одним із ключових стратегічних напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки є розвиток системи моніторингу та контролю за станом навколишнього природного середовища. У сучасних умовах необхідною є модернізація існуючих систем екологічного моніторингу шляхом впровадження новітніх технологічних рішень, таких як

супутникові технології, автоматизовані сенсори виявлення забруднень, цифрові платформи збору та аналізу даних. Це дозволяє своєчасно виявляти негативні екологічні тенденції, оперативно реагувати на потенційні загрози та підвищувати ефективність державного екологічного нагляду.

Важливою складовою також є розширення контролю за дотриманням екологічних стандартів, зокрема шляхом удосконалення нормативно-правових засобів реагування на порушення природоохоронного законодавства та посилення відповідальності за шкоду довкіллю. Доцільним є впровадження прозорих механізмів екологічної звітності, які передбачають доступ громадян до актуальної інформації щодо стану навколишнього середовища, джерел забруднення, проведених перевірок і виявлених порушень. Впровадження систем електронного урядування в цій сфері сприятиме посиленню громадського контролю та підвищенню довіри до інституцій публічного управління.

Окремим напрямом має стати підвищення рівня екологічної свідомості громадян, що розглядається як довгострокова інвестиція у безпечне довкілля. У цьому контексті необхідним є впровадження системної екологічної освіти, зокрема інтеграція екологічних тем до навчальних програм усіх рівнів, проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, спрямованих на формування відповідального ставлення до природи. Особливої ваги набуває активне залучення громадян до вирішення екологічних проблем через підтримку екологічних громадських організацій, волонтерських рухів та участь у природоохоронних проєктах.

Паралельно з цим держава має створити умови для активного впровадження зелених технологій. Йдеться, зокрема, про розроблення механізмів фінансового та інституційного мотивація екологічно орієнтованих підприємств, підтримку інновацій, які спрямовані на зменшення забруднення, підвищення енергоефективності та використання відновлюваних джерел енергії. Таким чином, поєднання освітньо-виховного впливу на населення та

підтримки інноваційних рішень у сфері виробництва забезпечує системний підхід до підвищення екологічної безпеки.

Одним із провідних напрямів удосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки виступає забезпечення екологічної та економічної сталості. Цей напрям передбачає впровадження сталі фінансово-економічних інструментів, спрямованих на підтримку проєктів екологічної спрямованості. Особливого значення набуває розвиток механізмів державного фінансування природоохоронної діяльності, у тому числі шляхом надання субсидій, випуску зелених облігацій, залучення інвестицій у розвиток екологічно чистих технологій та інфраструктури.

Успішне поєднання економічної політики з екологічними пріоритетами можливе за умови інтеграції ефективних економічних важелів, зокрема екологічного оподаткування, субсидування екологічно орієнтованих ініціатив, а також впровадження економічних стимулів для суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у межах сталого розвитку. Формування сприятливого середовища для функціонування так званих «зелених» підприємств та індустрій сприяє не лише зниженню техногенного навантаження на довкілля, а й зміцненню економічного потенціалу країни через підтримку інновацій, орієнтованих на збереження природного капіталу.

Ще одним визначальним стратегічним напрямом є адаптація до змін клімату та ефективне управління природними ресурсами. В умовах посилення кліматичних ризиків особливої актуальності набуває формування загальнонаціональної стратегії адаптації до змін клімату, що охоплює заходи зі зменшення вразливості природних екосистем, сільського господарства, водного господарства, енергетики та інших чутливих секторів. У цьому контексті надзвичайно важливим є перехід до політики сталого управління природними ресурсами, яка передбачає впровадження науково обґрунтованих методів використання водних, лісових та земельних ресурсів, з урахуванням екологічної ємності територій.

Також доцільним є активне впровадження практик, спрямованих на підтримку відновлення природного середовища, зокрема реалізація програм лісовідновлення, очищення водних об'єктів, збереження біорізноманіття та охорона природно-заповідного фонду. Системне поєднання економічного, екологічного та кліматичного вимірів політики дозволяє забезпечити довготривалу екологічну рівновагу та зміцнення національної безпеки в екологічному аспекті.

У контексті забезпечення екологічної безпеки ключове значення має захист біорізноманіття та збереження природних екосистем. Одним із пріоритетів є розширення мережі природоохоронних територій, включаючи національні природні парки, біосферні резервати, заказники та інші категорії охоронюваних земель. Важливо не лише збільшити площу таких територій, а й забезпечити належні умови для їх функціонування, ефективного управління та охорони.

Водночас, збереження екосистем вимагає реалізації заходів щодо запобігання їх деградації, таких як боротьба з ерозійними процесами, опустелюванням, забрудненням водних ресурсів, деградацією ґрунтів та ін. Особливої уваги потребує впровадження природоохоронних програм, спрямованих на збереження рідкісних та зникаючих видів флори і фауни, а також відновлення екологічного балансу у вразливих природних зонах. Відновлення популяцій окремих видів, створення умов для збереження генетичного різноманіття і функціонування біологічних зв'язків є критично важливими для підтримання екологічної стійкості.

Особливий виклик для системи екологічної безпеки становлять кризові ситуації, зокрема війна. У зв'язку з цим надзвичайно важливим стає питання забезпечення екологічної безпеки в умовах збройних конфліктів. Воєнні дії призводять до руйнування екосистем, забруднення повітря, ґрунтів і вод, винищення біорізноманіття, що вимагає розробки спеціальних механізмів реагування та запобігання. Необхідним є створення системи моніторингу екологічних наслідків бойових дій, а також правових і управлінських

інструментів, що дозволяють мінімізувати екологічні загрози для населення та навколишнього середовища .

У цьому контексті важливою залишається міжнародна співпраця та мобілізація зовнішньої допомоги. Взаємодія з міжнародними організаціями та екологічними фондами сприяє реалізації програм постконфліктного відновлення, реабілітації забруднених територій, відновлення природного середовища та посилення інституційного потенціалу держави в умовах надзвичайних ситуацій. Комплексний підхід до екологічної безпеки в умовах війни має стати обов'язковим елементом сучасного публічного управління.

У контексті формування ефективної системи екологічної безпеки України важливо визначити стратегічні орієнтири, що мають стати основою для подальших інституційних та управлінських рішень. Одним із ключових пріоритетів є посилення інституційної спроможності органів публічного управління у сфері екологічної політики. Це передбачає підвищення кваліфікації кадрів, удосконалення управлінських структур, модернізацію нормативно-правової бази, а також забезпечення ефективного контролю, моніторингу та реалізації екологічних програм.

Важливою складовою стратегії має бути розвиток екологічної освіти та системи інформування екологічних громадських організацій. Освітні програми, спрямовані на підвищення рівня екологічної свідомості, сприятимуть формуванню активної громадянської позиції щодо збереження навколишнього середовища та ефективнішому залученню суспільства до природоохоронної діяльності. Підвищення обізнаності громадян виступає чинником забезпечення довгострокових змін у ставленні до екологічних проблем.

Сучасні виклики вимагають запровадження інноваційних екологічних технологій та сприяння сталому розвитку. Йдеться про мотивацію екологізації промисловості, аграрного сектору та енергетики з метою мінімізації негативного впливу на довкілля. Інновації мають стати рушієм трансформації

економічної моделі в напрямі екологічної збалансованості та ресурсоощадності.

Не менш важливим орієнтиром є вдосконалення механізмів екологічного моніторингу та контролю. Застосування сучасних технологій – зокрема супутникових систем, автоматизованих систем збору та аналізу екологічної інформації – забезпечить своєчасне виявлення загроз і дозволить оперативно реагувати на зміни у стані довкілля. Це, у свою чергу, підвищить ефективність управлінських рішень і зменшить ризики екологічних катастроф.

Успішна реалізація публічного управління у сфері екологічної безпеки неможлива без активної міжнародної співпраці. Участь у глобальних екологічних ініціативах, виконання міжнародних зобов'язань у сфері змін клімату, збереження біорізноманіття та адаптації до екологічних викликів забезпечує доступ до кращих практик, ресурсів і технічної допомоги.

Забезпечення прозорості та підзвітності органів публічної влади також виступає важливою умовою для підвищення довіри громадськості та ефективності публічного управління. Запровадження відповідних механізмів на всіх етапах ухвалення рішень сприятиме зміцненню інституційної спроможності та формуванню демократичної культури публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Ці стратегічні напрямки допоможуть Україні сформувати потужну основу для ефективного управління екологічною безпекою в умовах сучасних глобальних і внутрішніх викликів. Стратегічні орієнтири є важливими для побудови стійкого та ефективного організаційного механізму управління екологічною безпекою в умовах сучасного українського державотворення. Їх реалізація сприятиме забезпеченню сталого розвитку та збереженню природних ресурсів країни.

Також секторальні аспекти розбудови організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. Формування ефективної інституційної структури є необхідною умовою забезпечення результативного функціонування органів публічної

управління у сфері екологічної безпеки. Це включає створення спеціалізованих державних органів, агентств або комітетів з чіткою компетенцією в галузі екології. Необхідно створити чітко визначені організаційні одиниці, які будуть відповідати за різні аспекти екологічної безпеки, такі як моніторинг забруднення, оцінка екологічних ризиків, розробка стратегій зменшення впливу на навколишнє середовище тощо.

Водночас ефективність діяльності таких інституцій значною мірою залежить від рівня їхньої автономії та належного фінансового забезпечення, що уможливує виконання покладених функцій на належному рівні. Разом із цим, забезпечення екологічної безпеки потребує не лише інституційного, а й нормативно-правового підґрунтя, що обумовлює необхідність постійного вдосконалення правової бази. Водночас важливо розробляти та вдосконалювати законодавство, яке регулює сферу екологічної безпеки, з урахуванням міжнародних стандартів та кращих практик. Це сприятиме забезпеченню належного контролю за станом навколишнього середовища та впровадженню заходів щодо його поліпшення. Законодавство повинно відповідати міжнародним стандартам та кращим практикам у сфері екології.

Необхідно розробити закони та нормативно-правові акти, які будуть регулювати не лише вирішення поточних проблем, а й сприяти прогнозуванню майбутніх екологічних викликів. Водночас важливим елементом розвитку організаційного механізму виступає залучення екологічних громадських організацій до процесу формування та реалізації екологічної політики. Це може бути досягнуто через залучення громадських організацій, екологічних активістів та експертів для моніторингу та впливу на ухвалення стратегічних рішень. Важливо створити механізми для активної участі громадськості у прийнятті рішень щодо екологічної політики. Це може включати проведення громадських слухань, консультації з експертами, розробку громадських ініціатив. Такий підхід сприятиме збільшенню легітимності прийнятих рішень та забезпечить більш ефективну імплементацію екологічних заходів.

Враховуючи транскордонний характер багатьох екологічних проблем, важливо активно співпрацювати з міжнародними організаціями, сусідніми країнами та іншими зацікавленими сторонами для спільного вирішення екологічних викликів. Україна повинна активно співпрацювати з міжнародними організаціями (наприклад, ЄС, ООН, Європейською Агентурою з Охорони Довкілля) для обміну досвідом та технологіями у сфері екологічної безпеки. Важливо також розвивати спільні проекти та ініціативи для вирішення транскордонних екологічних проблем.

Використання сучасних технологій і інновацій: розвиток та впровадження сучасних технологій в моніторингу екологічного стану, аналізі даних та прогнозуванні можливих екологічних криз дозволить забезпечити оперативну реакцію та ефективне управління ризиками. Зокрема, пріоритетним напрямом виступає розвиток систем екологічного моніторингу на основі цифрових технологій, що поєднує можливості супутникового спостереження, безпілотних літальних апаратів, а також алгоритмів штучного інтелекту для своєчасного аналізу й оперативного реагування на потенційні загрози.

Для досягнення цілей розробляється удосконалення організаційного механізму системи публічного управління у сфері екологічної безпеки – сукупність суб'єктів: державних органів, екологічних громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями на підтримання рівноваги між системами.

3.2 Оцінка впливу та перспектив модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України

Освітнє та наукове забезпечення формування і реалізації національної екологічної безпеки це розроблення методологічних основ та запровадження безперервної екологічної освіти, що сприятиме успішній реалізації

національної екологічної безпеки. Складові екологічної безпеки України, як екологічна освіта для сталого розвитку, програма екологічної освіти в рамках державних освітніх програм для дошкільних навчальних закладів, для загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів I—IV рівнів акредитації, програм післядипломної освіти та курсової перепідготовки фахівців є критерієм успішності реалізації Стратегії. Швидкими темпами має розвиватися всеохоплююча екологічна просвіта та виховання підростаючого покоління шляхом підтримки діяльності позашкільних закладів освіти, еколого-натуралістичних центрів та природничих секцій Центрів дітей та юнацтва [179].

У сфері екологічної безпеки державотворення показники функціонування суб'єктів публічного управління є надзвичайно важливими для забезпечення сталого розвитку, збереження навколишнього середовища та безпеки громадян. Оцінка ефективності публічного управління у сфері екологічної безпеки передбачає використання чітко визначених кількісних та якісних показників, серед яких особливе значення має моніторинг екологічного стану довкілля. Моніторинг є ключовим інструментом для виявлення екологічних загроз, формування відповідної інформаційної бази та забезпечення обґрунтованого прийняття управлінських рішень.

Одним із базових показників ефективності управлінської діяльності є якість атмосферного повітря, водних ресурсів та ґрунтів. Регулярне проведення вимірювань із подальшим оприлюдненням результатів дає змогу здійснювати порівняльний аналіз стану довкілля в динаміці та своєчасно реагувати на критичні відхилення. У цьому контексті важливу роль відіграють узагальнені індекси якості довкілля, які інтегрують дані про вміст шкідливих речовин і дозволяють встановлювати зв'язок між рівнем забруднення і потенційними ризиками для здоров'я населення.

Окремої уваги заслуговує показник кількості екологічних інцидентів, до яких належать аварійні ситуації техногенного або природного характеру, що призводять до порушення екологічної рівноваги. Оцінювання частоти таких

інцидентів, а також масштабів їхніх наслідків дає змогу зробити висновки щодо превентивного потенціалу системи публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Важливим індикатором є кількість екологічних інспекцій, які проводяться контролюючими органами щодо суб'єктів господарювання, діяльність яких потенційно впливає на стан довкілля. Доцільним є також аналіз частки перевірок об'єктів із підвищеним рівнем екологічного ризику, а також середнього часу, необхідного для завершення інспекційного процесу. Такі показники відображають рівень організаційної спроможності та оперативності управлінських структур.

Частота збору та оновлення екологічних даних також може слугувати показником ефективності. Йдеться, зокрема, про періодичність публікації офіційних звітів на державних інформаційних ресурсах, регулярність оновлення інформації про рівень забруднення компонентів довкілля, а також ступінь автоматизації моніторингових процесів. Зокрема, кількість моніторингових станцій, що працюють у режимі реального часу, є свідченням сучасного технічного рівня системи екологічного спостереження.

Сукупність зазначених показників дозволяє здійснювати комплексну оцінку результативності та ефективності діяльності органів публічного управління у сфері екологічної безпеки, а також визначати напрями вдосконалення управлінських механізмів з метою забезпечення сталого розвитку держави.

У межах публічного управління у сфері екологічної безпеки важливим напрямом є захист навколишнього середовища, що передбачає збереження природного потенціалу, підтримання екологічної рівноваги та забезпечення сталого використання природних ресурсів. З метою об'єктивної оцінки ефективності управлінських заходів доцільно використовувати низку системних показників, які характеризують стан довкілля та результати впроваджених екологічних політик.

Одним із ключових інструментів публічного управління у сфері екологічної політики виступає інвентаризація природних ресурсів, що охоплює виявлення, облік та оцінку кількісного і якісного стану таких ресурсів, як лісові масиви, водні об'єкти та земельні угіддя. Своєчасне оновлення даних щодо використання і відновлення цих ресурсів дає змогу визначати ступінь антропогенного навантаження та розробляти відповідні стратегії збереження.

Значущим показником ефективності є охорона природних територій, зокрема розширення мережі заповідників, національних парків і заказників, які перебувають під спеціальним екологічним режимом охорони. Площі таких територій, а також динаміка їх збільшення або скорочення, свідчать про рівень пріоритетності природоохоронних цілей у публічному управлінні.

Оцінка збереження біорізноманіття є ще одним важливим напрямом. Цей показник базується на моніторингу стану видів флори і фауни, особливо рідкісних, ендемічних та зникаючих, відповідно до національних та міжнародних критеріїв. Дані про чисельність популяцій, ареали проживання та ефективність заходів із їх відновлення слугують підґрунтям для формування природоохоронних програм.

Інформативним показником є також кількість екологічних порушень, які фіксуються уповноваженими органами. До індикаторів у цій категорії належать кількість випадків перевищення гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин, число порушень, що стали предметом судового розгляду, а також кількість успішних заходів із відновлення порушених екосистем (наприклад, рекультивація земель, очищення водойм, відтворення лісових площ).

Окрему увагу слід приділяти фінансовим аспектам екологічного управління. Зокрема, доцільно аналізувати обсяги фінансування, спрямованого на реалізацію природоохоронних програм. Основними індикаторами у цьому контексті є частка державних витрат на екологічні ініціативи у структурі національного бюджету, рівень залучення міжнародної

технічної допомоги та кількість екологічних проєктів, реалізованих на рівні територіальних громад за рахунок внутрішніх або зовнішніх інвестицій.

Таким чином, сукупність зазначених показників дозволяє здійснити комплексний аналіз рівня захисту навколишнього середовища та забезпечує науково обґрунтовану основу для вдосконалення механізмів публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Управління екологічними ризиками є невід'ємним компонентом ефективного публічного управління у сфері екологічної безпеки, що передбачає своєчасне виявлення, оцінювання, попередження та нейтралізацію потенційних загроз довкіллю. Реалізація зазначеного напряму здійснюється через поєднання законодавчих, стратегічних, адміністративних та економічних інструментів, ефективність яких може бути оцінена за допомогою відповідних показників.

Одним із базових елементів управління ризиками є система екологічного законодавства, яка має забезпечувати правову регламентацію екологічної діяльності, чітке визначення відповідальності за порушення природоохоронних норм і механізми контролю за їх дотриманням. Оцінка ефективності таких нормативно-правових актів передбачає аналіз їх впливу на зниження рівня забруднення, запобігання екологічним правопорушенням та покращення загального стану довкілля.

Іншим важливим чинником є наявність та ступінь реалізації стратегій сталого розвитку на національному й регіональному рівнях. Ці стратегії мають інтегрувати екологічну компоненту в усі сфери державного управління, передбачати заходи з мінімізації екологічних ризиків, адаптації до змін клімату та раціонального використання природних ресурсів. Показники реалізації стратегій можуть включати наявність планів дій, регулярну звітність щодо їх виконання та досягнення визначених цілей.

Значущу роль у формуванні ефективної системи управління ризиками відіграють інструменти економічної мотивації. Використання екологічних податків, штрафів, субсидій та пільг дозволяє спрямовувати діяльність

суб'єктів господарювання у бік екологічної відповідальності, сприяє впровадженню чистих технологій та зниженню рівня техногенного навантаження на довкілля.

Важливим кількісним показником у цій сфері є час реагування на надзвичайні екологічні ситуації. До відповідних індикаторів належать середній період, необхідний для оцінки та початку оперативних дій у разі екологічної аварії або катастрофи; час, що минає від моменту виявлення загрози до офіційного інформування громадськості; а також обсяг і швидкість мобілізації необхідних ресурсів — техніки, спеціалізованого персоналу, засобів нейтралізації тощо.

Показником готовності до таких ситуацій є кількість проведених тренувань і навчань з екологічної безпеки, що охоплюють державні служби, підприємства та представників громадськості. Індикаторами цього аспекту виступають частота тренувань, відсоток залучених працівників, які пройшли професійне навчання або підвищення кваліфікації, а також оцінка ефективності таких заходів — зокрема, здатність оперативніше реагувати на кризові ситуації внаслідок відпрацьованих дій і алгоритмів.

Система управління екологічними ризиками має спиратися на збалансоване поєднання регуляторних, стратегічних та інституційних підходів, а її ефективність — оцінюватися на основі чітко визначених кількісних і якісних показників. Це створює передумови для підвищення рівня екологічної безпеки та забезпечення сталого функціонування екосистем.

Інтеграція екологічних вимог у державні стратегії є ключовим чинником забезпечення ефективного публічного управління у сфері екологічної безпеки та сталого розвитку. Сучасний підхід до державного планування передбачає міжсекторальну координацію та врахування екологічних пріоритетів у всіх сферах соціально-економічного життя.

Одним із важливих напрямів такої інтеграції є розроблення та реалізація крос-секторальних екологічних стратегій, що передбачають включення екологічної складової до галузевих політик у сфері енергетики, транспорту,

сільського господарства, будівництва та інших. Цей підхід дозволяє знизити техногенне навантаження, сприяти розвитку низьковуглецевої економіки та зменшити негативні наслідки антропогенної діяльності.

Іншим критично важливим аспектом є впровадження екологічних стандартів, як міжнародних (ISO, директиви ЄС, Паризька кліматична угода), так і національних. Оцінка рівня їх адаптації у державній політиці дозволяє визначити ступінь нормативного забезпечення екологічної безпеки, відповідність діяльності України міжнародним зобов'язанням, а також потенціал для залучення екологічно орієнтованих інвестицій.

Суттєве значення у цьому контексті має і системна взаємодія з міжнародними організаціями, що дає змогу не лише інтегрувати міжнародний досвід у національну практику, а й залучати зовнішнє фінансування, отримувати технічну допомогу, брати участь у розробці та реалізації глобальних ініціатив з охорони довкілля. Участь України у таких програмах, як Паризька угода, Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату, Цілі сталого розвитку ООН (SDGs), є свідченням відповідальності держави у глобальному екологічному процесі.

Для оцінювання ефективності інтеграційних процесів використовуються відповідні кількісні показники. Зокрема, частка екологічних питань у державних стратегіях та програмах може визначатися через кількість національних стратегічних документів, у яких екологічна тематика має пріоритетний статус; кількість територіальних громад або місцевих органів влади, що впроваджують екологічні стандарти у свої плани розвитку; а також відсоток бюджетних витрат, спрямованих на реалізацію екологічних ініціатив у межах загальних програм.

Окремим індикатором є кількість взаємодій з міжнародними екологічними організаціями. Це включає участь у міжнародних конференціях, форумах, робочих групах, підписання двосторонніх або багатосторонніх угод, а також обсяг отриманого міжнародного фінансування у формі грантів, субвенцій або інвестицій на реалізацію екологічних проєктів. Ефективність

такої взаємодії також може бути виміряна часткою реалізованих проєктів, що фінансуються за участю міжнародних партнерів.

Таким чином, інтеграція екологічних вимог у державні стратегії є одним із ключових напрямів посилення екологічної безпеки, який вимагає системного підходу, нормативного забезпечення, міжвідомчої координації та активної міжнародної співпраці.

Інформаційна інтеграція та забезпечення відкритого доступу до екологічних даних є невід'ємними складовими ефективного публічного управління у сфері екологічної безпеки. Прозорість інформації, її актуальність і доступність для широкого загалу створюють передумови для підвищення рівня екологічної обізнаності населення, сприяють формуванню відповідального ставлення до довкілля та забезпечують дієвий громадський контроль за діяльністю органів публічної влади.

Одним із ключових елементів цього процесу є регулярне інформування громадян щодо стану навколишнього природного середовища. Це передбачає функціонування публічних онлайн-платформ, мобільних додатків, інформаційних стендів та інших каналів комунікації, за допомогою яких можна оперативно отримувати дані про рівень забруднення повітря, водних ресурсів, стан ґрунтів тощо. Рівень ефективності такого інформування визначається кількістю відкритих екологічних баз даних, які доступні на офіційних урядових ресурсах, а також числом звітів, що регулярно публікуються у вільному електронному форматі. Важливим також є оцінювання рівня технічної доступності цієї інформації для громадськості, зокрема можливість її отримання через зручні інтерфейси, інтерактивні карти, персоналізовані повідомлення тощо.

Наступним аспектом, який забезпечує високий рівень інформаційної інтеграції, є активне залучення екологічних громадських організацій до процесів екологічного управління. Це включає проведення громадських слухань, консультацій з питань екологічної політики, залучення екологічних громадських організацій до участі в розробленні екологічних програм,

реалізацію локальних ініціатив, волонтерських проєктів, моніторингових кампаній тощо. Високий рівень громадської участі слугує індикатором демократичності та відкритості екологічної політики держави.

Окреме місце у забезпеченні прозорості й підзвітності посідає екологічний аудит. Наявність і регулярне проведення незалежних екологічних аудитів на державних і приватних підприємствах дозволяє виявляти порушення екологічного законодавства, оцінювати дотримання екологічних стандартів та формувати обґрунтовані рекомендації для усунення ризиків. Ефективність системи екологічного аудиту визначається як кількісними (кількість аудитів), так і якісними (результативність перевірок) показниками.

Для оцінювання ефективності інформаційної інтеграції застосовуються відповідні кількісні показники. Зокрема, «кількість відкритих екологічних даних» визначається через кількість оприлюднених баз даних про викиди забруднюючих речовин, стан атмосферного повітря, водних об'єктів, рівень промислового навантаження тощо; число опублікованих звітів, аналітичних матеріалів, що перебувають у відкритому доступі; а також доступність цієї інформації для громадян.

Показник «публікація актуальних екологічних звітів» вимірюється середнім часом між збором відповідних даних та їх офіційним оприлюдненням, відсотком звітів, які публікуються вчасно відповідно до встановлених графіків (наприклад, річні або квартальні звіти), а також частотою таких публікацій, що ґрунтуються на реальних моніторингових результатах.

Таким чином, забезпечення відкритості екологічної інформації, своєчасна публікація звітних матеріалів, активна участь громадян та ефективний аудит екологічної діяльності є фундаментальними елементами сучасного системного підходу до публічного управління в сфері екологічної безпеки.

Екологічна освіта та формування екологічної свідомості становлять ключовий напрям у системі забезпечення сталого розвитку та зміцнення

екологічної безпеки. Ці елементи не лише сприяють підвищенню рівня обізнаності населення щодо екологічних викликів, а й формують у громадян відповідальну поведінку, що відповідає засадам екологічної етики та культури. Поширення екологічної освіти є важливим чинником інтеграції екологічних цінностей у повсякденне життя. З цією метою впроваджуються спеціалізовані програми в навчальних закладах різного рівня — від дошкільних установ до закладів вищої освіти. Кількість таких установ, які включають у навчальні плани курси або окремі модулі з питань екологічної безпеки, змін клімату, поводження з відходами, енергоефективності та охорони довкілля, може слугувати кількісним індикатором рівня екологічної освіти. Крім того, важливим показником є реалізація міждисциплінарних або профільних програм екологічної спрямованості, зокрема в межах державних та регіональних ініціатив.

Показник «поширення екологічної освіти в навчальних закладах» конкретизується через такі індикатори, як: кількість навчальних закладів, що інтегрують екологічні компоненти до своїх освітніх програм; наявність фахових курсів з екологічної безпеки в університетах; кількість реалізованих програм і заходів з підвищення рівня екологічної грамотності.

Водночас важливим є не лише навчальний, а й просвітницький аспект, що сприяє формуванню екологічної свідомості серед громадян. Цей процес передбачає реалізацію широкомасштабних комунікаційних кампаній, інформаційних акцій, семінарів, тренінгів, тематичних заходів, спрямованих на популяризацію екологічних цінностей, «зелених» технологій, практик сталого споживання, а також екологічно відповідальної поведінки.

Показник «поширення екологічної свідомості серед громадян» характеризується низкою індикаторів: кількість ініціатив, спрямованих на підвищення екологічної свідомості; відсоток населення, залученого до участі в екологічних кампаніях, акціях, громадських рухах, тренінгах; кількість організацій, що проводять відповідну просвітницьку діяльність. Також доцільно враховувати рівень обізнаності громадян щодо проблеми зміни

клімату, охорони біорізноманіття, управління відходами тощо — за результатами соціологічних досліджень.

Окрему увагу слід приділяти підтримці інновацій у сфері екології, оскільки інвестиції в «зелені» технології, розвиток відновлюваної енергетики, енергоефективність є важливою складовою екологічної модернізації суспільства. Цей напрям тісно пов'язаний як з екологічною освітою, так і з популяризацією екологічних цінностей на всіх рівнях.

Таким чином, екологічна освіта і свідомість виступають інтегративним елементом системи публічного управління у сфері екологічної безпеки, створюючи соціальну базу для формування сталих моделей розвитку, що орієнтовані на збереження природного середовища для майбутніх поколінь.

Забезпечення екологічної безпеки на національному рівні охоплює комплексну систему заходів, спрямованих на попередження, моніторинг та реагування на екологічні загрози, включаючи природні катастрофи, техногенні аварії, а також виклики, пов'язані зі змінами клімату. Це один із ключових напрямів державної політики, що вимагає міжгалузевої координації, стратегічного планування та достатнього ресурсного забезпечення.

Наявність інфраструктури для оперативного реагування на екологічні катастрофи є важливою передумовою мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій. Сюди входить оснащення аварійно-рятувальних служб, наявність систем раннього попередження, планів евакуації, а також відповідних нормативних механізмів, які забезпечують швидку мобілізацію ресурсів і координацію між органами влади. Доцільно використовувати такі індикатори, як кількість спеціалізованих підрозділів, забезпечення технікою і засобами захисту, кількість проведених тренувань з реагування на надзвичайні ситуації.

Важливим напрямом є стратегічне планування в умовах кліматичних змін. Це передбачає не лише розробку політик із адаптації до кліматичних викликів, а й реалізацію конкретних заходів — зниження викидів парникових газів, розвиток енергоефективних технологій, озеленення міст, зміцнення захисної інфраструктури у зонах ризику. Показники у цій сфері можуть

включати наявність національної кліматичної стратегії, кількість адаптаційних проєктів, обсяги інвестицій у заходи зі зниження вразливості до кліматичних змін.

Ефективне управління природними ризиками передбачає розвинену систему моніторингу, прогнозування та запобігання надзвичайним ситуаціям. До релевантних індикаторів належать: кількість функціонуючих систем екологічного моніторингу, частота оновлення карт ризиків, середній час реагування служб на події природного характеру, а також кількість реалізованих проєктів із запобігання природним катастрофам.

У межах координації національних і міжнародних зусиль важливою є участь держави у міжнародних угодах, ініціативах і партнерствах, що стосуються охорони довкілля. Це дозволяє узгодити внутрішню екологічну політику з глобальними цілями сталого розвитку, залучати фінансову та технічну допомогу, а також обмінюватися досвідом. Індикаторами можуть виступати кількість укладених міжнародних екологічних угод, рівень імплементації відповідних зобов'язань, кількість спільних проєктів з іншими країнами.

Особливе значення має співпраця з сусідніми державами у сфері вирішення транснаціональних екологічних проблем — таких як забруднення транскордонних річок, охорона спільних природних об'єктів, управління прикордонними екосистемами. Індикаторами цього процесу можуть бути кількість транскордонних угод, частота спільних моніторингових досліджень, рівень узгодженості заходів між країнами.

Таким чином, системне визначення та впровадження чітких показників і індикаторів у кожному з ключових процесів екологічного управління дозволяє створити ефективну систему оцінювання результативності державної політики у сфері екологічної безпеки, своєчасно виявляти проблемні аспекти та коригувати управлінські рішення з урахуванням як національного, так і міжнародного контексту.

Модернізація організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України є критично важливим питанням. У контексті реалізації стратегій модернізації системи публічного управління у сфері екологічної безпеки варто акцентувати увагу на її потенційний вплив. Насамперед, слід зазначити, що застосування сучасних технологій та інноваційних управлінських практик значно підвищує ефективність функціонування відповідних органів. Зокрема, йдеться про вдосконалення систем моніторингу довкілля, прискорення реагування на екологічні загрози, а також мінімізацію бюрократичних процедур.

Крім того, модернізаційні процеси сприяють зменшенню екологічних ризиків шляхом упровадження більш дієвих механізмів управління ризиками забруднення та запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям. У свою чергу, посилення прозорості та підзвітності діяльності органів публічного управління дозволяє зменшити прояви корупції й підвищити рівень довіри з боку громадськості. Важливим аспектом є оптимізація використання ресурсів: запровадження сучасних управлінських інструментів дає змогу ефективніше розподіляти фінансові, людські та природні ресурси, що, в кінцевому підсумку, веде до економії бюджетних коштів і покращення якості екологічних послуг.

Водночас модернізація створює сприятливі умови для інтеграції України до міжнародного співтовариства. Гармонізація національного законодавства із загальновизнаними міжнародними стандартами дозволяє не лише імплементувати кращі практики, але й отримати доступ до іноземної технічної та фінансової допомоги.

Щодо перспектив модернізаційних процесів, то однією з ключових є активний розвиток цифрових технологій. Застосування геоінформаційних систем (GIS), платформ збору й обробки екологічних даних, а також систем раннього попередження значно підвищує рівень прогнозованості й управлінської ефективності. Крім того, оновлення законодавчої та

нормативно-правової бази відповідно до викликів часу забезпечить адекватне регулювання екологічної діяльності та посилення інституційного контролю.

Не менш важливим напрямом є інвестування в людський капітал: підвищення професійної кваліфікації державних службовців, залучених до сфери екологічної безпеки, відіграє вирішальну роль у формуванні спроможної адміністративної системи. У цьому контексті, варто також наголосити на доцільності ширшого залучення громадськості до процесу прийняття управлінських рішень, що сприяє прозорості й підзвітності влади.

Ще один аспект це активізація міжнародного співробітництва, що відкриває можливості для обміну досвідом, впровадження провідних практик, а також залучення зовнішніх ресурсів у вигляді технічної підтримки та інвестицій. Усе це у сукупності створює передумови для сталого розвитку та ефективної реалізації екологічної політики в Україні.

Оцінка впливу та перспективи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є важливою складовою забезпечення ефективності екологічної політики та сталого розвитку країни. Системи публічного управління, які займаються екологічною безпекою, потребують адаптації до сучасних викликів, зокрема змін клімату, забруднення навколишнього середовища, деградації природних ресурсів та інших загроз.

Оцінка ефективності організаційного механізму включає в себе здатність державних органів забезпечувати виконання екологічних норм і стандартів. Поточний стан вимагає аналізу досягнень у запобіганні забруднення, наскільки ефективно працюють органи контролю за забрудненням навколишнього середовища, чи є механізми покарання за порушення. Також, сучасний стан розвитку публічного управління у сфері екологічної безпеки зумовлює необхідність системного аналізу оцінки впливу національних і локальних програм, що, в свою чергу, надасть відповідь на питання: чи вдається досягати цілей у сфері охорони природних ресурсів, таких як захист водних ресурсів, лісів, біорізноманіття. Ефективність сучасних

механізмів спостереження за станом екосистем значною мірою залежить від рівня розвитку систем екологічного моніторингу та їх здатності оперативно реагувати на динамічні зміни довкілля

Важливо, щоб державні органи, які відповідають за екологічну безпеку, мали чітко визначені повноваження та обов'язки. Оцінювання ефективності механізмів управління екологічною безпекою потребує комплексного підходу, що охоплює кілька ключових аспектів. Перш за все, доцільно здійснювати аналіз функціонального розмежування повноважень між різними інституціями, зокрема виявляючи випадки дублювання функцій між центральними органами виконавчої влади, такими як Міндовкілля, і органами місцевого самоврядування. Також слід зазначити, що, необхідно оцінювати рівень міжінституційної взаємодії та координації, що передбачає дослідження ефективності співпраці між органами місцевого самоврядування та центральними органами державної влади, а також ступінь узгодженості дій у реалізації публічного управління в сфері екологічної безпеки. Окрім цього, важливо визначити наявність і достатність ресурсного забезпечення відповідних органів, включаючи фінансові ресурси, технічне оснащення та кадровий потенціал, необхідні для ефективного виконання завдань у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Оцінка застосування інноваційних технологій у сфері екологічної безпеки, зокрема впровадження цифрових рішень, є важливим напрямом дослідження. Що у свою чергу говорить про використання сучасних технологій для моніторингу стану навколишнього середовища (супутникові знімки, системи дистанційного моніторингу). Крім того, розвиток «зелених» технологій, що підтримуються державними органами інновації в бізнесі та промисловості, також стосуються охорони навколишнього середовища. Наступним чинником слід вважати ефективність системи екологічного аудиту та контролю, що забезпечує своєчасне виявлення порушень екологічних норм і стандартів.

Оцінка ступеня виконання органами публічного управління зобов'язань України в межах міжнародних екологічних угод передбачає аналіз ефективності імплементації положень міжнародних конвенцій, зокрема у сферах охорони клімату, збереження біорізноманіття та запобігання забрудненню довкілля. Важливо також дослідити рівень інтеграції українського законодавства в європейську екологічну політику, зокрема ступінь гармонізації національних норм і стандартів із екологічними вимогами Європейського Союзу.

Для підвищення ефективності організаційного механізму в сфері екологічної безпеки, необхідно оптимізувати структури екологічних органів: усунення дублювання функцій, розподіл відповідальності між центральними і місцевими органами влади; створити інтегровані платформи для координації дій, зміцнення кадрового потенціалу: підвищення кваліфікації співробітників, залучення фахівців з досвідом роботи в галузі екології та сталого розвитку; провести фінансову реформу, перш за все це збільшення бюджетного фінансування для екологічних програм, підтримка нових екологічно чистих технологій через державні гранти та субсидії.

Інноваційні технології та цифровізація це впровадження сучасних технологій, що становить один із ключових напрямків модернізації систем публічного управління у сфері екологічної безпеки. Зокрема, розвиваються системи екологічного моніторингу на основі великих даних, що передбачає створення єдиних платформ для збору та обробки інформації про стан навколишнього середовища в режимі реального часу. Значну роль відіграє застосування супутникових та дистанційних технологій, які дозволяють ефективно контролювати забруднення, деградацію земельних ресурсів та кліматичні зміни. Крім того, відбувається розвиток екологічного аудиту через інтеграцію інноваційних методів контролю за дотриманням екологічних стандартів, включаючи впровадження автоматизованих систем перевірки відповідності діяльності підприємств і виробництв вимогам екологічного законодавства.

Удосконалення правового поля та управлінських процесів є важливим напрямком реформ у сфері екологічного управління. Зокрема, здійснюється адаптація національного законодавства до міжнародних стандартів шляхом модернізації нормативно-правових актів відповідно до міжнародних зобов'язань та стандартів Європейського Союзу. Значна увага приділяється підвищенню прозорості та підзвітності органів публічного управління через розвиток механізмів відкритості, зокрема за допомогою електронного урядування, що сприяє активній участі екологічних громадських організацій у контролі за дотриманням екологічних норм. Окрім цього, відбувається реформа екологічного контролю, яка передбачає посилення інструментів та методів контролю, у тому числі через запровадження штрафних санкцій за порушення екологічного законодавства та мотивації відповідальності за екологічні правопорушення.

Залучення екологічних громадських організацій та інвестицій у сталий розвиток є ключовим елементом ефективного публічного управління в сфері екологічної безпеки. Одним із пріоритетів виступає активізація участі громадян через підвищення рівня екологічної обізнаності, реалізацію системних освітніх програм, а також створення платформ для підтримки громадських ініціатив у сфері охорони довкілля. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток зелених фінансів, що передбачає формування сприятливих умов для залучення інвестицій у «зелені» проекти, підтримку екологічно орієнтованих підприємств, а також впровадження фінансових інструментів, зокрема зелених облігацій та екологічних кредитів, для забезпечення сталого розвитку. Важливим чинником також є зміцнення партнерств з міжнародними організаціями з метою залучення фінансових та експертних ресурсів, зокрема від таких інституцій, як Світовий банк, для підтримки реалізації екологічних ініціатив на національному рівні.

Обчислення впливу громадських екологічних організацій (ГОЕО) є складним завданням, яке зазвичай вимагає використання якісних і кількісних методів аналізу. Хоча точне математичне моделювання всіх аспектів впливу

може бути складним, існують певні підходи і формули, які можуть бути використані для оцінки впливу на основі конкретних показників.

1. Політичний і законодавчий вплив

Оцінка законодавчого впливу визначається за формулою (3.1):

$$\text{Законодавчий вплив} = \left(\frac{\text{Кількість успішно впроваджених пропозицій}}{\text{Загальна кількість запропонованих змін}} \right) \times 100\%, \quad (3.1)$$

де кількість успішно впроваджених пропозицій: це кількість змін або нових законопроектів, які були прийняті або реалізовані завдяки діяльності організації;

загальна кількість запропонованих змін: це кількість всіх пропозицій або змін, які організація подала.

2. Соціальний вплив

Оцінка зміни екологічної свідомості визначається за формулою (3.2):

$$\text{Соціальний вплив} = \frac{\text{Зміна рівня екологічної свідомості (опитування)}}{\text{Початковий рівень екологічної свідомості}} \times 100\%, \quad (3.2)$$

де зміна рівня екологічної свідомості: різниця між рівнем екологічної свідомості до і після кампанії (може бути отримана через опитування);

початковий рівень екологічної свідомості: рівень екологічної свідомості до проведення кампанії.

3. Екологічний вплив

Оцінка екологічних покращень визначається за формулою (3.3):

$$\text{Екологічний вплив} = \frac{\text{Зменшення рівня забруднення (в одиницях)}}{\text{Вартість реалізації проєкту}}, \quad (3.3)$$

де зменшення рівня забруднення: кількість зменшених одиниць забруднюючих речовин (наприклад, викидів CO₂ або інших забруднювачів);

вартість реалізації проекту: загальна вартість проекту або ініціативи, що призвела до покращення екологічного стану.

4. Економічний вплив

Оцінка економії ресурсів визначається за формулою (3.4):

$$\text{Економічний вплив} = \frac{\text{Економія ресурсів (в одиницях або вартість)}}{\text{Витрати на проект}}, \quad (3.4)$$

де *економія ресурсів*: кількість ресурсів, зекономлених завдяки реалізації проекту (може бути виражена в грошовому еквіваленті);

витрати на проект: загальні витрати на реалізацію екологічної ініціативи.

5. Інституційний вплив

Оцінка впливу на управлінські практики визначається за формулою (3.5):

$$\text{Інституційний вплив} = \frac{\text{Кількість вдосконалених практик}}{\text{Кількість рекомендованих змін}} \times 100\%, \quad (3.5)$$

де *кількість вдосконалених практик*: кількість нових або вдосконалених управлінських практик або стандартів, впроваджених завдяки діяльності організації;

кількість рекомендованих змін: кількість всіх рекомендованих змін або вдосконалень.

6. Міжнародний вплив

Оцінка участі в міжнародних ініціативах визначається за формулою (3.6):

$$\text{Міжнародний вплив} = \frac{\text{Кількість міжнародних проектів}}{\text{Загальна кількість проектів}} \times 100\%, \quad (3.6)$$

де кількість міжнародних проектів: кількість проектів, в яких організація брала участь на міжнародному рівні;

загальна кількість проектів: кількість всіх проектів, реалізованих організацією.

Обчислення впливу громадських екологічних організацій за допомогою формул допомагає кількісно оцінити їхню діяльність і результати. Важливо пам'ятати, що вплив цих організацій може бути складним і багатограним, тому важливо використовувати різні показники і методи для повного розуміння їхнього внеску в екологічну безпеку і управління.

Таким чином, модернізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки має потенціал значно поліпшити ситуацію в цій сфері, зменшити екологічні ризики та забезпечити більш сталий розвиток. Важливо продовжувати дослідження і впровадження інноваційних рішень для досягнення цих цілей.

Необхідно налагодити виробництво виховних та соціальних природоохоронних програм на телебаченні, забезпечити підготовку публікацій, видання спеціальних інформаційних випусків, буклетів, бюлетенів. Подальший розвиток та підтримка неурядових організацій сприятимуть активізації екологічного руху в Україні, поширенню міжнародних зв'язків для спільного розв'язання екологічних проблем, обміну інформацією, знаннями та досвідом, спрямованими на формування свідомого громадянського суспільства на засадах сталого розвитку.

Модернізація організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку України. Вона вимагає інтеграції інноваційних технологій, зміцнення правової та інституційної бази, а також розширення міжнародної співпраці. Це дозволить підвищити ефективність управління екологічною безпекою, зменшити екологічні ризики та забезпечити сталий розвиток країни.

3.3 Моделі та методи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України

В даний час Україна переживає скрутні часи – війна. І ми розглянули і радимо імплементувати дієві моделі в сфері екологічної безпеки країн, які вже мали воєнні дії на своїй території і на даний час мають поліпшену ситуацію у сфері екологічної безпеки.

Модель 1 – Модель Іраку. В Україні можуть бути корисними деякі підходи та стратегії, які використовуються в Іраку для вирішення екологічних проблем і підтримки процесу державотворення в післяконфліктний період. На основі досвіду Іраку можна виокремити низку ініціатив та практик, які можуть бути імплементовані в українське законодавство у сфері екологічної безпеки. Насамперед, особливу увагу слід приділити відновленню та охороні навколишнього середовища через розробку і впровадження національних та локальних проектів з відновлення екосистем. Це передбачає заходи з очищення забруднених територій, відновлення лісових масивів і боротьбу з ерозією ґрунтів, а також використання сучасних міжнародних технологій очищення води та ґрунтів. Ще одним важливим напрямом є просвіта та залучення громади шляхом впровадження системних освітніх програм, які спрямовані на підвищення екологічної обізнаності населення. Дані програми мають охоплювати різні вікові групи – від шкільної молоді до широкого загалу, акцентуючи увагу на принципах сталого розвитку та охорони довкілля. Крім того, залучення місцевих громад через організацію ініціатив із охорони довкілля сприяє формуванню колективної відповідальності за стан природних ресурсів.

Окрім цього, варто розглядати екологічні ініціативи як інструмент соціального згуртування та сприяння миротворчим процесам. Зокрема, спільна діяльність із відновлення природних ресурсів може стати платформою для відновлення довіри між різними соціальними групами та громадами. Наступним важливим напрямом є взаємодія з державними та міжнародними

інституціями. Активна співпраця з урядовими органами в розробці та реалізації екологічної політики має забезпечити врахування національних потреб і міжнародних зобов'язань. Паралельно, залучення міжнародної підтримки через донорські організації та грантові програми сприятиме фінансуванню екологічних проектів, а також обміну досвідом і технологіями. Ще одним важливим напрямом є розробка та впровадження систем моніторингу і звітності щодо стану навколишнього середовища. Така система має включати регулярне публічне інформування про екологічну ситуацію, що дозволить підвищити прозорість та ефективність управління.

Одним із наступних аспектів є встановлення чітких екологічних норм і стандартів для різних секторів економіки, зокрема промисловості та сільського господарства, що сприятиме зменшенню негативного впливу на довкілля. Наступним пріоритетом є підтримка сталого розвитку населених пунктів через розробку відповідних планів, які передбачають заходи з енергозбереження, розвитку сталого транспорту і збереження природних територій. Для мотивації екологічно відповідальної діяльності необхідно запровадити податкові пільги та інші заохочення для підприємств і організацій, що впроваджують «зелені» технології та практики.

Один з важливих напрямків полягає у підтримці і розвитку місцевих ініціатив шляхом надання фінансової допомоги громадам для реалізації екологічних проектів на регіональному рівні, що дозволить їм безпосередньо впливати на покращення екологічної ситуації. Також, важливим заходом є організація волонтерських акцій, спрямованих на очищення територій, висадження дерев та інші заходи з охорони довкілля, що сприятиме залученню широкої громадськості до активної участі в екологічних ініціативах.

Залежно від конкретних потреб і контексту в Україні, ці стратегії можуть бути адаптовані для ефективного реалізації та забезпечення позитивного впливу на екологічну ситуацію та державотворення.

Модель 2 – Модель Лівану. Для України може бути корисним імплементувати деякі екологічні практики та стратегії, які використовуються

в Лівані. З огляду на міжнародний досвід, в українське законодавство у сфері екологічної безпеки можуть бути імплементовані наступні підходи та ініціативи. Насамперед, важливим є управління відходами. Зокрема, доцільним є впровадження та розширення програм з роздільного збору і переробки відходів, подібних до тих, що реалізуються в Лівані. Це передбачає створення інфраструктури для збору й переробки різних типів відходів, таких як пластик, папір і органічні залишки. Крім того, варто розробити програми, спрямовані на зменшення обсягу відходів, що потрапляють на сміттєзвалища, шляхом заохочення повторного використання і мінімізації упаковки. Ще одним важливим аспектом є збереження водних ресурсів. Це передбачає впровадження ефективних стратегій управління водними ресурсами, зокрема застосування технологій збереження води, очищення та повторного використання стічних вод, що особливо актуально для регіонів з дефіцитом водних ресурсів. Також важливо проводити освітні кампанії для населення з метою раціонального використання води та запобігання водному забрудненню.

Наступним аспектом є екологічна освіта та підвищення екологічної свідомості громадян. Доцільно розробити національні й регіональні освітні програми, які будуть сприяти підвищенню екологічної обізнаності у школах, університетах та громадських організаціях. Публічні інформаційні кампанії можуть слугувати додатковим інструментом для формування розуміння важливості екологічних проблем серед широкого загалу. Крім того, пріоритетним напрямком є розвиток зеленої інфраструктури. Це включає впровадження політик, спрямованих на створення та підтримку зелених зон у містах і селах, а також реалізацію планів озеленення, які сприятимуть покращенню якості життя та здоров'я населення.

Не менш важливим є управління екологічними ризиками. В рамках цього напрямку необхідно розробити механізми для комплексної оцінки та ефективного управління екологічними ризиками, включаючи моніторинг забруднення повітря, води та ґрунтів. Особливу увагу слід приділити

плануванню заходів реагування на екологічні надзвичайні ситуації, зокрема аварії на промислових об'єктах і природні катастрофи. Варто також підкреслити значення міжнародної співпраці. Україна повинна активно долучатися до міжнародних екологічних ініціатив та програм, співпрацювати з міжнародними організаціями для обміну досвідом, отримання технічної допомоги і залучення фінансових ресурсів для реалізації екологічних проєктів. Необхідним є також підтримка сталих практик у сільському господарстві, зокрема впровадження органічного землеробства та інших агрономічних методів, які зменшують негативний вплив на довкілля і сприяють покращенню якості ґрунтів. Розробка політик для захисту агроecosystem від деградації також є важливою складовою цієї стратегії. Водночас, варто приділити увагу екологічному управлінню будівництвом. Впровадження стандартів зеленого будівництва і екологічного дизайну, що включають енергоефективні технології та матеріали, допоможе знизити екологічний вплив будівельної діяльності. Завершуючи перелік, слід зазначити важливість підтримки громадських екологічних ініціатив. Надання фінансової підтримки у формі грантів, субсидій та інших інструментів для громадських організацій сприятиме реалізації екологічних проєктів і залученню громадськості до охорони навколишнього середовища.

Впровадження цих стратегій може допомогти Україні вирішити екологічні проблеми, підтримати сталий розвиток і покращити якість життя громадян. Важливо адаптувати ці підходи до конкретних умов і потреб України для досягнення максимального ефекту.

Модель 3 – Модель Сирії. В Україні можуть бути корисними деякі практики і стратегії, які використовуються в Сирії для вирішення проблем у сфері екологічної безпеки, особливо в умовах постконфліктного відновлення. У контексті удосконалення українського законодавства в сфері екологічної безпеки можна виділити такі ключові напрями й ініціативи. Перш за все, важливим є відновлення природних ресурсів. Це передбачає впровадження національних програм з реабілітації екосистем, які зазнали забруднення,

деградації або негативного впливу військових дій. До заходів відновлення належать очищення забруднених територій, відновлення лісів та водно-болотних угідь. Окрім цього, доцільним є розробка та реалізація програм відновлення водних ресурсів, що включають очищення річок і озер, відновлення водоносних горизонтів та забезпечення сталого водокористування.

Наступним пріоритетом є управління відходами і забрудненням. Розробка ефективних систем збору, переробки і утилізації відходів, зокрема запровадження роздільного збору, будівництво сучасних сміттєзвалищ і центрів переробки, має сприяти зниженню екологічного навантаження. Крім того, необхідно реалізовувати проекти з очищення територій, забруднених токсичними відходами, які можуть виникати внаслідок промислових аварій або військових конфліктів.

Ще одним важливим аспектом є підтримка громадських ініціатив. Активне залучення місцевих громад до процесів відновлення та охорони довкілля може здійснюватися через організацію волонтерських акцій, навчальних і освітніх програм. Для забезпечення сталості таких ініціатив необхідне надання грантів і фінансової підтримки організаціям і проектам, що діють на місцевому рівні. Крім того, варто посилити екологічну освіту і підвищення обізнаності населення. Впровадження освітніх програм, орієнтованих на принципи екологічної безпеки та сталого розвитку, слід реалізовувати через систему шкіл, університетів і громадських організацій. Публічні інформаційні кампанії мають сприяти формуванню екологічної свідомості широких верств населення.

Особливу увагу слід приділити міжнародній співпраці. Активна участь у міжнародних екологічних ініціативах, залучення технічної допомоги і фінансування з боку міжнародних організацій сприятимуть ефективному відновленню екологічного стану. Обмін досвідом з країнами, які мають схожі проблеми, є важливим інструментом підвищення ефективності заходів.

Також необхідно впроваджувати механізми управління екологічними ризиками. Це включає розробку систем оцінки впливу людської діяльності на навколишнє середовище, моніторинг стану довкілля та підготовку планів реагування на екологічні надзвичайні ситуації, що охоплюють як природні, так і техногенні катастрофи.

Не менш важливим напрямом є залучення приватного сектора. Мотивація приватних інвестицій у екологічні проєкти через податкові пільги та інші інструменти, а також розвиток партнерства між державними структурами і бізнесом сприятимуть реалізації комплексних екологічних ініціатив.

Впровадження чітких екологічних норм і стандартів є необхідною умовою для контролю і зниження негативного впливу на довкілля. Запровадження систем моніторингу та контролю за їх дотриманням дозволить забезпечити ефективне виконання екологічних вимог.

Завершальним напрямом є сприяння сталому розвитку міст і сіл. Розробка комплексних планів сталого розвитку, що враховують енергозбереження, управління водними ресурсами та збереження природних територій, разом із підтримкою зелених ініціатив, таких як створення парків і скверів, має позитивно впливати на якість життя населення.

Впровадження цих практик може допомогти Україні ефективно вирішувати екологічні проблеми, підтримувати сталий розвиток і покращити якість життя населення. Важливо адаптувати ці підходи до конкретних умов України і забезпечити їх ефективну реалізацію.

Модель 4 – Модель Швейцарії. Впровадження практик і концепцій, які використовуються в Швейцарії, може бути корисною для покращення українського законодавства в сфері екологічної безпеки. Насамперед варто зосередити увагу на формуванні та реалізації стратегій сталого розвитку. Йдеться про розробку комплексної національної стратегії, що враховує екологічні, соціальні та економічні компоненти. Подібні стратегічні документи, зокрема у Швейцарії, забезпечують цілісність і узгодженість

політики на міжрівневому рівні управління. Крім того, доцільно посилити систему екологічного моніторингу та звітності. Ідеться про створення інтегрованої системи відстеження стану довкілля з акцентом на якість повітря, водних ресурсів, ґрунтів і рівень техногенного навантаження. У цьому контексті слід передбачити публічний доступ до екологічної інформації через відкриті цифрові платформи. Також важливим кроком є оптимізація системи управління відходами. Мається на увазі запровадження технологічно ефективних механізмів роздільного збирання, переробки та утилізації відходів. До того ж, доречно впровадити економічні стимули для домогосподарств і підприємств з метою зменшення обсягів відходів та підвищення рівня їх повторного використання.

Не менш актуальним є формування та підтримка екологічної інфраструктури, зокрема розвиток зелених зон у містах і селах. У цьому зв'язку доцільно впроваджувати програми озеленення, збереження природних ландшафтів і створення екологічних коридорів, що сприяють покращенню якості життя населення. Також слід передбачити активізацію екологічної освіти та просвітницьких заходів. Це, передусім, охоплює розробку та інтеграцію екологічної компоненти в загальноосвітні та вищі навчальні програми, а також проведення широкомасштабних інформаційних кампаній для формування екологічної свідомості. Паралельно з освітніми ініціативами необхідно підтримувати розвиток екологічних інновацій і технологій. Особливої уваги заслуговують механізми фінансової мотивації, як-от державні гранти, пільгове оподаткування та підтримка екологічно орієнтованих стартапів, що працюють у сфері відновлювальної енергетики й сталого природокористування. Варто також наголосити на потребі уніфікації екологічних стандартів і нормативів. Ідеться про створення чіткої регуляторної бази, що дозволяє ефективно контролювати вплив господарської діяльності на довкілля та забезпечувати відповідальність за його забруднення.

У межах європейської інтеграції доречно активізувати співпрацю з міжнародними екологічними організаціями. Це, з одного боку, сприятиме

залученню фінансових і технічних ресурсів, а з іншого — забезпечить адаптацію вітчизняного законодавства до найкращих міжнародних практик. Окрему увагу необхідно приділити удосконаленню фінансових механізмів підтримки екологічних ініціатив. Запровадження податкових пільг, субсидій і грантових програм для суб'єктів, що реалізують природоохоронні проекти, сприятиме підвищенню ефективності екологічної політики загалом.

Надзвичайно важливо забезпечити активну участь екологічних громадських організацій в ухваленні рішень, що стосуються охорони довкілля. Залучення екологічних громадських організацій до консультаційних і нормативних процесів підвищить рівень прозорості, підзвітності та суспільної довіри до екологічного врядування в Україні.

Впровадження цих ідей може сприяти покращенню екологічної ситуації в Україні, забезпечити сталий розвиток і покращити якість життя населення. Важливо враховувати специфіку українського контексту та адаптувати ці практики відповідно до місцевих умов і потреб. Актуальним напрямом адаптації екологічної політики в Україні є створення або посилення спеціалізованих інституцій, відповідальних за координацію природоохоронної діяльності. Насамперед ідеться про розвиток державних екологічних агентств або реорганізацію наявних міністерств, зокрема Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів, з метою забезпечення їхньої інституційної спроможності до формування й реалізації цілісної екологічної політики. Водночас доцільно інтегрувати екологічні аспекти в усі сфери державного управління. Така інтеграція передбачає впровадження обов'язкових екологічних стандартів і нормативів, а також контроль за їх дотриманням на всіх рівнях — від центральних органів виконавчої влади до місцевого самоврядування. Узгодженість публічного управління в сфері екологічної безпеки з іншими секторальними напрямками є ключовою умовою ефективної реалізації засад сталого розвитку. Крім того, значущим є розширення міжнародної співпраці у сфері охорони довкілля. Йдеться про налагодження партнерств з міжнародними екологічними організаціями, участь у

трансграничних проєктах, отримання технічної допомоги, а також імплементацію кращих практик та стандартів, що застосовуються у країнах-членах Європейського Союзу.

Окрему увагу варто приділити розвитку участі екологічних громадських організацій в публічному управлінні. У цьому контексті доцільним є підтримання партнерських зв'язків між органами влади та екологічними громадськими організаціями, а також активне залучення місцевих громад до розроблення й реалізації природоохоронних ініціатив. Такий підхід сприяє формуванню довіри до державної екологічної політики та забезпечує її адресність. Нарешті, одним з пріоритетних напрямів адаптації є формування сталої системи екологічної освіти та підвищення обізнаності населення. Це передбачає впровадження екологічних навчальних програм у школах, вищих навчальних закладах і на рівні післядипломної освіти, зокрема для державних службовців і фахівців, які приймають управлінські рішення у сфері охорони довкілля.

Впровадження цих моделей може допомогти Україні покращити ефективність державної служби в сфері екології, забезпечити більш ефективне управління екологічними ресурсами та підтримувати сталий розвиток.

Модернізація екологічної безпеки та державної служби в Україні може бути суттєво посилена шляхом адаптації досвіду і підходів, що застосовуються в окремих країнах, які мають справу з екологічними викликами в умовах постконфліктного відновлення або високого навантаження на довкілля. Зокрема, увагу варто звернути на практики, що були реалізовані в Іраку, Сирії та Лівану. Вони можуть бути корисними для удосконалення системи публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні.

У контексті Іраку особливої уваги заслуговує підхід до відновлення природних ресурсів. Насамперед доцільно зосередити зусилля на розробці комплексних стратегій, спрямованих на реабілітацію природного середовища, постраждалого внаслідок бойових дій, індустріального забруднення та деградації екосистем. До таких заходів можна віднести відновлення

природних ландшафтів, очищення територій від токсичних забруднень, а також відновлення водно-болотних угідь і річкових систем. Особливої актуальності набуває реалізація проєктів із реабілітації ґрунтів у промислово перенасичених регіонах, де фіксується підвищений рівень техногенного навантаження. Також важливим кроком є розвиток інфраструктури, зокрема її ремонт та модернізація, з метою ефективної підтримки екологічних ініціатив. Це включає створення нових очисних споруд, покращення систем водопостачання та поводження з промисловими стоками.

Управління водними ресурсами має стати одним із пріоритетних напрямів. Вкрай необхідно інвестувати в оновлення водної інфраструктури, що забезпечить сталий доступ населення до якісної питної води, мінімізує втрати при транспортуванні та сприятиме ефективному використанню водних ресурсів у сільському господарстві й промисловості.

Інтеграція екологічних ініціатив у систему державного управління є ключовим чинником забезпечення сталого розвитку. Насамперед доцільно акцентувати увагу на необхідності інституційних змін, зокрема створення або посилення спеціалізованих органів, які відповідатимуть за формування та реалізацію публічного управління у сфері екологічної безпеки. Такі органи мають бути наділені відповідними повноваженнями для моніторингу, контролю та впровадження екологічних програм, а також забезпечення міжвідомчої взаємодії. Важливим напрямом є покращення координації між міністерствами, відомствами та регіональними структурами, які дотичні до питань охорони довкілля. Ефективна міжсекторальна співпраця дозволить уникнути дублювання функцій, підвищити оперативність прийняття рішень і забезпечити цілісність реалізації екологічних ініціатив. Крім того, значну роль у вдосконаленні екологічного управління може відігравати залучення міжнародних партнерів. Йдеться про розширення співпраці з міжнародними організаціями, донорами, екологічними фондами та програмами технічної допомоги. Така співпраця дозволить не лише отримати фінансову підтримку

для реалізації природоохоронних проєктів, а й запозичити досвід країн, що вже успішно реалізували аналогічні реформи.

Особливої уваги потребує формування національних стратегічних документів, які б окреслювали пріоритетні напрями екологічної політики. Розробка таких документів має ґрунтуватися на сучасних наукових підходах і включати чітко визначені цілі, індикатори результативності та механізми моніторингу й оцінювання ефективності реалізації. Це сприятиме послідовному впровадженню екологічних ініціатив у систему державного управління та підвищить рівень відповідальності органів влади за стан довкілля.

Удосконалення управління відходами в Україні має стати одним із пріоритетних напрямів державної екологічної політики. Передусім доцільним є впровадження оновлених стандартів, які б регламентували процеси роздільного збору, транспортування, зберігання, переробки та утилізації відходів відповідно до вимог сталого розвитку. Водночас критично важливим залишається інвестування в створення сучасної інфраструктури, зокрема будівництво нових полігонів для твердих побутових відходів, сміттєпереробних заводів та центрів сортування, що функціонують за принципами екологічної безпеки.

Не менш значущим є компонент просвітницької діяльності. Зокрема, необхідно розробити та реалізовувати довгострокові освітні кампанії для різних цільових аудиторій. Такі кампанії мають на меті формування відповідального ставлення населення до поводження з відходами та поширення практик, спрямованих на зменшення їх обсягів, повторне використання ресурсів і перехід до циркулярної економіки.

У сфері екологічного моніторингу та контролю важливим завданням є розбудова комплексної системи спостереження за станом довкілля. Насамперед йдеться про впровадження сучасних технологій для систематичного збору, обробки та аналізу даних щодо якості повітря, води,

ґрунтів і біорізноманіття. Така система дозволить не лише фіксувати екологічні ризики, а й своєчасно реагувати на потенційні загрози.

Особливу увагу слід приділити питанням прозорості й інформування громадськості. Регулярна публікація аналітичних звітів щодо екологічного стану довкілля має стати обов'язковою практикою в роботі державних установ. Це сприятиме підвищенню рівня довіри до екологічної політики та забезпечить належний громадський контроль. Крім того, підвищення ефективності державного нагляду вимагає посилення контролю за дотриманням екологічних норм і стандартів. Запровадження системи регулярних перевірок, ефективних санкцій та механізмів відповідальності є важливою умовою мінімізації негативного антропогенного впливу на довкілля.

Фінансування екологічних ініціатив в Україні потребує системного підходу з акцентом як на внутрішні, так і на зовнішні джерела ресурсів. Насамперед необхідно передбачити стабільне державне фінансування на реалізацію стратегічно важливих проєктів у сфері охорони довкілля. Йдеться про виділення окремих бюджетних програм, які б забезпечували проведення природоохоронних заходів, модернізацію екологічної інфраструктури та розбудову систем екологічного моніторингу. Поряд із цим вагомим чинником зміцнення фінансової спроможності екологічної політики є залучення приватного капіталу. У цьому контексті доцільно стимулювати розвиток публічно-приватного партнерства, що дозволяє об'єднати ресурси та управлінський потенціал держави й бізнесу задля реалізації інноваційних проєктів у галузі сталої енергетики, поводження з відходами, очищення водних ресурсів тощо.

Особливу увагу слід приділяти активізації міжнародного співробітництва з метою залучення грантів, технічної допомоги та позабюджетних інвестицій. Наразі одним із пріоритетів має стати посилення комунікації з міжнародними фінансовими установами, екологічними фондами та донорами. Це дозволить забезпечити реалізацію масштабних проєктів,

спрямованих на підвищення екологічної безпеки, з урахуванням кращих світових практик і стандартів.

У контексті досвіду Лівану особливого значення для України набуває удосконалення системи управління відходами та активну участь у цій сфері екологічних громадських організацій. Насамперед, варто звернути увагу на впровадження комплексних національних програм, орієнтованих на роздільний збір побутових відходів. Це передбачає створення інфраструктури, що включає облаштування контейнерних майданчиків для сортування сміття за видами (органічні відходи, папір, пластик, скло, небезпечні речовини), а також модернізацію логістичних і переробних потужностей. Крім того, важливим напрямом є розвиток сучасної інфраструктури для утилізації та переробки твердих побутових відходів. Зокрема, доцільно ініціювати будівництво або реконструкцію полігонів твердих відходів відповідно до екологічних стандартів ЄС, а також впровадження технологій термічної та механіко-біологічної переробки. З огляду на зростання обсягів відходів, особливу увагу необхідно приділити питанню сталого планування територій та екологічного зонування.

Водночас досвід Лівану засвідчує ефективність широкого залучення громадськості до вирішення екологічних проблем. Саме тому в українських умовах варто інституціоналізувати підтримку місцевих екологічних громадських організацій шляхом надання їм фінансової, інформаційної та технічної допомоги. Це сприятиме розвитку локальних екологічних ініціатив і зміцненню партнерських зв'язків між органами влади та громадянським суспільством. Не менш важливим є мотивація волонтерського руху у сфері екологічної безпеки. Зокрема, регулярне проведення екологічних акцій, прибирань, інформаційно-просвітницьких кампаній сприятиме підвищенню рівня екологічної свідомості населення і формуванню культури відповідального ставлення до довкілля. Такий підхід не лише забезпечує короткостроковий ефект, а й формує підґрунтя для довгострокових змін в екологічній поведінці суспільства.

З огляду на актуальні виклики у сфері охорони довкілля, зокрема наслідки збройного конфлікту, досвід Сирії у відновленні природних ресурсів та управлінні екологічними ризиками становить цінне джерело практичних рішень для України. Насамперед, доцільно зосередити увагу на реабілітації деградованих екосистем, які зазнали суттєвого антропогенного або техногенного впливу. Передусім, вважається за необхідне розробити національні програми з відновлення порушених природних середовищ, зокрема лісових масивів, водно-болотних угідь, річкових екосистем і водоносних горизонтів. Такі програми повинні ґрунтуватися на результатах попередньої екологічної оцінки та включати поетапне впровадження природоохоронних заходів із залученням фахових наукових установ, органів влади та екологічних громадських організацій.

Фінансування проєктів з відновлення довкілля має стати окремим пріоритетом публічного управління в сфері екологічної безпеки. З цією метою слід передбачити відповідні видатки в державному і місцевих бюджетах, а також забезпечити механізми залучення фінансової допомоги з боку міжнародних донорських організацій, зокрема у вигляді грантів, технічної допомоги та інвестиційних програм.

Окрему увагу варто приділити оцінці та управлінню екологічними ризиками, які можуть мати як хронічний, так і катастрофічний характер. Зокрема, йдеться про системне запровадження комплексного моніторингу довкілля з використанням сучасних технологій дистанційного зондування, автоматизованих станцій контролю за станом атмосферного повітря, води, ґрунтів і біорізноманіття. Паралельно необхідно розробити плани реагування на випадки екологічних катастроф і надзвичайних ситуацій, включаючи аварії на промислових об'єктах, витіки небезпечних речовин, підтоплення, зсуви ґрунтів і лісові пожежі. Такі плани мають бути інтегровані в систему національної безпеки та цивільного захисту й передбачати чітке визначення відповідальних структур, алгоритми дій, механізми інформування населення і системи раннього попередження.

Загалом адаптація вказаних підходів до українських реалій сприятиме підвищенню ефективності екологічного управління, зміцненню національного потенціалу у сфері захисту довкілля та зниженню ризиків для здоров'я населення.

Одним із ключових напрямів удосконалення публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні може стати запозичення досвіду Швейцарії щодо інтеграції екологічних стандартів у національну безпеку та поглиблення міжнародної співпраці у сфері охорони довкілля. Насамперед доцільним є встановлення чітких і вимірюваних екологічних норм для різних секторів економіки, зокрема промисловості, аграрного виробництва та транспортної інфраструктури. Важливо забезпечити ефективний контроль за дотриманням таких нормативів, що може бути реалізовано через систему державного нагляду і незалежного екологічного аудиту. У цьому контексті запровадження жорстких стандартів енергетичної ефективності, спрямованих на зменшення викидів забруднювальних речовин та вуглецевого сліду, є необхідною складовою екологічної трансформації економіки.

Крім того, значного значення набуває посилення міжнародного співробітництва. Україна має активно взаємодіяти з міжнародними екологічними організаціями для залучення технічної допомоги, інституційної підтримки та інвестицій у стратегічні екологічні ініціативи. Важливим є також системне вивчення та адаптація найкращих світових практик, що сприяє модернізації публічного управління у сфері екологічної безпеки, враховуючи специфіку національних умов та викликів.

Таким чином, досвід Швейцарії є прикладом комплексного підходу до формування екологічно орієнтованої моделі державного управління, орієнтованої на сталість, ефективність і глобальну інтеграцію.

Для реалізації модернізації екологічної безпеки в Україні доцільно орієнтуватися на системний і багаторівневий підхід, що охоплює інституційну, освітню, нормативну та фінансову сфери. Насамперед важливо звернути увагу на посилення ролі публічного управління у сфері екологічної

безпеки. З огляду на сучасні виклики, варто ініціювати реформу існуючих органів або створити нові екологічні агентства, спроможні ефективно реалізовувати державну політику у сфері охорони довкілля. Безперечно, такі структури мають бути забезпечені відповідними повноваженнями, кваліфікованими кадрами та сучасними технічними засобами.

Не менш важливо, з погляду практичної реалізації публічного управління у сфері екологічної безпеки, впровадження комплексної системи моніторингу стану довкілля. Йдеться, передусім, про необхідність створення ефективного механізму постійного контролю за якістю повітря, води, ґрунтів та станом біорізноманіття. На додаток, доцільно модернізувати систему державного екологічного контролю шляхом цифровізації процедур, підвищення прозорості та впровадження механізмів відповідальності за порушення норм.

Крім того, особливого значення набуває формування екологічної свідомості громадян. З цією метою варто інтегрувати теми сталого розвитку та охорони довкілля у навчальні програми загальноосвітніх та вищих навчальних закладів, розробити спеціалізовані курси для підготовки фахівців-екологів. Поряд із цим важливо проводити інформаційні кампанії для широкого загалу, спрямовані на підвищення екологічної культури та популяризацію відповідального природокористування.

Також, слід наголосити на важливості активного залучення бізнесу та громадських організацій до реалізації екологічної політики. Зокрема, варто створити умови для розвитку державно-приватного партнерства у сфері екології, запровадити систему податкових пільг і фінансових стимулів для підприємств, що впроваджують екологічно чисті технології. Водночас, підтримка місцевих ініціатив та громадських проєктів дозволить забезпечити більш широке охоплення екологічних програм на регіональному рівні.

Нарешті, особливої уваги потребує питання фінансування та науково-технічного супроводу екологічної модернізації. У цьому контексті доцільним є створення цільових державних фондів, спрямованих на підтримку

екологічних інновацій та розробку технологій зменшення антропогенного навантаження. Окрім того, слід активізувати міжнародну співпрацю, зокрема щодо залучення зовнішніх ресурсів — як фінансових, так і експертних — через участь у відповідних міжнародних програмах, грантах та партнерствах.

У процесі оцінки ефективності вказаних заходів доцільно використовувати міжнародні індекси, що відображають рівень екологічної безпеки та сталого розвитку. Зокрема, Індекс екологічної ефективності (EPI) дозволяє аналізувати результативність політики у сфері охорони довкілля; Індекс екологічної стійкості (ESI) характеризує здатність країни зберігати природні ресурси у довгостроковій перспективі; Глобальний індекс зеленої економіки (GGEI) оцінює досягнення країн у сфері переходу до екологічно орієнтованої моделі розвитку.

Індекс екологічної ефективності (від англ. Environmental Performance Index) — це метод кількісного визначення та чисельного маркування екологічних показників політики держави. Цей індекс був розроблений з Пілотного індексу екологічної ефективності, вперше опублікованого в 2002 році, і розробленого для доповнення екологічних цілей, встановлених Цілями розвитку тисячоліття ООН [77]. Метою індексу екологічної ефективності є вимірювання, як ефективно країни впроваджують екологічну політику для захисту здоров'я людей та збереження екосистем. Розробники: Єльський і Колумбійський університети у співпраці з Всесвітнім економічним форумом. Оцінює: якість повітря, управління водними ресурсами, біорізноманіття, зміни клімату та стійкість аграрного сектору тощо.

Індекс екологічної ефективності передував індексу екологічної стійкості (ESI), опублікованому в період з 1999 по 2005 рік. Обидва показники були розроблені Єльським університетом (Єльський центр екологічного права та політики) та Колумбійським університетом (Центр міжнародної інформаційної мережі про земну науку) у співпраці з Всесвітнім економічним форумом та Спільний науково-дослідний центр Європейської комісії. Індекс екологічної стійкості був розроблений для оцінки екологічної стійкості

відносно шляхів інших країн. Через зміщення фокусу у групах, що розробляють ІСІ, ІПР використовує орієнтовані на результати показники, потім працює як орієнтир, що може бути легше використаний розробниками політики, екологічними вченими, адвокатами та широкою громадськістю. Мета: Оцінював довгострокову здатність країни підтримувати екологічну якість та ресурси.

Розробники: Єльський і Колумбійський університети (попередник EPI). Примітка: Індекс ESI припинено у 2005 році – його замінив більш оновлений і точний EPI. Оцінював: стан навколишнього середовища, зусилля уряду щодо збереження природи, соціально-економічні чинники, що впливають на довкілля.

Інші провідні індекси, такі як Глобальний індекс зеленої економіки (GGEI) забезпечують комплексний показник екологічної, соціальної та економічної динаміки національних економік. GGEI використовує дані EPI для екологічного виміру індексу, одночасно надаючи оцінку ефективності секторів ефективності (наприклад, транспорту, будівель, енергетики), інвестицій, зелених інновацій та національного лідерства щодо зміни клімату.

Ці індекси допомагають урядам, дослідникам і громадськості: порівнювати країни між собою, оцінювати ефективність екологічної політики, визначати напрями для покращення та залучати міжнародні інвестиції у сталий розвиток.

Розробник: Dual Citizen LLC (аналітична компанія з США). Оцінює: викиди парникових газів, відновлювану енергетику, екологічні інвестиції, політичне лідерство у сфері сталого розвитку та глобальне сприйняття країни як "зеленої".

У січні 2012 року було опубліковано чотири звіти Індекс екологічної ефективності — Пілотний індекс екологічної ефективності 2006 року та Індекс екологічної ефективності 2008, 2010 та 2012 років. Для звіту за 2012 рік було розроблено нове «Пілотне трендне EPI» для ранжування країн на основі змін

в екологічній діяльності, що відбулися за останнє десятиліття, що дозволило встановити, які країни покращуються, а які — погіршуються [77].

У рейтингу Індекс екологічної ефективності за 2014 рік першими п'ятьма країнами були Швейцарія, Люксембург, Австралія, Сінгапур та Чехія. Найнижчі п'ять країн у 2014 році були Сомалі, Малі, Гаїті, Лесото та Афганістані. Великобританія посіла 12-е місце, Японія — 26-е місце, США — 33-є, Бразилія — 77-є, Китай — 118-є, а Індія — 155-є [76]. П'ять кращих країн, що базуються на їхньому дослідженні ЕРІ в 2012 році, були Естонія, Кувейт, Сальвадор, Намібія та Конго. П'ять кращих країн, що базуються на їхньому дослідженні ЕРІ в 2014 році, були Швейцарія, Люксембург, Австралія, Сінгапур та Чехія. Україна за рейтингом на 95 місці.

Протягом періоду 2012–2022 років в Україні покращився індекс на 6,20. Індекс екологічної ефективності розроблено так, що б держави могли порівнювати переваги, здобутки й мінуси з іншими країнами [58]. Україна демонструє стабільні результати за індексом екологічної ефективності, зберігаючи 41-ше місце з 180 країн у 2020 (49,5 балів), 2022 (54,6 балів) та 2024 (54,6 балів) роках.

Участь екологічних громадських організацій після війни є важливою для забезпечення ефективності заходів з відновлення довкілля. Вони забезпечують експертизу, ресурси та підтримку для реалізації проектів, що включають оцінку шкоди, відновлення природних ресурсів, управління відходами, адвокацію, просвітницьку діяльність та залучення громади. Їх діяльність сприяє сталому розвитку і відновленню екологічної рівноваги в постконфліктних зонах.

Методи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є важливим аспектом для підвищення ефективності екологічної політики, адаптації до нових викликів і забезпечення сталого розвитку. Для підвищення інституційної спроможності органів публічного управління та забезпечення їх ефективного функціонування доцільно застосовувати такі методи:

1. Реструктуризація управлінських функцій – передбачає перегляд і чітке розмежування повноважень між органами влади з метою усунення дублювання, підвищення відповідальності та управлінської узгодженості.

2. Інтеграція цифрових технологій в управлінські процеси – включає впровадження автоматизованих систем моніторингу, екологічних інформаційних платформ і цифрових реєстрів для підвищення прозорості та оперативності прийняття рішень.

3. Розвиток компетентнісно-орієнтованого підходу до управлінських кадрів – передбачає системне навчання, перепідготовку та сертифікацію державних службовців у сфері екологічного управління з урахуванням сучасних викликів і міжнародних стандартів.

4. Запровадження механізмів транскордонної координації та імплементації міжнародного досвіду – як метод адаптації кращих практик у національне законодавство і процедури публічного управління.

5. Інституалізація громадської участі – через впровадження процедур публічних консультацій, екологічних слухань та механізмів зворотного зв'язку, що формує легітимність управлінських рішень.

6. Використання фінансово-економічних методів регулювання – таких як екологічне оподаткування, «зелені» дотації та субсидії, механізми державного-приватного партнерства для мотивації екологічної модернізації.

Інституційна реформа та оптимізація організаційної структури у сфері екологічної безпеки передбачають, насамперед, перегляд функцій і повноважень органів влади з метою вдосконалення розподілу відповідальності між центральним, регіональним і місцевим рівнями управління. У цьому контексті важливо усунути дублювання функцій, що наразі знижує ефективність системи екологічного управління. Разом із тим, доцільним є створення інтегрованого екологічного органу, який координуватиме діяльність усіх суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки. Такий орган може бути сформований на базі вже існуючих міністерств або

агентств, що дозволить зосередити компетенції та ресурси в єдиному центрі прийняття рішень.

З іншого боку, процес децентралізації має забезпечити надання ширших повноважень органам місцевого самоврядування для оперативного реагування на локальні екологічні загрози. Це, у свою чергу, сприятиме зростанню ефективності розв'язання екологічних проблем безпосередньо на місцях. Водночас важливим кроком є адаптація чинного законодавства до міжнародних норм, зокрема до вимог, що випливають із Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Гармонізація екологічного законодавства з європейськими стандартами створить правові підстави для підвищення якості регулювання у сфері довкілля.

Крім того, актуальним залишається спрощення адміністративних процедур у природоохоронній сфері. Зменшення бюрократичного навантаження для бізнесу та громадян, зокрема шляхом оптимізації процедур отримання екологічних дозволів і ліцензій, дозволить активніше залучати різні соціальні групи до реалізації природоохоронних ініціатив. Не менш важливою є модернізація системи екологічного контролю. Це передбачає створення прозорих і незалежних механізмів моніторингу, підвищення відповідальності за порушення екологічних норм, а також запровадження ефективного екологічного аудиту, який би ґрунтувався на сучасних підходах до оцінювання впливу на довкілля.

У контексті модернізації публічного управління у сфері екологічної безпеки надзвичайно важливою є цифровізація та впровадження сучасних технологій, що сприяють підвищенню ефективності управлінських процесів у сфері довкілля. Насамперед, йдеться про інтеграцію інформаційних систем, які дозволяють створити єдині екологічні платформи для моніторингу стану навколишнього природного середовища. Такі платформи повинні акумулювати дані щодо рівня забруднення повітря, водних ресурсів, ґрунтів, а також інформацію про використання природних ресурсів. Відповідна інтеграція забезпечує прозорість та системність в аналізі екологічної

інформації, що, у свою чергу, дозволяє приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

Крім того, перспективним напрямом є використання супутникових технологій і аналітики великих даних для моніторингу екологічного стану в режимі реального часу. Такі технології відкривають можливість оперативного відстеження змін у стані екосистем, масштабів забруднення, а також наслідків кліматичних змін. Застосування геоінформаційних систем і супутникових знімків сприяє точнішій оцінці екологічних ризиків і плануванню заходів з охорони довкілля.

Ще одним важливим кроком є розвиток електронного урядування у сфері екологічної безпеки. Зокрема, створення онлайн-платформ для подання заявок на отримання екологічних дозволів, реєстрації порушень природоохоронного законодавства та доступу до відкритих екологічних даних дозволяє підвищити прозорість взаємодії між державою, бізнесом і громадянами. У підсумку, це зменшує рівень корупційних ризиків і сприяє формуванню довіри до екологічної політики держави.

Водночас підвищення кадрової спроможності органів публічного управління у сфері екологічної безпеки залишається критично важливим елементом інституційного розвитку. Передусім ідеться про необхідність регулярного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, які працюють у сфері екологічної безпеки. Це можуть бути як короткострокові курси, так і системні освітні програми з акцентом на екологічне право, управління природними ресурсами, кліматичну політику, цифрові інструменти моніторингу та аналізу даних.

Окрім того, актуальним є залучення до процесу формування й реалізації публічного управління у сфері екологічної безпеки незалежних експертів, науковців, представників екологічних громадських організацій. Залучення таких фахівців дозволяє враховувати міждисциплінарні підходи та новітні досягнення у сфері охорони довкілля. Важливо також запровадити механізми кадрової мобільності, які сприятимуть гнучкому перерозподілу ресурсів між

органами влади залежно від динаміки екологічних викликів, що виникають у різних регіонах країни. У сукупності ці заходи створюють передумови для підвищення ефективності екологічного управління та забезпечення стійкості екологічної безпеки.

У контексті покращення екологічної безпеки України важливою складовою виступає розширення міжнародної співпраці та залучення інвестицій. Передусім варто наголосити на необхідності поглиблення взаємодії з міжнародними партнерами шляхом реалізації спільних екологічних проєктів. Така співпраця з міжнародними екологічними організаціями, фінансовими установами та фондами сприятиме доступу до додаткових фінансових ресурсів, новітніх технологій і передового управлінського досвіду. Це, своєю чергою, дозволить Україні не лише ефективніше вирішувати наявні екологічні проблеми, а й формувати довгострокову стратегічну основу для сталого розвитку.

Окрім того, важливим чинником є активна участь у глобальних ініціативах, таких як міжнародні угоди в галузі боротьби зі зміною клімату, збереження біорізноманіття та запобігання забрудненню довкілля. Вступ до відповідних міжнародних об'єднань та імплементація їхніх норм у національну правову систему не лише відкриває можливості для спільної реалізації проєктів, але й сприяє підвищенню екологічної репутації України на світовій арені. У цьому контексті особливої актуальності набуває завдання створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення капіталу в екологічно орієнтовані сектори економіки. Надання державних стимулів, таких як податкові пільги, спрощені адміністративні процедури та пільгові кредити для підприємств, що впроваджують "зелені" технології, може суттєво активізувати розвиток екологічного бізнесу.

Водночас досягнення сталих результатів у сфері охорони довкілля неможливе без активної участі громадськості та підвищення рівня екологічної свідомості. У цьому аспекті ключове значення має забезпечення прозорості управлінських процесів і створення ефективних механізмів залучення

громадян до прийняття рішень, пов'язаних із питаннями екологічної безпеки. Доцільно розвивати інструменти, що забезпечують таку участь, зокрема публічні обговорення, електронні петиції, онлайн-форуми та інші форми соціальної комунікації.

Не менш важливою є реалізація освітніх ініціатив, спрямованих на формування екологічної культури населення. Запровадження національних і регіональних програм екологічної освіти, підтримка інтеграції екологічних тем у шкільні та позашкільні навчальні програми, організація просвітницьких кампаній сприяють формуванню відповідального ставлення до природи серед різних вікових груп.

Крім того, варто заохочувати розвиток громадських екологічних організацій. Створення сприятливих умов для діяльності екологічних громадських організацій та активістів дозволяє розширити можливості моніторингу стану навколишнього середовища, підвищити ефективність реалізації екологічних проєктів і посилити вплив громадських організацій на формування публічного управління у сфері екологічної безпеки.

Фінансова підтримка та економічні стимули відіграють ключову роль у модернізації системи екологічної безпеки. Передусім, необхідно зазначити важливість впровадження так званих «зелених» фінансових інструментів, серед яких особливе місце посідає розвиток ринку зелених облігацій. Такі інструменти дозволяють залучати інвестиції в екологічно орієнтовані проєкти та надають підприємствам можливість фінансувати впровадження новітніх, екологічно безпечних технологій.

Крім того, державна підтримка у вигляді грантів і субсидій, а також доступ до міжнародних фінансових ресурсів, зокрема грантів, кредитних ліній та фондів сталого розвитку, створює необхідне підґрунтя для реалізації масштабних екологічних ініціатив. Таке фінансування, з одного боку, сприяє зниженню екологічного навантаження на довкілля, а з іншого — стимулює інноваційну активність у сфері «зеленої» економіки.

Не менш важливо, як показує зарубіжний досвід, запровадити податкові стимули для підприємств, що застосовують відновлювані джерела енергії, використовують енергоефективні рішення або впроваджують чисті виробничі технології. Уведення податкових пільг для таких суб'єктів господарювання здатне не лише підвищити їхню конкурентоспроможність, але й прискорити структурну трансформацію економіки у напрямі екологічної безпеки. У довгостроковій перспективі це сприятиме формуванню стійкої фінансової моделі екологічної модернізації в Україні.

Модернізація організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є комплексним процесом, що потребує не лише змін у структурі і управлінських підходах, а й інтеграції новітніх технологій, реформування законодавства, залучення міжнародних партнерів і громадськості, а також сприяння сталому розвитку через економічні стимули. Використання цих методів дозволить створити більш ефективну та адаптовану систему публічного управління для забезпечення екологічної безпеки в країні.

Висновки до розділу

Стратегічні орієнтири є важливими для побудови стійкого та ефективного організаційного механізму управління екологічною безпекою в умовах сучасного українського державотворення. Їх реалізація сприятиме забезпеченню сталого розвитку та збереженню природних ресурсів країни.

Для досягнення цілей розробляється організаційний механізм удосконалення системи публічного управління у сфері екологічної безпеки – організована державою сукупність суб'єктів: державних органів, екологічних громадських організацій, посадових осіб та окремих громадян, об'єднаних цілями та завданнями на підтримання рівноваги між системами.

Залучення громадськості та експертної громадськості є критично важливим аспектом управління екологічною безпекою. Цей процес сприяє не

лише підвищенню легітимності та довіри до прийнятих рішень, але й забезпечує більш ефективну імплементацію стратегій та заходів, спрямованих на збереження навколишнього середовища.

Оцінка впливу та перспективи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є важливою складовою забезпечення ефективності екологічної політики та сталого розвитку країни. Системи публічного управління, які займаються екологічною безпекою, потребують адаптації до сучасних викликів, зокрема змін клімату, забруднення навколишнього середовища, деградації природних ресурсів та інших загроз.

Важливо, щоб державні органи, які відповідають за екологічну безпеку, мали чітко визначені повноваження та обов'язки.

Для кожного з процесів управління екологічною безпекою важливо визначити чіткі показники і індикатори, що допомагають оцінити ефективність діяльності суб'єктів публічного управління. Додаткові індикатори надають можливість детальніше виміряти успіхи та виявити проблемні сфери для подальшого удосконалення політик, програм і практик у сфері охорони навколишнього середовища.

Модернізація організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України є критично важливим питанням.

Модернізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки має потенціал значно поліпшити ситуацію в цій сфері, зменшити екологічні ризики та забезпечити більш сталий розвиток. Важливо продовжувати дослідження і впровадження інноваційних рішень для досягнення цих цілей.

Необхідно налагодити виробництво виховних та соціальних природоохоронних програм на телебаченні, забезпечити підготовку публікацій, видання спеціальних інформаційних випусків, буклетів, бюлетенів. Подальший розвиток та підтримка неурядових організацій

сприятимуть активізації екологічного руху в Україні, поширенню міжнародних зв'язків для спільного розв'язання екологічних проблем, обміну інформацією, знаннями та досвідом, а що сприяє формуванню свідомого громадянського суспільства на засадах сталого розвитку.

Модернізація організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є ключовим елементом для забезпечення сталого розвитку України. Вона вимагає інтеграції інноваційних технологій, зміцнення правової та інституційної бази, а також розширення міжнародної співпраці. Це дозволить підвищити ефективність управління екологічною безпекою, зменшити екологічні ризики та забезпечити сталий розвиток країни.

В умовах, зумовлених повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, перед нашою державою постають серйозні виклики у сфері екологічної безпеки. Досвід країн, які у недавньому минулому зазнали наслідків збройних конфліктів, зокрема Іраку, Лівії та Сирії, демонструє ефективність окремих моделей публічного управління у сфері екологічної безпеки, що можуть бути адаптовані до українських умов. Ці держави, попри тривалі воєнні дії, змогли започаткувати дієві механізми екологічного відновлення та вдосконалення управлінських підходів у сфері охорони довкілля. Ці механізми були реалізовані, зокрема, через впровадження національних програм реабілітації природних ресурсів, розбудову систем екологічного моніторингу та залучення екологічних громадських організацій, у тому числі, міжнародних, до процесів прийняття рішень. Зазначені підходи можуть бути корисними для України в контексті післявоєнної відбудови.

Імплементация цих ідей може сприяти покращенню екологічної ситуації в Україні, забезпечити сталий розвиток і покращити якість життя населення. Важливо враховувати специфіку українського контексту та адаптувати ці практики відповідно до місцевих умов і потреб.

Модернізація організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки є комплексним процесом,

що потребує не лише змін у структурі і управлінських підходах, а й інтеграції новітніх технологій, реформування законодавства, залучення міжнародних партнерів і громадськості, а також сприяння сталому розвитку через економічні стимули. Використання цих методів дозволить створити більш ефективну та адаптовану систему публічного управління для забезпечення екологічної безпеки в країні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено конкретне наукове завдання, що полягає в обґрунтуванні теоретичних засад формування системи публічного управління у сфері екологічної безпеки України, визначенні пріоритетних напрямів її розбудови та розробці пропозицій щодо підвищення ефективності її функціонування в сучасних умовах державотворення з урахуванням викликів воєнного стану. Узагальнення отриманих результатів дослідження дає змогу сформулювати такі висновки і пропозиції щодо вдосконалення системи публічного управління в сфері екологічної безпеки України, що мають науково-практичне значення.

1. Основними етапами формування нормативно-правового та інституційного забезпечення системи публічного управління у сфері екологічної безпеки України визначено: 1991 – 2010 рр. – законотворчий; 2011 – 2019 рр. – управлінський; 2020-2030 рр. – суспільноціннісний. Етапність визначена на основі проведеного аналізу особливостей історичної ретроспективи публічного управління та групування найбільш важливих етапів у розвитку інституцій і нормативно-правових актів у сфері екологічної безпеки, на основі яких ці інституції здійснюють свої функції та реалізують компетенції.

Сучасний стан організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки характеризується забезпеченням ефективного контролю та захисту навколишнього середовища, збереженням природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки для громадян України. Він також базується на поєднанні процесів вирішення економічних та екологічних проблем у ході реформування суспільства, створення мотивації, побажань та умов для вирішення екологічних проблем на національному, регіональному та місцевому рівнях. Кризові умови воєнного стану в Україні змінили цей механізм. Зміни полягають у посиленні координаційної ролі центральних органів виконавчої влади, концентрації повноважень для оперативного

реагування на екологічні загрози, адаптації процедур екологічного контролю до умов воєнного стану, а також у розширенні участі екологічних громадських організацій у моніторингу та відновленні довкілля.

2. Теоретичні засади формування системи публічного управління обґрунтовано шляхом уточнення її мети щодо забезпечення такого стану екологічної безпеки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз держави, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому середовищі екологічної безпеки та здатність національної екологічної безпеки до сталого та збалансованого зростання). Об'єктом управління виступає екологічна безпека загалом, у т.ч. природні ресурси, забезпечення соціальних та трудових прав, освіта тощо. Теоретичне обґрунтування складу суб'єктів управління базується на специфіці здійснення функцій та повноважень державних органів влади, органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій, експертного середовища, наукової спільноти. Теоретичні засади ґрунтуються також на тому, що екологічні громадські організації, є повноправним суб'єктом публічного управління, що визначено принципами співпраці та партнерства, гнучкості та адаптивності. Встановлено відповідність між складовими екологічної безпеки, їх окремими індикаторами, елементами, які нормативно обґрунтовані та відповідають чинному законодавству у сфері екологічної безпеки, а також органами влади, що здійснюють управління у даній сфері як суб'єкти національної безпеки.

Теоретичні засади системи публічного управління у сфері екологічної безпеки засновані на загальних принципах (підзвітності, відкритості, ефективності, участі екологічних громадських організацій) та спеціальних принципах що стосуються безпосередньо екологічної сфери (принцип превентивності (запобігання шкоді довкіллю), принцип "забруднювач платить", принцип сталого розвитку, принцип міжсекторальної інтеграції, принцип екосистемного підходу тощо). Ці принципи визначені концепціями сталого розвитку, екологічного права, державного регулювання та управління ризиками. Сукупність цих засад принципів охоплює системний і

міждисциплінарний підходи, нормативно-правове забезпечення, інституційну взаємодію держави, бізнесу та екологічних громадських організацій, принципи прозорості й участі, а також використання інструментів моніторингу, оцінки впливу, економічної мотивації та контролю.

Узагальнення результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, дає змогу стверджувати трактування екологічної безпеки як стан, в якому екологія країни, регіону чи території забезпечена через засоби публічного управління стійкістю, стабільністю та здатністю протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, які можуть негативно вплинути на її функціонування, відновлення, розвиток та сталий добробут. Екологічна безпека гарантується громадянам України через здійснення широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів. Екологічна безпека передбачає забезпечення засобами публічного управління запобігання погіршення екологічної ситуації та здоров'я людини, упередження екологічним катастрофам, компенсує погіршення екологічної ситуації природоохоронними заходами та сприяє захисту людини, суспільства, природи, зберігає екосистеми, враховує необхідність підтримки екологічного балансу в біосфері, а також здатність зберігати і підтримувати стійкий рівень розвитку, зайнятості та екологічної просвіти населення.

3. Аналіз досвіду зарубіжних країн в аспекті збереження довкілля показав, що головне завдання публічного управління в сфері екологічної безпеки орієнтовано не стільки на подолання наслідків щодо завданої шкоди навколишньому середовищу та екологічній безпеці, скільки на впровадження новітніх технологій для зменшення цієї шкоди, а також на попередження наслідків від антропогенного впливу воєнних дій на навколишнє середовище і екологічної безпеки. Громадські екологічні організації США, Канади, Німеччини, Швеції, Великобританії та Франції активно працюють над різними аспектами охорони довкілля, боротьби зі зміною клімату, збереженням

біорізноманіття та іншими екологічними питаннями у своїх країнах та на міжнародному рівні.

В умовах, зумовлених повномасштабною збройною агресією російської федерації проти України, перед нашою державою постають серйозні виклики у сфері екологічної безпеки. Досвід країн, які у недавньому минулому зазнали наслідків збройних конфліктів, зокрема Іраку, Лівії та Сирії, демонструє ефективність окремих моделей публічного управління у сфері екологічної безпеки, що можуть бути адаптовані до українських умов. Ці держави, попри тривалі воєнні дії, змогли започаткувати дієві механізми екологічного відновлення та вдосконалення управлінських підходів у сфері охорони довкілля. Ці механізми були реалізовані, зокрема, через впровадження національних програм реабілітації природних ресурсів, розбудову систем екологічного моніторингу та залучення екологічних громадських організацій, у тому числі, міжнародних, до процесів прийняття рішень. Зазначені підходи можуть бути корисними для України в контексті післявоєнної відбудови.

4. Аналіз організаційного механізму публічного управління у сфері екологічної безпеки України дає змогу стверджувати, що даний механізм демонструє одночасно специфіку державного регулювання та галузеву специфіку сфери застосування у системі публічного управління. Галузева специфіка сфери застосування організаційного механізму у системі публічного управління екологічною безпекою полягає в її міждисциплінарному та комплексному характері, що охоплює різноманітні аспекти — від охорони атмосферного повітря й водних ресурсів до управління відходами та збереження біорізноманіття. Державне регулювання у сфері екологічної безпеки направлене на захист суспільства, держави та навколишнього природного середовища. Організаційний механізм у цьому контексті спрямований на досягнення спільних цілей державного регулювання та галузевих завдань, забезпечуючи ефективну координацію, взаємодію та реалізацію управлінських функцій. Засоби впливу організаційного механізму орієнтовані на ефективну реалізацію комплексного контролю, охорону

довкілля, збереження природно-ресурсного потенціалу та гарантування екологічної безпеки для населення держави. У цьому контексті особливої важливості набуває підхід до забезпечення інклюзивної екологічної безпеки, що передбачає рівноправну участь усіх соціальних груп у процесах публічного управління у сфері екологічної безпеки. Інклюзивна екологічна безпека передбачає активне залучення всіх верств населення, зокрема вразливих груп, до процесів прийняття рішень у сфері екологічної безпеки. Такий підхід сприяє формуванню справедливої та стійкої екологічної політики, орієнтованої на потреби суспільства та майбутніх поколінь.

5. Аналіз показників функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки України ідентифікував систему ключових показників та індикаторів, які дозволяють здійснювати комплексну оцінку ефективності організаційного механізму. До таких індикаторів належать як основні (базові), що відображають загальний стан екологічної безпеки (рівень забруднення, обсяг викидів, площа природоохоронних територій тощо), так і додаткові (похідні), які уточнюють або деталізують окремі аспекти. Наприклад додатковими індикаторами є: частка використання екологічних технологій, рівень участі екологічних громадських організацій, обсяг фінансування екологічних програм. Аналіз також показав, що Україна демонструє стабільні результати за індексом екологічної ефективності (EPI), зберігаючи 41-ше місце з 180 країн у 2020 (49,5 балів), 2022 (54,6 балів) та 2024 (54,6 балів) роках.

6. Стратегічними орієнтирами розбудови організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сучасних умовах українського державотворення в сфері екологічної безпеки України є посилення інституційної спроможності, впровадження адаптивного управління, розвиток цифрового моніторингу, міжсекторальна взаємодія, гармонізація законодавства з нормами ЄС, підтримка екологічної освіти та міжнародне співробітництво. Це дозволить досягти більш ефективних та підтримуваних суспільством рішень у сфері екологічної безпеки. Стратегічні

орієнтири включають ряд важливих напрямів, які забезпечать ефективність управлінських процесів і сприятимуть розвитку екологічної безпеки в Україні через: активну участь екологічних громадських організацій та експертного середовища, інституційну спроможність органів публічного управління, екологічну освіту та інформування екологічних громадських організацій, упровадження інноваційних технологій, удосконалення механізмів моніторингу та контролю, міжнародне співробітництво, прозорість та підзвітність публічної влади.

7. До методів модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки відносяться: реструктуризація управлінських функцій (це передбачає перегляд і чітке розмежування повноважень між органами влади з метою усунення дублювання, підвищення відповідальності та управлінської узгодженості); інтеграція цифрових технологій в управлінські процеси (це включає впровадження автоматизованих систем моніторингу, екологічних інформаційних платформ і цифрових реєстрів для підвищення прозорості та оперативності прийняття рішень); впровадження компетентнісно-орієнтованого підходу до управлінських кадрів, що реалізується через системне професійне навчання, перепідготовку та сертифікацію державних службовців з урахуванням міжнародних стандартів і нових екологічних викликів; транскордонна координація та імплементація міжнародного досвіду, яка використовується як метод адаптації ефективних іноземних практик до національного законодавства та управлінських процедур; інституалізація участі екологічних громадських організацій, що здійснюється шляхом запровадження механізмів публічних консультацій, екологічних слухань та зворотного зв'язку з громадськістю як інструментів підвищення легітимності управлінських рішень; фінансово-економічне регулювання, що передбачає застосування таких інструментів, як екологічне оподаткування, «зелені» дотації й субсидії, а також розвиток державно-приватного партнерства з метою підтримки екологічної модернізації.

8. Модернізація екологічної безпеки та державного управління в Україні у цій сфері може бути посилена шляхом адаптації ефективних підходів країн, які зазнали воєнних дій або мають високий рівень екологічної стійкості. Модель Ірака ґрунтується на реалізації програм відновлення природних ресурсів, модернізації водної інфраструктури, створенні систем управління відходами, посиленні екологічного моніторингу та формуванні ефективних механізмів фінансування екологічних заходів. Модель Лівану акцентує увагу на розвиток інфраструктури роздільного збору відходів, активне залучення екологічних громадських організацій та впровадження локальних ініціатив сталого розвитку. Модель Сирії демонструє значення комплексного підходу до реабілітації деградованих екосистем і впровадження систем управління екологічними ризиками. Модель Швейцарії відображає високий рівень інтеграції екологічних стандартів у всі сектори економіки, застосування енергоефективних технологій, а також активну участь у міжнародних екологічних ініціативах. Модель для України ґрунтується на сукупному впровадженні підходів у зазначених зарубіжних моделях та може суттєво зміцнити екологічну безпеку України не лише в умовах війни, що триває, а й у повоєнній відбудові. Впровадження цієї моделі вимагає інтеграції інноваційних технологій, зміцнення вітчизняної інституційної бази, а також розширення міжнародної співпраці.

9. Оцінка впливу організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління у сфері екологічної безпеки — це систематичний процес аналізу та визначення ефективності, результативності, взаємодії, спроможності та адаптивності інституцій, процедур і ресурсного забезпечення органів влади, що реалізують екологічну політику. Така оцінка дозволяє ідентифікувати сильні та слабкі сторони організаційного механізму, виявити організаційні бар'єри, визначити потреби в реформуванні та сформувані підґрунтя для прийняття стратегічних рішень щодо його модернізації з метою забезпечення сталого розвитку та екологічної безпеки в Україні.

Оцінка впливу та перспективи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки потребують адаптації до сучасних викликів, зокрема, руйнувань та пошкоджень, спричинених війною, змін клімату, забруднення навколишнього середовища, деградації природних ресурсів та інших загроз. Для кожного з процесів управління екологічною безпекою існують чіткі показники, що допомагають оцінити ефективність діяльності суб'єктів публічного управління.

Оцінка впливу організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки передбачає системний аналіз змін, що відбуваються внаслідок впровадження відповідних методів та управлінських моделей. Основними критеріями оцінки є: рівень адаптивності до екологічних викликів; швидкість реагування на надзвичайні ситуації у сфері довкілля; ступінь координації між органами влади; залучення екологічних громадських організацій до прийняття рішень; ефективність використання ресурсів; рівень цифровізації та доступності екологічної інформації; дотримання міжнародних екологічних стандартів.

10. Перспективи модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України також охоплюють низку стратегічних напрямів, зокрема: формування адаптивної моделі управління, здатної оперативно реагувати на екологічні виклики; розвиток мережевої взаємодії між органами державної влади, бізнесом та екологічними громадськими організаціями; створення інтегрованої цифрової платформи моніторингу та аналізу екологічних даних; активізацію міжнародної інтеграції у сфері кліматичної політики та екологічної безпеки; нормативне закріплення екологічних стандартів у системі публічного управління; підвищення екологічної свідомості населення через інституалізацію участі екологічних громадських організацій в управлінських процесах. Інституалізація цих напрямів дозволить підвищити

ефективність організаційного механізму у середньо- та довгостроковій перспективах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абламєтова Я. А., Думас І. З. Роль громадських екологічних організацій в Україні. 2018. URL: <https://sci.ldubgd.edu.ua/jspui/handle/123456789/5073> (дата звернення: 22.08.2022).
2. Акімова Л. Удосконалення основних складників механізму державного управління забезпеченням економічної безпеки України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4 (39). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04\(39\)/13.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2018/2018_04(39)/13.pdf) (дата звернення: 09.01.2022).
3. Амосов О. Ю. Перетворення механізмів державного регулювання економічного розвитку. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2001. Вип. 2. С. 10-16.
4. Аналітично-інформаційний бюллетень КМУ : веб-сайт. URL: <http://www.info-kmu.com.ua> (дата звернення: 09.01.2022).
5. Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: навч. та наук.-практ. посіб. Київ, 2002. 332 с.
6. Андрейцев В.І. Тектолого-правові аспекти забезпечення сучасної екологічної політики держави. *Право України*. 2011. № 2. С. 71—72.
7. Андрієнко М. В., Шако В. С. Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональних рівнях. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2016. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1051> (дата звернення: 19.06.2022).
8. Андрієнко М. В., Шако В. С. Аналіз і адаптація кращих європейських практик щодо реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С. 51-58.
9. Андрієнко М.В., Шако В.С. Механізми реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 47–53.

10. Андрусевич А. Неурядові екологічні організації в Україні: проблеми становлення та розвитку. *Незалежний часопис*. 2006. № 41. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n41texts/andrusevych.htm> (дата звернення: 26.08.2022).
11. Астапова О. Ю., Астапова Е. А., Лойко Д. П. Организационно-экономический механизм корпоративного управления в современных условиях реформирования экономики Украины. Донецк, 2001. 279 с.
12. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. М.: Юридическая литература, 1997. 86 с.
13. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления. Москва: Омега-Л, 2005. 584 с.
14. Ашикова Е.І. Стратегічна екологічна оцінка як інструмент реалізації державної екологічної політики. *Правові аспекти публічного управління: теорія та практика* : зб. матеріалів V наук.-практ. конф. Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2013. С. 133–136.
15. Бакуменко В. Д., Безносенко Д. О. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами: наук.-досл. робота. Київ: НАДУ при Президентові України; Центр навчання і досліджень з європейської та євроатлантичної інтеграції України. 41 с. URL: <http://www.nara-eurostudies.org.ua/2-2.rtf> (дата звернення: 16.04.2023).
16. Бардіна О. О. Міжнародне нормативне забезпечення вирішення проблем зміни клімату. *Наукові записки Інституту законодавства ВР України*. 2013. № 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_5_28 (дата звернення: 15.03.2023).
17. Безверхнюк Т.М. Ресурсний режим як інституційний механізм ресурсного забезпечення регіонального управління. *Державне будівництво*. 2010. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/2/11.pdf> (дата звернення: 15.03.2023).

18. Белошапка Т. В. Вплив органів місцевого самоврядування на екологічну політику : проблеми та перспективи. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика* : зб. Матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. Полтава : Полтавський державний аграрний університет, 2021. С. 63-67.

19. Белошапка Т. В. Вплив та актуалізація громадських організацій в сфері екологічної безпеки України. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. № 4 (48). Р. 260-267. <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/9025> (дата звернення: 08.10.2024).

20. Белошапка Т. В. Вплив та актуалізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 3. URL: <http://dx.doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.37> (дата звернення: 06.03.2025) (дата звернення: 08.10.2024).

21. Белошапка Т. В. Історична ретроспектива публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 4. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/12> (дата звернення: 08.10.2024).

22. Белошапка Т. В. Публічне управління у сфері екологічної безпеки України в умовах війни та в поствоєнний період. *Пріоритетні напрями розвитку науки під час воєнного стану* : зб. Матеріалів ХСII Міжнародна наук.-практ. інтернет-конф. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2022. С. 28-33. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/Odesa_240622.pdf (дата звернення: 08.10.2024).

23. Белошапка Т. Моделі модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2024. Вип. 32. URL: <http://taais.oridu.odessa.ua/article/view/319146> (дата звернення: 08.10.2024).

24. Белошапка Т. Публічно-управлінський аналіз екологічних аспектів розвитку територій : світовий та вітчизняний виміри. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 3 (84). С. 218-222.

25. Бикова Ю. Д. Екологізація публічного адміністрування в Україні як умова формування екологічної свідомості. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. № 4 (39). С. 82-88.

26. Бізек В. Політика та право ЄС з питань, що стосуються довкілля: посібник. Київ, 2013. URL: <http://www.sbs-envir.org/images/documents/ECLEG-Textbook-UA.pdf>. (дата звернення: 24.03.2024).

27. Білик О. І. Роль державного управління в забезпеченні розвитку соціального капіталу. *Публічне управління та митне адміністрування*, 2020. № 3 (26). URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2020/3/7.pdf> (дата звернення: 29.12.2023).

28. Білик О. І., Лукашевська У. Т. Сутність, значення та розвиток публічного механізму. *Економіка і суспільство*. 2017. № 12. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Ekonomika-i-suspilstvo-12-2017.pdf> (дата звернення: 05.01.2024).

29. Бірюков В. В. Державне управління реформуванням природоохоронної системи: закордонний досвід для України. *Теорія та практика державного управління*. 2018. № 2 (61). С. 235-242.

30. Боковикова Ю.В., Панова О.В. Зарубіжний досвід державного регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. № 1 (53). URL: <http://www.kbuara.kh> (дата звернення: 08.06.2024).

31. Бомчак Я. О. Зарубіжний досвід реалізації органами місцевого самоврядування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища. *Держава та регіони. Сер. Державне управління*. 2017. № 1 (57). С. 126-130.

32. Бомчак Я. О. Реалізація органами місцевого самоврядування державної політики в сфері охорони навколишнього природного середовища

як об'єкт наукового дослідження. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 121-123.

33. Борисюк С. Л. Напрямки зниження негативних наслідків імовірної глобальної зміни клімату на території України. *Збірник наукових праць центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvdsd_2013_1_5 (дата звернення: 08.10.2024).

34. Бреус Д. С., Сікорський В. В. Сучасний стан державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. *Таврійський науковий вісник*. 2019. № 109, ч. 1. С. 196-201.

35. Бринчук М.М. Экологическое право : монографія. Москва : Юристъ, 1998. 282 с.

36. Буканов Г. М. Адміністративно-організаційний механізм державного управління у сфері формування і реалізації екологічної політики: загальнодержавний і регіональний аспекти. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2020. № 4 (27). С. 26-31.

37. Буканов Г. М. Механізми державного управління у сфері формування і реалізації екологічної політики. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 26-31.

38. Буканов Г. М. Стратегічні інструменти реалізації державної екологічної політики в Україні. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2019. Вип. 2 (22). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02\(22\)/7.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2019-02(22)/7.pdf) (дата звернення: 08.08.2022).

39. Булеев И. П. Формирование организационно-экономического механизма управления предприятием по обработке цветных металлов. Донецк : ИЕП НАН Украины, 1993. С. 32-34.

40. Валюх А. М., Зайцев Д. Б., Якимчук А. Ю. Роль міжнародних організацій у сфері збереження й відтворення природного капіталу. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1214> (дата звернення: 02.12.2021).

41. Васильева М. В. Государственный финансовый контроль в управлении регионом : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05, 08.00.10 / Волгоградский государственный университет. Волгоград, 2003. 182 с. URL: <http://www.disserr.ru/contents/70157.html> (дата звернення: 02.12.2021).

42. Васюта О.А. Екологічна політика в сучасній Україні. *Збірник навчально-методичних і наукових статей історичного факультету Луцького педагогічного університету. Серія: історія.* 2000. Вип. 5. С.19—29.

43. Ветвицький Д. О. Розвиток державної екологічної політики України в умовах глобалізації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2010. 20 с.

44. Виступ Міністра екології та природних ресурсів України О. О. Проскурякова на всеєвропейській конференції Міністрів охорони навколишнього середовища «Довкілля для Європи». URL: <http://www.sbs-envir.org/index.php/ru/home-rus/69-ukrainian/highligts/125-kviten-2013> (дата звернення: 29.08.2022).

45. Витвицький Я. С., Кринична А. Є. Механізм державного управління в екологічній сфері на регіональному рівні та напрями його вдосконалення. *Актуальні проблеми державного управління.* 2012. № 2 (42). С. 178-186.

46. *Водний кодекс України* : Кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР: із змінами згідно із Кодексом України від 26.05.2022 р. № 213/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

47. Всеукраїнська дитяча спілка «Екологічна варта». *Всеукраїнська екологічна ліга* : веб-сайт. URL: <https://www.ecoleague.net/diialnist/osvita-ta-informuvannia/ekolohichna-varta> (дата звернення: 28.08.2022).

48. Всеукраїнська екологічна ліга: 25 років задля збереження довкілля. Всеукраїнська екологічна ліга : веб-сайт. URL: <https://www.ecoleague.net/pro-vel> (дата звернення: 27.08.2022).

49. Всеукраїнської громадської організації природоохоронного спрямування «Жива планета» : веб-сайт. URL: <https://www.zhiva-planeta.org.ua> (дата звернення: 27.08.2022).

50. Гавриляк О., Миронов Ю. Організаційний механізм управління діяльністю підприємства. *Електронний науковий вісник «Керівник. ІНФО»*. URL: <https://kerivnyk.info/2012/04/gavryljak.html> (дата звернення: 19.06.2022).

51. Гетьман А. П. Організаційно-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2014_125_17 (дата звернення: 28.04.2022).

52. Глобальний Екологічний Фонд. *Міндовкілля* : веб-сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/content/globalniy-ekologichniy-fond.html> (дата звернення: 27.08.2022).

53. Горлинський В.В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір. Київ: Вид. ПАРАПАН, 2011. 378 с.

54. Гобела В. В., Дудюк В. С., Гобела В. М. Забезпечення еколого-економічної безпеки у посткризовий період. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. № 5, т. 31. С. 79-83.

55. Голинська О. В. Зміна адміністративно-територіального устрою України в контексті органістичної стійкості суспільних систем. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2016. Вип. 1 (15). URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01\(15\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik/2016-01(15)/16.pdf) (дата звернення: 28.10.2021).

56. Голинська О. В., Белошапка Т. В. Актуалізація публічно-управлінської проблематики в екологічній сфері : світовий та вітчизняний виміри. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди*. 2020. Вип. 2 (58). С. 181-187.

57. Голобородько Т. В. Суб'єкти публічного управління та адміністрування в сфері обліку і оподаткування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 4. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1624> (дата звернення: 14.04.2024).

58. Горбач Л. Індекс екологічної ефективності як інструмент оцінки складових сталого розвитку. *REBUILD UKRAINE: справа всього цивілізованого світу*. 2023. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22238/1/151-155.pdf> (дата звернення: 18.07.2024).
59. Гулич О. І. Регулювання екологічної безпеки регіону: європейський досвід. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3. С. 145-152.
60. Дегтярьова І.О. Інструменти інноваційного розвитку регіону: зарубіжний та вітчизняний досвід застосування. *Державне управління: теорія та практика*. 2010. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10diovdz.pdf> (дата звернення 25.02.2025).
61. Державне управління в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. Київ: Видавництво ТОВ "СОМІ", 1999. 266 с.
62. Державне управління у сфері безпеки соціально-еколого-економічних систем / Домбровська С. М., Коврегін В. В., Помаза-Пономаренко А. Л., Коленов О. М. Харків : НУЦЗУ, 2017. 244 с.
63. Державне управління: Словник-довідник / За заг. ред. В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. Київ: УАДУ, 2002. 228 с.
64. Дніпропетровська міська організація товариства охорони природи : веб-сайт. URL: <https://www.nature.dp.ua> (дата звернення: 27.08.2022).
65. Екологічні організації. *Київський національний торговельно-економічний університет* : веб-сайт. URL: <https://knute.edu.ua/blog/read/?pid=5104&uk> (дата звернення: 28.08.2022).
66. Екологія, право, людина : веб-сайт. URL: <http://epl.org.ua> (дата звернення: 28.08.2022).
67. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. НАДУ, 2010. 820 с.

68. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / гол. ред. Ю. В. Ковбасюк. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1. 748 с.
69. Еременко-Григоренко О. А. Организационно-экономический механизм управления хозяйственной деятельностью предприятия. Автореферат канд. экон. наук: 08.06.01. Донецк, 1999. 31 с.
70. Європейський інвестиційний банк. *Міндовкілля* : веб-сайт. URL: <https://mepr.gov.ua/content/globalniy-ekologichniy-fond.html> (дата звернення: 27.08.2022).
71. Жихарєва А. Б. Розвиток екологізації державного управління в Україні : монографія. Київ : АМУ, 2017. 196 с.
72. Жихарєва Г. Б. Умови та тенденції екологізації державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2014_8_11 (дата звернення: 21.10.2024).
73. Жулавський А. Ю., Гордієнко В. П. Механізм забезпечення екологічної безпеки. *Вісник Сумського державного університету. Сер. Економіка*. 2016. № 1. С. 7–14.
74. Зеленков А. В. Управління органами державної влади та місцевого самоврядування з використанням стандартів якості та організаційних моделей. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Вип. 23. С. 73–81.
75. Іаєнко І.А. Європейські підходи до функціонування механізмів публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*, 2012. № 5. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2012/32.pdf (дата звернення: 08.10.2024).
76. Індекс екологічної ефективності (список країн). URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD_%D0%B7%D0%B0_%D1%96%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BE%D0%BC_%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97_%D0%B5%D1%84%D0%B5%D0%BA%D1%82

[%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96](#) (дата звернення: 18.07.2024).

77. Індекс екологічної ефективності. URL: <https://eco.aep.kiev.ua/novini/indeks-ekologichnoyi-efektivnosti-epi/> (дата звернення: 16.07.2024).

78. Кернична А. Є. Досвід зарубіжних країн щодо вдосконалення механізмів державного управління в екологічній сфері у контексті євроінтеграції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 24. С. 152-156.

79. Кириченко Ю. М. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері навколишнього природного середовища. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. С. 226-229.

80. Ковалюк О. М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету ім. Івана Франка, 2002. 396 с.

81. Ковпак Л. В. Екологічні проблеми в діяльності українських громадських організацій. *Український історичний журнал*. 2013. № 4. URL: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2013/4/7.pdf> (дата звернення: 08.10.2023).

82. Кодекс України про надра : Кодекс України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР: із змінами згідно із Кодексом України від 15.01.2022 р. № 132/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

83. Козаченко Т. Сучасна парадигма екологізації публічного управління. *Ефективність державного управління*. 2018. Ч. 1. Вип. 1 (54). С. 107-116.

84. Колєнов О. М. Стан правового забезпечення державної екологічної політики України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2016. № 2 (5). URL: [https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol5/Visnyk_NUCZU_2_2_2016_2\(5\).pdf](https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol5/Visnyk_NUCZU_2_2_2016_2(5).pdf) (дата звернення: 13.12.2021).

85. Колєнов О. М. Сутність екологічної політики в контексті державного управління. 2016. № 20. URL: https://nuczu.edu.ua/sciencearchive/PublicAdministration/vol4/20_2016.pdf (дата звернення: 08.12.2021).

86. Колєнов О.М. Пріоритети реалізації й оцінювання державної політики у сфері екологічної безпеки. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2017. Вип. 2. С. 127–133.

87. Колєнов О.М. Теоретичні засади механізму формування та реалізації державної екологічної політики в Україні. *Ефективність державного управління*. 2014. Вип. 38. С. 354–360.

88. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text

89. Конституція України: прийнята на V сесії ВР України 28.06.1996 р.: зі змінами відповідно до Закону України від 03.09.2019 р. – №27-IX. – URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2024).

90. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України: монографія. Харків: Видавництво ХарПІДУ НАДУ «Магістр», 2006. 220 с.

91. Кравченко О. Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2009. Вип. 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56> (дата звернення: 08.06.2023).

92. Кравченко С., Костицький М. Екологічна етика і психологія людини. Львів : Світ, 1992. 104 с.

93. Крисаченко В. С., Екологічна культура: теорія і практика : навч. посіб. Київ : Заповіт, 1996. 352 с.

94. Круглов М. И. Стратегическое управление компанией: учебник для вузов. Москва : Русская деловая литература, 1998. 111 с.
95. Лазор О. Я. Державне управління у сфері реалізації екологічної політики: організаційно-правові засади: монографія. Львів: Ліга-Прес, 2003. 542 с.
96. Легеза Ю. О. Характеристика адміністративно-правових методів публічного управління у сфері використання природних ресурсів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 2, т. 1. С. 77-81.
97. Лисенко Ю., Єгоров П. Організаційно-економічний механізм управління підприємством. *Економіка України*. 1997. № 1. С. 86-87.
98. Ліпенцев А. В., Поляк О. В. Основні напрямки формування механізмів надання управлінських послуг органами влади. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2008. № 2. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/tppd/2008-2/08lavrov.htm/08lavrov.htm> (дата звернення: 08.10.2023).
99. Лісовий кодекс України : Кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ: із змінами згідно із Кодексом України від 10.07.2022 р. № 3852-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text> (дата звернення: 08.08.2022).
100. Лукомська А. А., Ярошенко А.С. Досвід зарубіжних країн щодо вдосконалення механізмів державного управління в екологічній сфері в контексті євроінтеграції. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. Вип. 1 (36). С. 61-64.
101. Люленко С. Громадські природоохоронні організації та напрямки їх екологічної діяльності. *Молодь і ринок*. 2017. № 3 С. 62-65.
102. Лютягина Е. А. Управление природопользованием в России и за рубежом. Правовое исследование: монография. Нім.: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2011. 133 с.
103. Майстро С. В., Коленов О. М. Проблеми та протиріччя державної екологічної політики на регіональному рівні. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua> (дата звернення: 25.11.2021).

104. Малеки О.А. Механізми формування та реалізації державної екологічної політики в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 19. С. 96–99.
105. Малиш Н. А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики : монографія. Київ : К.І.С., 2011. 348 с.
106. МАМА-86 : веб-сайт. URL: <http://mama-86.org.ua/index.php> (дата звернення: 27.08.2022).
107. Марич Х.М. Співвідношення державної екологічної політики і екологічного законодавства України. *Підприємництво, господарство і право. Сер. Екологічне право*. 2019. № 11. С. 187–191.
108. Маркович Д. Ж. Социальная экология : учеб. Пособие. Москва : Изд-во РУДН, 1997. 436 с.
109. Матвеев І.В. Громадський контроль як основа прозорості та відповідальності в публічному управлінні. Наукові інновацій та передові технології. Серія: «Управління та адміністрування». 2023. № 10 (24). С. 150-160.
110. Матеріали офіційного сайту Міністерства екології та природних ресурсів України. URL: <http://www.menr.gov.ua> (дата звернення 25.02.2025).
111. Матюшенко О. Удосконалення правового механізму державного регулювання в екологічній сфері України. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2017. Вип. 20. URL: <http://dv.lvivacademy.com/article/view/151034> (дата звернення: 03.12.2021).
112. Миколайчук М. М., Куспляк І. С., Лантратов М. С. Особливості забезпечення сталого розвитку регіонів України у післявоєнний період. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 2. <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.2.8>
113. Мойсеєнко М. С. Екологічна свідомість спільноти в частині формування екологічної поведінки населення при використанні водних ресурсів. *Водне господарство України*. 2008. № 6. С. 8 – 10.

114. Мягченко О. П. Основи екології : підруч. для вищ. навч. закладів. Київ, 2010. 312 с.
115. Напрями розвитку організаційно-економічних інструментів громадського екологічного управління. URL: <http://www.m.nauka.com.ua> (дата звернення: 22.08.2022).
116. Неділько А. І. Теоретичні підходи до визначення поняття «Механзм публічного управління». *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/8.pdf (дата звернення: 10.01.2022).
117. Нешик С. С. Вплив органів місцевого самоврядування на покращення екологічної ситуації в регіоні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/region/05nssesr.pdf> (дата звернення: 25.11.2021).
118. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління: навч. Посіб. Київ : УАДУ, 1998. 160 с.
119. Оболенський О. Ю. Державна служба України: реалізація системних поглядів щодо організації та функціонування: монографія. Хмельницький : Поділля, 1998. 294 с.
120. Оболенський О. Ю. Публічне управління: цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти. *Публічне управління: шляхи розвитку* : матер. наук.- практ. конф. за міжнар. участю 26 листоп. 2014 р. Т. 1. Київ : НАДУ, 2014. С. 3 – 4.
121. Оболенський О. Ю., Борисевич С. О., Коник С. М. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Публічне управління»: навч. посіб. Київ : НАДУ, 2011. 56 с.
122. Омаров А. Е. Управлінські механізми державної політики забезпечення екологічної безпеки. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 3 (54). С. 203-208.
123. Опришко В. Ф. та ін. Правознавство: підручник. за заг. ред. В. Ф. Опришка, Ф. П. Шульженка. Київ : КНЕУ, 2003. 767 с. URL: <https://buklib.net/books/29019> (дата звернення: 20.06.2022).

124. Перелік екологічних громадських організацій. URL: <https://eco.auc.org.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BA-%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D1%85-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf> (дата звернення: 27.11.2021).
125. Покатаєв П. С., Богданов С. М., Арутюнян В. Е. Ефективність управлінських рішень на основі штучного інтелекту: аналіз наукових досліджень. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2024_3_15 (дата звернення: 05.01.2025).
126. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення: 20.08.2022).
127. Положення про Червону книгу України : Постанова ВРУ від 29.10.1992 р. № 2750-XII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t275000?an=4&ed=2002_02_07 (дата звернення: 04.08.2022).
128. Поляков В. Г. Азаров В. Н., Кузнецова Н. С. О методике комплексных показателей экологической безопасности и устойчивости региона. *Объединенный научный журнал*. 2005. № 2 (130). С. 28-71.
129. Попов С.А. Інноваційний розвиток системи органів публічної влади: стратегічний підхід: монографія. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 368 с.
130. Постанова Кабміну «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п>. (дата звернення: 14.04.2024).
131. Приходченко Л. Адаптація концепції реінжинірингу до адміністративних процесів в органах публічної влади: підходи, методи та моделі. *Збірник наукових праць НАДУ*. 2020. Спецвипуск. С. 126-130.

132. Приходченко Л. Організаційний механізм державного управління: складові забезпечення ефективності. *Стратегія регіонального розвитку: формування та механізми реалізації* : матеріали підсумк. наук.-практ. конф. за міжнар. участю 31 жовт. 2008 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2008. С. 129-131.

133. Приходченко Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник Національної академії державного управління*. 2009. Вип. 2 (14). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2009_2_14 (дата звернення: 05.01.2024)

134. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації повноважень органів виконавчої влади у сфері екології та природних ресурсів, у тому числі на місцевому рівні : Закон України № 5456-VI від 16.10.2012 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 24.03.2024).

135. Про екологічну експертизу : Закон України від 09.02.1995 р. № 45/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/95-%D0%B2%D1%80/ed19950209#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

136. Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року : Закон України від 24.05.2012 р. № 4836-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4836-17#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

137. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 28.06.1997 р. № 280/97-ВР: із змінами згідно із законом України від 03.08.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2022).

138. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text> (дата звернення: 07.08.2022).

139. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення: 07.08.2022).

140. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова ВР від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

141. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.92 р. № 2708-ХІІ: із змінами згідно із Законом України від 27.07.2022 р. № 2707-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text> (дата звернення: 04.08.2022).

142. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 26.06.1991 р. № 1268- ХІІ: із змінами згідно із Законом України від 10.07.2022 р. № 1264-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 27.08.2024).

143. Про оцінку впливу на довкілля – Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII: із змінами згідно із Законом України від 13.05.2022 р. 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 05.08.2022).

144. Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 р. № 2457-ХІІ: із змінами згідно із Законом України від 08.08.2021 р. № 2456-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-12#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

145. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 23 березня 2021 року «Про виклики і загрози національній безпеці України в екологічній сфері та першочергові заходи щодо їх нейтралізації» : Указ Президента України №111/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1112021-37505>. (дата звернення: 09.08.2022).

146. Про тваринний світ : Закон України від 03.03.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3041-12/ed19930303#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

147. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-III: із змінами згідно із Законом України від 08.08.2021 р. № 2894-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2894-14#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

148. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента № 722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 09.08.2022).

149. Про Червону книгу України : Закон України від 07.02.2002 р. № 3055-III: із змінами згідно із Законом України від 08.08.2021 р. № 3055-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-14#Text> (дата звернення: 08.08.2022).

150. Прокопенко Л. Л., Тішкова Н. Л. Система органів управління охороною навколишнього середовища в Україні та можливості її адаптації до європейських вимог. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 5-6 (7-8). С. 41-48.

151. Радчук Т. М. Класифікація механізмів публічного управління інноваційним розвитком економіки. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 19. С. 124-127.

152. Рилач Н. М. Перспективи реалізації в Україні інноваційної економічної моделі: глобальний підхід. *Міжнародні відносини*. Серія «Економічні науки». 2018. № 13. URL : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ес_n/article/view/3406/3081 (дата звернення: 09.06.2023).

153. Рудніцька Р. М., Сидорчук О. Г., Стельмах О. М. Механізми державного управління: сутність і зміст / За наук. Ред. д. е. н., проф. М. Д. Лесечка, к. е. н., доц. А. О. Чемериса. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

154. Сайт Євростат. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&code=t2020_rt320 (дата звернення: 09.08.2022).
155. Самойлова І. І. Державне управління процесами забезпечення екологічної безпеки в Україні. *Збалансоване природокористування*. 2016. № 4. С. 192-195.
156. Самойлова І. І. Напрями вдосконалення системи державного управління екологічною безпекою в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1355>(дата звернення: 29.09.2024).
157. Сахаєв В. Г., Шевчук В. Я. Економіка і організація охорони навколишнього середовища : підручник. К. : Вища школа, 1995. 272 с.
158. Семенчук Т. Б. Сущность категории «публичное администрирование» и предпосылки ее формирования. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2013. № 42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetrp_2013_42_64 (дата звернення: 29.09.2024).
159. Сергієнко Л. В., Дзюбенко О. М., Ожго С. В. Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 191-200.
160. Словник-довідник сучасних екологічних та природоохоронних термінів / [укл. Гончаренко Г. Є., Совгіра С. В.]. Київ : Наук. світ, 2010. 67 с.
161. Соболь Є. Формування правової категорії «суб'єкт публічної адміністрації». *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2018_4_18 (дата звернення: 14.04.2024).
162. Статистичний збірник «Україна у цифрах, 2013» URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/01/Arch_ukr_zb.htm (дата звернення 25.02.2025).
163. Стегній О. Екологічний рух в Україні: соціологічний аналіз Київ : Видавничий дім "КМ Академія", 2001. 234 с.

164. Сурмін Ю. П. Методологічні аспекти реформування державного управління в Україні. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10synduu.pdf>.
165. Сьомич М. Особливості сучасних моделей публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2019. № 4, т. 7. С. 44-52.
166. Тимошук К. А. Екологізація політики в Україні: проблеми та перспектива розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 97-102.
167. Тихомиров Ю. А. Курс адміністративного права і процесу. Москва : 1998. С. 482-483.
168. Тішкова Н. Л. Поняття та сутність державного управління охороною навколишнього середовища. *Evropsky politicky a pravni diskurz*. 2016. № 2. С. 139-145.
169. Українська екологічна асоціація «Зелений світ» : веб-сайт. URL: <http://www.zelenysvit.org.ua/?page=about> (дата звернення: 28.08.2022).
170. Українське товариство охорони природи : веб-сайт. URL: <http://www.ukrpryroda.org> (дата звернення: 27.08.2022).
171. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління. *Науковий вісник «Демократичне врядування»*. 2008. Вип. 1. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik/fail/O_Fedorchak.pdf (дата звернення: 08.01.2022).
172. Фесянов П. О. Державне регулювання екологічної безпеки на рівні регіону: досвід європейських країн. *Державне управління: теорія та практика*. 2011. № 1. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Fesyandov.pdf> (дата звернення: 24.03.2024).
173. Хилько М. І. Екологічна безпека України: навч. посіб. Київ, 2017. 267 с.
174. Хилько М. І. Цінності екологічної безпеки як соціокультурні регулятори соціуму. *Політичне життя*. 2021. № 1. С. 101-108.
175. Хоменко М. Проблеми адаптації екологічного законодавства України до міжнародного права. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 90-94.

176. Хорт О. А. Екологічне маркування в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14043728.pdf> (дата звернення: 27.08.2022).

177. Цибуляк А.Г. Фінансування екологічних програм міжнародними організаціями в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 8. С. 32-35.

178. Шестак В. С. Роль адміністративного права у правовому забезпеченні реалізації окремих функцій держави суб'єктами публічного управління (на прикладі культурної функції). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2015. Вип. 34(2). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_34\(2\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2015_34(2)_39) (дата звернення: 14.04.2024).

179. Яценко Володимир Архипович Впровадження мотиваційного моніторингу як механізму підвищення ефективності органів публічної влади // Публічне урядування. 2016. №1 (2). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vprovadzhennya-motivatsiynogo-monitoringu-yak-mehanizmu-pidvischennya-efektivnosti-organiv-publichnoyi-vladi> (дата звернення: 09.06.2025).

180. Bieloshapka T. Mechanisms of public administration in the sphere of environmental safety in Ukraine. *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice*. Materiale ale Conferinței științico-practice internaționale, ediția a VIII-a, 25 februarie 2022. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2022. P. 46-49.

181. Bieloshapka T. Public management issues in the ecological sphere: world and domestic dimensions. *Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології* : матеріали ХХІІІ Всеукраїнська щорічна студентська наук.-практ. конф. за міжнародною участю. 28 квіт. 2022 р. Одеса : Інститут публічної служби та управління ДУ «Одеська політехніка», 2022. С. 240-241.

182. Bobkova A., Andryeyeva N., Verbivska L., Kozlovtsseva V., Velychko V. Environmental Responsibility in the Development of Green Entrepreneurship. *Estudios de Economia Aplicada*. 2020. 38(4). P. 1-14. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3917/1/Environmental%20R>

[responsibility%20in%20the%20Development%20of%20Green.pdf](#) (Last accessed: 15.06.2022).

183. Bobkova A., Sydorov Y., Karpuk A., Oliinyk Y., Samofatova V. Economic and mathematical modelling of ecological entrepreneurship as a direction of state agrarian policy. *International Journal of Management*. 2020. 11(2). P. 85–94.

184. Chichua M. Role and Importance of Public Participation in the Environmental Decision Making Process in Georgia. *GRANI*. 2023. 26(2), P. 55-60. URL: <https://doi.org/10.15421/172327>. <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1861> (Last accessed: 15.06.2022).

185. General Assembly. UPL: <https://www.un.org/documents/ga/res/42/ares42-187.htm> (дата звернення: 22.08.2022).

186. Global NEST : веб-сайт. URL: <https://www.gnest.org> (дата звернення: 27.08.2022).

187. Holynska O., Bieloshapka T., Kuspliak H., Kholod M. Genesis of public administration of sustainable development in the field of environmental security: Génesis de la administración pública del desarrollo sostenible en el campo de la seguridad ambiental. *Cuestiones Politicas*. 2023. Vol. 41 (76). P. 592-610. URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39801> (дата звернення: 27.08.2024).

188. Ivanchenkova L., Tkachuk H., Skliar L., Holynska O., Stasiukova K., Tomchuk Y. Improving the internal financial control of expenditures of the budgetary institutions under the influence of the crisis caused by covid-19. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. 9(5). P. 1067–1084.

189. Melnyk O., Popov M., Bashtannyk O., Lapychak N., Kurnosenko L., Khavarivska H. The Production Safety Strategies for Enhancing Food Quality Through Ecological Imperatives in the Context of National Security. *International*

Journal of Design & Nature and Ecodynamics. Vol. 19, No. 3, 2024. P. 927-935.
URL: <http://iieta.org/journals/ijdne> (Last accessed: 18.12.2024).

190. Pollitt C. *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford : University Press, 2004. P. 12-13.

191. Pushak Y., Lagodiienk, V., Basiurkina N., Nemchenko V., Lagodiienko N. Formation the system for assessing the economic security of enterprise in the agricultural sector. *Business: Theory and Practice* this link is disabled. 2021. 22(1). P. 80–90.

192. Rylach N. M. Formation innovative paradigm: retrospective and present. *Actual problems of international relations*. 2016. Vol.1, № 127. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/2953> (Last accessed: 15.06.2022).

193. Salnikova O., Lagodiienko V., Ivanchenkova L., Kopytko V., Kulak N., Usachenko O. Evaluation of the effectiveness of implementation blockchain technology in public administration. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. 2019. 8(9). P. 1710–1713.

194. Samofatova V., Slatvinska M., Rodchenko I., Mordovets M., Orlova V. Management of innovative costs of public administration institutions. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. 8(3). P. 3173–3177.

195. Shcherbak V., Ganushchak-Yefimenko L., Nifatova O., Tkachuk V., Ptashchenko O. Use of key indicators to monitor sustainable development of rural areas. *Global Journal of Environmental Science and Management* this link is disabled. 2020. 6(2). P. 175–190.

196. Shynkaruk L., Ivanchenkova L., Kychko I., Kartashova O., Melnyk Y., Ovcharenko T. Managing the economy's investment attractiveness of the state as a component of international business development. *International Journal of Management*. 2020. 11(5). P. 240–251.

197. Statement by WWF-Ukraine on the possible unification of forestry enterprises. *WWF* : веб-сайт. URL: <https://wwf.ua/en/?7079866/forests-enterprise-reform> (дата звернення: 27.08.2022).

198. Wilson W. The Study of Administration. *American Political Science Quarterly*. 1887. Vol. 2, № 2. P. 197—222.
199. World Animal Protection. Charity Navigator : веб-сайт. URL: <https://www.charitynavigator.org/ein/042718182> (дата звернення: 27.08.2022).
200. Zelinska H., Andrusiv U., Daliak N., Dovgal O., Lagodiienko V. Sustainable development: Trends in ukraine and the world. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2021, 12(5). P. 1179–1187. URL: doi: [https://doi.org/10.14505/jemt.v9.7\(39\).01](https://doi.org/10.14505/jemt.v9.7(39).01) (Last accessed: 15.06.2022).
201. Zybareva O., Kravchuk I., Pushak Y., Verbivska L., Makeieva O. Economic and legal aspects of the network readiness of the enterprises in ukraine in the context of business improving. *Estudios de Economia Aplicada*. 2021. 39(5). P. 1-19. URL: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.4972> (Last accessed: 15.06.2022).

ДОДАТКИ

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Белошапка Т., Ковальов Г. Шляхи удосконалення державного управління рибним господарством України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 2 (74). С. 61-64. URL: [http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/013/Zbirnuk-2\(74\)-2018.pdf](http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/013/Zbirnuk-2(74)-2018.pdf)
2. Белошапка Т., Ковальов Г. Державний вплив на розвиток рибного господарства України : шляхи вдосконалення. *Актуальні проблеми державного управління*. 2018. Вип. 4 (76). С. 24-28. URL: [http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/015/Zbirnuk-4\(76\)-2018.pdf](http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/015/Zbirnuk-4(76)-2018.pdf)
3. Голинська О. В., Белошапка Т. В. Актуалізація публічно-управлінської проблематики в екологічній сфері : світовий та вітчизняний виміри. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди*. 2020. Вип. 2 (58). С. 181-187. URL: <http://ap.kh.ua/index.php/apdu/article/view/440/602>
4. Белошапка Т. Публічно-управлінський аналіз екологічних аспектів розвитку територій : світовий та вітчизняний виміри. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 3 (84). С. 218-222. URL: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021246473>
5. Белошапка Т. В. Вплив та актуалізація організаційного механізму публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 3. С. 218-222. URL: <http://dx.doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2022.3.37>
6. Белошапка Т. В. Історична ретроспектива публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 4. С. 198-202. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/issue/view/12>

7. Белошапка Т. Моделі модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2024. Вип. 32. С. 7-23. URL: <http://taais.oridu.odessa.ua/article/view/319146>

Статті у зарубіжних виданнях:

8. Белошапка Т. В. Вплив та актуалізація громадських організацій в сфері екологічної безпеки України. «*KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*». 2022. № 4 (48). Р. 260-267. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/9025>

9. Olesia Holynska, Tetiana Bieloshapka, Halyna Kuspliak, Maria Kholod. Genesis of public administration of sustainable development in the field of environmental security. *Cuestiones Politicas*. 2023. Vol. 41 (76). P. 592-610. (Журнал WoS). URL: <https://produccioncientificaluz.org/index.php/cuestiones/article/view/39801>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

10. Белошапка Т. В. Державне управління рибним господарством України. *Соціально-економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації влади: цілі, механізми, інструменти* : матеріали щорічної наук.-практ. конф., 26 трав. 2017 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 11-14.

11. Белошапка Т. В. Шляхи удосконалення державного управління рибним господарством України. *Реформування публічного управління та адміністрування: теорія, практика, міжнародний досвід* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнародною участю, 27 жовт. 2017 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017. С. 58-59. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/new_24_10_17.pdf

12. Белошапка Т. В., Ковальов Г. І. Аналіз сучасного стану рибного господарства України. *Сталий розвиток регіонів України : проблеми забезпечення та реалізації* : матеріали щорічної наук.-практ. конф., 25 трав. 2018 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 10-13. URL: <http://dSPACE.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9204/1/%D0%9C%D0%B0%D1%>

[80%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%20%D0%A2%D0%BE%D0%B2-%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF-%D0%B3%D0%B8%202017.pdf](http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9204/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%20%D0%A2%D0%BE%D0%B2-%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF-%D0%B3%D0%B8%202017.pdf)

13. Ковальов Г. І., Белошапка Т. В. Основні напрями удосконалення державного управління рибним господарством України. *Сталий розвиток регіонів України : проблеми забезпечення та реалізації* : матеріали щорічної наук.-практ. конф., 25 трав. 2018 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2018. С. 48-50. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/9204/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%89%D0%B0%D0%BA%20%D0%A2%D0%BE%D0%B2-%D0%B2%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF-%D0%B3%D0%B8%202017.pdf>

14. Голинська О. В., Белошапка Т. В. Актуалізація публічно-управлінської проблематики в екологічній сфері : світовий та вітчизняний виміри. *Публічне управління: традиції, інновації, глобальні тренди* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнародною участю (до 25-річчя заснування інституту), 09 жовт. 2020 р. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2020. С. 114-115. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/pua_25.pdf

15. Белошапка Т. В., Голинська О. В. Публічно-управлінський аналіз екологічних аспектів розвитку територій. *Перспективи розвитку територій: теорія і практика* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конфер. здобувачів вищої освіти і молодих учених, 19-20 лист. 2020 р. Харків : Харківський нац. університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, 2020. С. 101-104. URL: <https://science.kname.edu.ua/images/dok/konferentsii/2020konf/2020-1--7-.pdf>

16. Белошапка Т. В. Сучасний стан державного управління в екологічній сфері. *Публічне управління : традиції, інновації, глобальні тренди* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнародною участю, 8 жовт. 2021 р. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2021. С. 144-145. URL: <http://www.oridu.odessa.ua/9/buk/27102021.pdf>

17. Белошапка Т. В. Влияние органов местного самоуправления на экологическую политику Украины. *Sintezele investigațiilor doctorale în*

documentul științelor politico-administrative și economice. Conferința internațională științifico-practică a studenților-doctoranzi, 19 noiembrie 2021. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2021. P. 25-27. URL: http://www.oridu.odessa.ua/9/new_options/pdf/023/Zbirnuk-3-84-2021.pdf

18. Белошапка Т. В. Вплив органів місцевого самоврядування на екологічну політику : проблеми та перспективи. *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія і практика* : I Міжнар. наук.-практ. конф., 07 груд. 2021 р. Полтава: Полтавський державний аграрний університет, 2021. С. 63-67. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/zbirnykkonferenciyimisceve-samovryadvukrayini07122021.pdf>

19. Bieloshapka T. Mechanisms of public administration in the sphere of environmental safety in Ukraine. *Contribuția tinerilor cercetători la dezvoltarea administrației publice. Materiale ale Conferinței științei co-practice internaționale, ediția a VIII-a, 25 februarie 2022. Chișinău : Guvernul republicii Moldova Academia de Administrare Publică, 2022. P. 46-49. URL: <http://aap.gov.md/files/publicatii/conferinte/2022/25.2.22.pdf>*

20. Bieloshapka T. Public management issues in the ecological sphere: world and domestic dimensions. *Сучасний менеджмент: моделі, стратегії, технології* : XXIII Всеукраїнська щорічна студентська наук.-практ. конф. за міжнародною участю. 28.04.2022р. Одеса: Інститут публічної служби та управління ДУ «Одеська політехніка», 2022. С. 240-241. URL: <https://op.edu.ua/sites/default/files/publicFiles/studolympconf/zbirka-2022-04-28-ipsu.pdf>

21. Белошапка Т. В. Європейський вибір публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України* : XIX регіональна наук.-практ. конф. 16 черв. 2022 р. Дніпро : Навчально-науковий інститут державного управління

НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 108-109. URL: https://palsg.nmu.org.ua/ua/Sci/konf/Material_conference_16_06_2022.pdf

22. Белошاپка Т. В. Історична ретроспектива публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Стратегія сталого розвитку України* : II Всеукр. інтернет-конф. 22. вер. 2022 р. Рівне, 2022. С. 19-22. URL: https://drive.google.com/file/d/1jF1nPoRsI2BxbofQAfJKIEmgjRAJsTyC/view?usp=share_link

23. Белошاپка Т. В. Публічне управління у сфері екологічної безпеки України в умовах війни та в поствоєнний період. *Пріоритетні напрями розвитку науки під час воєнного стану* : ХСІІ Міжнародна інтернет-конференція. 24 черв. 2022 р. Одеса, 2022. 28-33. URL: https://el-conf.com.ua/wp-content/uploads/2022/07/Odesa_240622.pdf

24. Белошاپка Т. В. Сучасний стан публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Проблеми техногенно-екологічної безпеки в сфері цивільного захисту* : Всеукр. наук.-практ. конф. 08-09.12.202 р. Харків, 2022. С. 190-193. URL: https://nuczu.edu.ua/images/topmenu/science/konferentsii/2022/PTEBvSCZ-Materials_final.pdf

25. Белошاپка Т. Проблеми та перспективи розвитку управління у сфері екологічної безпеки України в сучасних умовах національного державотворення. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку фундаментальних, прикладних, загальнотехнічних та безпекових наук* : III всеукр. наук.-практ. конф. 21.06.2023 р. Київ, 2023. С. 12-16. URL: https://drive.google.com/file/d/1-OjJ8LRx5wV4M_t3EUFg3IMCWQGr0rY/view

26. Белошاپка Т. Моделі модернізації організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки України. *Молодіжна наука: інновації та глобальні виклики*. Міжнародна наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. 06.11.2024 р. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юлія Кондратюка», 2024. С. 291-292

[https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferenci
i_2024_ost.pdf](https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/mnigv/zbirnik_tez_konferenci_i_2024_ost.pdf)

АСОЦІАЦІЯ “УКРРИБСПІЛКА”

04053, м. Київ - 53, вул. Тургенєвська, 82-а, офіс. 404
тел./факс (044) 486-05-00, 067-296-59-73
E-mail: ukrribspilka@ukr.net
Код ЄДРПОУ 35393419

« 10 » березня 2023 р № 10 - 23

На № _____

ДОВІДКА

**про використання результатів дисертаційного дослідження
Белошапки Тетяни Василівни
на тему «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного
управління в сфері екологічної безпеки в Україні»,
виконаного на кафедрі місцевого самоврядування та розвитку територій
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»**

Наукові результати, висновки і рекомендації, Белошапки Тетяни Василівни, отримані в дисертаційному дослідженні «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні» використано у роботі Асоціації «Укррибспілка» для надання пропозицій до проектів Законів України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного регулювання в галузі рибного господарства, збереження та раціонального використання водних біоресурсів та сфері аквакультури», «Про внесення змін до Закону України Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів (щодо підтримки розвитку рибного господарства)», «Про забезпечення простежуваності водних біоресурсів та продукції, виробленої з водних біоресурсів», проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Державної стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року», проекту наказу Мінагрополітики " Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства".

Генеральний директор

Наталія ПАВЛЕНКО

Українське товариство охорони природи

ПРЕЗИДІЯ

КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

01033, м.Київ, вул..Тарасівська,12

тел.Ф.234-75-59

N 12 30.05.2023

ДОВІДКА

про використання результатів дисертаційного дослідження

Белошапки Тетяни Василівни

на тему «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні»,

**виконаного на кафедрі місцевого самоврядування та розвитку територій
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»**

Ознайомлення з авторефератом дисертаційного дослідження Белошапки Тетяни Василівни «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні», свідчить, що отримані наукові результати, висновки і рекомендації дослідження, використані у роботі Київської обласної ради Українського товариства охорони природи при наданні пропозицій до ряду проектів Законів України, розпоряджень та наказів Уряду, а саме- Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного регулювання в галузі рибного господарства, збереження та раціонального використання водних біоресурсів та сфері аквакультури», «Про внесення змін до Закону України Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів (щодо підтримки розвитку рибного господарства)», «Про забезпечення простежуваності водних біоресурсів та продукції, виробленої з водних

біоресурсів», проєкту розпорядження Кабінету Міністрів України²⁶⁹ Про схвалення Державної стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року», проєкту наказу Мінагрополітики "Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства". Дослідження дисертації становлять значний інтерес і в подальшій роботі обласної ради Українського товариства охорони природи.

Голова президії, канд. геогр.наук

Заст. Голови

О. Мазуркевич

Н. Духота

УКРАЇНА

КАЛИНІВСЬКА СЕЛИЩНА РАДА

вул. Центральна, 57, смт Калинівка, Фастівський район, Київська область, 08623,
 тел./факс: (04571) 4-13-00, тел.: 4-11-30

E-mail: kalinovka@possovet@ukr.net, сайт: www.kalynivskarada.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 04359873

від 16.04.2023 № 59/18-31
 На № _____ від _____

ДОВІДКА

**про використання результатів дисертаційного дослідження
 Белошапки Тетяни Василівни
 на тему «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного
 управління в сфері екологічної безпеки в Україні»,
 виконаного на кафедрі місцевого самоврядування та розвитку територій
 Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
 Національного університету «Одеська політехніка»**

Наукові результати, висновки і рекомендації, Белошапки Тетяни Василівни, отримані в дисертаційному дослідженні «Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні» будуть впроваджені в практику діяльності Калинівської селищної ради Фастівського району Київської області для покращення діяльності Калинівської селищної територіальної громади в сфері екологічної безпеки.

Взято на розгляд впровадження інноваційних форм та методів організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки.

Селищний голова

Юлія ОЛЕКСЕНКО

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

**ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ**

вул. Шпитальна, 7, м. Тернопіль, 46006, тел./факс: (0352) 25-95-93

E-mail: eco_ter@eco.te.gov.ua Web: <https://ecology.te.gov.ua> Код згідно з ЄДРПОУ 38739739

№ _____ На № _____ від _____

Довідка

**про використання результатів дисертаційного дослідження
Белошапки Тетяни Василівни
на тему „Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного
управління в сфері екологічної безпеки в Україні”, виконаного на кафедрі
місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового
інституту публічної служби та управління Національного університету
„Одеська політехніка”**

Наукові результати, висновки і рекомендації, Белошапки Тетяни Василівни, отримані в дисертаційному дослідженні „Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки в Україні” будуть впроваджені в практику діяльності управління екології та природних ресурсів Тернопільської обласної військової адміністрації для покращення діяльності управління в сфері екологічної безпеки.

Взято на розгляд впровадження інноваційних форм та методів організаційного механізму функціонування суб'єктів публічного управління в сфері екологічної безпеки.

**Заступник начальника управління –
начальник відділу формування
екологічної мережі, природних
ресурсів, екологічного моніторингу
та зав'язків з громадськістю**

Ігор П'ЯТКІВСЬКИЙ

Управління екології та природних ресурсів Тернопільської облдержадміністрації
№ 02/36 від 04.01.2024

Сертифікат [26B2648ADD3032E10400000019272000587CA900](#)
Підписувач [П'ятківський Ігор Омелянович](#)
Дійсний з [29.09.2022 21:48:42](#) по [29.09.2024 21:48:42](#)

ДОВІДКА
про участь у науково-дослідних роботах

Видана Блошанко Тетяні Василівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

з підтвердженням про те, що вона дійсно брала участь у виконанні науково-дослідної роботи за комплексним науковим проектом

"Державне управління та місцеве самоврядування"

(назва проекту)

ОРИДУ Національної академії державного управління при Президентові України, а саме: згідно наказу №1-н від 12 квітня 2021 року "Про бюджетні

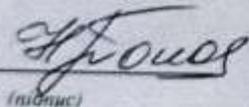
Вказується рівень участі здобувача (виконавець, відповідальний виконавець,

НДР 2021 року", у виконанні науково-дослідної роботи "Реінжиніринг управлінських процесів та управлінські інновації в органах публічної влади на регіональному рівні в умовах децентралізації»,

керівник, співвиконавець тощо, номер наказу про затвердження виконавців) у виконанні науково-дослідної роботи як виконавець підрозділу 2.6 номер державної реєстрації 0120U101245

роботи (назва науково-дослідної роботи, номер державної реєстрації)

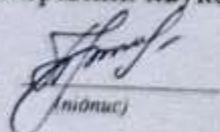
Перший заступник директора

(підпис)

М.П. Попов

(ініціали, прізвище)

Керівник науково-дослідної роботи

(підпис)

Л.Л. Приходченко

(ініціали, прізвище)

Довідка
 про використання результатів дисертаційної роботи
 Белошапки Тетяни Василівни
**«Організаційний механізм функціонування суб'єктів публічного
 управління в сфері екологічної безпеки в Україні»**
 у науково-дослідницькій діяльності Національного університету
 «Одеська політехніка»

Довідка видана в тому, що у науково-дослідницькій діяльності Національного університету «Одеська політехніка» використані наступні наукові результати, отримані у дисертаційній роботі Белошапки Тетяни Василівни:

- здійснено обґрунтування теоретико-методологічних засад щодо розробки та використання інструментів впливу громадськості в публічному управлінні, з урахуванням інноваційних форм та методів впливу при розбудові партнерства у сфері екологічної безпеки;

- сформульовано методологічні основи запровадження сучасного інструментарію впливу громадськості в системі публічного управління та визначено її роль у процесах запровадження інновацій у сфері екологічної безпеки;

- обґрунтовано пропозиції щодо доцільності удосконалення інструментів впливу громадськості при встановленні партнерства з органами публічної влади, з урахуванням глобалізаційних тенденцій до запровадження інновацій у сфері екологічної безпеки, в тому числі в умовах ризиків та кризових явищ.

Дисертацію виконано згідно тематичного плану НДР ОНПУ за період 2022-2024 рр.

Белошапка Тетяна Василівна брала участь, як виконавець на громадських засадах за держбюджетною науково-дослідницькою роботою № 216-185 – «Сучасні інновації в системі публічного управління в умовах глобалізаційних ризиків та кризових явищ» (№ ДР 0122U002247).

Проректор

Дмитро ДМИТРИШИН

Додаток В

Перелік екологічних громадських організацій в Україні [124]

№ п/п	Назва організації	Напрямки діяльності	Контактні дані
<i>Міжнародні та всеукраїнські ГО</i>			
1.	ВЕГО «МАМА-86»	- підготовка аналітичних документів, - адвокація для просування реформи екологічного врядування в Україні.	Вул. Васильківська 37, 7-й поверх, м.Київ, 03022 Телефон: (067) 403-26-09, Сайт: www.mama-86.org e-mail: info@mama-86.org.ua
2.	ГО «Всеукраїнська екологічна ліга»	- екологічна політика та збалансований розвиток, - екологізація секторів економіки, - енергетика, - сільське господарство., - транспорт, - промисловість, - освіта та інформування, - надкористування, - вода, - природно-заповідний фонд, - поводження з відходами, - сланцевий газ, - ГМО, - біологічне та ландшафтне різноманіття, - участь громадськості, - малі ГЕС, - вплив воєнних дій на довкілля.	Адреса: вул. Саксаганського, 30-В, офіс 33, м. Київ, 01033 Тел./факс: 044 251-13-32 e-mail: vel@ecoleague.net Сайт: http://www.ecoleague.net
3.	Громадська спілка «Коаліція Реанімаційний Пакет Реформ»	Охорона довкілля.	м. Київ, вул. Ольгинська, 6, 2 поверх, оф. 21 Телефон: 0676480721 https://rpr.org.ua/groups-rpr/18okhorona-dovkillya/okravchenko@epl.org.ua
4.	ГО «Зробимо Україну чистою»	- благоустрій та урбаністика, - роздільний збір та переробка вторсировини, - ековиховання, - зелена енергетика.	Київ, вул. Велика Васильківська 13/1, оф. 3 Телефон: +380 (44) 221-38-11 e-mail: info@letsdoit.org.ua http://www.letsdoit.ua
5.	Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля»	проведення незалежних досліджень навчально-інформаційних заходів в Україні.	79026, Львів вул. Ак. Сахарова, 42, кім. 509 Тел.: +380 (32) 242 22 84 e-mail: office@rac.org.ua http://www.rac.org.ua/

6.	Українська кліматична мережа «Екоклуб»	<ul style="list-style-type: none"> - розвиток місцевої кліматичної політики - пропагування чистої та відновлюваної енергії в країні - адаптація українських міст до зміни клімату - розвиток кліматичної освіти - моніторинг національної кліматичної політики - підтримка переходу на мобільний та “чистий” транспорт. 	<p>м. Рівне Тел.: +380 63 483 51 22, e-mail: illia@ecoclubrivne.org Сайт: http://climategroup.org.ua</p>
7.	ГО «Екоклуб»	<ul style="list-style-type: none"> -підвищення енергоефективності громадських закладів та приватних осель, -покращення місцевої та національної енергетичної політики, -ефективне управління ОСББ (Об'єднання співвласників багатоквартирних будинків), -розвиток інших громадських організацій та ініціатив, -розвиток відновлювальних джерел енергії (зокрема, сонячної), -зменшення впливу людини на клімат. 	<p>м. Рівне, вул. Степана Бандери 41, оф.92 Індекс: 330014 Тел.: +380 67 363 62 26 office@ecoclubrivne.org https://ecoclubrivne.org/about</p>
8.	ГО "Екологічні ініціативи"	<ul style="list-style-type: none"> - сприяння реалізації прав громадян на чисте та безпечне довкілля, - покращення екологічної ситуації в Україні, - запровадження в Україні європейських стандартів охорони довкілля, - участь (доступ) громадськості до вирішення екологічних проблем, - впровадження сучасних підходів до охорони довкілля, - поширення інформації про стан довкілля, - налагодження транскордонної співпраці у сфері охорони довкілля, - запровадження новітніх технологій у сфері охорони довкілля. 	<p>Тел.: +38 (067) 672 11 27 e-mail: office@eco-initiatives.org.ua Сайт: http://www.eco-initiatives.org.ua/</p>
9.	Центр Екологічних ініціатив “Екодія”	Відновлювані джерела енергії, енергоефективність, згорання атомної енергетики, зміна клімату: моніторинг національної політики та адаптація міст, розвиток міської мобільності та екологічного транспорту, Підтримка громад та захист їх екологічних прав	<p>Київ, вул. Саксаганського, 52А тел. +38 044 362 32 18 e-mail: info@ecoaction.org.ua сайт: ecoaction.org.ua</p>
10.	Національний екологічний центр України (НЕЦУ)	- охорона навколишнього середовища,	<p>м. Київ, вул. Олеса Гончара 65А, оф. 1, тел. +380-44-2231716</p>

		збереження біологічного та ландшафтного різноманіття - розвиток природно-заповідного фонду - розвиток сталого транспорту - відновлювана енергетика та питання зміни клімату	e-mail: info.necu@gmail.com сайт: necu.org.ua
11.	ГО «Український екологічний клуб «Зелена Хвиля»	- освіта для сталого розвитку - екологічні аспекти соціальної відповідальності бізнесу; - збереження біорізноманіття; - боротьба зі зміною клімату; - екологічні суспільні ініціативи; - золотий стандарт для проектів скорочення викидів парникових газів.	Тел.: +3809793429 42 Сайт: https://ecoclubua.com/ Email: olexandra.khalaim@ecoclubua.com
12.	ГО «Енергетичний перехід»	сприяння переходу України до ощадливого енергоспоживання та використання відновлюваних джерел енергії https://energytransition.in.ua	Київ, вул. Саксаганського, 52а +38 094 8537841 100vde@ecoaction.org.ua
13.	ГО «Всеукраїнська організація «Зелений Фонд. Подолання гуманітарних та екологічних катастроф»	- моніторинг та виявлення регіональних і локальних екологічних проблем, надзвичайних ситуацій, що виникають в результаті діяльності підприємств, які забруднюють навколишнє середовище, - розробку програм по вирішенню екологічних проблем, що виникли і усунення негативних наслідків.	м. Київ, вул. Хоткевича Гната, 12, оф. 117 380 (94) 899 76 21 +380 (44) 599-76-21 info@greenfund.com.ua press@greenfund.com.ua https://greenfund.com.ua/pro-fond/
14.	ГО «Єдина Планета»	- захист прав тварин в Україні - протидія зміні клімату - захист довкілля.	Тел.: +380 (68) 855-47-43 p.vyshe@gmail.com https://uniqueplanet.org/
15.	ГО "ЕКОЛОГІЧНИЙ КЛУБ "ЕРЕМУРУС"	- екологічна освіта та пропаганда екологічних знань серед населення, - охорона природного середовища проживання.	eremurusua@ukr.net Тел.: 093 101 7107
16.	Міжнародна благодійна організація "Інформаційний центр "Зелене досьє"	- залучення людей до вирішення проблем навколишнього середовища та сталого розвитку суспільства, - сприяти участі громадськості у прийнятті рішень з цих питань на різних рівнях.	Тел.: +380 44 222 7762 greendossier@gmail.com http://www.dossier.org.ua/
17.	ГО «Бюро екологічних розслідувань»	проведення розслідувань, спрямованих на захист довкілля та здоров'я людей;	bei.ukr@gmail.com http://www.bei.org.ua/ https://www.facebook.com/BEI.UA/about/

		попередження екологічних негараздів	
18.	ГО «Колегія екологічної освіти «Світ освіти»	- безпечне і чисте довкілля шляхом впровадження інноваційної, безперервної, інтегрованої та інклюзивної освіти, - екологічного виховання молоді, - пропаганда відповідних знань серед населення України.	м. Київ, вул. Березняківська 36, кв.173 info@sweetosvit.org.ua
19.	ГО «Україна без сміття»	- громадські станції сортування, - освіта, - адвокація.	https://nowaste.com.ua/ hello@nowaste.org.ua Київ, вул. Саперно-Слобідська, 25,
20.	ГО «Батарейки, здавайтеся!»	- збір батарейок, - організація гарантованої переробки, - інформаційна робота, - державна реформа.	<u>Тел.:+380 97 168 55 76;</u> +380 99 311 67 96.
21.	ГО «Українська молодіжна кліматична асоціація»	- платформа для взаємодії та розвитку кліматичних активістів. - створення стійких взаємозв'язків між активною молоддю з усієї України для втілення практичних соціально-екологічних проєктів, що зменшують або компенсують антропогенний вплив на довкілля та призводять до системних сталих змін у громадах і молодіжній культурі	Тел.: (063)155-19-32 inna.datsiuk@gmail.com https://world.350.org/ukraine/umka/
22.	Міжнародна благодійна організація «Екологія-Право-Людина»	- вдосконалення законодавства у сфері охорони довкілля; - захист екологічних прав населення на загальнодержавному рівні; - юридична підтримка громадянам, чий екологічні права були порушені; ведемо активну просвітницьку діяльність серед населення.	office@epl.org.ua вул. Івана Франка, 9, кв. 1а, м. Львів, 79005 бульвар Тараса Шевченка, 38 офіс 76, м. Київ, 01032 http://epl.org.ua/
23.	ГО "ЮАЕНІМАЛС" UANIMALS	- заборона використання тварин у цирках і дельфінаріях, - заборона експлуатації тварин для жебракування і фотопослуг, - заборона створення і функціонування притравочних станцій, - відмова від використання живих тварин для експериментів та ін., - розвиток реабілітації тварин і центрів утримання тварин, що постраждали від людини та її діяльності, - заборона хутрових ферм.	04210, м. Київ, пр. Героїв Сталінграда 25, кв. 57 info@uanimals.org https://uanimals.org/ +380961825939

24.	ГО «Greencubator»	Відкриває можливості для розвитку бізнесу, нетворкінгу, отримання інвестицій українським «зеленим» стартапам, соціальним бізнесам, інноваторам у сфері стійкого розвитку	info@greencubator.info +38 044 374 17 17 https://greencubator.info/
25.	ГО «Зелена генерація»	Змінення ставлення людей до ресурсів	Тел.: 063 608 82 62 http://greengen.org.ua/
26.	ГО «Українського товариства охорони природи»	Сприяння формуванню громадянського екосупільства, реалізації національної екологічної політики, розробці програм та проведенню комплексу заходів по збереженню й відтворенню сприятливого для життя навколишнього природного середовища, збереженню генофонду і здоров'я населення України, здійсненню просвітницької діяльності, захисту екологічних прав громадян, участь у заходах по охороні природи, раціональному використанню природних ресурсів	03150, Україна, Київ, вул. Анрі Барбюса, 5-Б. Тел. (044) 289-71-73, E-mail: office@ukrpryroda.org
27.	ГО "КОЛЕГІЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ "СВІТ ОСВІТ"	Безпечне і чисте довкілля шляхом впровадження інноваційної, безперервної, інтегрованої та інклюзивної освіти, екологічного виховання молоді, пропаганда відповідних знань серед населення України	Київ, вул. Березняківська 36, кв. 173 info@sweetosvit.org.ua
28.	ГО «ЄДИНА ПЛАНЕТА»	Об'єднаний рух зоозахисних, веганських та екологічних ініціатив	01001, м. Київ, пров. Музейний 2-Б, офіс 9 unique.planet.ngo@gmail.com 068 855 4743
29.	Громадська екологічна організація "ДРУГЕ ЖИТТЯ"	Сприяння: - розв'язанню екологічних та соціальних проблем України, - збереженню та захисту довкілля, - надання допомоги у захисті екологічних прав та інтересів, - розвитку природоохоронної справи, - становленню демократичного громадянського суспільства в Україні.	093 600 0895 drugejuttya@gmail.com http://t.me/drugejuttya
30.	ГО «Суспільство і довкілля»	створення основи для змін через виявлення проблем та їх можливих рішень	79040, Львівська обл., м.Львів, вул. Чуваська, 29, кв. 38 office@rac.org.ua https://www.rac.org.ua/kontakty

31.	350.org.	Привернення уваги громадськості до антропогенної зміни клімату	svitlana@350.org +380502738909 https://www.350ukraine.org/
32.	Громадське формування охорони громадського порядку державного кордону «Екологічний патруль»	екологія, екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища	https://www.ecopatrol.com.ua/ ecopatrul@gmail.com +38 (098) 541-25-72+38 (066) 340-74-96
33.	ГО «E-Ecology»	Налагодження ефективної, якісної та оперативної міжвідомчої інформаційної взаємодії, за допомогою новітніх технологій, між представниками органів державної влади з питань природоохорони та громадськістю.	01024, Україна, м. Київ, а/с №143 e-ecology.digital@ukr.net
34.	ГО "ЗЕЛЕНИЙ ПАТРУЛЬ УКРАЇНИ"	екологія, екологічна безпека, охорона навколишнього природного середовища	greenpatrol.ua@gmail.com +30502669012 м. Дніпро, вул. Широка, буд. 62
35.	ГО «Міжнародна екологічна безпека»	- екологічна освіта для кожного - корпоративна соціальна відповідальність для бізнесу - управління водними ресурсами	+38 (067) 119 65 29, +38 (067) 537 60 44, +38 (067) 632 53 57 ies.info.org@gmail.com
36.	ГО «Зробимо Україну чистою»	- благоустрій та урбаністика - роздільний збір та переробка вторсировини - ековиховання - "зелена" енергетика	вул. Велика Васильківська 13/1, оф.3, Київ, 01004, Україна +380 (44) 221-38-11 +380665055666 info@letsdoit.org.ua
37.	ГО «Українська природоохоронна група»	- заповідна справа - охорона лісів - оцінка впливу на довкілля - біорізноманіття - мережа Емеральд	https://uncg.org.ua/about/ uncg.ua@gmail.com 093 918 42 86 08600, Україна, м.Васильків, вул. Гоголя, 40
<i>Регіональні ГО</i>			
<i>Дніпропетровська область</i>			
1.	ГО "Голос Природи"	- сприяння адаптація українських міст до змін клімату - розвиток екологічної освіти в регіоні - консультування громад на тему енергозберігаючих технологій - раціональне природокористування	м. Кам'янське, а/с 341 Телефон: (098) 326 42 94 Сайт: www.voice.dp.ua e-mail: golos1999@gmail.com
2.	ГО "Голос Природи"	- сприяння адаптація українських міст до змін клімату - розвиток екологічної освіти в регіоні	м. Кам'янське, а/с 341 Телефон: (098) 326 42 94 Сайт: www.voice.dp.ua e-

		- консультування громад на тему енергозберігаючих технологій - раціональне природокористування	mail: golos1999@gmail.com
3.	Дніпропетровська міська організація товариства охорони природи	Екологічний	49094, Дніпропетровська обл., м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 38
4.	ГО «Екорادا»	Екологічний	49010, Дніпропетровська обл., місто Дніпро, Соборний район, вул. 2-А Горяна, 51 info@ecorada.eu +380675679583
5.	Громадська спілка «Екологічна рада Криворіжжя»	- юридично-правове забезпечення, спрямоване на захист інтересів, прав і свобод громадян у сфері екології. - екологічний контроль і моніторинг за станом навколишнього середовища та використанням природних ресурсів. - формування екологічної культури населення - діяльність в сфері здоров'я і медицини спрямована на пропагування здорово образу життя інформаційно-аналітичне забезпечення спрямоване на надання доступу до інформації про реальний стан навколишнього середовища Криворіжжя	м. Кривий Ріг, вул. Модрівська, буд. 12 Б http://ecorada.org/index.php?Itemid=435
6.	ГО "ЕКОЮА"	Екологічний	м. Дніпро, Площа Героїв Майдану, 1 0633690645
7.	ГО "Save Dnipro"	- екологізація промислових підприємств, - тотальний моніторинг якості повітря, - відкриття та цифровізація екологічних даних, - відновлення зеленої інфраструктури, посилення екологічної безпеки.	savednipro@gmail.com https://www.savednipro.org/about/
8.	ГО «ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ»	Екологічний	м. Дніпро, вул. Новокримська, 5, кв.180 +380679268820 +380507886548 ecospace.ua@gmail.com
9.	ГО "МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ БЮРО ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ"	Екологічний	м.Кривий Ріг, вул. СІЧЕСЛАВСЬКА, 40
Житомирська область			

10.	ГО «Мережа організацій громадського суспільства «Зелена житомирщина»	<ul style="list-style-type: none"> - Сталий розвиток громад, - Внесок у вирішення глобальних екологічних проблем, - залучення до формування та обговорення національних планів - вплив на місцеві політики - розвиток партнерств та обмін досвідом, - розвиток спроможності, - поширення знань, <p>підтримка діяльності на локальному рівні.</p>	https://www.facebook.com/zelenazhytomyr zelena_2012@ukr.net
Закарпатська область			
11.	ГО «Агентство сприяння сталому розвитку Карпатського регіону «Форза»	<ul style="list-style-type: none"> - стале багатофункціональне лісове господарство, - зміна клімату, - енергоефективність та енергозбереження, - посилення конкуренто-спроможності в деревообробному секторі, - розвиток сталого туризму, - сталий розвиток громад. 	<p>вул. Швабська, 51а (4 поверх) м.Ужгород, 88018, Україна тел./факс: +38 0312 671450 моб. +38 067 3101631 сайт: www.forza.org.ua</p>
12.	Регіональне молодіжне екологічне об'єднання «ЕКОСФЕРА»	<ul style="list-style-type: none"> - еколого-просвітницька діяльність: екологічна освіта та виховання школярів, розвиток “зеленої” журналістики, видання літератури методичного та природоохоронного спрямування, молодіжні програми та міжнародні програми з молодіжного обміну. - екологічні дослідження та моніторинг: громадський екологічний моніторинг стану водних екосистем, стале управління лісовими ресурсами (лісова політика та лісова сертифікація), проекти з вивчення та збереження біорізноманіття. - сприяння сталому розвитку місцевих громад: підвищення енергоефективності та розвиток ВДЕ, розвиток агро- та екотуризму, стале поводження з відходами. <p>природоохоронна адвокація: представлення інтересів та захист екологічних прав громадян.</p>	<p>88000, Ужгород, вул. Капушанська 82а Телефон: +38 0312 615852 E-mail: ekosphaera@hotmail.com Сайт: https://ekosphaera.org/</p>
Запорізька область			
13.	ГО «Екосенс»	екологічний	ecosense.ngo@gmail.com Запоріжжя, вул. Фортчна, 92/1

14.	ГО «Дзига»	- зробити Запоріжжя чистим, зеленим і комфортним для життя. - моніторинг повітря, зміна клімату, озеленення.	dzigazp@gmail.com 0956386804
Івано-Франківська область			
15	МГЕО «Наш дім Манява»	- протидія зміні клімату - збереження річок у карпатському регіоні - провадження зеленої економіки та сталого розвитку Карпатського регіону	с. Манява, Івано – Франківська область, вул. Перша гора, 9 Телефон: +38 (034) 71-68-082 e-mail: manyava@i.ua сайт: http://manyava.org/
16.	Громадянська молодіжна організація «Студентське екологічне товариство»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Будівельників, 28 кв. 63
17.	ГО «Регіональна екологічна фундація «Наш край»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Степана Бандери, 10Б кв. 64
18.	ГО «Інститут соціальнополітичного та екологічного розвитку»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Набережна, 40Б кв. 14
19.	ГО «Екологія, соціальний захист та економічний розвиток»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 32
20.	ГО «Екологічний рух «Екотраст»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Незалежності, 164 кв. 3
21.	ГО «Всеукраїнське екологічне об'єднання зелений ковчег»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Гарбарська 22
22.	ГО «Безпека екології прикарпаття»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Шопена, 64
23.	Прикарпатське регіональне відділення української екологічної академії наук	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 44А
24.	ГО «Еколого-правова платформа»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, 41А
25.	Обласна організація Української екологічної	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Січових Стрільців, 8

	асоціації «Зелений світ»		
26.	ГО Івано-Франківська обласна організація	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Грюнвальдська, 8
27.	ГО екологічна організація «Зелена оселя»	Екологічний	м. Івано-Франківськ, вул. Луначарського, 28 кв. 18
Київська область			
28.	Громадської екологоправової організації. «ЕкоПраво-Київ»	захист екологічних й інших прав та довкілля	http://ekopravo.kiev.ua/
29.	ГО "ЧИСТО.ВИШГОРОД"	захист навколишнього середовища Вишгородщини	07361, Київська обл., Вишгородський р-н, село Нижча Дубечня, просп. Миру, будинок 77 chisto.vyshgorod@gmail.com
30.	ГО "Українська природоохоронна група"	- заповідна справа, - охорона лісів, - оцінка впливу на довкілля, - біорізноманіття, - мережа Емеральд.	08600, Україна, м.Васильків, вул. Гоголя, 40 Телефон: 093 918 42 86 Email: press@uncg.org.ua vasyliuk@gmail.com Сайт: http://uncg.org.ua/
Кіровоградська область			
31.	ГО «Флора»	Формування й розвиток екологічної свідомості населення як найважливішого чинника зміни екологічного стану міста, області, збереження екологічної рівноваги між суспільством і природою	вул. Тараса Карпи, 84, офіс 608 (0522) 27-93-27 ekoosvita@gmail.com https://flora.kr.ua/
Львівська область			
32.	ГО «Плато»	Масштабує кліматичну свідомість	info@plato.lviv.ua https://plato.lviv.ua/komanda/
33.	Львівська обласна ГО «Комітет екологічного порятунку України»	Участь у вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів	79037, Львівська обл., місто Львів, вул. Очаківська, 5, кв. 38
Миколаївська область			
34.	ГО "Зелений Рух" Миколаївщини	екологічний	м. Миколаїв, вул.В.Морська,45 Телефон: 21-22-74, 44-66-37
35.	Миколаївське обласний осередок Української екологічної	екологічний	54038, Миколаївська обл., місто Миколаїв, вул. Генерала Карпенка, 38, кв.1 Телефон: 36-49-

	асоціації "Зелений Світ"		34 E-mail: piskyn@mksat.net
36.	Миколаївський клуб Сприяння сталому розвитку та побудові громадянського суспільства МК "Спільні дії"	екологічний	м. Миколаїв, пр.Леніна, 139, кв. 40 Телефон: 46-60-51 E-mail: agal@mksat.net
37.	Екологічна студентська асоціація Миколаївської області	екологічний	м. Миколаїв, пр.Героїв України, 9 Телефон: 42-31-88, 39-73- 21 E-mail: a_mozgovyy@mail.ua
38.	Миколаївська обласна організація Українського товариства охорони природи	екологічний	м. Миколаїв, вул. Бутоми, 2-Б, кв. 143 Телефон: 36-01-08, 36-00- 50 E-mail: lubartsev@mksat.net
39.	Миколаївська міська ГО «Товариство спасіння природи»	екологічний	вул. Погранічна, 29, офіс 601 Сайт: http://osp.in.ua/ E-mail: dogveowolf@mail.ua
40.	Регіональна чорноморська мережа громадських організацій	екологічний	м. Миколаїв, вул. В.Морська, 45, Телефон: 37-42-37 E-mail: oleh.derkach@aip.mk.ua
41.	Громадський науково-методичний центр «Безпека життєдіяльності та сталий розвиток»	екологічний	м. Миколаїв, вул. Колодязна, 15-а, кв.55 Телефон: 42-47-88, 24-54- 73 E-mail: vmykhaylyuk@yandex.ua
42.	Миколаївська обласна ГО «Діалог»	екологічний	м. Миколаїв, пр.Миру, 60, кв.43 Телефон: 34-41-84, 34-11- 57, 46-09-49 E-mail: oo dialog@ukr.net
43.	Миколаївська обласна молодіжна ГО «Екологічний правовий захист»	екологічний	Телефон: (066) 975-48-07 E-mail: kuzyuk_andrey@mail.ua
44.	Агентство економічного розвитку	Сталий розвиток громад - збереження навколишнього середовища - адаптація міської інфраструктури для створення комфортних умов проживання, - надання підтримки по впровадженню енергозберігаючих та ресурсо-ощадних технологій в міському господарстві та житловому	Миколаївська обл, м.Вознесенськ, вул. Пушкінська,3/35 (05134) 3-22-50 моб. (098) 333-22-50 тел. (099) 333-22-50 e-mail ngo@aer.net.ua https://aer.net.ua/

		секторі, - проведення інформаційно-просвітницьких компаній	
Одеська область			
45.	ГО "ВІДРОДЖЕННЯ ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ"	Екологічний	68100, Одеська обл., м. Татарбунари, вул. Тимошенко, 19
46..	ГО «Чорноморський жіночий клуб»	- захист водних ресурсів в басейнах річок, що впадають в Чорне море - сталий розвиток Чорноморського регіону - захист водних ресурсів - створення та розвиток інфраструктури для зеленого туризму - запровадження екологічної сертифікації Чорноморських пляжів	65026, м. Одеса, вул. Катерининська, 20 Телефон: (048)7155055 Факс: (048)7155055
Полтавська область			
47.	ГО «ЕКОЛТАВА»	- розвиток відновлюваної енергетики, - енергоефективність та енергозбереження в громадах, - адаптація до зміни клімату, - просвітництво та написання стратегій, поводження з побутовими відходами, - розвиток екологічних ініціатив серед ОГС та молоді	м. Полтава, вул. Чорновола, 12, ТЦ «Олімп», Коворкінг «Grass Coworking» Телефон: +38 099 92-99-794 Сайт: www.ekoltava.org e-mail: office@ekoltava.org
Тернопільська область			
48.	ГО «Екологічногуманітарне об'єднання Зелений Світ»	- збереження природної та історико-культурної спадщини, як необхідних умов гармонійного життя людини, - захист екологічних прав	Юридична адреса організації: вул. Лесі Українки, 8 кв.1 м. Чортків Тернопільська область Поштова адреса: а/с № 12 м. Чортків Тернопільська обл. Україна 48501 Телефон: 067 35 48 186 E-mail: gr.world@gmail.com Сайт: http://greenworld.in.ua/index.php
49.	Тернопільська обласна організація Українського товариства охорони природи	екологічний	м. Тернопіль, вул. Кн. Острозького, 14
50.	Тернопільська територіальна екологічна організація «Зелена планета»	екологічний	м. Тернопіль, вул. Богдана Лепкого, 14 кв. 207 26-90-72

51.	Тернопільська обласна організація Української екологічної організації “Зелений світ”	екологічний	м. Тернопіль, вул. Шашкевича,3 ternopil@greenparty.ek.com.ua
52.	Українське гідроекологічне товариство (Тернопільське обласне відділення)	екологічний	м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса,2 gvv@tspu.edu.ua
53.	Тернопільське екологічне об’єднання “Наше місто”	екологічний	м. Тернопіль, вул. Головацького, 6 кв.2 admin@eco.gov.te.ua kachmarsky@yahoo.com
54.	Тернопільська дитяча екологічна організація “Медобори”	екологічний	м. Тернопіль, вул. Микулинецька,21 Herc@tu.edu.te.ua
55.	ГО «Тернопільська молодіжна екологічна ліга»	екологічний	м. Тернопіль, вул. Тарнавського,3 кв.50
Харківська область			
56.	ГО «НОВА Енергія»	сприяння реалізації молодіжної політики, сталому розвитку громад та відкритому громадянському суспільству	Адреса: 61166, м. Харків, вул. Бакуліна, 11, оф. 529 Сторінка ГО «НОВА Енергія» на Facebook: https://www.facebook.com/NOVA.ENERGIYA/ email: energiya.nova@gmail.com Сайт: http://novaenergiya.org/о-компанії/
57.	Громадська міська організація «Екоправо-Харків»	екологічний	61024, м. Харків, вул. Ахсарова, 20 кв. 88 057719102
Хмельницька область			
58.	ГО «Хмельницький молодіжний клуб розвитку»	екологічний	вул.Героїв Майдану, 38 Хмельницький, Хмельницкая http://molodemisto.in.ua/ 096 945 0251
59.	Хмельницька обласна організація Українського товариства охорони природи	екологічний	м. Хмельницький, вул. Театральна 10, кім. 121